סֵפֶר

אוֹצַר הַפֶּסַח

וְהוּא לְקוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים
שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְגַלִּים
אֶת הַלִּמּוּדִים הָעֲמוּקִים אֲשֶׁר מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ
הַהֲכָנָה לְחַג הַפֶּסַח, עַל יְדֵי צְדָקָה לַעֲנִיִּים,
קְמְחָא דְּפִסְחָא, וּבְדִיקַת חָמֵץ, וְעִנְיַן חֻמֵּץ
וּמַצָּה וִימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים

*

בְּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אָדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

* * *

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תובב״א

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה וכל ספרי
אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע וספרי תלמידיו הקדושים

To obtain this and other Breslov publications:

היכל הקודש ווילימסבורג
Heichal Hakodesh Williamsburg
27 Skillman Street
718-384-1652

היכל הקודש בארא פארק
Heichal Hakodesh Boro Park
1011 41 Street
718-384-1652

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh Kiryas Joel
8 Hayes Ct.
845-467-5299

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh Kiryas Joel
8 Premishlan Way.
845-243-0563

היכל הקודש בלומינגראוו
Heichal Hakodesh Bloominggrove
24 Merriewold Ln S
845-379-1161

היכל הקודש מאנסי
Heichal Hakodesh Monsey
32 Dolson Rd.
347-733-7551

בארץ ישראל
מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב
שע"י עמותת "ישמח צדיק-קהילת ברסלב בגלילי"
בהתייסדות ע"י כ"ק מוהרא"ש זצוק"ל
רחוב רבי נחמן מברסלב 1 ת.ד. 421 יבנאל 15225
טלפון רב קווי 04-6708356
פקס: 04-6708359

Visit Our Web Site:
www.breslevcenter.com
לשמוע השיעורים 212-444-9191

Find our entire book selection at: amazon.com

To donate and/or sponsor one of our books please call: 845-248-1651

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹרָה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה')

אוֹצַר הַפֶּסַח

קִמְחָא דְפִסְחָא ..... ה
צְדָקָה לְפֶסַח ..... כט
אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר ..... מג
בְּדִיקַת חָמֵץ ..... סה
חָמֵץ וּמַצָּה ..... עט
יְמֵי פֶּסַח ..... קא
פֶּה סָח ..... קכא
חַג הַפֶּסַח ..... קלז
יְצִיאַת מִצְרַיִם ..... קסה
שְׁמִחַת חַג הַפֶּסַח ..... קפג
אוֹר וָחֹשֶׁךְ ..... רז
מֵחשֶׁךְ לְאוֹר ..... רכה
חַג הַחֵרוּת ..... רמא
זְמַן חֵרוּתֵנוּ ..... רסט
שְׁמִחַת הַפֶּסַח ..... רצה
פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ ..... שט
חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ ..... שלט

קוּנְטְרֵס

קְמְחָא דְּפִסְחָא

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים, שֶׁיְּרַחֲמוּ עַל עֲנִיִּים, וְיִנַּדְּבוּ לְצָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, וְאָסוּר לְהִתְחַמֵּק מִמִּצְוָה זוֹ, אֶלָּא כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מְחֻיָּב לְהִשְׁתַּתֵּף בָּזֶה, אַשְׁרֵי לוֹ!

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ אֶת גֹּדֶל הַחֲשִׁיבוּת בַּשָּׁמַיִם בָּזֶה שֶׁעוֹזֵר לַעֲנִיִּים בְּהוֹצָאוֹת עַל פֶּסַח, הָיָה רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי מִצְוַת צְדָקָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וּבְיוֹתֵר לְפָנֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָז הָעֲנִיִּים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, כִּי רוֹאִים שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ בְּשֶׂפַע עַל צָרְכֵי הֶחָג, וְלָהֶם אֵין כְּלוּם, וְיֵשׁ לָהֶם טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכִים דִּינִים בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁזּוֹכִים לָתֵת לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם נוֹתְנִים תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִמְתָּקִים הַדִּינִים. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בְּקֶמְחָא דְּפִסְחָא.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעא)

קוּנְטְרֵס

קְמְחָא דְּפִסְחָא

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְזַכֵּר, אֲשֶׁר כָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (הִלְכוֹת פֶּסַח, סִימָן תכט): שׁוֹאֲלִים בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם הַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. אוֹמֵר עַל זֶה הָרַמָּ״א: וּמִנְהַג לִקְנוֹת חִטִּים, וּלְחַלְקָם לַעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ פֶּסַח. קֹדֶם הַפֶּסַח כָּל יְהוּדִי חַיָּב לִתְרֹם לַעֲנִיִּים לְצָרְכֵי פֶּסַח, וְזֶה נִקְרָא: ״קְמְחָא דְּפִסְחָא״, מִלְּבַד שֶׁצְּדָקָה חֲשׁוּבָה כָּל הַשָּׁנָה, אֲבָל לְצָרְכֵי פֶּסַח — הַצְּדָקָה הִיא עִנְיָן נִפְלָא מְאֹד. כִּי כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, עָבְרוּ עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָהֶם לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מִצְוֹת, שֶׁיִּהְיֶה זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּזְכֹּר שֶׁהָיוּ יָמִים קָשִׁים לְעַם יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, וְיָכְלוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְלָכֵן גַּם כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וְנוֹתֵן עַל ״קְמְחָא דְּפִסְחָא״, שֶׁזּוֹ

צְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, שֶׁצְּרִיכִים לְצָרְכֵי פֶּסַח, בָּזֶה אֲנַחְנוּ מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁעָזַר לָנוּ — כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי יְכָלְתּוֹ, כְּפִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִשְׁפִּיעַ עָלָיו, לְתֹת גַּם לַעֲנִיִּים. וְדָבָר זֶה חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד בַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן אֲנִי פּוֹנֶה אֲלֵיכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָכֶם וְהִתְקַדַּמְתֶּם בַּחַיִּים, וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם יֵשׁ אִשָּׁה וִילָדִים, וְגַם פַּרְנָסָה, אֲזַי תִּרְאוּ לִתֵּן לַעֲנִיִּים בַּעֲבוּר פֶּסַח, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעַדַיִן רָזֹק אוֹ רָזָקה, אוֹ שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה מְסֻדֶּרֶת, עִם כָּל זֹאת אִם יִתֵּן בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְצָרְכֵי פֶּסַח, בִּזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר לוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַשֶּׁלוֹ. כִּי כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹאֶה שֶׁיְּהוּדִי מְרַחֵם עַל הַזּוּלַת, הוּא מְרַחֵם עָלָיו. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנא:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, מְרַחֲמִין עָלָיו מֵהַשָּׁמַיִם. מִי מֵאתָּנוּ אֵינוֹ צָרִיךְ רַחֲמֵי שָׁמַיִם?! מִי מֵאתָּנוּ אֵינוֹ צָרִיךְ יְשׁוּעָה?! וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁנִּתְרַם בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְפֶסַח, בָּזֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַמְשִׁיךְ לָנוּ שֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה — לְבַקֵּשׁ מֵהַזּוּלַת. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סֹפָה מט:): אֵין צְדָקָה מִשְׁתַּלֶּמֶת, אֶלָּא לְפִי חֶסֶד שֶׁבָּהּ; עִקַּר הַצְּדָקָה חֲשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁעוֹשִׂים עִמָּהּ חֶסֶד. וְאֵיזֶה חֶסֶד יוֹתֵר גָּדוֹל יֵשׁ מִזֶּה שֶׁאָנוּ עוֹזְרִים לַאֲנָשִׁים מְחֻסְּרֵי אֶמְצָעִים עַל צָרְכֵי הֶחָג?! וּבִפְרָט שֶׁיֶּשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת מְרֻבּוֹת יְלָדִים, בְּלִי עֵין הָרָע,

וְצָרְכֵי הַפֶּסַח יְקָרִים מְאֹד: יַיִן, בָּשָׂר וּמְצוֹת, וְאֵין יָדָם מַשֶּׂגֶת לָזֶה, וְאִם אָנוּ נִתְרָם בַּעֲבוּרָם, זֶה הַחֶסֶד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת. וְאִם יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים, שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם לָתֵת, כִּי אֵין לָהֶם בְּעַצְמָם, עַל־כָּל־פָּנִים יֵלְכוּ לֶאֱסֹף בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא ט.): גָּדוֹל הַמְעַשֶּׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה לב, יז): ״וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם״; בָּזֶה שֶׁאָדָם מְזַכֶּה אֶת הַזּוּלַת, בָּזֶה הוּא חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מֵאֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ עָשָׂה; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וּמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים. וּבִפְרָט בְּעִנְיַן שֶׁל צְדָקָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סֻכָּה מט:): גָּדוֹל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת; בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הֵבִיאוּ אָז קָרְבָּנוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל עַכְשָׁו כְּשֶׁאֵין לָנוּ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין לָנוּ קָרְבָּנוֹת, בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, זֶה יוֹתֵר חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת. וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכִים לָתֵת בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְ׳קְמְחָא דְּפִסְחָא׳. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה, סִימָן יט): הָרוֹדֵף צְדָקָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְצִיא לוֹ מָעוֹת וּבְנֵי־אָדָם מְהֻגָּנִים, כְּדֵי לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שָׂכָר, וְזוֹכֶה לְבָנִים בַּעֲלֵי עֹשֶׁר, בַּעֲלֵי חָכְמָה, בַּעֲלֵי אַגָּדָה. מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים בַּעֲבוּר ׳קְמְחָא דְּפִסְחָא׳, וְהוּא רוֹדֵף אַחֲרֵי עֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתֵּן לוֹ כֶּסֶף בְּשֶׂפַע וְגַם בְּנֵי־אָדָם לִזְכוּת בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה

לְבָנִים בַּעֲלֵי עֹשֶׁר, שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ לְמַצָּב זֶה. בַּעֲלֵי חָכְמָה — שֶׁיִּהְיוּ מֻשְׂכָּלִים בְּחָכְמַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, חָכְמַת הַתּוֹרָה. בַּעֲלֵי אַגָּדָה, שֶׁיּוּכְלוּ בְּעַצְמָם לִדְרֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רא), שֶׁסְּגֻלָּה לָחֳלִי הַנּוֹפֵל — לְפַזֵּר צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיב, ט): ״פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים״, רָאשֵׁי תֵבוֹת: נֶפֶל. אִם יֵשׁ לָאָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַחֲלַת הַנְּפִילָה, שֶׁנּוֹפֵל בְּגַשְׁמִיּוּת וְנוֹפֵל בְּרוּחָנִיּוּת, הָעֵצָה לָזֶה — שֶׁיְּפַזֵּר כַּסְפּוֹ לִצְדָקָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם): ״צְדָקָה תַּצִּיל מִ׳מָּוֶת״ (מִשְׁלֵי י׳, ב), רָאשֵׁי תֵבוֹת: מַצּוֹת, אִם אָדָם נוֹתֵן צְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מַצּוֹת לְפֶסַח, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמְרֵנוּ שֶׁלֹּא יִפֹּל אַף פַּעַם.

לָכֵן אֲנִי פּוֹנֶה אֲלֵיכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ עוֹד עַתָּה לְנַדֵּב בַּעֲבוּר ׳קִמְחָא דְּפִסְחָא׳, וְאַף שֶׁאַתֶּם בְּעַצְמְכֶם נִמְצָאִים בְּמַצָּב קָשֶׁה, עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין ז.): כָּל הַגּוֹזֵז מִנְּכָסָיו וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְדָקָה, נִצּוֹל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם. אָדָם לוֹקֵחַ מִכַּסְפּוֹ, גּוֹזֵז מִמָּמוֹנוֹ כְּפִי יְכָלְתּוֹ, וּמְחַלֵּק לִנְצָרָכִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִדִּין גֵּיהִנּוֹם. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב): הַגֵּיהִנּוֹם וְהַגַּן־עֵדֶן נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם אָדָם זוֹכֶה, וְהוּא דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זוֹכֶה לְגַן־עֵדֶן, מַרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאִם,

חַס וְשָׁלוֹם, הוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לוֹ אֱמוּנָה, בַּר מִינָן, הוּא סוֹבֵל גֵּיהִנּוֹם. וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁאָדָם גּוֹזֵז מִנְּכָסָיו לִצְדָקָה, הוּא נִצּוֹל מִגֵּיהִנּוֹם, וּמַרְגִּישׁ גַּן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אֵיזֶה תַּעֲנוּג הוּא זֶה לָתֵת לַעֲנִיִּים בַּעֲבוּר 'קְמְחָא דְּפִסְחָא'. עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! יֵשׁ לָכֶם הִזְדַּמְּנוּת לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְצָרְכֵי הֶחָג וּלְשַׂמְּחָם, אֲשֶׁר אֵין מִצְנָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וּבִפְרָט לָתֵת לָהֶם בַּעֲבוּר הַפֶּסַח, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּחַיִּים עֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְחַיֶּה אֶתְכֶם, וְאַתֶּם לֹא תִּצְטָרְכוּ לַבְּרִיּוֹת.

לָכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֶפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְנַדֵּב בַּעֲבוּר 'קְמְחָא דְּפִסְחָא', צָרְכֵי הֶחָג לַעֲנִיִּים, וּבְזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִגְאַל אוֹתָנוּ בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש הַשָּׁנָה יא): בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל; אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, אִם תִּתְרְמוּ לְ'קְמְחָא דְּפִסְחָא' בַּעֲבוּר עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל, מִשְׁפָּחוֹת בְּרוּכוֹת יְלָדִים, אֲזַי תִּרְאוּ אֵיךְ יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּהֲנָה וְכָהֲנָה, וְתִתְבָּרְכוּ מִפִּי אֵל עֶלְיוֹן, וְלֹא תִּצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ אַף פַּעַם לְמַצָּב כָּזֶה — לְבַקֵּשׁ מֵהַזּוּלַת. עַל־כֵּן, נָא וְנָא רְאוּ לֹא לְהַחֲמִיץ הִזְדַּמְּנוּת זוֹ, וּרְאוּ לִתְרֹם בַּעֲבוּר עֲנִיֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, עֲנִיִּים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁיּוֹשְׁבִים וְלוֹמְדִים כָּל

הַשָּׁנָה תּוֹרָה, אַבְרְכֵי כּוֹלֵל, מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, בַּעֲלֵי מִשְׁפָּחוֹת מְרֻבּוֹת, שֶׁאֵין לָהֶם הָאֶמְצָעִים לְקָנוֹת מַצּוֹת, יַיִן, בָּשָׂר וּשְׂאַר צָרְכֵי הֶחָג, בְּגָדִים לָהֶם, לְנָשׁוֹתֵיהֶם וּלְיַלְדֵיהֶם, אֵיזוֹ זְכוּת זוֹ לַעֲזֹר לָהֶם! לָכֵן בֹּאוּ נַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, וְהוֹלֵךְ לָנוּ בַּחַיִּים, שֶׁלְּכָל עַם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה עַל הוֹצָאוֹת הַפֶּסַח, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — לְדֹאג לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם "קְמְחָא דְּפִסְחָא". וְרַבֵּנוּ זַ"ל גָּלָה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רא), אֲשֶׁר "צְּדָקָה תַּ'ציל מִמָּוֶת" — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַ'צּ'ת'; הַיְנוּ אִם נוֹתְנִים בַּעֲבוּר מַצּוֹת לַעֲנִיִּים, שֶׁזֶּה "קְמְחָא דְּפִסְחָא", נִצָּלִים מִמָּוֶת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שָׁם): סְגֻלָּה לָחֲלִי נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְפַזֵּר צְדָקָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיב, ט): "פִּ'זַּר נָ'תַן לָ'אֶבְיוֹנִים" — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: נ'פ'ל'. וּבֶאֱמֶת הַנְּפִילָה הַזּוֹ סוֹבֶבֶת — הֵן עַל גַּשְׁמִיּוּת וְהֵן עַל רוּחָנִיּוּת. בְּגַשְׁמִיּוּת יֵשׁ מַחֲלַת הַנְּפִילָה, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כט), שֶׁהַדָּמִים מַתִּיזִים אֶל הַמֹּחַ וּמַלְחִיצִים אוֹתוֹ, וְאָז בָּאָה הַמַּחֲלָה

הַמָּרָה הַזּוֹ לָאָדָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁאָדָם נוֹפֵל, וְכֵן יֵשׁ נְפִילָה בִּרוּחָנִיּוּת, שֶׁאָדָם נוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ מִתְרַחֲקִים מֵהַיַּהֲדוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּפַזְּרִים צְדָקָה לָאֻבְיוֹנִים, וּבִפְרָט עַל "קְמְחָא דְּפִסְחָא", עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִצּוֹל מִנְּפִילָה — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בִּרוּחָנִיּוּת. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת לְהִצְטָרֵף לְמִבְצַע "קְמְחָא דְּפִסְחָא" — הֵן שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מֵזִיל זָהָב מִכִּיסוֹ וְנוֹתֵן לָעֲנִיִּים, וְהֵן שֶׁמְּזַכֶּה אֶת אֲחֵרִים שֶׁיִּתְּנוּ. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ה׳): אִם בָּאָה רָעָה לַחֲבֵרְךָ, רְאֵה אֵיךְ לִזְכּוֹת בּוֹ לְפַרְנְסוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל מַתָּן שְׂכָרוֹ; כָּךְ הָיָה רַבִּי תַּנְחוּם בְּרַבִּי חִיָּא עוֹשֶׂה בְּשָׁעָה שֶׁאָמוֹ לוֹקַחַת לוֹ לִיטְרָא אַחַת שֶׁל בָּשָׂר מֵהַשּׁוּק, הָיְתָה לוֹקַחַת לוֹ שְׁנֵי לִיטְרִין — אַחַת לוֹ וְאַחַת לָעֲנִיִּים, עַל שׁוּם "גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים" עֲנִיִּים וַעֲשִׁירִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ זוֹכִין אִלּוּ לְאִלּוּ. וְכֵן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל אֵצֶל אֲחֵרִים, שֶׁהֵם יַעֲזְרוּ גַּם לְתֵת לְ"קְמְחָא דְּפִסְחָא", כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא ט.): גָּדוֹל הַמְעַשֶּׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה לב, יז): "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם"; הַיְנוּ מִי שֶׁמְּזַכֶּה אֶת אֲחֵרִים, זֶה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהוּא נוֹתֵן בְּעַצְמוֹ, כִּי הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים — אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ (אָבוֹת ה, יח). וְלָכֵן מִצְוָה גְּדוֹלָה לַעֲסֹק בְּ"קְמְחָא דְּפִסְחָא", הֵן בְּעַצְמוֹ לָתֵת לָעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג, וְהֵן

לְהַתְרִים אֶת אֲחֵרִים. וְזוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, כִּי צָרְכֵי הֶחָג מְרֻבִּים, וַעֲנִיֵּי עַם יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּים, וּבִפְרָט אַבְרֵכִים יִרְאֵי הַשֵּׁם, שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק כָּל הַשָּׁנָה, וּבָאִים לְכְבוֹד הֶחָג, וְהֵם צְרִיכִים לִקְנוֹת בְּגָדִים וְנַעֲלַיִם לְיַלְדֵיהֶם, אֲשֶׁר מִשְׁפָּחוֹת מְרֻבּוֹת יְלָדִים הֵן, בְּלִי עַיִן הָרָע, וְאֵין לָהֶם הֶאֱמָצָעִים לְכָךְ. וְכֵן צְרִיכִים לִקְנוֹת יַיִן וּמַצּוֹת וּבָשָׂר לִכְבוֹד הֶחָג, כִּי אֵין בְּיָדָם לְפָרְטָהּ אֲפִלּוּ שָׁוֶה פְּרוּטָה. וְלָכֵן הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה לַעֲסֹק בְּעֵסֶק "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וּבְשָׂכָר זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם כֶּפֶל כִּפְלַיִם. וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּמוּרָה טז.): בְּשָׂעָה שֶׁהֲנָנִי הוֹלֵךְ אֵצֶל בַּעַל־הַבַּיִת, וְאוֹמֵר לוֹ: פַּרְנְסֵנִי, אִם מְפַרְנְסוֹ — מוּטָב, וְאִם לָאו — "עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ, עוֹשֵׂה כֻלָּם ה'" (מִשְׁלֵי כב, ב), מִי שֶׁעָשָׂהוּ עָשִׁיר לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָנִי, עָנִי לְזֶה — עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָשִׁיר. וְלָכֵן עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן, קֹדֶם חַג הַפֶּסַח לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים עִם "קְמְחָא דְּפִסְחָא". וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן ו'): הֶעָשִׁיר — מְנַסֵּהוּ אִם תְּהֵא יָדוֹ פְּתוּחָה לַעֲנִיִּים, וְאִם עָמַד הֶעָשִׁיר בְּנִסְיוֹנוֹת וְעוֹשֶׂה צְדָקוֹת, הֲרֵי הוּא אוֹכֵל מְמֻמוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ מִיָּדָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְרַחֵם עַל עֲנִיֵּי

יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט קֹדֶם הֶחָג, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲסֹק בְּמִצְוַת צְדָקָה בַּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", הֵן אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם תִּתְרְמוּ בְּעַיִן יָפָה, וְהֵן תַּתְרִימוּ אֶת שְׂאַר נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבְזְכוּת הַצְּדָקָה — נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא ט): גְּדוֹלָה צְדָקָה, שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּצְטָרֵף לִצְדָקָה זוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר מִצְוַת צְדָקָה הִיא הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְאֵין לְמַעְלָה הֵימֶנָּה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לְבָבוֹ, שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ בַּחַיִּים לַעֲזוֹר לַזּוּלַת, וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה, סִימָן ל׳): מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּשְׁבִיל צְדָקוֹת, הוּא מְשַׁכֵּחַ חֵמָה מִן הָעוֹלָם; כִּי כָּל הַחֵמָה וְהַדִּינִים שֶׁעוֹבְרִים בָּעוֹלָם, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה. כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, הוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וּמָלֵא חֶסֶד וְרַחֲמִים, וְלֹא חָסֵר לוֹ כְּלוּם. וְאֵיךְ מִתְגַּלֶּה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה? אִם

הוּא עוֹזֵר לַזּוּלַת. אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לַזּוּלַת, בָּזֶה מוֹכִיחַ בַּעֲלִיל שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּתִחָבוֹת סח.): כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַעֲלִים עֵצְמוֹ מֵעֲנִיִּים, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כִּי חוֹשֵׁשׁ שֶׁאִם יִתֵּן לָהֶם, לוֹ לֹא יִהְיֶה. וּבֶאֱמֶת הִיא שְׁטוּת גְּדוֹלָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זָן וּמְפַרְנֵס אֶת כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וְהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה מְאֹד שֶׁאָנוּ נַעֲזֹר לַעֲנִיִּים. וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכִים לָלֶכֶת לְקַבֵּץ צְדָקָה בַּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא" לְמִשְׁפָּחוֹת עֲנִיִּים מְחֻסְּרֵי אֶמְצָעִים לִקְנוֹת צָרְכֵי הֶחָג; כִּי יֵשׁ אַבְרֵכִים הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה כָּל הַשָּׁנָה, וּבָא חַג הַפֶּסַח, וּצְרִיכִים לִקְנוֹת מַצּוֹת, יַיִן וּבָשָׂר וְכוּ', וּבְגָדִים וְנַעֲלַיִם לַיְלָדִים, וְאֵין לָאֵל יָדָם מְאוּמָה. וְלָכֵן מִצְוַת "קְמְחָא דְּפִסְחָא" הִיא הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲזֹר בָּזֶה, שֶׁיִּהְיֶה לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כָּל הַשָּׁנָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רוּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן ד'): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גְּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל צְדָקָה וְכֹחָן שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, שֶׁאֵין חָסִים — לֹא בְּצֵל שַׂחַר וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי אָרֶץ וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי שֶׁמֶשׁ, אֶלָּא בְּצֵל מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לֶאֱסֹף צְדָקָה בַּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", הוּא זוֹכֶה לַחֲסוֹת בְּצֵל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְהוּא כְּבָר אֵינֶנּוּ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים: רְאוּ לָצֵאת שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הֶחָג בַּעֲבוּר "קִמְחָא דְּפִסְחָא", וְכָךְ נָהֲגוּ צַדִּיקִים, שֶׁמִּיּוֹם פּוּרִים הִתְחִילוּ לָלֶכֶת לִצְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם "קִמְחָא דְּפִסְחָא", וְזוֹ הַצְּדָקָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְהַמַּתָּנָה הַיָּפָה בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלִים לָתֵת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ זוּטָא, שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה א'): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנִחַם דֵּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקַבֵּל שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת: אַל תִּגַּע בּוֹ. כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁהוֹלְכִים לִצְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, וּכְפָרָט בַּעֲבוּר "קִמְחָא דְּפִסְחָא". וְלָכֵן הִשְׁתַּדְּלוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם לָלֶכֶת לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח לֶאֱסֹף צְדָקָה בַּעֲבוּר מִשְׁפָּחוֹת עֲנִיִּים, וּבְזְכוּת זֶה אַתֶּם לֹא תִּצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ לְכָךְ, שֶׁבְּנֵי־אָדָם יִתְּנוּ לָכֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג. כִּי אַתֶּם תִּהְיוּ מַשְׁפִּיעִים וְנוֹתְנִים וְלֹא מְשֻׁפָּעִים וּמְקַבְּלִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא מִשְׁפָּטִים): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַפְשׁוֹ שֶׁל עָנִי הָיְתָה מְפַרְכֶּסֶת לָצֵאת מִן הָרָעָב, וְנָתַתָּ לוֹ פַּרְנָסָה, וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתוֹ, חַיֶּיךָ, שֶׁאֲנִי מַחֲזִיר לְךָ נַפְשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ, לְמָחָר בִּנְךָ אוֹ בִתְּךָ בָּאִים לִידֵי חֹלִי, וְאֶזְכֹּר אֲנִי לָהֶם אֶת הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ עִם הֶעָנִי; וְזֶה סוֹבֵב עַל כָּל הַשָּׁנָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁבָּא חַג הַפֶּסַח,

חַג הַחֵרוּת, שֶׁכֻּלָּם יוֹשְׁבִים בְּבָתֵּיהֶם עִם הַיְלָדִים בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּמְסַכְּנִים אֵלּוּ הָעֲנִיִּים שֶׁאֵין לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג כְּלוּם — לֹא יַיִן לְד׳ כּוֹסוֹת, לֹא מַצּוֹת, לֹא בָּשָׂר, לֹא בְּגוּד לְיַלְדֵיהֶם. וְאַתֶּם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הֲלַכְתֶּם לֶאֱסֹף צְדָקָה בַּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וְהֶחֱיֵיתֶם אֶת אֵלּוּ הָעֲנִיִּים, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְחַיֶּה אֶתְכֶם, וְיִזְכֹּר לָכֶם לְטוֹבָה תָּמִיד, וְיַצִּיל אֶתְכֶם שֶׁאַתֶּם לֹא תִּצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ אֶל הַזּוֹלַת אַף פַּעַם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! בָּזֶה שֶׁתֵּלְכוּ בַּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וּבִזְכוּת גְּדֶל הַמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ — לְהַחֲיוֹת בְּנֵי תּוֹרָה עֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר לָכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה): כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם גָּדוֹל וּמְלִיצֵי יֹשֶׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וּבְוַדַּאי אֲנַחְנוּ צְרִיכִים הַרְבֵּה מְלִיצִים יְשָׁרִים, שֶׁיַּמְלִיצוּ בַּעֲדֵנוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּפִי רִבּוּי חֲטָאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ הַמְרֻבִּים, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ הֵיטֵב אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו כְּבָר בַּחַיִּים, אֵיךְ שֶׁנִּכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל, וְאֵיךְ שֶׁחָטָא כְּמוֹ שֶׁחָטָא, וּבִזְכוּת הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה הַזּוֹ שֶׁאַתֶּם הוֹלְכִים לְקַבֵּץ "קְמְחָא דְּפִסְחָא" בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְצָרְכֵי הֶחָג, תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם מְלִיצֵי יֹשֶׁר, וְתַמְשִׁיכוּ שָׁלוֹם

בָּעוֹלָם; אַשְׁרֵיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא!

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר מִצַּוֹת צְדָקָה הִיא הַמִּצְוָה הֶכִי גְּדוֹלָה, וּבָזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַזּוּלַת, בָּזֶה הוּא מְגַלֶּה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יג), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה, שׁוֹבְרִים תַּאֲוַת מָמוֹן; כִּי בֶּאֱמֶת תַּאֲוַת מָמוֹן הִיא הַתַּאֲוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְהוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁאֵין לָהֶם מְנוּחָה, וְרָצִים וְרוֹדְפִים וּמִתְרוֹצְצִים יוֹמָם וָלַיְלָה אַחַר הַכֶּסֶף, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כג), שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הוּא צָרִיךְ לִפְרֹעַ אִיזֶה חוֹב, וְתָמִיד רָץ וּמִתְרוֹצֵץ לְהַשִּׂיג כֶּסֶף, וְזוֹ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁכְּלוּלָה בָּהּ כָּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְלָכֵן תַּאֲוַת מָמוֹן הִיא הַתַּאֲוָה הַמְגֻנֶּה בְּיוֹתֵר. וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יב, מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה), וְאָמַר, שֶׁמִּכָּל הַתַּאֲוֹוֹת יְכוֹלִים לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם, אֲבָל מִי שֶׁנּוֹפֵל בְּתַאֲוַת מָמוֹן, קָשֶׁה לְהוֹצִיאוֹ מִמֶּנָּה. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, הוּא שׁוֹבֵר אֶת הָרָע שֶׁבִּלְבָבוֹ, וּמְגַלֶּה שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מְפַחֵד לָתֵת אֶת כַּסְפּוֹ לִצְדָקָה, וּבָזֶה מוֹרֶה אֶת טָהֳר לִבּוֹ שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ עוֹד

וְעוֹד, וְאֵינֶנּוּ יָרֵא שֶׁאִם יִתֵּן מִכַּסְפּוֹ לַאֲחֵרִים — יֶחְסַר לוֹ. וְלָכֵן מִצְוַת צְדָקָה עוֹלָה עַל כָּל הַמִּצְוֹוֹת, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן ג׳): בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹשֶׁר, וְנוֹתֵן צְדָקָה לַעֲנִיִּים, וְאֵינוֹ מַלְוֶה בְּרִבִּית, מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ קִיֵּם כָּל הַמִּצְוֹוֹת כֻּלָּם; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַעֲנִיִּים, וְאֵינוֹ לוֹקֵחַ מֵהֶם רִבִּית, כְּאִלּוּ קִיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹוֹת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁאֶחָד עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, וּבָזֶה מְגַלֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵינוֹ מְפַחֵד לָתֵת אֶת כַּסְפּוֹ לַעֲנִיִּים, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַחֲזֹר וְיִתֵּן לוֹ עוֹד וָעוֹד.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם בַּעֲבוּר מִצְוַת צְדָקָה, לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֵשׁ עֲנִיִּים שֶׁאֵין לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל, וְאֵין לָהֶם בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ, וּבִפְרָט תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, אַבְרְכֵי כּוֹלֶל וּמְלַמְּדִים, שֶׁמְּמִיתִים עַצְמָם בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִלַּעֲזֹר לָהֶם, וְכָל זֶה נֶאֱמַר כָּל הַשָּׁנָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ מִי שֶׁעוֹזֵר לַעֲנִיִּים עַל "קִמְחָא דְּפִסְחָא", שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, לְקְנוֹת יַיִן, מְצוֹת, בָּשָׂר, בְּגָדִים וַנְעָלַיִם, וּבִפְרָט אַבְרְכֵי כּוֹלֶל, שֶׁלּוֹמְדִים כָּל הַשָּׁנָה, וְהַמַּשְׂכֹּרֶת שֶׁלָּהֶם מְאֹד בְּצִמְצוּם, וּכְשֶׁדּוֹאֲגִים בַּעֲבוּר צָרְכֵי הֶחָג שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם,

אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ. אֲבָל תֵּדְעוּ לָכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ד׳), אֲשֶׁר לָתֵת צְדָקָה בָּאָה לָאָדָם מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ רַע לֵב, שֶׁלִּבּוֹ אֵינוֹ רוֹצֶה לָתֵת לָעֲנִיִּים הַגּוּנִים. וְלָכֵן צְרִיכִים לִשְׁבֹּר אֶת רַע הַלֵּב הַזֶּה, וְלָתֵת צְדָקָה בְּיָד רְחָבָה. וּכְכָל שֶׁאָדָם נוֹתֵן בְּיָד רְחָבָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא פּוֹתֵחַ לְעַצְמוֹ פֶּתַח בַּשָּׁמַיִם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּצְדָקָה (דְּבָרִים טו, ח): ״פָּתוֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדֶיךָ״, עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם פּוֹתֵחַ אֶת יָדָיו לִצְדָקָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא פּוֹתֵחַ פֶּתַח לְמַעְלָה, שֶׁנִּשְׁמַעַת תְּפִלָּתוֹ לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י׳.), שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיָה נוֹתֵן פְּרוּטָה לִצְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה, וְאַחַר־כָּךְ הָיָה מִתְפַּלֵּל. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נוֹתְנִים צְדָקָה לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְטָהֳרַת הַמֹּחַ, טָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, וּלְזָכוֹת לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ עַכְשָׁו לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, נַעֲזֹר לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמּוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם כָּל הַשָּׁנָה וְלוֹמְדִים תּוֹרָה מִתּוֹךְ עֹנִי וְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, וְעָלֵינוּ לֶאֱסֹף ״קְמְחָא דְּפִסְחָא״, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם שֶׁפַע לָצֵאת מֵהַקְּטָנוּת וְהַצְּמְצוּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם. וּבִזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְאַנַחְנוּ לֹא נִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, כִּי בָּזֶה

שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר הַזּוּלַת, הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לוֹ. הָעִקָּר רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּפְחֲדוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא תַּעֲזְרוּ זֶה לָזֶה, וּבִזְכוּת הַצְּדָקָה שֶׁל "קְמְחָא דְּפִסְחָא", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁתִּזְכּוּ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא;
אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ לָזֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְרַחֵם עַל עֲנִיִּים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד רַחֲמָנוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵעָנִי שֶׁאֵין לוֹ הָאֶמְצָעִים לִקְנוֹת יַיִן, מַצּוֹת וּבָשָׂר עַל חַג הַפֶּסַח, וְאֵין לוֹ לִקְנוֹת בְּגָדִים וְנַעֲלַיִם לִילָדָיו, אֲשֶׁר זֶה הַצַּעַר הֲכִי גָּדוֹל, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מְרַחֵם עַל עֲנִיִּים וְעוֹזֵר לָהֶם, אֵין לְךָ מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יד): אִלּוּ נִתְקַבְּצוּ כָּל יְסוּרִים לְצַד אֶחָד וַעֲנִיּוּת לְצַד אַחֵר — הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת לְכֻלָּם; וּבְפָרָט כְּשֶׁמַּגִּיעַ קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, וְצָרְכֵי הֶחָג מְרֻבִּים, וְאֵין לָאֵל יָדוֹ שֶׁל הֶעָנִי לִקְנוֹת, בְּכֵן מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, וְהוּא בָּא וּבוֹכֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכִיָּתוֹ עוֹלָה לַשָּׁמַיִם, וְאִם לֹא עוֹזְרִים לוֹ, אֲזַי נִמְשָׁכִים דִּינִים עַל אוֹתָם אֲנָשִׁים הַגָּרִים בְּעִירוֹ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים!

חִמְלוּ עַל נַפְשְׁכֶם, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים, וּמִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, וּמִכָּל מִינֵי גְּזֵרוֹת רָעוֹת, תִּתְאַמְּצוּ מְאֹד לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, אַבְרְכֵי כּוֹלֶל, שֶׁלּוֹמְדִים כָּל הַשָּׁנָה תּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחַק, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְקַבֵּץ "קְמְחָא דְּפִסְחָא" וְלַעֲזֹר לִבְנֵי הַכּוֹלֶל וּלְמַלַּמְדֵי תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, שֶׁהֵם חַיִּים בְּחַיֵּי דְּחַק וּתְסִיעוּ לָהֶם. וְכֵן תַּעֲזְרוּ לְאַלְמָנוֹת וְיִתוֹמִים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יא) אֵין בָּעוֹלָם קָשֶׁה מֵהֶעָנִיּוּת, שֶׁהִיא קָשָׁה מִכָּל יִסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאִם תַּעֲזְרוּ לָהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְתִּיקוּ אֶת כָּל הַדִּינִים מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה לב, יז): "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם"; כִּי הֶעָנִי תָּמִיד בּוֹכֶה וּמְבַכֶּה אֶת מַזָּלוֹ הָרָע וְקוֹבֵל וּמִתְלוֹנֵן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָמָּה הוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא הַזֶּה שֶׁל עֲנִיּוּת? וּבָזֶה שֶׁעוֹזְרִים לוֹ, הֲרֵי זֶה הוּא מַשְׁלִים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן נֶאֱמַר: "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם"; כִּי בָּזֶה שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה לֶעָנִי, הוּא מַשְׁלִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים בְּעֶבּוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וּבָזֶה אַתֶּם גּוֹרְמִים לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין הֶעָנִי לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן טז): הֶעָנִי הַזֶּה יוֹשֵׁב וּמִתְרַעֵם: מָה אֲנִי מִפְּלוֹנִי, הוּא יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, וַאֲנִי יָשֵׁן כָּאן? וְעָמַדְתָּ אַתָּה וְנָתַתָּ לוֹ, חַיֶּיךָ,

שֶׁאֲנִי מַעֲלֶה עָלֶיךָ, כְּאִלּוּ עָשִׂיתָ שָׁלוֹם בֵּינִי לְבֵינוֹ; כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹזְרִים לָעָנִי עַל צָרְכֵי הֶחָג, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁלִימִים בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְרַחֵב לוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד.

וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לַעֲזֹר לָעֲנִיִּים בַּעֲבוּר צָרְכֵי הֶחָג, וְתַאַסְפוּ "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וְאַל תֹּאמְרוּ שֶׁזֶּה לֹא מַתְאִים לָכֶם, כִּי יוֹתֵר טוֹב לַעֲזֹר לָעֲנִיִּים לְהַשִּׂיג צָרְכֵי הֶחָג בַּעֲבוּרָם, מֵאֲשֶׁר תִּצְטָרְכוּ, חַס וְשָׁלוֹם, לָשֶׁבֶת בְּבֵית־חוֹלִים עִם יַלְדֵיכֶם אוֹ עִם עַצְמְכֶם, וּלְבַזְבֵּז שָׁם אֶת הַכֶּסֶף; כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁלֹּא עוֹזְרִים לָעֲנִיִּים, אֲזַי נִמְשָׁכִים דִּינִים עַל בְּנֵי־אָדָם, כִּי הַבְּכִיּוֹת וְהַצְּעָקוֹת וְהָאֲנָחוֹת שֶׁל הָעֲנִיִּים שֶׁמִּתְאַנְּחִים וְצוֹעֲקִים וּבוֹכִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַל שֶׁהֵם הִגִּיעוּ לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁאֵין לָהֶם עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, לִקְנוֹת יַיִן וּמַצּוֹת וּבָשָׂר וּבְגָדִים וְנַעֲלַיִם לְיַלְדֵיהֶם, בְּכִיּוֹתֵיהֶם עוֹשׂוֹת רֹשֶׁם בַּשָּׁמַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד עַל יְמִינָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קט, לא): "כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן"; וְלָכֵן מִי שֶׁעוֹזֵר לָעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, וְדוֹאֵג בַּעֲבוּרָם לְ"קְמְחָא דְּפִסְחָא", הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲמֹד עַל יְמִינוֹ, וְיַמְתִּיק מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדִּינִים, וְיִשְׁמֹר אוֹתוֹ וְאֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ מִכָּל רַע, וְיִמְשֹׁךְ עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים גְּמוּרִים. וְאַל יֵקַל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת

הַזּוֹכֶה לְקַבֵּץ מָעוֹת בַּעֲבוּר "קְמָחָא דְּפִסְחָא" לָעֲנִיִּים, בַּעֲבוּר צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, הֲיֵיתֶם מִתְאַמְּצִים בָּזֶה בְּיֶתֶר שְׁאֵר וּבְיֶתֶר עֹז; וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְעוֹזֵר לָעֲנִיִּים לְהַשִּׂיג "קְמָחָא דְּפִסְחָא", וְעַל־יְדֵי־זֶה יֻמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמֻתְּי יְכוֹלִים לְזָכוֹת לְהַגִּיעַ לְהַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ? רַק עַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עא), אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע, נִשְׁפָּע מִלְמַעְלָה נֹעַם הָעֶלְיוֹן, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל צְרִיכִים עַל זֶה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַנֹּעַם וְהַזִּיו הַזֶּה, וְהַכְּלִי הוּא צְדָקָה. וְלָכֵן אִם תַּאַסְפוּ צְדָקָה לָעֲנִיִּים לְצָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁזֶּה "קְמָחָא דְּפִסְחָא", תַּעֲשׂוּ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עֲלֵיכֶם, הַמֵּאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בְּלֵיל הַסֵּדֶר, כִּי אָז נִשְׁפָּע אוֹר וְנֹעַם גָּדוֹל

בְּדִבְקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כַּיָּדוּעַ לְזַכֵּי הָרַאוּת. וְאַל יִהְיֶה דָּבָר זֶה קַל בְּעֵינֵיכֶם, כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, עוֹבֶרֶת עַל אַבְרְכֵי הַכּוֹלֵל עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְיֵשׁ מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, שֶׁהֵם מְעוּטֵי יְכֹלֶת, וְקָשֶׁה לָהֶם לְהַשִּׂיג צָרְכֵי הֶחָג, וּבָזֶה שֶׁאַתֶּם מוֹסְרִים נַפְשְׁכֶם וְעוֹזְרִים לָהֶם, אַתֶּם עוֹשִׂים לְעַצְמְכֶם כְּלִי, שֶׁיְּמַשֵּׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבִקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּבִפְרָטִיּוּת בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁאָז הָקָדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מוֹפִיעַ, כְּבָיְכוֹל, בְּכָל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, לִרְאוֹת אֵיךְ עוֹרְכִים אֶת הַסֵּדֶר. וְאַל יֵקַל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי "רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה" (משלי ז, כו), אֵלּוּ שֶׁלֹּא רָצוּ לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, כִּי לְבַסּוֹף נִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל (עיין שבת קנא:), וַעֲשִׁירִים יָרְדוּ מִנִּכְסֵיהֶם, וְהַכֹּל — מִפְּנֵי שֶׁמְּחָרְפִים וּמְבַזִּים וּמְגַדְּפִים עֲנִיִּים קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, כְּשֶׁבָּאִים וְתוֹבְעִים מֵהֶם בַּעֲבוּר "קְמָחָא דְּפִסְחָא", וְהֵם מַרְאִים כָּתֵף סוֹרֶרֶת, וְאֵינָם רוֹצִים לָתֵת. וְלָכֵן הִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל עֲלֵיהֶם בְּאֹפֶן מַר וְנִמְהָר מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ יוֹרְדִים מִנִּכְסֵיהֶם. וְלָכֵן רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! אִם אַתֶּם רוֹצִים בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ, שֶׁיָּאִיר לָכֶם הַנֵּעֵם הָעֶלְיוֹן, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי הֶחָג, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבִקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיָאִיר לָכֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים מַהִי מַעֲלַת אָדָם שֶׁעוֹזֵר לַעֲנִיִּים, אַלְמָנוֹת וְיִתוֹמִים,

מְלַמְּדִים וְאַבְרְכֵי כּוֹלֵל עַל צָרְכֵי הֶחָג, לְהַשִּׂיג לָהֶם "קְמְחָא דְּפִסְחָא", הַיְיתֶם עוֹסְקִים בָּזֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. וּבְזְכוּת זֶה הַיְיתֶם רוֹאִים יְשׁוּעָה מֵהַשָּׁמַיִם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשִּׂים לִבּוֹ אֶל דְּבָרֵי אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא וּלְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה

לְאָמְרָהּ בִּימֵי נִיסָן הַקְּדוֹשִׁים

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתָּחוּס וְתְרַחֵם עָלַי, שֶׁאָזְכֶּה לְקַבֵּל עָלַי קְדֻשַּׁת חַג הַפֶּסַח, וְתִשְׁמְרֵנִי מֵאִסּוּר אֲכִילַת חָמֵץ אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ, וְתִזַּכֵּנִי לְמַיִם מְצוּת אֲכִילַת מַצָּה בְּפֶסַח בְּקֻדְשָׁה גְּדוֹלָה, וְתַעֲזְרֵנִי לְפַזֵּר מָעוֹת הַרְבֵּה לְצְדָקָה לַעֲנִיִּים כֹּדֶם חַג הַפֶּסַח, וְאֶשְׁתַּדֵּל לְדָאֹג לַעֲנִיִּים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל צָרְכֵי הֶחָג, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצִּילֵנִי מֵחֲלָאִים רָעִים, וּבִפְרָט מֵחֹלִי נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לְצְלָן, וְיִקַּיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד, קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד". וְזַכֵּנִי לַאֲרִיכַת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וְיִקַּיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת". וּבִזְכוּת שֶׁאֶדְאַג לַעֲנִיִּים,

שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם צָרְכֵי חַג וּבִפְרָט מַצּוֹת, אֲנַצֵּל מִכָּל מִינֵי חֲלָאִים רָעִים, אֲנִי וְאִשְׁתִּי וְזַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתָאִיר עָלַי אוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ עָלַי תָּמִיד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתְךָ, וְשׂוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַפִּילֵנִי, כִּי אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ מִי אוֹרֵךְ עָלַי בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְהַפִּילֵנִי. וּבִזְכוּת הַמִּצְוָה שֶׁל צְדָקָה לִדְאוֹג לַעֲנִיִּים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מַצָּה לְפֶסַח, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְקַיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים״, וְנֶאֱמַר: ״כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל כִּי יְהוָה סוֹמֵךְ יָדוֹ״, וְנֶאֱמַר: ״דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפֹּל וַיהוָה עֲזָרָנִי״, וְנֶאֱמַר: ״אַל תִּשְׂמְחִי אֹיַבְתִּי לִי, כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי, כִּי אֵשֵׁב בַּחֹשֶׁךְ יְהוָה אוֹר לִי״, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

קוּנְטְרֵס

צְדָקָה לְפֶסַח

יְעוֹרֵר וְיַחֲזִק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְרְמוּ
בְּעַיִן יָפָה לַעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ חַג הַפֶּסַח, וּבָזֶה
יַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמָם יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים גְּדוֹלִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רא) אֲשֶׁר מַ׳צַ׳ת׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: צְ׳דָקָה תַּ׳צִיל מִ׳מָּוֶת; וְכֵן סְגֻלָּה לְחֹלִי נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְפַזֵּר צְדָקָה, כִּי פְּ׳זַר נָ׳תַן לָ׳אֶבְיוֹנִים רָאשֵׁי תֵּבוֹת: נ׳פֵּ׳ל׳, אִם אָדָם נוֹתֵן צְדָקָה לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְקִנְיַן מַצָּה, מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹא אַף פַּעַם לִידֵי חֹלִי נוֹפֵל בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁלֹּא יִפֹּל בַּעֲבֵרוֹת, וּבְגַשְׁמִיּוּת — שֶׁלֹּא תָּבוֹא עָלָיו הַמַּחֲלָה הַמָּרָה הַזֹּו.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעב)

קוּנְטְרֵס

צְדָקָה לְפֶסַח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח יֵשׁ לָנוּ מִצְוָה נְדִירָה מְאֹד. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אֹרַח חַיִּים, סִימָן תכט): מִנְהָג לִקְנוֹת חִטִּים לְחַלְּקָם לָעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ פֶּסַח. וְאוֹמְרִים הַמְפָרְשִׁים, שֶׁזֶּה לֹא רַק חִטִּים בַּעֲבוּר מַצּוֹת, אֶלָּא כָּל צָרְכֵי הֶחָג. וְאוֹמֵר עַל זֶה הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה: אֲפִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַפְּטוּרִים, אֲבָל כְּדֵי לְהִשְׁתַּתֵּף בְּמָעוֹת חִטִּים, גַּם הֵם מְחֻיָּבִים, וְאֵלּוּ הַמִּשְׁתַּתְּפִים מִלְּתֵּן קֶמַח לָעֲנִיִּים, יֵשׁ עָוֹן בְּיָדָם. עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן, לָמָּה רַק לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח נִזְהֲרוּ כָּל־כָּךְ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּצָרְכֵי עֲנִיִּים? אֶלָּא אָנוּ רוֹאִים, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, נִתְבָּעִים וְנוֹתְנִים, אִם רַק מְבַקְּשִׁים מֵהֶם, הֵם כְּבָר נוֹתְנִים. וְלָמָּה דַּיְקָא קֹדֶם הַפֶּסַח הִזְהִירוּ לְהִתְבּוֹנֵן אִם יֵשׁ לַעֲנִיִּים עַל פֶּסַח אִם לָאו? אֶלָּא כְּשֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, עָבַרְנוּ גָּלוּת קָשָׁה מְאֹד, צָרוֹת וְיִסּוּרִים מָרִים. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם,

שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל דְּבָרִים מְכֹעָרִים אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; עַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לְהִזְדַּכֵּךְ שָׁם, עַד שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יד): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״, אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, בַּה׳ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בַּצַּדִּיק. כִּי אֱמוּנַת חֲכָמִים זֶה יְסוֹד הַיַּהֲדוּת, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. וְאִם הִזְהִירָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְפָנֵי חַג הַפֶּסַח שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִדְאַג שֶׁיִּהְיֶה לַעֲנִיִּים לְצָרְכֵי הֶחָג, אֲשֶׁר צָרְכֵי עַמְּךָ מְרֻבִּים, אֲזַי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מַעֲלָה יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה, כִּי בְּוַדַּאי מִצְוַת צְדָקָה כָּל יְהוּדִי מְחֻיָּב בָּהּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֲבָל מַה וְלָמָּה לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח כָּל־כָּךְ מְדַקְדְּקִים בָּזֶה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְחַפֵּשׂ לָתֵת לַעֲנִיִּים לְצָרְכֵי הֶחָג? אֶלָּא כְּשֶׁאָנוּ מַתְחִילִים בְּלֵיל פֶּסַח לוֹמַר אֶת הַהַגָּדָה, וּמַכְרִיזִים: ״הָא לַחְמָא עַנְיָא, דִּי אֲכָלוּ אַבָהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם״, זֶה הַלֶּחֶם עֹנִי שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, אָנוּ מַזְכִּירִים לְעַצְמֵנוּ שֶׁהָיוּ זְמַנִּים שֶׁהָיָה לָנוּ קָשֶׁה מְאֹד, הָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, עֲבָדִים, עֲבוֹדַת פָּרֶךְ לְפַרְעֹה, וְלֹא הָיָה לָנוּ מַה לֶּאֱכֹל. וְהִנֵּה עָזָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵשׁ לָנוּ בַּיִת וּמִשְׁפָּחָה גְּדוֹלָה, אֲזַי אָנוּ מַכְרִיזִים: ״כָּל דִּכְפִין — ייתי וייכול״, מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, ״כָּל דִּצְרִיךְ — ייתי וְיִפְסַח״, מִי שֶׁצָּרִיךְ

הוֹצָאוֹת עַל חַג הַפֶּסַח — יָבוֹא וְיִקַּבֵּל. וְאִם נִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב — מָתַי אוֹמְרִים אֶת זֹאת? בְּלֵיל פֶּסַח, כְּשֶׁכָּל הַיְלָדִים מְסֻבִּים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן, וּמוּכָן שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ עִם כָּל טוּב: דָּגִים, בָּשָׂר וְיַיִן, מַצּוֹת וְכוּ׳, אָז אָנוּ מַכְרִיזִים: מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח — יָבוֹא וְיִקַּבֵּל עַל פֶּסַח. וּבֶאֱמֶת עַל מִי אָנוּ ׳עוֹבְדִים׳?! הֲלֹא אַף אֶחָד אֵינוֹ שׂוֹמֵעַ אֶת הַכְרָזָתֵנוּ, כִּי הִיא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אִם בֶּאֱמֶת רְצוֹנֵנוּ לַעֲזֹר, הָיָה עָלֵינוּ לְהַכְרִיז אֶת זֹאת בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, הֵיכָן שֶׁיֵּשׁ עֲנִיִּים לָרֹב, אוֹ לְפַרְסֵם בָּרְחוֹבוֹת לְמִשְׁפְּחוֹת עֲנִיִּים: אֵין לָכֶם לְצָרְכֵי הֶחָג? הָבָה וְנִתֵּן לָכֶם. וְכֵיצַד אָנוּ אוֹמְרִים כָּזֹאת בְּלֵיל הַסֵּדֶר, בַּבַּיִת — כְּשֶׁהַדְּלָתוֹת סְגוּרוֹת? אֶלָּא כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְעוֹרֵר לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח וְאוֹמֵר: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֲזָרַנִי עִם אִשָּׁה, עִם יְלָדִים, וְיֵשׁ לָנוּ בְּרִיאוּת, וְחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינָנוּ צְרִיכִים לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה, לָלֶכֶת לְחִבּוּי מֵאֲחֵרִים, כִּי יֵשׁ לָנוּ, אָזַי עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁהֲלֹא יֵשׁ לְצַעֲרֵנוּ הֶרֶב, הֲמוֹן עֲנִיִּים, אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, שְׁאֵין לָהֶם מְאוּמָה בַּעֲבוּר צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח. יֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת עֲנִיּוֹת מְרֻבּוֹת יְלָדִים, בְּלִי עַיִן הָרָע, וּצְרִיכִים לִקְנוֹת נַעֲלַיִם לַיְלָדִים, בְּגָדִים וְכוּ׳, וְזֶה עוֹלֶה הוֹן רַב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצְּרִיכִים לִקְנוֹת מַצּוֹת וְיַיִן וּבָשָׂר, וּמִסְכָּנִים, אֵין לָהֶם לְצָרְכֵי הֶחָג. וְלָכֵן אָנוּ מִתְעוֹרְרִים שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הֶחָג, וּכְבָר מַתְחִילִים לְדָאֹג, וְנוֹתְנִים לַעֲנִיִּים. וְאִם אָכֵן הִקְדַּמְנוּ וְנָתַנּוּ לַעֲנִיִּים

וְאֶבְיוֹנִים, אֲזַי כְּשֶׁאָנוּ שְׂבִים לְבֵיתֵנוּ מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת בְּלֵיל פֶּסַח, וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְהַיְלָדִים יוֹשְׁבִים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן, אָז אָנוּ יְכוֹלִים לוֹמַר אֶת זֹאת בְּמַצְפּוּן שָׁקֵט: ״כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל״, מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, ״כָּל דִּצְרִיךְ יָבוֹא וְיִפְסַח״, כִּי זוֹ לֹא הָיְתָה סְתָם אֲמִירָה, אֶלָּא קִיַּמְנוּ אוֹתָהּ בְּפֹעַל.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ עוֹמְדִים עַתָּה לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, מִי מִסְתַּפֵּק עָלֵינוּ? עֲנִיִּים מְרוּדִים, וּמְבַקְּשִׁים עֶזְרָתֵנוּ, הֵם רוֹצִים גַּם־כֵּן לֵהָנוֹת מֵחַג הַפֶּסַח, הֵם גַּם־כֵּן רוֹצִים לְהַרְגִּישׁ אֶת חַג הַחֵרוּת, אַךְ לְצַעֲרֵנוּ הָרַב אֵין לָהֶם. יֵשׁ בְּנֵי תוֹרָה, אַבְרֵכִים שֶׁלּוֹמְדִים כָּל הַשָּׁנָה, יְגִעִים וְטוֹרְחִים בַּתּוֹרָה, וְהִנֵּה מַגִּיעַ קֹדֶם הֶחָג, וְאֵין לָהֶם בַּמֶּה לִקְנוֹת לַיְלָדִים נַעֲלַיִם, בְּגָדִים, אֹכֶל, יֶשְׁנָן אַלְמָנוֹת וְיִתּוֹמִים, וְעָלֵינוּ מֻנָּח הַחוֹב לְסַיְּעָם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנִחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקֻבָּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת — אַל תִּגַּע בּוֹ. כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ צְדָקָה, שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם חָטָא, בַּר מִינָן, וְנִגְזַר עָלָיו דִּין, שֶׁמַּלְאַךְ פּוּרְעָנוּת רוֹצֶה לְתָפְסוֹ, כִּיוָן שֶׁעוֹזֵר לָעֲנִיִּים, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַמַּשְׁחִית — הַנַּח לוֹ. לְמֵדִים

מִכָּאן מַעֲלַת נְתִינַת צְדָקָה, וּבִפְרָט כְּשֶׁנּוֹתְנִים לְנִזְקָקִים בַּעֲבוּר צָרְכֵי פֶּסַח, זֶה מַצִּיל אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת. אָנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם מִקְרִים מְזַעְזְעִים, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּסַיְּעִים לַעֲנִיִּים, נְצוֹלִים מִכָּל זֶה, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי י׳): "צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת". וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רא׳): צְ׳דָקָה תַּ׳צִּיל מִ׳מָּוֶת — רָאשֵׁי תֵּבוֹת מַצַּ״ת, כְּשֶׁיְּהוּדִי נוֹתֵן לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי פֶּסַח, הַצְּדָקָה הַזּוֹ מַצִּילָה אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים, אֲשֶׁר אֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא נִשְׁמַע מִצָּרוֹת, בַּר מִינָן, מַה שֶּׁקּוֹרֶה עַתָּה, וּבָזֶה שֶׁאָנוּ נַעֲזֹר לְנִצְרָכִים בְּהוֹצָאוֹת הֶחָג, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ יַצִּילֵנוּ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וָנָרוּץ אַחַר עֲנִיִּים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קד.): ג׳ ד׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ג׳וֹמֵל דַּ׳לִּים. אָדָם צָרִיךְ לָרוּץ אַחַר הֶעָנִי, וְלֹא לְחַפּוֹת שֶׁהוּא יָבוֹא אֵלֵינוּ וִיבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ, אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ וְיָרוּץ אַחַר עֲנִיִּים לְעָזְרָם לְצָרְכֵי הַפֶּסַח. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה י׳): אֵין לְךָ סַם חַיִּים לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא מִצְוַת הַצְּדָקָה בִּלְבָד. וּבִפְרָט אִם נִתֵּן לְצָרְכֵי אֲבִיוֹנִים, זֶה יִפְדֶּה אוֹתָנוּ מִצָּרוֹת כָּל הַשָּׁנָה. וְהִנֵּה אָנוּ עוֹמְדִים יָמִים סְפוּרִים קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, חַג הַחַגִּים, חַג שֶׁהוּא זֵכֶר

לִיצִיאַת מִצְרַיִם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; הָבָה נַעֲרֹךְ חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ עִם עַצְמֵנוּ, הֲלֹא הָיוּ זְמַנִּים, שֶׁהָיָה לָנוּ קֶשֶׁה, וְלֹא רָאִינוּ שׂוּם מַרְאֶה מָקוֹם מֵהֵיכָן לְהַשִּׂיג כֶּסֶף לְקָנוֹת לַיְלָדִים מַלְבּוּשִׁים, יַיִן, מַצּוֹת, בָּשָׂר וְכוּ' וְכוּ', וְהִנֵּה עֲזָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָצֵאת מִן הַמִּצַר, מַדּוּעַ נִשְׁכַּח מַה שֶּׁעָבַר עָלֵינוּ? וְלָכֵן דַּיְקָא קֹדֶם הַפֶּסַח, מַתְחִילִים לָחוּג אֶת הֶחָג בְּמִצְוַת צְדָקָה: "קֶמְחָא דְּפִסְחָא", לַעֲזוֹר לָעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לַהוֹצָאוֹת הַמְרֻבּוֹת, וּבָזֶה אָנוּ מַזְכִּירִים עַצְמֵנוּ, שֶׁפַּעַם — גַּם לָנוּ לֹא הָיָה, וְהִנֵּה עֲזָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהִרְחִיב לָנוּ, וְאִם עָזַר לָנוּ, עָלֵינוּ לֹא לִשְׁכֹּחַ מֵאֲחֵרִים, שֶׁשְּׁרוּיִים עֲדַיִן בְּמִצוּקָה קָשָׁה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא מִשְׁפָּטִים טו): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַפְשׁוֹ שֶׁל עָנִי הָיְתָה מְפַרְכֶּסֶת לָצֵאת מִן הָרָעָב, וְנָתַתָּ לוֹ פַּרְנָסָה וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתוֹ, חַייֶךָ שֶׁאֲנִי מַחֲזִיר לְךָ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ, לְמָחָר בִּנְךָ אוֹ בִּתְּךָ בָּאִים לִידֵי חֹלִי, וְאֶזְכֹּר אֲנִי לָהֶם אֶת הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ עִם הֶעָנִי.

עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּפְתְּחוּ אֶת הַלֵּב, תִּפְתְּחוּ אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְתִתְּנוּ תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵינְכֶם צְרִיכִים לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה, לְבַקֵּשׁ אֶת אֲחֵרִים, אֶלָּא אַתֶּם יְכוֹלִים לָתֵת וְנוֹתְנִים. אֲבָל בִּצְדָקָה

כָּתוּב (סִפְרֵי רְאֵה קד): "נָתוֹן תִּתֵּן" — אֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים, זוֹ הַבְּרָכָה הֵכִי גְּדוֹלָה — כְּשֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח. וּבָזֶה אָנוּ מַרְאִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וְרַק בִּזְכוּת זֶה נִגָּאֵל; כִּי הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק בִּזְכוּת הָאַחְדוּת וְהָאַהֲבָה שֶׁבֵּין הַיְּהוּדִים. כִּי כָּל הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים כְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנָה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.), זֶה בִּשְׁבִיל שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן. וְלָכֵן דַּיְקָא לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁהוּא זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, אֵינֶנּוּ שׁוֹכְחִים מֵעֲנִיִּים, וּמַשְׁפִּיעִים לָהֶם הַשְׁפָּעוֹת, וְנוֹתְנִים לָהֶם צְדָקָה, כִּי גַּם הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלֶיהָ, וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְהִגָּאֵל, תִּהְיֶה בִּזְכוּת הַצְּדָקָה, (מִיכָה ז, טו): "כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת", כְּמוֹ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁעַזָּרָנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְרָאִינוּ נִפְלָאוֹת, כְּמוֹ־כֵן הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לְהִגָּאֵל, יִהְיוּ בָּזֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת. אֲבָל זֶה תְּלוּי רַק בְּדָבָר אֶחָד — אִם חָפְצָנוּ לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לִרְאוֹת לְהִתְאַחֵד יַחַד, לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, לִדְאֹג אֶחָד בַּעֲבוּר זוּלָתוֹ, לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַגִּזְעָנוּת הָאֲרוּרָה, אֶת שִׂנְאַת חִנָּם, שֶׁזֶּה עִקַּר הֶחְמֵץ, שֶׁאֶחָד מַחְמִיץ לִבּוֹ לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ, מַחְמִיץ פָּנָיו לְרֵעֵהוּ, וְאֵינוֹ חָפֵץ לְסַיְּעוֹ. וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה קֹדֶם חַג הַחֵרוּת, אִם רְצוֹנֵנוּ לִזְכוֹת לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, עָלֵינוּ לַחֲשֹׁב מֵהָאֲבִיוֹנִים — אֵיךְ יְכוֹלִים לְעָזְרָם?! עָלֵינוּ לָדַאֵג שֶׁלֹּא

יִשָּׁאֵר עָנִי אֶחָד שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לָרוּץ וּלְהִתְרוֹצֵץ, לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ הֵיכָן יֵשׁ מִשְׁפָּחָה עֲנִיָּה, שֶׁעֲדַיִן אֵין לָהּ לְצָרְכֵי הֶחָג, וּזְקוּקָה הִיא לְמַצּוֹת, יַיִן, בָּשָׂר וּמַלְבּוּשִׁים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן י׳): הֲעָנִי הַזֶּה עוֹמֵד עַל פִּתְחֶךָ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ וְנוֹתֵן לְךָ שְׂכָרְךָ, וְאִם לֹא נָתַתָּ לוֹ, דַּע — שֶׁמִּי שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ פּוֹרֵעַ מִמְּךָ; כְּשֶׁבָּא עָנִי וּמְבַקֵּשׁ שֶׁנַּעֲזֹר לוֹ, מִי בָּא עִמּוֹ? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קט, לא): ״כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן״, וְאִם נוֹתְנִים לָעָנִי — נוֹתְנִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם נוֹתְנִים לוֹ יִתְבָּרַךְ — אֲזַי מְשֻׁלָּם כֶּפֶל כִּפְלַיִם. וּמִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ צָרִיךְ יְשׁוּעָה?! עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבֵר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים וָסֵבֶל, אֵין בַּיִת שֶׁלֹּא יִהְיוּ בּוֹ צָרוֹת, וּמִינֵי סִבּוּכִים וּמַשְׁבְּרִים, וְכֵיצַד יְכוֹלִים לָצֵאת מִזֶּה? עַל־יְדֵי שֶׁנִּפְתַּח עַכְשָׁו אֶת לִבֵּנוּ, דַּעְתֵּנוּ וְיָדֵינוּ, וְנַחְשֹׁב הֵיטֵב שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם נַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בֵּיצָה לב): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, אֵין מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם; מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ זָקוּק לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם?! מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ זָקוּק לַחֲסָדִים וִישׁוּעוֹת?! אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ אָנוּ נִתְנַהֵג, וּבָזֶה שֶׁנַּרְבֶּה בִּגְמִילוּת חֲסָדִים כְּלַפֵּי נִזְקָקִים וְנִדְכָּאִים, יִשְׁפְּעוּ עָלֵינוּ

רַחֲמִים וַחֲסָדִים מִן שְׁמַיָּא, וְנִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְהַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם עָלֵינוּ; כִּי לָמָּה אָדָם אֵינוֹ רָצָה לָתֵת? מֵחֲמַת שֶׁחוֹשֵׁב: "אִם אֶתֵּן לַאֲחֵרִים מַה יִּשָּׁאֵר לִי?! וּלְמָחָר אֲנִי אֶצְטָרֵךְ. וְאִם־כֵּן הֲלֹא עֲבַדְתִּי קָשֶׁה עַל הַכֶּסֶף, וְכִיצַד אֶתֵּן?!" אֲבָל כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁהַכֶּסֶף אֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חַגַּי ב, ח): "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה'"; בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַעֲנִיִּים, וּבִפְרָט עַל צָרְכֵי הַפֶּסַח, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁהוּא מוּכָן לְהִגָּאֵל, וְכָל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה בְּלֵיל הַסֵּדֶר, הֲרֵי זֶה בְּלֵב אֱמֶת, וּמַה שֶּׁיִּכְרִיז: "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל, כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח", מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח יָבוֹא וְיִקָּבֵל, זֶה עִם לֵב אֱמֶת.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַמִּצְוָה שֶׁל "קָמְחָא דְּפִסְחָא", שֶׁזּוֹ הַצְּדָקָה לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג, בָּזֶה כְּלוּלוֹת כָּל הַמִּצְוֹוֹת, כִּי חַג הַפֶּסַח זֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל הַמִּצְוֹוֹת יֵשׁ בָּהֶן זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. אָנוּ קוֹרְאִים בְּכָל יוֹם קְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, וּמַזְכִּירִים שָׁם יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טו, מא): "אֲנִי הַוָי"ה אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" וְגוֹ'; וּמַה זּוֹ קְרִיאַת שְׁמַע? אָנוּ מַזְכִּירִים לְעַצְמֵנוּ: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָי"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָי"ה אֶחָד", בַּבֹּקֶר — כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַיּוֹם וְלֹא נַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן

בָּעֶרֶב — כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַלַּיְלָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. עִם כָּל זֹאת הִזְכִּירוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּקְרִיאַת שְׁמַע, וּמַדּוּעַ? כִּי מֶה הָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם? עַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְעַכְשָׁו אָנוּ מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לִרְאוֹת אִם כַּוָּנָתֵנוּ בֶּאֱמֶת, אִם הַתְּפִלּוֹת שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְלִים אֵלָיו — הֵן עִם אֱמֶת, אִם הַמִּצְוֹות שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ זֶה עִם אֱמֶת, אִם הַתּוֹרָה שֶׁאָנוּ לוֹמְדִים זֶה לִשְׁמָהּ, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לָדַעַת אֶת זֹאת? אִם אָנוּ מְרַחֲמִים עַל עֲנִיִּים וְעוֹזְרִים לָהֶם, אָנוּ מַזְכִּירִים לְעַצְמֵנוּ, שֶׁגַּם לָנוּ הָיָה פַּעַם קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֲזָרָנוּ, וַאֲפִלּוּ מְעַט דְּמְעַט, אֲבָל אָנוּ יְכוֹלִים לְהִתְחַלֵּק עִם הַשֵּׁנִי, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים אֶת טֹהַר לִבֵּנוּ. וְלָכֵן מִצְוַת "קְמְחָא דְּפִסְחָא", צְדָקָה לָעֲנִיִּים עַל חַג הַפֶּסַח — עוֹלָה עַל כָּל הַמִּצְוֹות. אָז בֹּאוּ וְנַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וְרוֹצִים לְהִגָּאֵל, וְאָנוּ שׁוֹרְפִים אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁזֶּה הַשְּׁנָאַת חִנָּם, וְאָנוּ קוֹנִים מַצָּה, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר, שֶׁהִיא "מֵיכְלָא דְּמְהֵימְנוּתָא" — אֲכִילָה שֶׁל אֱמוּנָה, אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵיךְ אָנוּ יוֹדְעִים אִם אָנוּ מַאֲמִינִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אִם לָאו, אִם שָׁבְנוּ בִּתְשׁוּבָה אִם לָאו? אִם הוֹלֵךְ לָנוּ בַּחַיִּים לַעֲזֹר לִיהוּדִי שֶׁנִּי, סִימָן שֶׁחָזַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה, וְקִבְּלוּ תְּשׁוּבָתֵנוּ לְמַעְלָה, וְסִימָן שֶׁיֵּשׁ

לָנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בִּזְכוּת הַצְּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן לְ"קֻמְחָא דְּפִסְחָא", בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לָצָרְכֵי הֶחָג, בָּזֶה נַעֲשֶׂה לְעַצְמֵנוּ כְּלִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ לָנוּ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה, וְאָנוּ וִילָדֵינוּ לֹא נִצְטָרֵךְ אַף פַּעַם לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה לְטוֹבַת הַזּוּלַת. אֲבָל אַל נָא נִשְׁכַּח, שֶׁלְּצַעֲרֵנוּ הָרַב, עֲדַיִן נִמְצָאִים הֲמוֹן עֲנִיִּים בְּנֵי תּוֹרָה, אַלְמָנוֹת, וְיתוֹמִים וּסְתָם עַמְּךָ יְהוּדִים יְקָרִים, שֶׁאֵין לָהֶם עֲדַיִן עַל צָרְכֵי הֶחָג, הָבָה נוֹשִׁיט לָהֶם יָד וְעֶזְרָה, וְלֹא נַפְסִיד בִּשְׁבִיל זֶה, אַדְרַבָּה אֲנוּ נַעֲזֹר לַזּוּלַת, וְאָז יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָנוּ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (גִּטִּין ז.): כָּל הַגּוֹזֵז מִנְּכָסָיו וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְדָקָה, נְצוֹל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם. יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף, וְהוּא גּוֹזֵז מִזֶּה וְנוֹתֵן לָעֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ מִדִּין הַגֵּיהִנּוֹם; אֵיזֶה גֵּיהִנּוֹם עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם? כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֲבָל בִּזְכוּת שֶׁנַּעֲזֹר לָעֲנִיִּים, שֶׁהֵם בִּמְצוּקָה כַּסְּפִית קָשָׁה, כִּי יֶשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת שֶׁאֵין לָהֶן מְאוּמָה, אַף שֶׁקָּשֶׁה לְהַאֲמִין דָּבָר כָּזֶה, אֲבָל הַמְּציאוּת הַזּוֹ קַיֶּמֶת, אֲשֶׁר יֶשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת שֶׁאֵין לָהֶן מַצּוֹת לְפֶסַח, אֵין לָהֶם בָּשָׂר בַּעֲבוּר הֶחָג, אֵין לָהֶם לְקָנוֹת מַלְבּוּשִׁים לַיְלָדִים וְכוּ'. וּבָא הַיֵּצֶר הָרָע וְאוֹמֵר: מַה פִּתְאֹם לְעָזְרָם?! הֲלֹא יֵשׁ מִשְׁרָד הַסַּעַד וְכוּ', יֶשְׁנָם הַרְבֵּה גּוּפִים הַמְסַיְּעִים לִנְצְרָכִים, וְכֵיצַד יִתָּכֵן שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁאֵין פְּרוּטָה בְּכִיסָם לְהוֹצָאוֹת הֶחָג?! תֵּדְעוּ לָכֶם שֶׁיֶּשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת אֻמְלָלוֹת שֶׁאֵין מִי שֶׁמִּתְעַנְיֵן בָּהֶן

וְדוֹאֵג לָהֶן, הָבָה נַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אֶת הָעֲנִיִּים, וְאָנוּ רוֹצִים לַעֲזֹר לְכֻלָּם, וּבִזְכוּת הַצְּדָקָה הַזּוֹ נִזְכֶּה לְהַגָּאֲלָה שְׁלֵמָה, וּבְלֵיל פֶּסַח יָאִיר עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִבְנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וּלְקָרְבָּן פֶּסַח.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר

יְגַלֶּה מַה זֶּה בְּדִיקַת חָמֵץ, וּמַה צְּרִיכָה
לִהְיוֹת עֲבוֹדַת בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ,
וְאַשְׁרֵי אָדָם שֶׁשָּׂם לִבּוֹ אֶל דְּבָרַי אֵלּוּ, וְאָז
אֶל רַב טוֹב הַצָּפוּן וְהַגָּנוּז יִזְכֶּה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י סִפֵּר, אֲשֶׁר מוֹהַרַנ״תְּ זַ״ל בְּלֵיל אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר, שֶׁאָז בָּדַק אֶת הֶחָמֵץ, הָיָה מְלֹהָב מְאֹד, וְהָיָה מְחַפֵּשׂ אַחַר הֶחָמֵץ בַּחוֹרִין וּבַסְּדָקִין, וְהָיָה בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת. וּפַעַם הִשְׁתּוֹלֵל בְּנוֹ ר׳ יִצְחָק זַ״ל כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד קָטָן, אֲזַי עוֹרְרוֹ וְאָמַר לוֹ: הַאֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁהַלַּיְלָה הַזֶּה הוּא לֵיל קָדוֹשׁ, שֶׁנָּתְנוּ לָנוּ מַתָּנָה לְחַפֵּשׂ אַחַר הֶחָמֵץ שֶׁבַּלֵּב, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְהָיְתָה דַּרְכּוֹ שֶׁל ר׳ יִצְחָק זַ״ל לְסַפֵּר אֶת זֹאת כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁהַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ זָכַר תָּמִיד, וּבִפְרָט בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעג)

קוּנְטְרֵס

אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים ב.): אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר; מַה זֶּה חָמֵץ? כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁאָדָם מַחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ, חוֹשֵׁב יוֹתֵר מִדַּאי, זֶה נִקְרָא חָמֵץ — לְשׁוֹן חִמּוּץ הַמֹּחִין; הַיְנוּ שֶׁאָדָם מַתְחִיל לַחֲקֹר — לָמָּה עָשָׂה לִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דָּבָר זֶה?! לָמָּה עוֹבְרִים עָלַי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ?! שׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת, שֶׁזֶּה חֲקִירוֹת. כִּי אָדָם הַשּׁוֹאֵל תָּמִיד קֻשְׁיוֹת — הוּא נִקְרָא חוֹקֵר. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִתְנַגֵּד מְאֹד מְאֹד לַחֲקִירוֹת וְסִפְרֵי חֲקִירָה. וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן לב): אָדָם צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, וְלֹא לְהִכָּנֵס בַּחֲקִירוֹת, וְכֵן לֹא לִלְמֹד בְּשׁוּם סִפְרֵי חֲקִירוֹת, כִּי מַסְפִּיק לָנוּ הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאִם־כֵּן מִי מֵאִתָּנוּ רָחוֹק מֵחֲקִירוֹת?! הֲלֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים עָלָיו סֵבֶל וּמַשְׁבְּרִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים,

מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת: מָה וְלָמָּה?! זֶה כְּבָר בִּכְלַל חֲקִירוֹת, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, עַד שֶׁמִּסְכֵּן, הוּא נוֹפֵל לְדַכָּאוֹן, לְעַצְבוּת וּמְרִירוּת. וְרַבֵּנוּ זַ״ל בָּא לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל הָעִנְיָן שֶׁל חֲקִירוֹת, וּלְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הָיָה הָעִקָּר אֱמוּנָה, וְכַמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי אֱמוּנָה זֶה דָּבָר גָּדוֹל, וְעִקַּר הָאֱמוּנָה בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל. אָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו — הַן טוֹב וְהַן לְהֶפֶךְ, צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא; מִי שֶׁיּוֹדֵעַ, שֶׁכָּל הַחוֹלֶף עָלָיו בְּחַיָּיו — טוֹב רָע, רָע טוֹב, הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מַרְגִּישׁ עוֹלָם הַבָּא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ אֱמוּנָה. וְלָכֵן כָּתוּב (דְּבָרִים לב, ד): ״הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא״. כָּל אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה — הַכֹּל בְּוַדַּאי לְטוֹבָה. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנ): אֲפִלּוּ שֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים מִצַּד הַהַרְכָּבָה, הַיְנוּ שֶׁסּוֹבֵל יִסּוּרִים בַּגּוּף, אִם הָיָה מַאֲמִין, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בְּנָקֵל הָיָה יָכוֹל

לְקַבֵּל אֶת זֹאת, אַךְ דָּא עַקָּא, שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְהַכֹּל מֵעַצְמוֹ נַעֲשָׂה, אֲזַי נִשְׁבָּר וְשׁוֹאֵל "לָמָּה"?! "לָמָּה לַזּוֹלֶת הוֹלֵךְ בְּטוֹב, וּמִתְחַתֵּן, וְיֵשׁ לוֹ שָׁלוֹם־בַּיִת, זוֹכֶה לְיָלָדִים, לְפַרְנָסָה, וְלִי הוֹלֵךְ הַהֵפוּךְ"?! וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי שְׁאֵלוֹת, שֶׁבְּנֵי־אָדָם שׁוֹאֲלִים, אֲשֶׁר הַכֹּל גּוֹבֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בָּא בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (עֲבוֹדָה זָרָה נה.): יְסוּרִים — בְּשָׁעָה שֶׁמְּשַׁגְּרִים אוֹתָם עַל הָאָדָם, מַשְׁבִּיעִים אוֹתָם, שֶׁלֹּא יֵלְכוּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבְשָׁעָה פְּלוֹנִית; כִּי הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק. וּבֶאֱמֶת אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְכָתוּב (אֵיכָה ג, לח): "וּמֵאֵתוֹ לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא אוֹר פָּשׁוּט, וְלָמָּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים? אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לו): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא אוֹר פָּשׁוּט, וְאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת הַצַּיָּר, וְאִם מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹבָה, אֲזַי טוֹב לוֹ, אַךְ אִם מְסַכֵּן, מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע — אֲזַי רָע וָמָר לוֹ מְאֹד. וּמֵהֵיכָן בָּא, שֶׁאָדָם יְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע? אִם פָּגַם בַּמֹּחִין שֶׁלּוֹ, פָּגַם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הִכְנִיס בְּמֹחוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, לֹא שָׁמַר עַל עֵינָיו, הִסְתַּכֵּל בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, לֹא שָׁמַר עַל אָזְנָיו, וְשָׁמַע כָּל מִינֵי נִבּוּל פֶּה, רַחֲמָנָא

לִישֵׁזָבָן, הָיָה בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה, וְלִכְלֵךְ אֶת פִּיו בְּלָשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה מֹחוֹ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא), שֶׁהַמֹּחִין שֶׁל הָאָדָם הֵם כַּשֶּׁמֶן הַמַּנָּח בִּשְׁבָעַת קְנֵי הַמְּנוֹרָה: שְׁתֵּי עֵינַיִם, שְׁתֵּי אָזְנַיִם, שְׁנֵי נִקְבֵי הַחֹטֶם וְהַפֶּה, שֶׁזֶּה הַמְּנוֹרָה, וְאִם אָדָם מְנַקֶּה אֶת עֵינָיו, אָזְנָיו, חָטְמוֹ וּפִיו, אֲזַי יֵשׁ לוֹ מֹחִין נְקִיִּים, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹכֶה לִחְיוֹת חַיִּים נִצְחִיִּים, כִּי דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לב, מ): ״כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעוֹלָם״. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם): חַיִּים נִצְחִיִּים זֶה רַק אֶצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִי שֶׁדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, גַּם הוּא חַי לָנֶצַח. כִּי מַה מַּפְרִיד בֵּין אָדָם לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ? הַגּוּף. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם), שֶׁעַכְשָׁו אֲנִי כָּאן, וְעוֹד מְעַט אֶהְיֶה שָׁם. וְהֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּדוֹשָׁה לְכוּוֵן בֵּית הָעַלְמִין; הַיְנוּ שֶׁמִּצַּד הַגּוּף יֵשׁ הֶפְרֵשׁ, שֶׁעַכְשָׁו אֲנִי פֹּה מִסְתּוֹבֵב, וְעוֹד מְעַט יַנִּיחוּ אֶת גּוּפִי בְּבֵית הָעַלְמִין, אֲבָל מִצַּד הַנְּשָׁמָה, כְּשֶׁאָדָם דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ הֶפְרֵשׁ כְּלָל, אַתָּה הוּא קֹדֶם שֶׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם וְאַתָּה הוּא מְשֻׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם, כָּךְ הַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם. וּבְזֶה אָדָם צָרִיךְ לְזַכֵּךְ עַצְמוֹ. וְאִם הוּא זוֹכֶה לְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ אֶת עֵינָיו, וּמִסְתַּכֵּל רַק עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳): אִישׁ

הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, אָז מֵאִיר לוֹ הַמֹּחַ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנד), שֶׁהָעֵינַיִם רוֹאוֹת תָּמִיד דְּבָרִים גְּבוֹהִים מְאֹד, רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, אֲבָל זֶה הוֹלֵךְ בְּמְהִירוּת, עַד שֶׁאֵינוֹ קוֹלֵט מַה שֶּׁרָאָה. וְלָכֵן אִם אָדָם זוֹכֶה לְקַדֵּשַׁת הָעֵינַיִם, וְכֵן הָאָזְנַיִם, שֶׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וּמַשֶּׂה אָזְנוֹ אֶל דִּבְרֵי חֲכָמִים, שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלָם, וְשׁוֹמֵר עַצְמוֹ מִכַּעַס וּקְפִידוּת, יֵשׁ לוֹ אֲרִיכוּת אַפַּיִם, יֵשׁ לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, שׁוֹמֵר עַל פִּיו, מְדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים טוֹבִים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כט), שֶׁטּוֹב — הַכֹּל חַפְּצִים לִשְׁמֹעַ, אַף אֶחָד אֵינוֹ מְעֻנְיָן לִשְׁמֹעַ בִּקֹּרֶת; כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבְרִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאֵינוֹ חָפֵץ לִשְׁמֹעַ הֶעָרוֹת וְדִבְרֵי בִּקֹּרֶת, שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ שֶׁאֵינוֹ צוֹדֵק וְיִשְׁבְּרוּהוּ, מַסְפִּיק הוּא שָׁבוּר מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרִים טוֹבִים בִּלְבָד, שֶׁיְּחַזְּקוּ אוֹתוֹ וִיעוֹדְדוּהוּ. וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת שִׁבְעַת הַנְּרוֹת, אֲזַי הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ נְקִיִּים, וְזוֹכֶה לְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹבָה. וּלְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כד, טו): ״אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֶת אֱלֹהָיו״. מַהוּ לִשּׂוֹן יָחִיד — אֱלֹהָיו? אֶלָּא מִסְכֵּן, הוּא מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹקֵם בּוֹ, כְּאִלּוּ הוּא

יִתְבָּרַךְ עָנָב אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְלָקַח עַצְמוֹ רַק עָלָיו. אֲשֶׁר כָּל זֶה נוֹבֵעַ מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת.

וְזֶה בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנַּכְנִיס בְּעַצְמֵנוּ תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ יִסּוּרִים, עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳): ״טוֹב מְאֹד״ — זוֹ מִדַּת הַיִּסּוּרִים, שֶׁעַל יָדֵיהָ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; כִּי כְּשֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב כָּךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא שׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מֵהֵיכָן הוּא בָּא, מַה תַּכְלִיתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְהֵיכָן הוּא הוֹלֵךְ, וּסְתָם מִסְתּוֹבֵב חֲסַר תַּכְלִית. מִסְכֵּן, הוֹרִידוּ אֶת נִשְׁמָתְךָ מִן הַשָּׁמַיִם, מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת אֶל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, לִתְקוּפָה קְצָרָה מְאֹד — לְשִׁבְעִים שָׁנָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ, י): ״יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה״, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֶבַע שָׁעָה, הִנֵּה אָנוּ פֹּה, וְהִנֵּה אָנוּ כְּבָר יוֹצְאִים מִפֹּה. כִּי הַכֹּל פּוֹרֵחַ בִּיעָף. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): ״כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ״, וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כֹּתֶל, אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף; הַחַיִּים פּוֹרְחִים כְּצֵל צִפּוֹר, וְאָדָם אֵינוֹ שָׁם עַל לֵב מַה תַּכְלִיתוֹ בַּחַיִּים?! וְעַל־כֵּן מְקַבֵּל ׳צְבִיטָה׳, וְאִם הוּא מִתְעוֹרֵר תֵּכֶף־וּמִיָּד לָשׁוּב עַד הַמַּכֶּהוּ — אֲזַי טוֹב, אַךְ אִם לָאו — מְקַבֵּל מַכָּה, וְאִם

מִתְעוֹרֵר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — טוֹב מְאֹד, אַף אִם לָאו — מְקַבֵּל יִסּוּרִים גְּדוֹלִים יוֹתֵר. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא נג): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כְּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים. כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם הֵם רַק מֵאַהֲבָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנִּתְעוֹרֵר וְנָבוֹא וְנִצְעַק אֵלָיו. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבְּלָם — יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים, וְלָמָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּמַהִי הַתְּשׁוּבָה? לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (הוֹשֵׁעַ יד): "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הַוָ"ה אֱלֹקֶיךָ, כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ". וְאֵיךְ זוֹכִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה? "קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה'", אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ד'): אֵינִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ רַק דִּבּוּרִים לְדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁזֶּה כָּל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמְשִׂיחַ וּמְדַבֵּר כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְבוֹ אֶל קוֹנוֹ, אֵין מַעֲלָה גְּבוֹהָה מִזּוֹ, וְזֶה מַעֲלָה לְמַעְלָה שֶׁעֲשׂוּעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא עָלוּ כְּמוֹתָם מִימוֹת עוֹלָם; אָדָם נִמְצָא בְּנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא, בַּשְּׁאוֹל

תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, מָלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, מָלֵא לְכְלוּכִים, וְהִנֵּה הוּא בָּא וּמְדַבֵּר, אֶל מִי? אֶל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֵין יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳): מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס אֵלָיו בְּכָל עֵת, צְרִיכִים לְקַבֵּעַ תּוֹר מֵרֹאשׁ כַּמָּה חֳדָשִׁים קֹדֶם שֶׁבָּאִים. וְהִנֵּה הִגִּיעַ מוֹעֵד הַתּוֹר, מִי יוֹדֵעַ אִם יַאֲשִׁרוּ לוֹ לְהִכָּנֵס, אוּלַי הַמֶּלֶךְ חוֹלֶה הַיּוֹם וְכַדּוֹמֶה, הֲלֹא הוּא בָּשָׂר וָדָם, אוֹ אוּלַי יֵשׁ לוֹ לְפֶתַע עִנְיָנִים דְּחוּפִים הָעוֹמְדִים עַל סֵדֶר הַיּוֹם, וְאַף שֶׁעָשִׂיתָ תּוֹר, וְהַצֶּדֶק עִמְּךָ, אֲבָל הַמֶּלֶךְ עָסוּק הַיּוֹם וְכוּ׳, וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר, שֶׁיַּתִּירוּ לְךָ לְהִכָּנֵס, מִי אוֹמֵר שֶׁהַמֶּלֶךְ יִרְצֶה לִשְׁמֹעַ אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, אוּלַי יִגְרָשְׁךָ מֵעַל פָּנָיו?! וְאִם תִּרְצֶה לוֹמַר שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתְךָ, מִי אוֹמֵר שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ?! אֲבָל, מְסַיְּמִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא כֵן, הוּא תָּמִיד נִמְצָא, וְתָמִיד אָדָם יָכוֹל לְפִתְחַ פִּיו וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֹאת רַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְהַחְדִּיר בָּנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵאֲתָנוּ אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹלוֹ, תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָמָּה אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁרוֹצֶה לְנַקּוֹתֵנוּ מֵהֶחָמֵץ, מֵחֲמוּץ הַמִּחַ, שֶׁמַּחֲמִיצִים אֶת הַמִּחִין,

וְחוֹשְׁבִים יֶתֶר עַל הַמִּדָּה — מָה וְלָמָּה, שֶׁזֶּה כְּלַל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יט): עִקַּר הַתַּכְלִית וְהַשְׁלֵמוּת רַק לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתְמִימוּת גְּמוּרָה, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וְאֵלּוּ הַמְחַקְרִים וְהַחוֹקְרִים — הֵם עַמָּלֵק.

וְלָכֵן בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ לוֹקְחִים נֵר, וּמַתְחִילִים לְבְדֹּק בַּחוֹרִים וּבִסְדָקִים, אוּלַי מָצוּי שָׁם אֵיזֶה חָמֵץ. וּמַהוּ הַנֵּר? הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כ, כז): ״נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם״. אָדָם מַתְחִיל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ — אוּלַי נִדְבְּקָה בִּי בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה אֵיזוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, בַּר מִינָן, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֲנִי נִמְצָא בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה הַחֻמְרִי, הָעָב וְהַגַּס, מִתְעַסֵּק עִם בְּנֵי־אָדָם, וְשׁוֹאֲלִים אוֹתִי שְׁאֵלוֹת, וַאֲנִי צָרִיךְ לְהָשִׁיב תְּשׁוּבוֹת. וּלְעִתִּים הַשְּׁאֵלוֹת הֵן עֲמֻקוֹת מְאֹד, שֶׁאֵין לִי עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבוֹת, אֲזַי אֲנִי נוֹתֵר עִם קֻשְׁיוֹת, וְאָסוּר לִשְׁאֹל קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב): מַה שֶּׁקָּשֶׁה קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה הַהֶכְרֵחַ לִהְיוֹת, כִּי אֵיךְ דַּעְתֵּנוּ הַפְּגוּמָה, תָּבִין דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ?! וְכֵן יֵשׁ הַשּׁוֹאֲלִים קֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיקִים, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁצַּדִּיקִים מִתְדַּמִּים לְקוֹנָם, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵין מְבִינִים בְּהַרְבֵּה דְּבָרִים הִתְנַהֲגוּת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁמִּתְנַהֵג עִמָּנוּ, כָּךְ

אֵין מְבִינִים הִתְנַהֲגוּת הַצַּדִּיק, וְעָלֵינוּ לִזְכֹּר תָּמִיד מִי אָנוּ, מֶה עָשִׂינוּ וְאֵיךְ לְכָלְכֵנוּ עַצְמֵנוּ, וְאֵיךְ עִם מֹחַ פָּגוּם אָנוּ יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת הַצַּדִּיק?! בְּוַדַּאי יִהְיוּ לָנוּ קֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיק אֲמִתִּי, יֶרֶא הַשֵּׁם, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג): זֶה הַכְּלָל, מִי שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, הוּא לֹא יַשִּׂיג דַּרְכֵי הַצַּדִּיק, וְלֹא יָבִין אֶת דְּבָרָיו. וְאֵיךְ אָנוּ שׁוֹאֲלִים שְׁאֵלוֹת עַל יִרְאַי ה׳?! וְכָל שֶׁכֵּן, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁאָדָם מִתְחַצֵּף וּמְדַבֵּר נֶגֶד אִישׁ צַדִּיק וְיִרְא ה׳, הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא מוֹכֶן וּמְזֻמָּן כָּל רֶגַע וְדַקָּה וּשְׁנִיָּה לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר לָנוּ אֵין מֻשָּׂג בְּדָבָר זֶה, וְהַלְוַאי בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם דַּקָּה אַחַת נַחְשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי יְכוֹלִים לַחֲלֹף לָנוּ יוֹם יוֹם אַחַר יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, שֶׁאָנוּ שׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵינָם מַסִּיחִים דַּעְתָּם כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּדַבְּרִים עִם בְּנֵי־אָדָם, מְדַבְּרִים אָז אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים תָּמִיד מִתְפַּלְּלִים אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאִם רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ כְּבָר אַחַר גְּזַר דִּין, אָז מַלְבִּישִׁים תְּפִלּוֹתֵיהֶם בְּמַאֲמָרִים וְשִׂיחוֹת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ד, י״ד): ״בִּגְזֵרַת עִירִין פִּתְגָמָא, וּמֵאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָא״, כְּשֶׁיֵּשׁ גְּזֵרוֹת בָּעוֹלָם, וְלֹא רוֹצִים שֶׁמַּלְאָכִים יְקַטְרְגוּ עַל

הַדִּבּוּרִים וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּהֶם, אֲזַי "בְּמַאֲמַר קַדִּישִׁין שְׁאִלְתִּין", שֶׁמַּלְבִּישִׁים אֶת הַתְּפִלּוֹת בְּמַאֲמָר.

וְלָכֵן בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ, וּצְרִיכִים לְבַדֵּק הֵיטֵב בַּחוֹרִים וּבַסְּדָקִים, בְּחוֹרֵי הַלֵּב וּבְסְדָקָיו, בָּעֵינַיִם, בָּאָזְנַיִם, בַּחֹטֶם וּבַפֶּה, אִם אֵין בָּנוּ אֲיֶזֶה חָמֵץ — חִמּוּץ הַמִּחִין, אִם אֵין בָּנוּ שֶׁמֶץ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, חַס וְשָׁלוֹם, אִם אֵין בָּנוּ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹ עַל הַצַּדִּיקִים, וְזוֹ הַהֲכָנָה לְחַג הַפֶּסַח. וּצְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְטָרַח, פֶּן וְאוּלַי לֹא נִקִּינוּ אֶת הֶחָמֵץ, פֶּן וְאוּלַי נִשְׁאָר אֲצָלֵנוּ חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁזֶּהוּ חָמֵץ — עַצְבוּת וּמְרִירוּת, דִּכָּאוֹן וְדַכְדּוּךְ; רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שְׁבוּרִים, מְדֻכְּדָּרִים עִמָּהֶם מִשְׁמָחָה, וְהֵם מְסִתַּכְּלִים בְּתִמִּיהָה וּבִפְלִיאָה, כְּרוֹצִים לוֹמַר: "הַאֵינָכֶם יוֹדְעִים מָה עוֹבֵר עָלַי?!" וְכוּ', אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת עַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עז), שֶׁכָּל מִי שֶׁשִּׂכְלוֹ יוֹתֵר גָּדוֹל — סוֹבֵל יוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, יח): "יוֹסִיף דַּעַת — יוֹסִיף מַכְאוֹב". וְעַל כָּל הַצַּדִּיקִים עוֹבֵר בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַה שֶּׁעוֹבֵר, אֶלָּא הֵם יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַדֵּק הֵיטֵב אֶת הֶחָמֵץ, אֶת הָעַצְבוּת, לָמָּה אָנוּ בְּעַצָּב וּבְדַכָּאוֹן?! הַאֵין לָנוּ אֵיזוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, בַּר מִינָן, הַטְמוּנָה בְּתוֹכֵנוּ?! הַאִם עֲדַיִן

אָנוּ רְחוֹקִים מֵאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ? ! הָבָה לֹא נַטְעֶה עַצְמֵנוּ! בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ צְרִיכִים לְבַדֵּק אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁזֶּה אוֹר הַנְּשָׁמָה, אוֹר הַצַּדִּיק. וָכִינוּ שֶׁנִּתְקָרְבנוּ אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אִיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! כִּי לוּלֵא שֶׁהִתְקָרְבנוּ אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, לֹא הָיִינוּ אֲפִלּוּ יְכוֹלִים לְדַבֵּר דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ, הָיִינוּ יְשָׁנִים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים וְלוֹמְדִים וּמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְווֹת, אֲבָל הַכֹּל בְּחִינַת שֵׁנָה, הַמֹּחַ יָשֵׁן, זֶה אֶצְלָם שִׂגְרָתִי, כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה. וְהַצַּדִּיק מְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה, עַד שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל, עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וְאֵיךְ אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁאֵינֶנּוּ יְשֵׁנִים, אוּלַי אָנוּ עֲדַיִן שְׁקוּעִים בְּתַרְדֵּמָה? אֶלָּא הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי שֶׁמְּדַבְּרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁאָדָם יָשֵׁן אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר, כַּאֲשֶׁר מַתְחִיל לְדַבֵּר — סִימָן שֶׁהִתְעוֹרֵר. וְרוֹאִים בַּמְּציאוּת, כְּשֶׁאָדָם שָׁקוּעַ בְּשֵׁנָה, וּמְדַבְּרִים אֵלָיו — אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר, זוֹ עֲבוֹדָה! כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן, בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים, עוֹשִׂים עֲסָקִים, מַרְוִיחִים מֵאוֹת וַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת, מִלְיוֹנִים וְכוּ׳, בַּעֲלֵי בָּתֵּי חֲרֹשֶׁת, בַּעֲלֵי עֲסָקִים וַחֲנֻיּוֹת, סוֹחֲרִים וְכוּ׳, עֲשִׁירִים וַעֲנִיִּים, עוֹלָם שָׁלֵם מִסְתּוֹבֵב, אֲבָל כֻּלָּם יְשֵׁנִים. כִּי אִם אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — סִימָן שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אוֹתוֹ

יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִחוֹ יָשֵׁן. וְאִם יִשְׁאַל: אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁאֲנִי יָשֵׁן? הֲלֹא יֵשׁ לִי מִפְעָל עִם אַלְפֵּי פּוֹעֲלִים, אֲנִי בַּעַל חֶבְרַת הוֹבָלוֹת, יֵשׁ לִי אוֹטוֹבּוּסִים, אֲנִי מוֹלִיךְ אֲנָשִׁים וְכוּ׳, אֲבָל כֻּלָּם יְשֵׁנִים, כִּי אִם אֵין מְדַבְּרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, סִימָן שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֵין רוֹאִים אוֹתוֹ. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים לְהַגִּיעַ רַק עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הוּא מְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה, וְהוּא מַחְדִּיר בָּנוּ הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, שֶׁנִּשְׁמַח וְנִרְקֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד; זוֹ לֹא סְתָם עֵצָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה הַכְּלוּלָה מִכָּל הַמִּצְוֹות. וְלָמָּה? כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לְאלקָיו; כִּי אִם הוּא שָׂמֵחַ בַּמִּצְוֹות שֶׁלּוֹ, סִימָן שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹד בָּזֶה הָעוֹלָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי מַדְרֵגוֹת בִּנְבוּאָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עַיִן רַשׁ״י בְּמִדְבַּר ל, ב): כָּל הַנְּבִיאִים הִתְנַבְּאוּ בְּ״כֹה אָמַר ה׳״. לֹא־כֵן מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּ״זֶה הַדָּבָר״. וּמַה הַהֶפְרֵשׁ? אֶלָּא יֵשׁ מַדְרֵגָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וַאֲפִלּוּ שָׂמֵחַ בָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיְּקַבֵּל שָׂכָר עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, אֲבָל אִם לֹא יִתְּנוּ לוֹ שָׂכָר — לֹא יַעֲשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא יִשְׂמַח בָּהּ, וְכִי אֲנִי עֶבֶד לַעֲשׂוֹת

סְתָם, חֲרֵי לֹא צִוּוּ אוֹתִי, עַל־כֵּן לֹא אֶעֱשֶׂה, אֲבָל אִם צִוּוּ אוֹתִי — אֶעֱשֶׂה. זֶה נִקְרָא אַסְפַּקְלַרְיָה דְּלָא נַהֲרָא, "כֹּה אָמַר ה'". מַה שֶּׁאֵין כֵּן יֶשְׁנָהּ מַדְרֵגָה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא רוֹצֶה מִצְוָה בְּעַצְמָהּ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין אֲבוֹת ד, ב): שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה; שֶׁשְּׂמֵחַ בְּמִצְוָה בְּעַצְמָהּ, זֶה מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה, אֶת הַמִּצְוָה שֶׁהִיא אֱלֹקוּת, אֲשֶׁר זוֹ מַדְרֵגַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ — "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'", הִנֵּה אֲנִי רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הִגְבִּיהַּ פַּעַם מַצָּה, וְאָמַר: הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָמָּה? כִּי הַמַּצָּה זֶה הָרָצוֹן שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נז): אֲכִילַת שַׁבָּת — כְּלָלוּת אֱלֹקוּת; מַה שֶּׁאָדָם אוֹכֵל בְּשַׁבָּת, זֶה אֱלֹקוּת. כִּי עַל שַׁבָּת נֶאֱמַר (שְׁמוֹת טז, כה): "אִכְלוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם, הַיּוֹם לֹא תִמְצָאוּהוּ בַּשָּׂדֶה". לָמְדוּ מִזֶּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיז:), מֵאַחַר שֶׁכָּתוּב שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הַיּוֹם, שֶׁצְּרִיכִים לֶאֱכֹל שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָמַר לָנוּ: "אִכְלוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם, הַיּוֹם לֹא תִמְצָאוּ בַּשָּׂדֶה", אֲזַי עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ עִם אֲכִילַת שַׁבָּת, כִּי כְּלָלָהּ אֱלֹקוּת. כְּמוֹ־כֵן מַצָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּנוּ לֶאֱכָלָהּ, חֲרֵי זֶה אֱלֹקוּת, זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ ! וְלָכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ קפג:), שֶׁמַּצָּה זֶה מֵיכְלָא דְּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה. מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה. כִּי

הָאֱמוּנָה הִיא הָרְפוּאָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים מַחֲלוֹת וַחֳלָאִים רָעִים, וְהַכֹּל מֻחְמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלִיא יְהוָ״ה אֶת מַכּוֹתְךָ מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וַחֲלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״. מַה זֶּה וְנֶאֱמָנִים? כִּי בָּאִים עַל־יְדֵי פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה, בָּאוֹת מַכּוֹת נִפְלָאוֹת. בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים מֵעֲצַבִּים, זֶה רַק מֻחְמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי אָדָם שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אֵין לוֹ עֲצַבִּים, וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ. וְזֹאת רַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְהַחְדִּיר בָּנוּ. וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ הָעֲצָבוּת וְהַמְּרִירוּת, הַדְּכָאוֹן וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה, וְכָל הַמַּחֲלוֹת וַחֳלָאִים רָעִים שֶׁבָּאִים לָאָדָם, זֶה רַק מֻחְמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א׳ כו, יז): ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״.

וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, עָלֵינוּ לִבְדֹּק אֶת הֶחָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הָעֲצָבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן שֶׁנִּדְבָּק בָּנוּ, הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁחָדְרָה לְלִבֵּנוּ; כַּאֲשֶׁר רוֹאִים בְּחוּשׁ, אֲשֶׁר כַּמָּה בְּנֵי־אָדָם שׂוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה בְּשִׂנְאָה עַמֻּקָה, וְזֶה נִמְצָא אֲפִלּוּ

בֵּין אֵלּוּ הַקּוֹרְאִים עַצְמָם לוֹמְדִים וְכוּ׳ וְעוֹבְדִים וְכוּ׳, אֵיךְ רַחֲמָנָא לִצְלָן, יֶשְׁנָהּ גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה?! אֵיךְ יֵשׁ קִנְאָה, שֶׁאִישׁ מְקַנֵּא בְּרֵעֵהוּ?! עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל שֶׁיֵּשׁ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עֲצָמוֹתָיו מַרְקִיבִים, וְזֶה נַעֲשָׂה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וּבְנֵי־אָדָם מְקַנְּאִים בַּזּוּלַת, שֶׁזּוֹ מַחֲלָה מַמָּשׁ, וּמֵהַקִּנְאָה בָּאָה שִׂנְאָה, שֶׁשּׂוֹנְאִים אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וְעוֹבְרִים עַל לָאו שֶׁל (וַיִּקְרָא יט, יז): "לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ". שִׁמּוּ שָׁמַיִם! אָדָם יָכוֹל לָקוּם בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת — יָמִים, שָׁבוּעוֹת, חֳדָשִׁים וְשָׁנִים, אֲבָל הוּא שׂוֹנֵא אֶת מִישֶׁהוּ — אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, צוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ בַּשָּׁמַיִם! אָדָם עוֹשֶׂה עֲבוֹדוֹת, לוֹמֵד, מִתְפַּלֵּל, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ שִׂנְאָה עַל הַזּוּלַת, עֲדַיִן הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלט), שֶׁכָּל הַדִּבּוּר לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִי אֶפְשָׁר רַק עַל־יְדֵי שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): "אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם", וְלָכֵן תִּקֵּן הָאֲרִ״י זַ״ל, שֶׁקֹּדֶם הַתְּפִלָּה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", יְהוּדִי צָרִיךְ לֶאֱהֹב יְהוּדִי אַחֵר, וְשִׂנְאָה זֶה הֶחָמֵץ, חֲמוּץ הַמַּחְיִן, שֶׁחוֹשְׁבִים: "לָמָּה הַהוּא כָּךְ?! לָמָּה הִתְנַהֵג כָּזֹאת?! לָמָּה אֵינוֹ מַחֲזִיק כָּמוֹנִי?!" כְּאִלּוּ אַתָּה כְּבָר הַבַּר הַצַּת, וְאַתָּה יוֹדֵעַ אֶת הָאֱמֶת, וְכֻלָּם צְרִיכִים לְהַחֲזִיק כָּמוֹךָ; אוֹיַי אַתָּה שֶׁקָּרָן?! אוֹיַי הַזּוּלַת בֶּן אוֹחֵז בָּאֱמֶת?! לְמִדִּים מִכָּאן

מַה זֶּה חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, בָּרֵגַע שֶׁאֲנִי רַק חוֹשֵׁב מֵהַזּוּלַת, זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁקֶר. לָמָּה תַּחֲשֹׁב מֵהַזּוּלַת? סַיְּמְתָּ עִם עַצְמְךָ?! וְלָכֵן לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, צְרִיכִים לְבַדֵּק בְּעַצְמֵנוּ אִם אֵינֵנוּ שׁוֹנְאִים אֵיזֶה יְהוּדִי, בַּר מִינָן, שֶׁאָז כָּל עֲבוֹדָתֵנוּ אֵינָהּ שָׁוָה מְאוּמָה, כִּי מִי שֶׁשּׂוֹנֵא בִּיהוּדִי — מִסְכֵּן גָּדוֹל הוּא. יֶשְׁנָם בְּנֵי־אָדָם הַקּוֹרְאִים אוֹתָם עוֹבְדֵי ה׳, וְאֵינָם מְדַבְּרִים עִם הַזּוּלַת יָמִים וְשָׁנִים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סַנְהֶדְרִין לז): אֵיזֶהוּ שׁוֹנֵא? כָּל שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמּוֹ שְׁלשָׁה יָמִים מֻחֲמַת שִׂנְאָה, וְעוֹנִים הַחֲכָמִים — לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ, שֶׁיְּהוּדִים לֹא יְדַבְּרוּ זֶה עִם זֶה כַּמָּה יָמִים. כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ הַתַּנָּאִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֵין מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה. אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה, יֵשׁ אֲנָשִׁים הַקּוֹרְאִים עַצְמָם צַדִּיקִים וְיִשָּׁרִים בַּעֲלֵי מַדְרֵגָה, בַּעֲלֵי הַשָּׂגָה, בַּעֲלֵי עֲבוֹדָה, וְהַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, אִם אֵינְךָ מְסֻגָּל לְדַבֵּר עִם הַזּוּלַת מֻחֲמַת שִׂנְאָה, אַתָּה שַׁקְרָן גָּדוֹל, וְצוֹחֲקִים עָלֶיךָ בַּשָּׁמַיִם, וְזֶה הֶחָמֵץ. וְאֵיךְ נְקַבֵּל אֶת הַמַּצָּה, אֶת הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶת הַשְׁמָחָה הָאֲמִתִּית, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים? עַל־יְדֵי אַהֲבָה וְאַחְדוּת — לְהִתְאַחֵד עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל! וְלָכֵן "אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר" בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר. בְּטֶרֶם נִכָּנְסִים לְקַבֵּל אֶת הַמֹּחִין בְּפֶסַח, עָלֵינוּ לְבַדֵּק הֵיכָן אָנוּ אוֹחֲזִים בֶּאֱמוּנָה

בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁצְּרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ הֵיכָן הוּא אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן צא), שֶׁהָאֱמוּנָה צְרִיכָה לְהִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הָאֵיבָרִים, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב אֱלֹקוּת, מִסְתַּכֵּל אֱלֹקוּת, שׁוֹמֵעַ אֱלֹקוּת, מְדַבֵּר אֱלֹקוּת, הוֹלֵךְ עַל אֱלֹקוּת, שׁוֹתֶה אֱלֹקוּת, הַכֹּל זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן נב), שֶׁמִּכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכַאֲשֶׁר אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא בְּאַחְדוּת עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וּמַעֲלֶה מִכַּף חוֹב. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳):

אֶחָ״ד גִּימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, כַּאֲשֶׁר אָדָם אוֹחֵז בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אוֹהֵב אֶת בָּנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן דַּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת, אַפִלּוּ אֶת הַיָּרוּד וְהַפָּחוּת בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן לְכַף זְכוּת אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר, עַל־יְדֵי שֶׁמְּחַפְּשִׂים וּמְבַקְּשִׁים בּוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, עַל־יְדֵי מְעַט טוֹב שֶׁמְּחַפְּשִׂים בּוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; עַל־יְדֵי עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁתִּמְצָא בַּזּוּלַת, הוּא כְּבָר אֵינוֹ רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ, וּכְבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם, כִּי הֶחֱזַרְתָּ

אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל׳): שַׁחֲרִי״ת רָאשֵׁי תֵּבוֹת: חָ׳כָם, רָ׳שָׁע, תָּ׳ם, שֶׁ׳אֵינוֹ יוֹדֵעַ. וְזֶה הֵפֶךְ עַרְבִית — לַיְלָה, חֹשֶׁךְ, אֲשֶׁר אָז רַבִּים זֶה עִם זֶה, אֶחָד נִכְנָס בְּתוֹךְ הַשֵּׁנִי, כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה, וְזֶה בְּחִינַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁזֶּה סוֹד הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת שֶׁנִּכְנָסוּ בָּאָדָם, זֶה כְּלַל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְלָכֵן צְרִיכִים לָקַחַת גֵּר, שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יג, ט): ״אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח״, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁהַצַּדִּיק מַכְנִיס שִׂמְחָה בִּבְנֵי־אָדָם, שֶׁזֶּה ״אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר״ בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁזֶּה אוֹר הַצַּדִּיק הַמְלַמֵּד לְהַפֵּךְ בִּזְכוּת כָּל אֶחָד, וּלְהַעֲלוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וְאָז מָה רוֹאִים? שַׁחֲרִי״ת — אוֹר הַשַּׁחַר מֵאִיר בָּנוּ. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בַּהַגָּדָה: אֶחָד חָכָם, אֶחָד רָשָׁע, אֶחָד תָּם, אֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל. נִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה, לָמָּה צְרִיכִים לַחֲזֹר בְּכָל פַּעַם עַל ׳אֶחָד׳? אֶלָּא אִם אָדָם דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה, נְקֵה אֶת עַצְמוֹ מֵהֶחָמֵץ, וְזָכָה לְמַצָּה, אֲזַי בָּא לְאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶחָ״ד גִּימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, שֶׁאוֹהֵב אֶת כֻּלָּם; אֶחָד חָכָם — אוֹהֵב אֶת הֶחָכָם, יוֹדֵעַ שֶׁהֶחָכָם גַּם־כֵּן דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶחָד רָשָׁע — אוֹהֵב אֶת הָרָשָׁע, יוֹדֵעַ שֶׁגַּם בִּפְנִימִיּוּת הָרָשָׁע נִמְצֵאת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים

מִצְוֹות כָּרְמוֹן; אֶחָד תָּם — הַתָּם הַזֶּה נִכְלָל בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל — אָדָם מִסְכֵּן, עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, נוֹלָד וְנִתְגַּדֵּל בְּמָקוֹם זָר וּמְנֻכָּר, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זֶּה תּוֹרָה וּמִצְוֹות, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֲפִלּוּ מַה לִּשְׁאֹל, הוּא תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה, אֲבָל אֶחָ״ד — צָרִיךְ לְיַדַּע, שֶׁהוּא כָּלוּל בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אֶחָ״ד גִּימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, צָרִיךְ לֶאֱהֹב אוֹתוֹ. וְכָל זֶה נַעֲשָׂה הַלַּיְלָה הַזֶּה, אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ. יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּזְכֶּה עוֹד הַלַּיְלָה הַזֶּה לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ אֵת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּנוּ מֵחֲטָאֵינוּ הָרַבִּים, וְנַעֲקֹר מֵעַצְמֵנוּ אֶת הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, וְנִזְכֶּה לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא, וּבִזְכוּת הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה שֶׁיִּהְיֶה בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא, אֵינוֹ פּוֹתֵחַ אֶלָּא בְּשָׁלוֹם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

בְּדִיקַת חָמֵץ

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מֵעִנְיַן לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, וּמַה צְּרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדָתֵנוּ בְּלֵילָה זֶה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אָדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרַ״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁבְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, אָז הוּא זְמַן מְסֻגָּל מְאֹד לְהַרְבֵּה דְּבָרִים, וּבִפְרָט אִם בָּא לְיָדוֹ לָתֵת צְדָקָה לֶעָנִי בַּעֲבוּר צָרְכֵי חַג, הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְאִם בָּא אָז עָנִי לְפִתְחַ בֵּיתוֹ, יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ, וְשָׁלַח לוֹ מַתָּנָה עָנִי. וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּדָבָר זֶה מְאֹד, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם טָרוּד בִּבְדִיקַת חָמֵץ, וְהוּא אֵינוֹ שָׂם לֵב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לוֹ בְּדִיּוּק עַכְשָׁו עָנִי לְזָכוֹת בּוֹ. (וְדַרְכּוֹ שֶׁל מוֹהַרַ״שׁ נ״י לְסַיֵּם בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ בְּכָל שָׁנָה מַסֶּכֶת תָּמִיד).

(אִמְרֵי־מוֹהַרַ״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעד)

קוּנְטְרֵס

בְּדִיקַת חָמֵץ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּלֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ" מְקַדִּימִים לְבַדֹּק אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר. מַהוּ חָמֵץ? כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ נִכְנְסוּ אֵילּוּ סְפֵקוֹת, אֵילּוּ קֻשְׁיוֹת, שֶׁזּוֹ קִלְפַּת עַמָּלֵק, "הֵישׁ חֲנָ"ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן" (שְׁמוֹת יז), שֶׁזֶּהוּ חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֵילּוּ קֻשְׁיוֹת — "לָמָּה עָלַי עוֹבְרִים כָּל־כָּךְ קֻשֶׁה הַחַיִּים וְלַשֵּׁנִי קַל הַרְבֵּה יוֹתֵר?!" אֲשֶׁר זֶה כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְגַם דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מָה עוֹבֵר עַל הַשֵּׁנִי?! הִנֵּה רוֹאִים אָדָם, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, וְאוֹי וַאֲבוֹי מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלָכֵן אֵין לְקַנֵּא בַּזּוּלַת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ; הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה אֶת הָעֹשֶׁר שֶׁל הַזּוּלַת, אֶלָּא שָׂמֵחַ בְּשֶׁלּוֹ. אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף אָנוּ בָּשָׂר וָדָם, וְנִכְנָסִים בָּנוּ בְּאֵיזֶה מָקוֹם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה כְּלַל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֵינוּ, כִּי

אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכָּל הַקּוֹרֶה אִתּוֹ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, אָדָם זֶה הָיָה בֶּן חוֹרִין, וְלֹא הָיָה חָסֵר לוֹ דָּבָר; כִּי כָּל הַגָּלוּת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), הִיא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׳): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; אָדָם אֵינוֹ מְקַבֵּל מַכָּה קְטַנָּה אֶלָּא אִם הִכְרִיזוּ קֹדֶם בַּשָּׁמַיִם. כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ שׁוֹבְרוֹ, וְהוֹלֵךְ וּמְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו. אַךְ דָּא עָקָא, כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, נִכְנָסִים לָנוּ הִרְהוּרֵי כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְלָכֵן זֹאת עָלֵינוּ לְבַטֵּל מֵאִתָּנוּ לְגַמְרֵי — אֶת חִמּוּץ הַמִּחְיָן; הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם שׁוֹאֵל: ״עַל מָה וְלָמָּה אֲנִי סוֹבֵל סֵבֶל כָּזֶה״?! אֲשֶׁר דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ הֵם כְּפִירָה מֻחְלֶטֶת. וְעַל הָאָדָם לְבַטֵּל עַצְמוֹ לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לָדַעַת שֶׁכָּל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה — זֶה לְטוֹבָה, כָּל מָאן דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד (בְּרָכוֹת ס׳.); וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): אִם אָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו זֶה לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה נִקְרָא שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים עָלֵינוּ מִחִין עֶלְיוֹנִים.

כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, סָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה), שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם בָּאוּ לְמִצְרַיִם, וְהִתְעָרְבוּ בֵּין הַמִּצְרִים, עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרִים מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמָּמִין. הַמִּצְרִים הָיוּ מְזֹהָמִים, שְׁטוּפִים בַּעֲרָיוֹת, בְּכִפּוּרוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּבְכָשָׁפִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בְּכָשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל דְּבָרִים מְכֹעָרִים אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד. וְהִנֵּה עַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לִהְיוֹת מְשֻׁעְבָּדִים תַּחַת הַגְּרוּעִים שֶׁבָּאֻמּוֹת, וְלִרְאוֹת אֶת מִדּוֹתֵיהֶם וְהַנְהָגוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, אֲבָל נִזְדַּכְּכוּ שָׁם, וְלֹא שִׁנּוּ שְׁמָם, לְבוּשָׁם וּלְשׁוֹנָם, עַם יִשְׂרָאֵל הֶחֱזִיקוּ עַצְמָם חָזָק, עֲדֵי הִגִּיעָה עֵת גְּאֻלָּתָם; אֲשֶׁר דָּבָר זֶה סוֹבֵב בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. בְּמִצְרַיִם כֻּלָּנוּ הִסְתּוֹבַבְנוּ בְּתוֹךְ אֻמָּה מְזֹהֶמֶת וּמְלֻכְלֶכֶת, וְרָאִינוּ מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וּבָאנוּ לְמַה שֶּׁבָּאנוּ, וְחָזַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל דּוֹר ודוֹר, שֶׁשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיוֹצְאִים מִכָּל הַזֻּהֲמָה

וְהַבּוֹץ שֶׁנִּשְׁקְעוּ בּוֹ. וְלָכֵן הִתְקִינוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, וּבְתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע מְזֻכֶּרֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת עַצְמֵנוּ בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָדַעַת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, שֶׁזֶּה יְסוֹד אֲכִילַת מַצָּה. כִּי חָמֵץ, זֶהוּ חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁאָדָם מַחֲמִיץ מֹחוֹ, וְשׂוֹאֵל קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, כִּי כָּל אֶחָד שֶׁשָּׂב בִּתְשׁוּבָה, אֲשֶׁר הָרִבָּה פְּעָמִים עוֹלוֹת לוֹ שְׁאֵלוֹת עַל עַצְמוֹ, וּשְׁאָר מִינֵי בִּלְבּוּלִים, וּמִתְחָרֵט — אוּלַי כָּךְ יַעֲשֶׂה, אוּלַי יֶחֱזַר בִּשְׁאֵלָה וְכַדּוֹמֶה, שֶׁכָּל זֶה בְּכְלַל חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין. וְלָכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָנוּ מַזְכִּירִים בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד", כְּדֵי לִזְכֹּר כָּל הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמַזְכִּירִים בְּקְרִיאַת שְׁמַע יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּזְכֹּר שֶׁאָנוּ שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְיוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, וְאָסוּר לָנוּ לְהַחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ, אֶלָּא לְהִזָּהֵר וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאִם זֶה נֶאֱמַר עַל כָּל הַשָּׁנָה, תִּתָּאֲרוּ לְעַצְמְכֶם עַל הַלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", אֵיךְ אָנוּ צְרִיכִים לִבְדֹּק בַּחוֹרִים וּבַסְּדָקִים שֶׁל לִבֵּנוּ הַאִם אָנוּ מִתְחָרְטִים שֶׁחָזַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה, חַס וְשָׁלוֹם?! הַיֵּשׁ לָנוּ אֵילוּ סְפֵקוֹת וּשְׁאֵלוֹת?! וּבָזֶה אָנוּ בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל הַקֻּשְׁיוֹת, לְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר (דְּבָרִים לב, ד): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק

וְיָשָׁר הוּא״, מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה זֶה בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וַאֲפִלּוּ בַּיִּסּוּרִים שֶׁמֵּבִיא עָלֵינוּ, צָרִיךְ לִזְכֹּר שֶׁאוֹהֵב אוֹתָנוּ, אֶלָּא מַטָּרַת הַיִּסּוּרִים שֶׁשּׁוֹלֵחַ לָאָדָם, זֶה כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. כִּי אָדָם הוּא בְּחִינַת יֵשׁ, שׂוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ יִסּוּרִים, כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא בַּחֲזָרָה אֵלָיו, וְהַיִּסּוּרִים הֵם כְּעֵין צְבִיטָה, שֶׁמְּעוֹרְרִים אֶת הָאָדָם אֶל קוֹנוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבְּלָם, יִרְאֶה זַרְעַ יַאֲרִיךְ יָמִים. לָכֵן עָלֵינוּ לָדַעַת, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנַּחֲזֹר אֵלָיו, חָפֵץ לְהַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, דְּבֵקוּת עֶלְיוֹנָה, מֹחִין זַכִּים, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג׳): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; אֲבָל נִשְׁמָתֵנוּ שֶׁמִּסְתּוֹבֶבֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, שׂוֹכַחַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, עַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ לָנוּ יִסּוּרִים, וְאִם יֵשׁ לָנוּ שֵׂכֶל, וְאָנוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבוֹרְחִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמְרִים לוֹ: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי״, וּמְקַבְּלִים קַבָּלוֹת בַּחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לִשְׁמֹר שַׁבָּת בְּהִדּוּר רַב, לִשְׁמֹחַ כָּל הַשַּׁבָּת, לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כָּל יוֹם, לֵילֵךְ עֶרֶב, בֹּקֶר וְצָהֳרַיִם לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל, לִקְבֹּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה, לְקַיֵּם מִצְוֹת בְּשִׂמְחָה, הָאִשָּׁה מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ כִּסּוּי רֹאשׁ, שֶׁלֹּא יִרְאוּ שׂוּם

שְׁעָרוֹת מֵרֹאשָׁהּ, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (נְשֹׂא קכו), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת בַּבַּיִת הֵן מְחֻמַּת גִּלּוּי שֵׂעָר, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם עֲנִיּוּת, מַחֲלוֹת וְכוּ', הָאִשָּׁה תִּשְׁמֹר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, הַדְּלָקַת נֵרוֹת. וְאִם אָכֵן נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלוֹת חֲזָקוֹת, נַמְתִּיק מְאֹתָנוּ אֶת הַדִּינִים. אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה, אֲזַי מְקַבְּלִים עוֹד וָעוֹד מַכּוֹת. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים נג): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; לָכֵן בְּלֵילָה זֶה, לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", עָלֵינוּ לְבַדֵּק בַּחוֹרִים וּבַסְּדָקִים, הֵיכָן אָנוּ אוֹחֲזִים בֶּאֱמוּנָה, אִם אָנוּ בֶּאֱמֶת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם אָנוּ בֶּאֱמֶת רוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁזֶּה סוֹד הַלַּיְלָה הַזֶּה, שֶׁבּוֹדְקִים בּוֹ אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁזֶּהוּ סֵמֶל לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, לְחַכְמֵי הַתּוֹרָה וְלִגְדוֹלֵי הַדּוֹר, שְׁנִקְרָאִים גֵּר, כִּי נִשְׁמָתָם מְאִירָה בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וּדְבוּקִים הֵם בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִשְׁלָחוּ עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בְּחֶמְלָתוֹ עָלֵינוּ לְהַנְחוֹתֵנוּ, וְעָלֵינוּ לְצַיְּתָם דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, וְלֹא לְהַטּוֹת מִפִּסְקֵיהֶם כְּהוּא זֶה, אֶלָּא לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, וְלֵילֵךְ כְּפִי אֲשֶׁר יוֹרוּנוּ. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה עָם רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, לא): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ בַּה' לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים;

וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵילָה זֶה עָלֵינוּ לִבְדֹּק עַצְמֵנוּ הֵיטֵב, הַאִם יֵשׁ לָנוּ אֱמוּנַת חֲכָמִים? ! הַאִם אֵינֶנּוּ מִתְלוֹצְצִים, חַס וְשָׁלוֹם, מֵאֵיזֶה חָכָם, צַדִּיק, יְרֵא שָׁמַיִם וְכוּ'? ! כִּי, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, חָלְפוּ הָרְבֵּה חֲדָשִׁים מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה, וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא זִלְזַלְנוּ בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, בְּאֶחָד יְרֵא שָׁמַיִם הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מֵיִחֵד יְחוּדִים, מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא דִּבַּרְנוּ רַע עַל אֵיזֶה צַדִּיק, אֲשֶׁר מְקֻבָּלִים עַל כָּךְ עֹנֶשׁ גָּדוֹל מְאֹד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מַקְפִּיד עַל כְּבוֹד חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל כְּבוֹדוֹ. וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵילָה זֶה, לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", נְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁנִּשְׁרְשׁוּ בָּנוּ מֵשֶׁךְ הַשָּׁנָה, וְכֵן שֶׁהָלַכְנוּ אַחַר לֵיצָנֵי הַדּוֹר, הָעֵרֶב־רַב, שֶׁהֵם רְשָׁעִים אֲרוּרִים, אֲשֶׁר מֵהֶם אָנוּ סוֹבְלִים, כִּי הֵם עוֹשִׂים לֵיצָנוּת מֵחַכְמֵי הַתּוֹרָה וּגְדוֹלֵי הַדּוֹר הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. הַלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", עָלֵינוּ לִבְדֹּק לָמָּה אָנוּ כָּל הַשָּׁנָה עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וּמְדֻכְדָּכִים, וְהַאִם זֶה יַעֲזֹר לָנוּ, וְהַאִם זֶה עוֹזֵר לָנוּ? ! הֲלֹא זֶה נוֹבֵעַ מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, מִפְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים. כִּי אִם הָיְתָה לָנוּ אֱמוּנָה, שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל צָרְכֵינוּ נְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל; דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל צָרְכָיו יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ, אֵין טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה. כִּי הִנֵּה אָדָם מִסְכֵּן, מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם כִּבְעוֹלָם הַתֹּהוּ, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם; וְכַמָּה יֵשׁ לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם? שִׁבְעִים שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ, י): ״יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה״, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֶבַע שָׁעָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ, וְהַלְוַאי כְּצֵלוֹ שֶׁל כּוֹתֶל אוֹ כְּצֵלוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצֵל צִפּוֹר הַפּוֹרַחַ בַּאֲוִיר; הִנֵּה אָדָם נוֹלָד, וְהִנֵּה נַעֲשֶׂה בַּר מִצְוָה, וְהִנֵּה מִתְחַתֵּן, וְהִנֵּה נַעֲשֶׂה אָב, וְהִנֵּה הוּא סָבָא וְכוּ׳, וְהִנֵּה עוֹזֵב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּמַה נּוֹתָר מִמֶּנּוּ? רַק הַמִּצְוֹות שֶׁמְּקַיֵּם, רַק הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד, רַק הַטּוֹב וְהַחֶסֶד שֶׁעוֹשֶׂה עִם הַזּוּלַת. וְלָכֵן הַלַּיְלָה לֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, עָלֵינוּ לִבְדֹּק עַצְמֵנוּ הֵיטֵב הֵיטֵב, לָמָּה אָנוּ מְמָרְמָרִים?! לָמָּה אָנוּ בְּעַצְבוּת?! סִימָן שֶׁעֲדַיִן הָאֱמוּנָה אֶצְלֵנוּ אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אִם הָיְתָה בִּשְׁלֵמוּת, הָיִינוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים. אֲשֶׁר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א׳ טז, יז): ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״, אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יֵשׁ רַק שִׂמְחָה. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה. אַךְ כְּשֶׁאָדָם מִסְכֵּן עָצוּב, שָׁבוּר וּמְדֻכָּא, סִימָן שֶׁבְּאֵיזֶה מָקוֹם אֵינוֹ מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יוֹמָא לח): בְּשִׁמְךָ יְקָרָאוּךְ וּבְמִקְוֶתְךָ יוֹשִׁיבוּךְ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן

לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא; אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, אִם תִּהְיֶה לְךָ אֱמוּנָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ, וְהוּא רַק מִתְעַלֶּה, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ.

וְלָכֵן הַיְקָא הַלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַנִּפְלָא שֶׁל חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲשֶׁר רַק בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה זָכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כג, סִימָן ה׳): לֹא נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל רַק בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, וְלֹא יִגָּאֲלוּ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן הָבָה נִבְדֹּק עַצְמֵנוּ בְּלֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, אִם אָנוּ חֲדוּרִים אֱמוּנָה, וְאִם אָנוּ שְׁמֵחִים, בְּאוּ נִשְׂרֹף אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הָבָה נִשְׂרֹף אֶת הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת. וְעַל כֻּלָּם — עָלֵינוּ לִבְדֹּק הַלַּיְלָה הַזֶּה הֵיטֵב הֵיטֵב — הֵיכָן אָנוּ אוֹחֲזִים בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, אַהֲבַת הַזּוּלַת. לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, נִדְבַּק בָּנוּ הֶחָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחַ, הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, שֶׁאֶחָד מְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ. הָבָה לֹא נַעֲבֹד זֶה עַל זֶה, הַאִם שָׂרַפְנוּ אֶת הַגִּזְעָנוּת שֶׁנִּדְבְּקָה בָּנוּ? ! רוֹאִים אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי עַל לֹא דָּבָר, זֶהוּ הֶחָמֵץ, וְאֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לְהִגָּאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ בָּנוּ טִינָה כְּלַפֵּי אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל? ! בְּעֵת שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ בָּנוּ קִנְאָה בְּאֵיזֶה יְהוּדִי? ! אֲשֶׁר אוֹמְרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים; וְלֹא אַחַר הַמָּוֶת, אֶלָּא בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, אָדָם נִרְקָב מֵרֹב קִנְאָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁעַל זוּלָתוֹ עוֹבְרִים יוֹתֵר מַשְׁבִּרִים מֵאֲשֶׁר עוֹבְרִים עָלָיו. וְהִנֵּה אַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהָבִין אֶת זֹאת, כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב, שֶׁרַק לוֹ מָרִים הַחַיִּים וְכוּ׳, אַךְ בֶּאֱמֶת אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אֶלָּא כָּל אֶחָד וְטִבְעוֹ, אֶחָד יָכוֹל לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר וְאֶחָד פָּחוֹת וְכוּ׳; כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הִתְחַזְּקוּת, שֶׁזֶּה סוֹד מַצָּה, שֶׁהִיא גִּלּוּי אֱלֹקוּת. לָכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (חֶלֶק ב׳ קפג:), שֶׁאֲכִילַת מַצָּה זֶה מִיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה, וּמַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, הֵיכָן הוּא אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה, כִּי כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים, שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָה יְהוָ״ה אֶת מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחֳלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אֶלָּא שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; כִּי בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל רַב, חֹלִי עֲצֻבִים וְכוּ׳ רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה. וּמֵהֵיכָן בָּאָה הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה? רַק מֵעֲצֻבִים הַנּוֹבְעִים מֵהֶעְדֵּר אֱמוּנָה. כִּי כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁיְּהוּדִי שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, וְיוֹצֵא בַּעֲצֻבִים עָלָיו? רַק מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל יִשְׂרָאֵל חֲבִיבִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם בָּנָיו,

לֹא הָיְתָה שִׁנְאָה וְקִנְאָה, אַף בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסָיוֹן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַס״מ, שֶׁכָּל כֹּחוֹ ׳הַפְּרֵד וּמְשֹׁל׳, אֲשֶׁר אֵין מוֹשָׁבָה, אֵין עִיר וּכְפָר, שֶׁאֵין שָׁם סָמ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁעוֹשֶׂה פְּרוּדִים. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנֵי זֹהַר, תִּקּוּן סט), שֶׁבְּעֶרֶב פֶּסַח נִשְׂרָף הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם. וְלָכֵן הָבָה נִבְדֹּק בְּלֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, אִם אֵין בָּנוּ פְּרוּדִים וּפְלוּגִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כז:): אֵיזֶהוּ שׁוֹנֵא? כָּל שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִם זוּלָתוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וּמוֹסִיפִים וְאוֹמְרִים: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל גָּךְ; כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לֹא יָכְלוּ לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר, שֶׁיִּתָּכֵן כַּדָּבָר הַזֶּה שֶׁיְּהוּדִי יִשְׂנָא יְהוּדִי שֵׁנִי, עַד כְּדֵי שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁיֶּשְׁנָן מִפְלָגוֹת פֶּלֶג, פֶּלֶג, וְשׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, וְיֶשְׁנָה גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה בֵּין עֲדוֹת לְעֲדוֹת, וּמַה זֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת?! הֲלֹא חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֲדֵיוֹת ח, ז): אֵין אֵלִיָּהוּ בָּא — לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקָרֵב, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וְלָכֵן מָה אָנוּ אוֹמְרִים בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל: ״הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה׳ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא״. לִפְנֵי הַגְּאֻלָּה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, וּלְשֵׁם מָה? שֶׁיַּעֲשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ. וְלָכֵן הַלַּיְלָה הַזֶּה עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לַעֲקֹר אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁזֶּה כֹּלֵל הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, בֹּאוּ נָקֵל אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַעֲבֹד כָּל־כָּךְ קָשֶׁה עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ. הָבָה הַלַּיְלָה

הַזֶּה נִשְׁרֹשׁ אֶת הַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, אֲשֶׁר נוֹבַעַת מִפְּגַם הָאֱמוּנָה; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל יְהוּדִי הוּא בְּנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לִשְׂנֹא אֶת הַבֵּן שֶׁל הַמֶּלֶךְ?! וּכְמַאֲמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע: כְּשֶׁאוֹהֲבִים אֶת הָאַבָּא — אוֹהֲבִים אֶת הַבָּנִים, וּכְשֶׁאוֹהֲבִים אֶת הַבָּנִים — אוֹהֲבִים אֶת הָאַבָּא. וְלָכֵן הַלַּיְלָה הַזֶּה הוּא לַיְלָה מְיֻחָד, לֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, שֶׁאָנוּ בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ, וְעוֹקְרִים אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, אֶת הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, וּמְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ שֶׁנִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי, וְנַעֲזֹר לְכָל אֶחָד. וְלָכֵן קֹדֶם חַג הַפֶּסַח יְהוּדִים קְדוֹשִׁים עוֹזְרִים זֶה לָזֶה בְּמָעוֹת קְמָחָא דְּפִסְחָא, וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין לוֹ מָה לְהִתְבַּיֵּשׁ עִם עַם יִשְׂרָאֵל, אֵיזוֹ גְּמִילוּת חֶסֶד עוֹשִׂים יְהוּדִים זֶה עִם זֶה, וּבְזְכוּת זֶה כֻּלָּנוּ כְּבָר רְאוּיִים לְהִגָּאֵל, וְיִשְׁלַח לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר, וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת בִּמְהֵרָה עֵינֵינוּ בְּבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חָמֵץ וּמַצָּה

יְגַלֶּה עִנְיָנִים נִפְלָאִים וְסוֹדוֹת וּדְרָכִים יְשָׁרִים
מַהוּ חָמֵץ וּמַהוּ מַצָּה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁחָמֵץ וּמַצָּה הֵם שִׂמְחָה וְעַצְבוּת, אֱמוּנָה וּכְפִירוּת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לֶאֱכֹל מַצָּה בְּפֶסַח, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְגָרֵשׁ מֵעַצְמוֹ אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁמִּשָּׁם נוֹבַעַת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעה)

קוּנְטְרֵס

חָמֵץ וּמַצָּה

א.

חָמֵץ הוּא בְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּמַצָּה זֶה אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ עוֹמְדִים עַתָּה לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ (שְׁמוֹת יב, טו): "שִׁבְעַת יָמִים שְׁאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, כִּי כָל הָאוֹכֵל מַחְמֶצֶת, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל" וְגוֹ'. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, (שָׁם): "כָּל מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ, בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת"; מָה הָעִנְיָן שֶׁל חָמֵץ, וּמַהוּ הָעִנְיָן שֶׁל מַצָּה? חָמֵץ זֶהוּ עִנְיָן שֶׁל חִמּוּץ, מַחֲמִיצִים אֶת הָעִסָּה, נוֹתְנִים זְמַן שֶׁיִּכָּנֵס בָּהּ רוּחַ וַאֲוִיר וְתִתְפַּח, וְאַחַר־כָּךְ אוֹפִים מִמֶּנָּה לֶחֶם. לֹא־כֵן מַצָּה, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹתָהּ בִּזְרִיזוּת עֲצוּמָה, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּתוֹכָהּ רוּחַ וְלֹא תִתְפַּח, וְתֵכֶף־וּמִיָּד אוֹפִים אוֹתָהּ. עַל מַה זֶּה מְרַמְּזִ? אֶלָּא אָנוּ יוֹדְעִים,

שֶׁכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נִקְרָאִים חָמֵץ, חִמּוּץ הַמַּחַ, שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, בִּלְבּוּלִים וּתְהִיּוֹת עַל הַנְהָגוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹהֵג עִמּוֹ, יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת — לָמָּה הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת עָנִי?! לָמָּה צְרִיכִים לַעֲבֹר עָלָיו מַשְׁבְּרִים כָּאֵלּוּ?! וְכוּ׳, כָּל מִינֵי קְשָׁיוֹת וּמְעָנוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל דַּעַת הָאָדָם נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, נֶגֶד הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, זֶה נִקְרָא חָמֵץ, חִמּוּץ הַמַּחַ. אָדָם מַחֲמִיץ אֶת מֹחוֹ וְחוֹשֵׁב הַרְבֵּה. וּבֶאֱמֶת אֵיךְ זָכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם? דַּיְקָא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֶאֱמִינוּ בְּמֹשֶׁה, שֶׁזּוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, אֶלָּא עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקו״ט־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים, כְּשֶׁאָדָם מִקָּרֵב אֶל הַצַּדִּיק, הַצַּדִּיק נוֹתֵן לוֹ עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מִסְּבָרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, אֵיךְ לְהֶחָלֵץ מֵחִמּוּץ הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, שֶׁמַּחֲמִיץ מֹחוֹ מִפְּאַת הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת — מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לִי כָּזֹאת?! וְלָמָּה עוֹבֵר עָלַי כָּזֹאת?! וְכַדּוֹמֶה. וְזוֹ נִקְרֵאת אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר: מַצָּה זֶה מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא. לָמָּה אָנוּ אוֹכְלִים מַצָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה אוֹתָנוּ לְאָכְלָהּ. וְאָנוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת לְהִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר הִיא צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּלִי שׂוּם שִׂכֶל וְדַעַת כְּלָל; כִּי בָּרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם

שֶׁכָּל וְדַעַת, זֶה כְּבָר אֵינוֹ נִקְרָא אֱמוּנָה. שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁאֲנִי מְסַלֵּק אֶת הַדַּעַת וְהַחָכְמָה שֶׁלִּי לְגַמְרֵי, וּמַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְאֵין דָּבָר שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בָּזֶה הַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. אָנוּ נִקְלָעִים לִבְעָיוֹת יוֹם יוֹם, בְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵל סְתָם כָּךְ טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְכָל דְּאַלִּים גְּבָר, מִי שֶׁיּוֹתֵר חָזָק מִזּוּלָתוֹ — הוּא הַמַּצְלִיחַ, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁבְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, וּבִפְרָט עֲנִיִּים, הַחוֹשְׁבִים שֶׁלְּעוֹלָם יִהְיוּ עֲנִיִּים, וְאַף פַּעַם לֹא יֵצְאוּ מֵעֲנִיוּתָם, אוֹ אָדָם נִקְלָע לִבְעָיוֹת כַּסְפִּיוֹת, אוֹ מִסְתַּבֵּךְ בְּסִבּוּכִים, וְחוֹשֵׁב שֶׁזֶּהוּ זֶה, מָר גּוֹרָלִי, וּבָזֶה נִגְמָר הַכֹּל, וְיוֹשֵׁב שָׁבוּר, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט. וְאִם אָדָם יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְציאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בּוֹ בָּרֶגַע מְשֻׁנֶּה אֶת הַכֹּל, וְשׁוֹבֵר אֶת הַטֶּבַע, כִּי גַּם הַטֶּבַ״ע גִּימַטְרִיָּה אֱלֹקִי״ם, הַיְנוּ אֵין מֶשֶׁג כָּזֶה טֶבַע, יֵשׁ רַק אֱלֹקוּת בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וְזוֹ נִקְרֵאת מַצָּה. וְלָכֵן בְּעֵת שֶׁיָּצָאנוּ מִמִּצְרַיִם, הִזְהִירָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד, שֶׁלֹּא נֹאכַל חָמֵץ, שֶׁזֶּה מַאֲכָל שֶׁל חִמּוּץ הַמֹּחִין, שֶׁמַּחֲמִיצִים אֶת הַמֹּחַ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת, אֶלָּא עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר הָאֱמוּנָה —

עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי לֹא יְדַבֵּר אָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אִם־כֵּן יֵשׁ בּוֹ אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁמֹּלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, תָּמִיד יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תָּמִיד יָשִׂיחַ וִיסַפֵּר כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בִּנְיַן הָאֱמוּנָה. וְכָךְ יָצְאוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִצְּצָרַיִם; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, מֶה עָשׂוּ? (שְׁמוֹת ב, כג): ״וַיֶּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה, וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֲבוֹדָה, וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ, אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב״ וְגוֹ׳. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב תְּפִלָּה, כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל יְהוּדִי מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים, וּבָא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר כּוֹאֵב לוֹ, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁרוֹאֶה יְשׁוּעָה. וְאִם אוֹרֶךְ זְמַן שֶׁמִּתְפַּלֵּל, וְעַדַיִן אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם יְשׁוּעָה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּהִלִּים כז, יד): ״קַוֵּה אֶל ה׳ חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל ה׳״; אִם רָאָה אָדָם שֶׁתְּפִלָּתוֹ אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת, שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ, וְיַחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל שׁוּב, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יִרְאֶה יְשׁוּעָה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא כט.): לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּאַיֶּלֶת? מָה אַיֶּלֶת זוֹ כָּל זְמַן שֶׁמַּגְדֶּלֶת קַרְנֶיהָ מַפְצִילוֹת, אַף צַדִּיקִים, כָּל זְמַן

שֶׁמַּרְבִּים בִּתְפִלָּה — תְּפִלָּתָן נִשְׁמַעַת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ קוֹלֵנוּ, וְלָכֵן שָׁלַח אוֹתָנוּ לְזֶה הָעוֹלָם, הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, סוֹף כָּל סוֹף עַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, וְנִקְרָאִים בָּנִים לַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַהֲוַ"ה אֱלֹקֵיכֶם", נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חֲצִבוּ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָקַח נְשָׁמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְהוֹרִידָהּ אֶל הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, הַמָּלֵא הַסְתָּרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, וְעִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח אֶת הַנְּשָׁמָה לְזֶה הָעוֹלָם — כְּדֵי שֶׁיָּכִיר הָאָדָם פֹּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵת הֶעְלֵם הַזֶּה הַנִּקְרָא גָּלוּת, בְּעֵת הַהִסְתָּרָה וְהַחֹשֶׁךְ, שֶׁיָּאִיר אֶת הָאוֹר שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג׳): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, רוֹצֶה שֶׁנַּכִּירוֹ, שֶׁנִּרְאֶה אוֹתוֹ מִכָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, אֶלָּא הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אֲזַי פּוֹתֵחַ פִּיו וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים וּמְקַוִּים אֵלֶיהָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן,

חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁכָּל הַגָּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם הָיְתָה לָאָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אָז לֹא הָיָה שַׁיָּךְ בִּכְלָל הָעִנְיָן שֶׁל גָּלוּת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלָּנוּ עָלֵינוּ לְמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְסֻגָּל לָזֶה, בָּרֶגַע שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, זֶה נִקְרָא חָמֵץ, חִמּוּץ הַמִּחִין, מִחוֹ מַתְחִיל לְהַחֲמִיץ עִם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, וְיֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — הַיְתָכֵן שֶׁעוֹבֵר עָלַי מַה שֶּׁעוֹבֵר?! וְלָמָּה לְפִלּוֹנִי יֵשׁ וְלִי אֵין?! וּשְׁאָר מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת מִינוּת. עַד שֶׁיֶּשְׁנָם כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר מֵרֹב בִּלְבּוּל דַּעְתָּם, נוֹפְלִים בִּכְפִירוּת עֲמֻקָּה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיְתָה — עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׂכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא, שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, אַף אַבְרָהָם לֹא יָרַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמִין. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי הָאֱמוּנָה זֶה דָּבָר גָּדוֹל, וְעִקַּר הָאֱמוּנָה זֶה בְּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, כְּמוֹ שֶׁהַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים מַאֲמִינִים, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת. וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ,

שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, הוּא בָּא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָדָם זֶה יוֹצֵא מֵחָמֵץ, מֵחְמוּץ הַמִּחְיָן, וְזוֹכֶה לְמַצָּה, שֶׁזֶּה גִּלּוּי הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן מַצָּה נִקְרֵאת מֵיכְלָא דִּרְפוּאָה, כִּי אֵין עוֹד רְפוּאָה לָאָדָם כְּמוֹ הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מְלֵאִי עֲצַבִּים, כָּל דָּבָר מַכְעִיסָם, אֲשֶׁר זוֹ מַמָּשׁ מַחֲלָה, וְכָל הַמַּחֲלוֹת כְּלוּלוֹת מֵעֲצַבִּים, אֶחָד שָׁרוּי בְּמָרָה שְׁחוֹרָה, וְתָמִיד בִּדְכָאוֹן, שֶׁזֶּה נוֹבֵעַ מֵעֲצַבִּים, אֶחָד כַּעֲסָן, שֶׁמִּתְרַגֵּז עַל כָּל דָּבָר כְּרוֹצֵחַ מַמָּשׁ, אֲשֶׁר אֵין זֹאת אֶלָּא מִפְּאַת עֲצַבִּים. אֶחָד מִתְאַוֶּה לְכָל מִינֵי תַּאֲוֹת רָעוֹת, אֲשֶׁר זֶה נוֹבֵעַ מֵעֲצַבִּים. וְאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִכָּל הַמַּחֲלוֹת הָאֵלּוּ, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא נִרְפָּא מִכָּל הֶחָלָאִים רָעִים. וְלָכֵן כָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָא יְהוָה״ אֶת מַכּוֹתְךָ מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וְחָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, מַה זֶּה וְנֶאֱמָנִים? אֶלָּא כָּל הַמַּחֲלוֹת שֶׁבָּאוֹת לָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה בָּאוֹת מַכּוֹת נִפְלָאוֹת. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם סָבְלוּ שָׁם סֵבֶל מֵהַמִּצְרִים, שֶׁהֵם הָיוּ הָאֱמָה הַכִּי מְזֹהֶמֶת בָּעוֹלָם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים,

וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים — אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לְהִגָּאֵל בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, לָצֵאת מִצָּרוֹתֵינוּ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, אֲשֶׁר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עָגְמַת נֶפֶשׁ, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, וְאֵיךְ הוּא יָכוֹל לְהַפְטֵר מִצָּרוֹתָיו? עַל־יְדֵי שֶׁאוֹכֵל מַצָּה, שֶׁזֶּה מַאֲכַל שֶׁל אֱמוּנָה, מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה, אֵין עוֹד רְפוּאָה לָאָדָם כְּמוֹ אֱמוּנָה, הָאֱמוּנָה מְרַפֵּאת אֶת הָאָדָם. כְּשֶׁיֵּשׁ לִיהוּדִי אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּל חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן לב): מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים. כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה, אֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת. הוּא מִסְתּוֹבֵב נָע וָנָד, הוֹלֵךְ לִרוֹפֵא זֶה, לְפְסִיכוֹלוֹג זֶה, אֶל פְּלוֹנִי, אֶל אַלְמוֹנִי, וְכָל אֶחָד נוֹתֵן לוֹ עֵצוֹת אֲחֵרוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג. אֲבָל כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז כָּל חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ לְהֵיכָן לִבְרֹחַ — רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא אֶל בָּשָׂר וָדָם, כִּי בָּשָׂר וָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרוֹ, וְעָלוּל לְקַלְקֵל יוֹתֵר מִלְּהוֹעִיל, וְאוֹי לָאָדָם שֶׁשָּׂם בִּטְחוֹנוֹ בְּבָשָׂר וָדָם, אַשְׁרֵי אָז יִנְחַל אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ד׳): בֶּן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא, הוּא חַיָּה בְּצוּרַת אָדָם, כִּי לֹא יִמָּלֵט אָדָם שֶׁמַּאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁיַּזִּיק אֶת הַזּוֹלֶת, כִּי מֵהֵיכָן בָּא שֶׁאָדָם גּוֹרֵם הֶזֵּקוֹת לְזוּלָתוֹ? בָּרֵנַע שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וּבוֹ בָּרֵנַע הוּא כְּרוֹצֵחַ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. אֲשֶׁר לָזֹאת אָנוּ עֵדִים, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁהָעֵרֶב־רַב עָקְרוּ אֶת הָאֱמוּנָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶל מַה הִגִּיעַ הַנֵּעֶר? לְאַלִּימוּת, סַמִּים וְגֶזֶל, שֶׁחוֹמְסִים, גּוֹנְבִים וְגוֹזְלִים, וְהַכֹּל בָּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין אֱמוּנָה, וְאָז מָרִים מְאֹד הַחַיִּים, לֹא־כֵן אִם מַחְדִּירִים אֱמוּנָה בַּיְלָדִים כְּשֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנִּים, וּמוֹסְרִים לָהֶם אֶת הַמֶּסֶר הַזֶּה, שֶׁאֵין לָהֶם עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁזֶּה הַמֶּסֶר שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לְמָסֹר לִילָדֵינוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהָקִים דּוֹרוֹת יְהוּדִים יְשָׁרִים, יְהוּדִים צַדִּיקִים, יְהוּדִים תְּמִימִים, יְהוּדִים הַמַּמְשִׁיכִים אֶת הַמָּסֹרֶת, וְזוֹ הַגְּאֻלָּה הַפְּרָטִית שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, וְאָדָם אוֹכֵל רַק מַצָּה, שֶׁזּוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִתְפַּלֵּל רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְכֵן יִהְיֶה בִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם, כְּשֶׁנַּחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה בְּרִבּוֹן כָּל עוֹלָמִים, לֵידַע שֶׁאֵין דָּבָר כָּזֶה "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה", אֱמוּת הָעוֹלָם הַרְבֵּה יוֹתֵר חֲזָקוֹת וְגִבּוֹרוֹת וַעֲשִׁירוֹת מֵאִתָּנוּ, יֵשׁ לָהֶם נֶשֶׁק מְשֻׁכְלָל בְּהַרְבֵּה מֵאִתָּנוּ, אֶלָּא מַה כֹּחָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל? אֱמוּנָה, שֶׁזּוֹ תְּפִלָּה, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים

קמח: אֵין כֹּחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּפִיהֶם, כִּי פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל חַרְבָּם; מַהִי הַחֶרֶב שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל? הַפֶּה שֶׁלָּהֶם, שֶׁמְּבַקְּשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְזוֹ תְּהִיֶּה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְעִקַּר הַגָּלוּת הָיָה גָּלוּת הַדַּעַת, שֶׁאוֹמֵר הָאָר״י זַ״ל, שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרַע שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, וְגִלָּה לָהֶם (דִּבְרִים ד): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוָ״ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה פֶּה־סַח, שֶׁהֵחִלּוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְאֲלוּ מִכָּל צָרוֹתֵיהֶם, וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן אָנוּ אוֹכְלִים בִּימֵי הַפֶּסַח מַצּוֹת — לִבְנוֹת לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה, ״שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ״, וְכֵן לָצֵאת מִכָּל הַהַרְהוּרִים רָעִים וּמִכָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, שֶׁזֶּה חִמּוּץ הַמַּח, וּבִשְׂכַר שֶׁנֹּאכַל רַק מַצָּה וְנִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל מֵהֶחָמֵץ, שֶׁהוּא חִמּוּץ הַמֹּחִין.

ב.

חֹמֶץ הוּא עֲצְבוּת וּמְרִירוּת וְדָאגָה, וּמַצָּה זֶה שִׂמְחָה וְתִקְוָה וּבִטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרֵךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מָה אָנוּ רוֹאִים שֶׁמְּבִיאָה הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּקְרָאוֹת חָמֵץ? עַצְבוּת, מְרִירוּת וְדָאגָה! בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, אֵינָם יוֹדְעִים מַה יֵּלֶד יוֹם. וּבֶאֱמֶת אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מְצָוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְזֶה מֵהָעֲבוֹדוֹת הַכִּי קָשׁוֹת לְבַר יִשְׂרָאֵל — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה; כִּי טֶבַע הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הָעַצְבוּת. וּמַהִי הָעַצְבוּת? חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחַ, לַחֲשֹׁב הַרְבֵּה — מָה הָיָה עִמִּי, מַה הֶעָבָר שֶׁלִּי, וּמַה הַהֹוֶה שֶׁלִּי, כֵּיצַד עוֹבֵר עָלַי עַכְשָׁו, מָה אֲנִי סוֹבֵל?! וְכֵן חוֹשֵׁב מֵהֶעָתִיד: מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה?! אֵיךְ אֶסְתַּדֵּר?! זֶה נִקְרָא חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, שֶׁחוֹשֵׁב יֶתֶר עַל הַמִּדָּה, מֶה הָיָה, מָה עַכְשָׁו וּמַה יִּהְיֶה, וְזֶה עִקַּר הֶחָמֵץ, שֶׁמַּחְדִּיר בָּאָדָם מָרָה שְׁחוֹרָה, וְשׁוֹבֵר אֶת עַצְמוֹ, וְשׁוֹנֵא אֶת עַצְמוֹ. וּבֶאֱמֶת זֶה הָיָה עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם, וְזוֹ הַגָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הוּא יוֹצֵא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִמִּצְרַיִם, וּבַעֲבוּר זֶה נִצְטַוֵּינוּ לוֹמַר קְרִיאַת שְׁמַע

בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ אֱמוּנָה חֲזָקָה עַל כָּל הַיּוֹם, וֶאֱמוּנָה אֵיתָנָה עַל כָּל הַלַּיְלָה. וּבְתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁזֶּה גִּלּוּי הָאֱמוּנָה, הַמֹּחִין, אָנוּ מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֵיזֶה קֶשֶׁר יֵשׁ בֵּין מִצְרַיִם לֶאֱמוּנָה? אֶלָּא בְּמִצְרַיִם הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, הָיִינוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, הָיִינוּ עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּבָרֵגַע שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, שֶׁאָדָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה הִכְנִיס בָּנוּ שִׂמְחָה. וְלָכֵן בְּעֵת הַגְּאֻלָּה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה נה, יב): "כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ", אֵיךְ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת? רַק עַל־יְדֵי שִׂמְחָה. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לָצֵאת מִצָּרוֹתֵיכֶם, הַהֶכְרֵחַ לָכֶם לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה. כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַגְּאֻלָּה. וְזֶה סוֹד הַמַּצָּה; מַצָּה זֶה שִׂמְחָה, שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בָּזֶה שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ שֶׁאָדָם מְקַיֵּם מִצְוָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מַה יִּשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ? רַק אֵלּוּ הַמִּצְוֹוֹת שֶׁאָנוּ זוֹכִים לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט'): לְמָדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּשֶׁיְּהֵא אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ; יְהוּדִי הַמְקַיֵּם מִצְוָה, יַעֲשֶׂנָּה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּבִפְרָט בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁזֶּהוּ חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָנוּ הוֹלְכִים לְקַיֵּם מִצְוֹוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, לֶאֱכֹל רַק מַצָּה, עָלֵינוּ רַק לִשְׁמֹחַ,

וּבָזֶה שֶׁאָנוּ יְגֵעִים וְטוֹרְחִים בְּיָמִים אֵלּוּ לְנַקּוֹת אֶת הַבַּיִת מֵהֶחָמֵץ — נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל. וּמַהוּ הֶחָמֵץ? הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן שֶׁלֹּא יָבִיא לְשׁוּם דָּבָר, תִּתְבּוֹנְנוּ עַל יוֹם הָאֶתְמוֹל, שֶׁהִסְתּוֹבַבְתֶּם בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, בְּדִכְדּוּךְ הַנֶּפֶשׁ, הַאִם זֶה עָזַר לָכֶם? הֲלֹא נִסְתַּבַּכְתֶּם יוֹתֵר וְיוֹתֵר. הֵן אֱמֶת שֶׁהָיְתָה לָכֶם סִבָּה טוֹבָה לִהְיוֹת אֻתְמוֹל בְּעַצְבוּת, וּבְמְרִירוּת, כִּי עָבַר עֲלֵיכֶם אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אֲבָל הַאִם זֶה עָזַר לָכֶם? לָאוּ כְּלוּם. אוֹ הֱיִיתֶם שְׂלֻשׁוֹם בְּעֵצֶב וּבְדִכְדּוּךְ, הַאִם הוֹעִיל לָכֶם בְּמַשֶּׁהוּ? לָאוּ. וְעַל־כֵּן רְאוּ לַעֲקֹר מִכֶּם אֶת הָעַצְבוֹן וְהַדְּכָאוֹן, שֶׁהוּא הוּא הֶחָמֵץ שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁחוֹשֵׁב הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדַּאי — מֶה הָיָה עִמִּי אֶתְמוֹל, שְׁלֹשׁוֹם, שָׁבוּעַ שֶׁעָבַר, לִפְנֵי חֹדֶשׁ, לִפְנֵי שָׁנָה, עַד שֶׁרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאֵינָם שׁוֹכְחִים מֶה הָיָה עִמָּהֶם בֶּעָבָר, וְכָל־כָּךְ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְיֵשׁ לָהֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, שֶׁכָּל זֶה חָמֵץ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ: אַל תַּחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ שֶׁלְּךָ, אַל תֹּאכַל חָמֵץ, תַּתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. עַכְשָׁו אָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, בֹּאוּ וְנִנַּקֶּה אֶת הֶחָמֵץ, אֶת הָעַצְבוּת שֶׁחָדְרָה לִלְבֵּנוּ, הָבָה נַתְחִיל לְהָכִין עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הַמֹּחִין שֶׁל פֶּסַח, שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׂמֹחַ מְאֹד, וְאֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה, כְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, כִּי בֶּאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג:): כְּשֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה,

מְקַדַּמְתּוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לָעוֹלָם הַבָּא; כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁיְּהוּדִי מְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם, הִיא מְלַוָּה אוֹתוֹ לָעֲנָצַח. וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֵיטִיבִין עִמּוֹ וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ; וּבִפְרָט עַכְשָׁו בֶּחָג הַחֵרוּת, בְּעֵת שֶׁנֹּאכַל מַצָּה, בְּכָל לְעִיסָה וּלְעִיסָה עָלֵינוּ לְשָׁמֵחַ מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר אָנוּ עוֹשִׂים אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְשָׂמֵחַ עִם הַשַּׁבָּת, זֶה מֵבִיא לוֹ עֲשִׁירוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן יא): "בְּרִכַת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר" — זוֹ הַשַּׁבָּת; לָמָּה עוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ שׂוֹמֵר שַׁבָּת, בַּר מִינָן. הַכֶּסֶף שֶׁמַּרְוִיחַ אֵין בּוֹ בְּרָכָה, אִם אֵינוֹ שׂוֹמֵר שַׁבָּת. וְאַף שֶׁאָדָם אוֹמֵר, שֶׁהוּא שׂוֹמֵר שַׁבָּת וַעֲדַיִן הוּא עָנִי, סִימָן שֶׁאֵינוֹ שָׂמֵחַ עִם הַשַּׁבָּת, כִּי עִקַּר שִׂמְחַת שַׁבָּת — כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ עִם הַשַּׁבָּת. כְּמוֹ־כֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת יב, יז): "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת", אַל תִּקְרֵי מַצּוֹת אֶלָּא מִצְוֹת, שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁמֹר עַל כָּל הַמִּצְוֹת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אַפִלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבְּךָ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; וְזוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּנוּ שֶׁעָלֵינוּ לְשָׂמֵחַ, וּבִפְרָט בְּיָמִים אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לִכְבוֹד חַג הַחַגִּים, חַג הַחֵרוּת, מְנַקִּים אֶת הַבַּיִת מֵהֶחָמֵץ, לֹא

נִשְׁבַּח שֶׁעָלֵינוּ לְנַקּוֹת אֶת לְבָבֵנוּ, אֶת בֵּיתֵנוּ מֵהֲעֲבוֹת וְהַדַּכָּאוֹן, לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן, לַחְדֵּל לִהְיוֹת מְדֻכָּאִים בְּדַכָּאוֹן פְּנִימִי, בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, אֲשֶׁר זֶה לֹא יַעֲזֹר לָנוּ. הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳):

אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; וְלָכֵן עִקַּר גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה הַשִּׂמְחָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל־כָּךְ שָׂמְחוּ כָּל הַלַּיְלָה, וְחִכּוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, אָכְלוּ אֶת קָרְבַּן פֶּסַח, אֶת הַמַּצּוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכָךְ יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם. "וְכִימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת" (מִיכָה ז, טו), כָּךְ יִהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאָנוּ מְקַוִּים וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וָרֶגַע לְהַגְּאֻלָּה — רַק עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, הוּא נִדְבָּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין עַצְבוּת וּמְרִירוּת, אֵין מֶשֶׁךְ כָּזֶה, כִּי "עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ" (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ כז), אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ שׁוֹרָה רַק הַשִּׂמְחָה. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בְּשִׂמְחָה, בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁהוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל מִסְכֵּן, אִם אָדָם עָצוּב, שָׁבוּר, הוּא מַרְאֶה שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן עָלֵינוּ עַתָּה בְּיָמִים אֵלּוּ שֶׁאָנוּ מְמָרְקִים אֶת הֶחָמֵץ, עָלֵינוּ לִזְכֹּר לְנַקּוֹת אֶת הָעֲצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, אֲשֶׁר לֹא יַעְזְרוּ לָנוּ, רַק יְסַבְּכוּ אוֹתָנוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעָלֵינוּ לְהָכִין עַצְמֵנוּ לֶאֱכֹל

מַצָּה, שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הָעֲצוּמָה — לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגָּאֵל.

ג.

חָמֵץ הוּא מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוּת, שִׂנְאָה וְקִנְאָה, וּמַצָּה זֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה וְאַחְדוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם נִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב מַה קּוֹרֶה עַתָּה בָּעוֹלָם, מַדּוּעַ יֵשׁ סֵכֶל כָּל־כָּךְ גָּדוֹל? הַכֹּל רַק מֵחֲמַת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, שֶׁאֶחָד מְקַנֵּא בַּזּוּלַת. רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּנֵי־אָדָם נֶהֱרָסִים לְגַמְרֵי, וְלָמָּה? רַק מֵחֲמַת קִנְאָה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְּלִבּוֹ, עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים; וְזֶה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁאוֹכְלִים עַצְמָם מֵרֹב קִנְאָה שֶׁמְּקַנְּאִים בְּזוּלָתָם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁלְּזוּלָתָם יֵשׁ יוֹתֵר מֵהֶם, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זוֹ טָעוּת, כִּי דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא לח): בְּשִׁמְךָ יְקָרָאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא; אֶחָד לֹא יָכוֹל לִנְגֹּעַ בַּשֵּׁנִי בְּלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז מָה אַתָּה אוֹכֵל אֶת עַצְמְךָ?! מָה אַתָּה מְקַנֵּא בַּזּוּלַת?! הֵן אֱמֶת שֶׁפְּתַחְתָּ חֲנוּת, וּבְדִיּוּק מְמוּלְךָ פָּתַח שָׂכֵן אוֹתוֹ

נַעֲשֶׂה אֵצֶל אַחֵר, אֲשֶׁר רָע וָמָר אֶצְלוֹ, וְלֹא כְּפִי שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב. וְהִנֵּה הַקִּנְאָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם, וּמְבִיאָה לְכָל הַצָּרוֹת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ז׳): אֵין קִנְאָה אֶלָּא לְשׂוֹן כַּעַס, וְכֵן אוֹמְרִים (אָבוֹת ד, כא): הַקִּנְאָה, הַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם; קִנְאָה מְבִיאָה לִידֵי שִׂנְאָה, וְזֶה יְסוֹד הַחֻרְבָּן. אֶחָד מְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי, וּמְמִילָא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, וּמְמִילָא חוֹלֵק עָלָיו, וְהָאי שָׁלוֹם הוֹרֵס לָנוּ אֶת הַחַיִּים. וְזֶה חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב יוֹתֵר מִדַּאי, נִדְמֶה לוֹ שֶׁלַּשֵּׁנִי יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְהוּא אֵינוֹ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמַדּוּעַ? כִּי הַהוּא מַצְלִיחַ יוֹתֵר. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ. זוֹ הָעֲשִׁירוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָדָם אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, שֶׁזֶּה סוֹד אֲכִילַת מַצָּה, שָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְסַפְּרִים (בְּרָכוֹת יז.) עַל רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הִקְדִּימוֹ אָדָם שָׁלוֹם, אֲפִלּוּ נָכְרִי בַּשּׁוּק, הוּא תָּמִיד הִקְדִּים שָׁלוֹם לְכֻלָּם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֻקְצִין פֶּרֶק ג׳): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם. מַה זֶּה שָׁלוֹם? מַצָּה. מַצָּה הִיא אֲכִילָה שֶׁל אֱמוּנָה, מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה. כְּשֶׁאָדָם בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי וּמְשְׁתַּדֵּל לְעָזְרוֹ, הוּא בָּרִיא וְשָׂמֵחַ וּמְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, וְאֵין לוֹ שׁוּם קִנְאָה, אֵין לוֹ שׁוּם שִׂנְאָה, אֵין לוֹ שׁוּם רִיב עִם אַף אֶחָד, וְהוּא בְּשָׁלוֹם

עִם כֻּלָּם, אֲשֶׁר זֶה סוֹד מַצָּה. וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה. וּמַהִי הַגְּלוּת? שִׁנְאַת חִנָּם, שֶׁחִכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא ט), שֶׁעַדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן. אַלְפַּיִם שָׁנָה אָנוּ בְּגָלוּת מָרָה מְאֹד, כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם הוֹרְגִים וְרוֹצְחִים, שׁוֹחֲטִים, שׂוֹרְפִים וְחוֹנְקִים בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִטְּעָה עַצְמֵנוּ, לֹא נִשַּׁטָּה בָּנוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אָמַר: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרֵי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י); גַּוֹי אַף פַּעַם לֹא יִשָּׂלֵם עִם יְהוּדִי! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת פט): מֵאָז שֶׁיָּרְדָה תּוֹרָה בְּסִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם; וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לְהִתְרוֹצֵץ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִמָּהֶם, בְּשָׂעָה שֶׁאַף פַּעַם לֹא יַשְׁלִימוּ אִתָּנוּ. הָעִקָּר לִרְאוֹת לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים לַשִּׂנְאָה וְלַגִּזְעָנוּת הַנּוֹרָאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַבְּרִיּוֹת, שֶׁזֶּה הֶחָמֵץ, וְעַל דָּבָר זֶה עָלֵינוּ לַעֲבֹד בְּיָמִים אֵלּוּ — לְנַקּוֹת אֶת לִבֵּנוּ מֵחָמֵץ, מִקִּנְאָה, מִשִּׂנְאָה וּמִגִּזְעָנוּת. הֲכִיצַד יִתָּכֵן שֶׁיְּהוּדִי יִשְׂנָא יְהוּדִי אַחֵר?! וּמַדּוּעַ?! מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מֵעֲדָתוֹ, מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ מִקְּהִלָּתוֹ?! הֲלֹא כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן חָמֵץ זֶה קִנְאָה, שִׂנְאָה, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת. מַצָּה זֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אַחְדוּת וְרֵעוּת. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ עַתָּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, עַל־יְדֵי שֶׁנְּקַבֵּל אֶת חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָז אָסוּר לָנוּ לֶאֱכֹל חָמֵץ בְּאִסּוּר חָמוּר מְאֹד,

שֶׁזֶּה מְסַמֵּל לַשִּׁנְאָה וְלַקִּנְאָה, לַמַּחֲלֹקֶת וְלַמְּרִיבוֹת. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה מַחֲלֹקֶת וּפְרוּדִים, עוֹבֵר עַל אִסּוּר כָּרֵת, שֶׁזֶּהוּ עָנְשׁ עַל עָוֹן אֲכִילַת חָמֵץ בְּפֶסַח, וְנִכְרַת מִזֶּה הָעוֹלָם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יח): בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה אֵינָם דָּנִים אֶלָּא מִגִּיל שֶׁל־עֶשְׂרֵה, בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵינָם דָּנִים, אֶלָּא מִגִּיל עֶשְׂרִים, מַחֲלֹקֶת — אֲפִלּוּ תִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם; אִם אָנוּ רוֹאִים עַכְשָׁו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה סֵבֶל שֶׁסּוֹבְלִים עַם יִשְׂרָאֵל, זֶה רַק מֵחֲמַת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, הַגִּזְעָנוּת הָאֲרוּרָה, שֶׁזֶּה אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת זֶה וְכוּ'. וְלָכֵן כָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סט), שֶׁהַסָּמ"ךְ־מ"ם יִשָּׁחֵט בְּעֶרֶב פֶּסַח, כִּי כָּל הָעִנְיָן שֶׁלּוֹ 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', כָּל כֹּחַ הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא — לִגְרֹם מַחֲלֹקֶת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לְהַפְרִידָם זֶה מִזֶּה, שֶׁזֶּה חָמֵץ. וּמַהִי הַשְּׁלֵמוּת? אֲכִילַת מַצָּה בְּפֶסַח, שֶׁזֶּה שָׁלוֹם, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, פָּרָשָׁה ט, סִימָן ט'): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא אֵינוֹ פּוֹתֵחַ אֶלָּא בְּשָׁלוֹם; וְדָבָר זֶה מְסַמֵּל עַל מַצָּה. וְלָכֵן הָעִקָּר לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אַחַת וּלְתָמִיד לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת חֹמֶר הַמִּחִין, שֶׁלֹּא נִשְׁאַל קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא נִזְכֹּר, אֲשֶׁר "צַדִּיק הֲוָי"ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קמה, יז), "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא" (דְּבָרִים לב, ד); מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה —

כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְעָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, וְלִרְאוֹת לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה, וְכָךְ נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יְמֵי פֶּסַח

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מֵעִנְיַן גָּלוּת וִיצִיאַת
מִצְרַיִם, וַאֲכִילַת מַצָּה וְאִסּוּר אֲכִילַת חָמֵץ,
וּמַהִי תַּכְלִיתוֹ שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁבִּימֵי פֶּסַח אָדָם צָרִיךְ מְאֹד לִשְׁמֹחַ יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה, כִּי כָּל אֲכִילָתוֹ הִיא רַק עֶצֶם אֱלִקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נִפְלָא מְאֹד. כִּי לָמָּה אָדָם אוֹכֵל מַצָּה? אֵין זֶה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְהַמַּצָּה הִיא עֶצֶם אֱלִקוּת, כִּי זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּל הַשָּׁנָה, אָדָם צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל, שֶׁגַּם בַּמַּאֲכָל הַגַּשְׁמִי כְּלוּלָה בּוֹ אֱלִקוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל. (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב).

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעו)

קוּנְטְרֵס

יְמֵי פֶּסַח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, וְעָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן מַהֶם יְמֵי פֶּסַח; כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, הִזְהִירוֹ (בְּרֵאשִׁית ב, טז): "מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל". מַה זֶּה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע? אֶלָּא אָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מַכִּירוֹ בָּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, וְזוֹ הָיְתָה תַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג׳): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֲאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אֲבָל בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם בִּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה

לְהַכִּירוֹ וְלֹא יִהְיוּ לוֹ לְבוּשִׁים, הַיְנוּ שֶׁכְּבָיְכוֹל יוּכְלוּ לִרְאוֹת בְּעֵינֵי בָּשָׂר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נב, ח): "כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְהוָ"ה צִיּוֹן", אֲבָל לְעֵת עַתָּה אֵינָנוּ יְכוֹלִים לִרְאוֹת בְּעֵינֵי בָּשָׂר, וְלָמָּה? כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן טָעַם מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): אָדָם צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁכָּל אֲשֶׁר קוֹרֶה עִמּוֹ — בֵּין לְטוֹב בֵּין לְהִפּוּךְ — הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ. וּכְשֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז הוּא בָּא אֶל הַתַּכְלִית שֶׁאֵלֶיהָ נִבְרָא, שֶׁזֶּה אֲכִילַת עֵץ הַחַיִּים, "וְחַי לְעוֹלָם", שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (דְּבָרִים לב, מ): "כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי, וְאָמַרְתִּי חַי אֲנִי לְעוֹלָם"; כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְגִלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, אָדָם זֶה חַי לְעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם הֶפְרֵשׁ בֵּין חַיִּים לְמֵיתָה, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כא), שֶׁמִּי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶצְלוֹ יֵשׁ חַיִּים נִצְחִיִּים, רַק הַגּוּף מְכַסֶּה אֶת הַנְּשָׁמָה, אֲבָל הַנְּשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּךְ הוֹלְכִים הַחַיִּים — פַּעַם טוֹב וּפַעַם רַע, וְגַם הָרַע הוּא כְּסוּי לַטּוֹב, אַף שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת זֹאת, וְאֵינוֹ נִכְנָס בַּחֲקִירוֹת — לָמָּה אֲנִי צָרִיךְ לַעֲבֹר סֵבֶל כָּזֶה?! וְלָמָּה עָלַי עוֹבְרִים מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים

כָּאֵלּוּ?! הוּא מוֹסֵר עַצְמוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בָּרֵגַע שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן טָעַם מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, אֲזַי כְּבָר עָשָׂה הֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, וְאָז הִתְחִילוּ לַעֲבֹר עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, יז): "וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל, כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת". מַהִי מִיתָה? שְׁבִירָה, שֶׁאָדָם נִשְׁבָּר וְשׁוֹכֵחַ מַה תַּכְלִיתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, מָה עוֹשֶׂה פֹּה, וּלְשֵׁם מַה מְסִתּוֹבֵב כָּאן; וְעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים. וְזוֹ הָיְתָה עֲצַת הַנָּחָשׁ — שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן יִטְעַם מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁיַּעֲשֶׂה הֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַנ"תְּז"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פִּלְאֵי הַפֶּרֶם, הֲלָכָה ב'): בָּרֵגַע שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה הֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, כְּשֶׁטּוֹב לוֹ הוּא שָׁמַח, כְּשֶׁרַע לוֹ הוּא שָׁבוּר, נִמְצָא, שֶׁהוּא עוֹקֵר עַצְמוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁהַטּוֹב זֶה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהָרַע זֶה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ בּוֹרֵא אֶת הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, עַל־יְדֵי־זֶה מָרִים חַיָּיו מְאֹד מְאֹד. וְעַל־יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּכְלוּלוֹת בּוֹ גַּם־כֵּן חָטְאוּ, וּמִזֶּה נִתְאַוָּה גַּם דּוֹר אֱנוֹשׁ, שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְדוֹר הַהַפְלָגָה, שֶׁכִּבְיָכוֹל, רָצוּ לִלְחֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּבְיָכוֹל. וְהֵם סִלְקוּ אֶת הַשְּׁכִינָה. וְכָל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הֻצְרְכוּ לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם וּלְהִזְדַּכֵּךְ שָׁם בְּכוּר הַבַּרְזֶל.

וְזוֹ גְּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַנְּשָׁמוֹת הֻצְרְכוּ לַעֲבֹד עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ אֵצֶל פַּרְעֹה, וְלִבְנוֹת אֶת פִּתֹם וְרַעְמְסֵס, וְסָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות א, יד): ״וַיְמָרְרוּ חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה״ וְגוֹ׳. וְלָמָּה הֻצְרְכוּ לִהְיוֹת בְּגָלוּת מִצְרַיִם? עַל־יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן. עַד שֶׁחָמַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁצָּעֲקוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ב, כג): ״וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים וְגוֹ׳, וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ וְגוֹ׳, וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹקִים״ וְגוֹ׳; בִּזְכוּת הַתְּפִלָּה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל לֹא הִתְיָאֲשׁוּ בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים, שֶׁהָיָה מָר מְאֹד בְּמִצְרַיִם, אֲבָל תָּפְסוּ אֱמָנוּת אֲבוֹתֵיהֶם: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּבָכוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצָעֲקוּ וְהִתְבּוֹדְדוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה הֶבִיאָם אַחַר־כָּךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גְּאָלָם מִגָּלוּת מִצְרַיִם. וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁשָּׁלַח אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, שֶׁזֶּה (דברים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ״ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״. כִּי קֹדֶם לָכֵן, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, הַמֹּחַ הָיָה בְּגָלוּת, הַדַּעַת הָיְתָה בְּגָלוּת, לֹא זָכוּ לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָמָּה? כִּי הַמֹּחִין הַנִּקְרָאִים יָם — מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, הָיוּ בְּמֵצַר. שֶׁזֶּה אוֹתִיּוֹת: מִצְרַי״ם — מֵצַר־יָם, הַמֹּחִין הֵם

בְּמִצְרַיִם; הִנֵּה הָרְבֵּה פְּעָמִים בְּנֵי־אָדָם נֶחֱלָשִׁים, נִשְׁבָּרִים, נִכְנָסִים בְּדָכָאוֹן, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּמֵאַיִן זֶה בָּא? מֵחֲמַת שֶׁהַמֹּחִין הֵם בְּמִצְרַיִם, נִדְמֶה לָאָדָם שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם, וְאֶת הָאוֹר אַף פַּעַם לֹא יִרְאֶה, כִּי נָפַל בְּמַצָּב עָגוּם וְקָשֶׁה כָּל־כָּךְ, שֶׁאַף פַּעַם לֹא יוּכַל לָצֵאת הֵימֶנּוּ, וְזֶה נִקְרָא מֵצַר־יָם — הַמֹּחִין בְּמֵצָר. וּמֵאַיִן זֶה בָּא? מִפַּרְעֹה. אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל: פַּרְע״ה אֵלּוּ שְׁתֵּי תִּבּוֹת: פֶּה־רָע, עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רָע — לְשׁוֹן־הָרָע עַל הַזּוּלַת, רְכִילוּת — שֶׁמְּרַכֵּל עַל חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁמְּנַבֵּל פִּיו אוֹ מְקַלֵּל, בַּר מִינָן, זֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לוֹ, שֶׁהַמֹּחִין אֶצְלוֹ יִהְיוּ בְּמֵצַר־יָם — בְּמִצְרַי״ם. וְלָכֵן פַּרְע״ה — פֶּה־רָע, מָלַךְ עַל מִצְרַי״ם — מֵצַר־יָם — עַל הַמֹּחִין. וְזֹאת רוֹאִים עַד הַיּוֹם, כָּל אֵלּוּ שֶׁהֵם בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, הֵם אֲשֶׁר גּוֹרְמִים מַחֲלֶקֶת הַנּוֹבַעַת מִקְּנְאָה סְרוּחָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, וְזֶה מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, אֲשֶׁר זֶה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל יוֹם וָיוֹם חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, שְׁנִכְשָׁל, בַּר מִינָן, בַּעֲוונוֹת חֲמוּרִים, הוּא גַּם־כֵּן נָפַל לְמִצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מְצֵרִים אֶת יִשְׂרָאֵל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר, זֶה גָּלוּת מִצְרַיִם. וְלָכֵן גַּם אָנוּ נִמְצָאִים

בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וְרוֹצִים לָצֵאת מִשָּׁם, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקֵי הַדּוֹר, מַנְהִיגֵי רַחֲמִים, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מַחְדִּירִים אֶת הַדַּעַת לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּתְחִילוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל מַהִי תַּכְלִיתָם בְּזֶה הָעוֹלָם, לָמָּה יָרַדְנוּ לְזֶה הָעוֹלָם, וְלָמָּה אָנוּ סוֹבְלִים? ! אֵין זֹאת כִּי אָנוּ סוֹבְלִים עַל שֶׁהִפְקַרְנוּ אֶת פִּינוּ לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה א׳): אֵין אָדָם אוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרָע, עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּצִּיל הָעֶלְיוֹן, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר עַל שׁוּם יְהוּדִי, בָּרֵעַ שֶׁמְּדַבֵּר עַל אִיזֶה יְהוּדִי, בָּזֶה עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ וְכֵן אֶת הַזּוּלַת, כִּבְיָכוֹל, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו׃): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם, כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר רַע. וְאִם מְדַבֵּר רַע סִימָן שֶׁנִּפְגְּמָה אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה. וְזֶה עִקַּר הַגָּלוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת זֶה מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי לְהֶפֶךְ — הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, סִימָן תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא

בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהֶם. וְכֵן עַתִּידִים לְהַגְאֵל אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. וּכְמוֹ שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁהֶאֱמִינוּ בְּמֹשֶׁה וּבְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהָיְתָה לָהֶם אֱמוּנַת חֲכָמִים, אֲשֶׁר זֶה הֶבִיאָם לֶאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): "וַיַּאֲמִינוּ בַּהַוָ"ה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ בַּהַוָ"ה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנַת ה' רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל, לָמָּה סוֹבְלִים סֵבֶל זֶה? מִפְּנֵי שֶׁאַתֶּם רָבִים זֶה עִם זֶה, יֵשׁ דִּלְטוֹרִין בֵּינֵיכֶם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: לָמָּה נִשְׁתַּנּוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָאֻמּוֹת, שֶׁצְּרִיכִים לִסְבֹּל אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא הַזֶּה? וְהִנֵּה יוֹצֵא בַּחוּץ, וּמָה רוֹאֶה? "וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים, וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע: לָמָּה תַּכֶּה רֵעֶךָ? וַיֹּאמֶר: מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ, הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר וְגוֹ', וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: אָכֵן נוֹדָע הַדָּבָר". עַתָּה אֲנִי מֵבִין לָמָּה סוֹבְלִים עַם יִשְׂרָאֵל? מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ דִּלְטוֹרִין. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁכָּל גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה מֵחֲמַת הַלְּשׁוֹן־הָרָע שֶׁמְּדַבְּרִים זֶה עַל זֶה. וְכֵן כָּל הַסֵּבֶל שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים, זֶה מֵחֲמַת שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, וְכֵן עוֹשִׂים פֵּרוּדִים בָּעָם, וּמְפַלְּגִים בֵּין עֲדוֹת לְעֲדוֹת, מַפְרִידִים אֶת הַבְּרִיּוֹת כְּדוֹר הַמַּבּוּלָגָה, מִפְלָגוֹת מִפְלָגוֹת, הָעִקָּר שֶׁלֹּא תִּהְיֶה

אַחְדוּת בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה עָוֹן לְשׁוֹן הָרָע, וּמִי הָיָה הָרִאשׁוֹן בָּזֶה? הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁדִּבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵסִית אֶת אָדָם וְחַוָּה, שֶׁיֹּאכְלוּ מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, אָז תִּדְעוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, וּבָזֶה גָּרַם לָהֶם לַחֲטֹא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרֶכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, מַגִּדִּיל עֲוֹונוֹת כְּנֶגֶד עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. לְשׁוֹן־הָרָע חָמוּר יוֹתֵר מֵהַשָּׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת הַכִּי חֲמוּרוֹת. וְלָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּשֶׁהֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל עִנְיַן גִּלּוּי אֱלֹקוּת, לְשָׁמֹר עַצְמָם לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, אֶלָּא לְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן שֶׁיְּדַבְּרוּ זֶה עִם זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁזֶּה: פֶּ״ס״ח — פֶּה־סָח. הַפֶּה הֵחֵל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְהִנֵּה עַתָּה אָנוּ נִמְצָאִים בְּ״יְמֵי פֶּסַח״, עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן מַה תַּפְקִידֵנוּ בַּחַיִּים, וּמַה מְחַכֶּה עָלֵינוּ עַל כָּל הַשָּׁנָה, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לֹא לְהַרְהֵר שׁוּם הִרְהוּר רַע, הָעוֹלֶה עַל דַּעְתֵּנוּ, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֵין עֲבוֹדָה זָרָה כ:): שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם, וְיָבוֹא לִידֵי טֻמְאָה בַּלַּיְלָה; צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד עַל מֹחַ־הַמַּחֲשָׁבָה. כִּי בֶּאֱמֶת אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא), הֵיכָן שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב — שָׁם כָּל הָאָדָם. וְלָכֵן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל הַמַּחֲשָׁבָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן,

חֵלֶק ב׳, סִימָן נג), שֶׁצְּרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה, כִּי הַנְּשָׁמָה מְלֻבֶּשֶׁת עִם עֲשָׂרָה לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת, שֶׁהֵן הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת. וּצְרִיכִים לְזַכֵּךְ אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת וְרַק לַחֲשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכִי־צַד זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר הַרְבֵּה דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה עִם זוּלָתוֹ, מְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ יְהוּדִים, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מד), שֶׁעִקַּר הָאֱמוּנָה תָּלוּי רַק בַּפֶּה שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): ״אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי״, אָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר תָּמִיד עִם חֲבֵרָיו וִידִידָיו וְעִם כָּל מִי שֶׁרַק פּוֹגֵשׁ — מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז מֹחוֹ גַּם־כֵּן יַחֲשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה אִסּוּר אֲכִילַת חָמֵץ, שֶׁהָאִסּוּר כָּל־כָּךְ חָמוּר אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ. בְּדָרְךְ כְּלָל כָּל אִסּוּר בָּטֵל בְּשִׁשִּׁים, חוּץ מֵחָמֵץ שֶׁהוּא בְּמַשֶּׁהוּ. וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל מֹחַ־מַחֲשַׁבְתּוֹ, לֹא לְהַרְהֵר הַרְהוּרִים אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אָדָם עָלוּל מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ, הֵן מֵאִשְׁתּוֹ, הֵן מִילָדָיו, הֵן מִידִידָיו, הֵן מֵהַפַּרְנָסָה, הֵן מִשְּׁכֵנִים קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים, שֶׁיִּכָּנֵס לוֹ בְּמַחֲשָׁבָה הִרְהוּרִים אַחַר הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — עַל מָה וְלָמָּה עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא שׁוֹנֶה מִזּוּלָתוֹ?! וְהִרְהוּר זֶהוּ חָמֵץ, שֶׁאָסוּר

לָאָדָם לְהַחֲמִיץ אֶת מֹחוֹ, אֶלָּא לִזְכֹּר תָּמִיד, שֶׁאֵין שׂוּם דָּבָר נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְלָכֵן בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים אָנוּ נִזְהָרִים מְאֹד לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הֶחָמֵץ, שֶׁזֶּה נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַכֹּחַ הָאֱלֹקִי, שֶׁלֹּא נַחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ בְּשׂוּם חִמּוּץ, שֶׁהֵם כְּלַל הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת — הֵן כְּבָיְכוֹל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵן עַל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הַקְּדוֹשִׁים, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, כִּי כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב), שֶׁכְּשֶׁם שֶׁעוֹלוֹת קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָדָם נִמְצָא בְּקַטְנוּת, בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת, וְשׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת: לָמָּה, מַדּוּעַ נַעֲשָׂה עִמּוֹ אַחֶרֶת מֵחֲבֵרוֹ וְכוּ׳, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, כְּמוֹ־כֵן שׁוֹאֵל קֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם): מַה שֶּׁקָּשֶׁה קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיקִים, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ, כִּי הַצַּדִּיקִים מִתְדַּמִּים לְיוֹצְרָם, וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק. עָלֵינוּ לְהָבִין מַהוּ צַדִּיק? דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִקַּטְנוּתוֹ, עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אַרְבָּעִים, חֲמִשִּׁים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה, וְאֵיךְ נוּכַל לַהֲבִינוֹ?! אֲזַי בְּוַדַּאי יֵשׁ לָנוּ קֻשְׁיוֹת עָלָיו, כְּמוֹ־כֵן אֵיךְ אָדָם טִפָּה סְרוּחָה, גּוּשׁ עָפָר, יָכוֹל לְהָבִין דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ?! וְסִיֵּם רַבֵּנוּ זַ״ל: אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שׂוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעַל הַצַּדִּיקִים, וְהוּא מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, שֶׁזֶּה סוֹד אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא מַאֲכַל הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ קפג:), שֶׁהַמַּצָּה זֶהוּ מַאֲכַל שֶׁל רְפוּאָה; כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחֳלָאִים רָעִים הַבָּאִים לָאָדָם, זֶה רַק מֵחֲמַת פְּגַם אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָה יְהוָ״ה מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וְחָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״; מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אֶלָּא כָּל הַמַּחֲלוֹת בָּאוֹת מִפְּגַם הָאֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה בָּאוֹת מַכּוֹת נֶאֱמָנוֹת; כָּל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל, זֶה סֵבֶל עֲצַבִּים, וּבְכָל מַחֲלָה וּמַחֲלָה, בְּכָל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל, יֵשׁ בָּזֶה מַחֲלַת עֲצַבִּים, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, אֵינָנּוּ מִפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר. וּמֵהֵיכָן זוֹכִים לַעֲצַבִּים חֲזָקִים? עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה, כְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אָדָם זֶה סַבְלָן גָּדוֹל. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה), שֶׁהָאֱמוּנָה תְּלוּיָה בַּאֲרִיכוּת אַפַּיִם — סַבְלָנוּת, וְהַסַּבְלָנוּת תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה. סַבְלָנוּת זֶה עֲצַבִּים חֲזָקִים, שֶׁאָדָם אֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, וּמַחֲזִיק מַעֲמָד עַל כָּל מַשְׁבֵּר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו. אֲבָל לְזֶה מַגִּיעִים רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. וְזֹאת זוֹכִים עַכְשָׁו בְּ״יְמֵי פֶּסַח״

הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָנוּ נִזְהָרִים לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, שֶׁזֶּהוּ חִמּוּץ הַמִּחִין — קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאוֹכְלִים רַק מַצָּה, שֶׁזֶּה גִּלּוּי אֲלֻקוּת מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת, שֶׁזֶּה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם.

וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה, בִּ״ימֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלָה לְכָל הַשָּׁנָה — שֶׁלֹּא נִבְטַח בְּשׁוּם בֶּן־אָדָם, כִּי בָּשָׂר וָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לָנוּ, אַל תִּחְיוּ בְּאַשְׁלָיוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ אֵיזוֹ בְּרִיָּה לַעֲזֹר לָכֶם, כִּי אָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִילִּים קמו, ג): ״אַל תִּבְטְחוּ בִּנְדִיבִים, בְּבֶן־אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה״, וְאֵיךְ יַעֲזֹר לָכֶם?! וְאִם־כֵּן צָרִיךְ לִבְטֹחַ רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת לז.): לְעוֹלָם, לֹא יְהֵא הַפְסוּק הַזֶּה זָז מִתּוֹךְ פִּיךָ, ״אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ״. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים קיח): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטָחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי לוֹ מַחְסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא; מִי שֶׁבּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר זוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמְסַפֵּר

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ וּמְצַעֲרוֹ, זֶה מַדְבִּיקוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה מַחְדִּיר בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ אֱמוּנָה גַּם בְּעַצְמוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא): כְּשֶׁם שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אֶחָד וְאֵין בִּלְעָדָיו כְּלָל, הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, כָּךְ אָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין גַּם בְּעַצְמוֹ; כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם מְקַלְקֵל, וְנוֹפֵל וְנִשְׁבָּר רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה מח:) עַל הַפָּסוּק (זְכַרְיָה ד): ״כִּי מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת״, מִי גָּרַם לְצַדִּיקִים, שֶׁיִּתְבַּזְבְּזוּ שֶׁלְּחָנָם לֶעָתִיד לָבוֹא? קְטַנּוּת [אֱמוּנָה] שֶׁהָיְתָה בָּהֶם, שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְתַקֵּן כָּל אֲשֶׁר פָּגַם, וְלֹא רַק הוּא, אֶלָּא מַה שֶּׁכָּל הַדּוֹר פָּגְמוּ, וְלֹא רַק הַדּוֹר הַזֶּה, אֶלָּא כָּל הַדּוֹרוֹת עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן. וְאִם הָיְתָה לָאָדָם הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, שֶׁבּוֹ כָּלוּל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְכָל הַנְּשָׁמוֹת, וְהָיָה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הָיָה זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הָעוֹלָם. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין יוֹמָא פו:): יָחִיד שֶׁשָּׁב, מוֹחֲלִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְלָכֵן אִם אָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא בְּשׁוּם בְּרִיָה, זוֹכֶה לְתַקֵּן עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הַדּוֹר הַזֶּה, וּמַכְנִיס הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה בְּכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה מַחְדִּיר אַהֲבָה וְאַחְדוּת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי בֶּאֱמֶת מַהוּ

חָמֵץ? חִמּוּץ הַמַּחַ, אֶחָד מְהַרְהֵר עַל הַזּוּלַת — ״אַתָּה יוֹדֵעַ, אֵינְךָ שָׁוֶה מְאוּמָה, עָשִׂיתָ כָּךְ וְכָךְ, אַתָּה רַק רָע״, זֶה נִקְרָא חָמֵץ, שֶׁמְּחַפֵּשׂ וּמְחַטֵּט וּמוֹצֵא רַק רָע בַּזּוּלַת, שֶׁזּוֹ הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת וְהָאֵי הֲבָנוֹת שֶׁנִּמְצָאִים כַּיּוֹם בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁכָּל זֶה בָּא מֵהַנַּחַשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (זֹהַר חָדָשׁ בְּרֵאשִׁית), שֶׁרָכַב עָלָיו הַסָּמ״ךְ־מ״ם, שֶׁכָּל כֹּחוֹ ׳לְהַפְרִיד וּמְשֹׁל׳, לְהַפְרִיד בֵּין נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָךְ יָכוֹל לִרְדּוֹת בָּהֶן. וְהַתִּקּוּן יִהְיֶה עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְיִגְאָלֵנוּ. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ג׳ רעג.) עַל הַפָּסוּק (קֹהֶלֶת א, ט): ״מַ״ה שֶּׁהָיָה הִ״וא שֶׁיִּהְיֶה״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת מֹשֶׁ״ה, מֹשֶׁה הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן וּמֹשֶׁה יִהְיֶה הַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן, וְלָכֵן מָשִׁי״חַ עוֹלֶה כְּמִסְפַּר נָחָ״שׁ. כִּי רַק מָשִׁיחַ יְתַקֵּן אֶת פְּגַם רְכִילוּת וּלְשׁוֹן הָרָע, לְיַצְּנוּת, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת. וְלָכֵן עַכְשָׁו בִּ״ימֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ, לְהִשָּׁמֵר שֶׁמֵּאִתָּנוּ לֹא תִּהְיֶה שׁוּם מַחֲלֹקֶת עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נְדַבֵּר שׁוּם רַע עַל אַף אֶחָד, שֶׁזֶּה בִּכְלַל חָמֵץ. וְלָכֵן אָמַר הָאֲרִ״י זַ״ל, שֶׁמִּי שֶׁנִּזְהָר בִּ״ימֵי פֶּסַח״ מֵאִסּוּר חָמֵץ, עַל־יְדֵי־זֶה מֻבְטָח לוֹ שֶׁיִּשָּׁמֵר כָּל הַשָּׁנָה מִכָּל רָע. אִם אָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עַכְשָׁו בִּ״ימֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא יָרִיב עִם אַף אֶחָד, וַיְשַׁלִּים עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה סוֹד מַצָּה — מֹחִין שֶׁל אֱמוּנָה, מַאֲמִין בְּכָל יְהוּדִי, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי מֻגְבָּלִים, כִּי כָּל יְהוּדִי יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

וְיָכוֹל לְתַקֵּן לֹא רַק אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא אֶת כָּל הַדּוֹר הַזֶּה, וְלֹא רַק אֶת כָּל הַדּוֹר הַזֶּה, אֶלָּא אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, אִם תִּהְיֶה לָאָדָם אֱמוּנָה בְּכָל יְהוּדִי, וְיִמְצָא אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל אֶחָד, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), אֲשֶׁר צָרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בּוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כִּי אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁלֹּא עָשָׂה אֵיזֶה טוֹב מִיָּמָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמּוֹצְאִים אֶת הַטּוֹב אֶצְלוֹ, מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מֵהָרָע שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; אִם תְּבַקֵּשׁ וּתְחַפֵּשׂ אֶת הָ׳עוֹד מְעַט׳ טוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּרָשָׁע הֲכִי גָּדוֹל, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ, וּכְבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם; וְלָכֵן אָמַר מוֹהֲרַנ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א׳), שֶׁמַּשִׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם רַק עַל־יְדֵי עֵצָה זוֹ, שֶׁיִּמְצָא נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בְּכָל יְהוּדִי. וְלָכֵן עַתָּה בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד זֶה עִם זֶה, וּלְבַקֵּשׁ רַק אַחַר הַשָּׁלוֹם בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַסְּמָ״ךְ־מֵ״ם הָרָשָׁע, שֶׁכָּל כֹּחוֹ רַק ׳לְהָפֵרִד וּמְשֹׁל׳, וְרוֹצֶה לְהַפְרִיד בֵּינֵינוּ. תִּתְבּוֹנַנוּ כַּמָּה סֵבֶל סָבַלְנוּ אַלְפַּיִם שָׁנוֹת גָּלוּת, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.): מִקְדָּשׁ שֵׁנִי נֶחֱרַב עַל שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן; אַלְפַּיִם שָׁנָה אָנוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, כְּפִי שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, רַק מֵחֲמַת שִׂנְאַת חִנָּם, כָּל אֶחָד

שׁוֹנֵא אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹדְעִין וּבְלֹא יוֹדְעִין; אִם אָדָם מַחֲזִיק שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה כְּלוּם, הוּא לֹא יַצְלִיחַ, וְנוֹלָד לֹא יַצְלַח, זוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַמַּחְיִן שֶׁלּוֹ בְּמֵצַר־יָם, נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל חֹשֶׁךְ, נִדְמֶה לוֹ, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם, וּכְבָר לֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ כְּלוּם! וְזוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת מִצְרַיִם. וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּ״יְמֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְהִתְאַזֵּר בֶּאֱמוּנָה, שֶׁזֶּהוּ סוֹד אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ אוֹכֵל מַצָּה, וְיִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁהוּא כֵּן יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְתַקֵּן הַכֹּל, וְלֹא רַק הוּא, אֶלָּא לְתַקֵּן אֶת כָּל הַדּוֹר, וְלֹא רַק אֶת הַדּוֹר הַזֶּה, אֶלָּא אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת. וְזֶה שַׁיָּךְ לְכָל יְהוּדִי.

וְדָבָר זֶה מַחְדִּיר בָּנוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר הַצַּדִּיק צוֹעֵק: אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל! אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ סוֹבֵל — זֶה מֵעַצְמוֹ, שֶׁהוּא רַק, זֶה מֵאִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שָׁלוֹם־בַּיִת, זֶה מִילָדִים, שֶׁהֵם מְמָרְרִים לוֹ אֶת הַחַיִּים, זֶה אֵין לוֹ פַּרְנָסָה, וּשְׁאָר מִינֵי צָרוֹת הָעוֹבְרוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁזֶּה שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם. וְעַכְשָׁו בְּ״יְמֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים מְקַבְּלִים אֶת כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ עַל כָּל הַשָּׁנָה — לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וְלִזְכֹּר אֶת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ,

שֶׁבָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ אָנוּ נִזְהָרִים מֵאֲכִילַת חָמֵץ, מֵחְמוּץ הַמַּח, מִקְּשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִקְּשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, אָנוּ מַשְׁלִימִים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעִם בָּנָיו, וְזֶה יָבִיא לָנוּ אֶת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְהִגָּאֵל, אֲבָל זֶה תָּלוּי רַק בָּנוּ — אִם נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו בְּ״יְמֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא לִפֹּל בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר, נַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, כִּי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכְדּוּךְ זֶה חָמֵץ, הַשִּׂמְחָה וְהַדְּבֵקוּת בָּאִין סוֹף בָּרוּךְ הוּא — זוֹ מַצָּה. וְלָכֵן הִזְהִירָנוּ עַתָּה בִּימֵי הַפֶּסַח לֹא לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּמְרִירוּת וְקַשְׁיוֹת, שֶׁזֶּה אֲכִילַת חָמֵץ, אֶלָּא נְצַטַּוֵּינוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁזֶּה תִּקֶּף הָאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְזֶה מֵבִיא לָנוּ אֶת הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה; כִּי אֵין שִׂמְחָה יוֹתֵר מִזּוֹ, שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכָל צָרָכָיו מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ בּוֹטֵחַ בְּשׁוּם בְּרִיָּה, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרוֹ, אַדְרַבָּה הַזּוּלַת יָכוֹל לְקַלְקֵל לוֹ, עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס בּוֹ סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה, שֶׁאִלּוּ כְּלַל הָעֵרֶב־רַב שֶׁעָלוּ עִם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְנִדְבְּקוּ בָּהֶם מִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְעַד הַיּוֹם אָנוּ סוֹבְלִים מֵהֶם, אֲשֶׁר אֵינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל כְּלָל, אֶלָּא מִזֶּרַע

עֲמָלֵק, כִּי לֹא יִמָּלֵט שֶׁאֶחָד יְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא אִם הוּא אֵינוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל. כִּי כָל בַּר יִשְׂרָאֵל הָיוּ רַגְלָיו עַל הַר סִינַי, וְקִבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה״; וְכָל עַם יִשְׂרָאֵל עָמְדוּ רַגְלֵיהֶם וְרַגְלֵי אֲבוֹתֵיהֶם עַל הַר סִינַי, וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת פט): מִיּוֹם שֶׁקִּבְּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם עַל עַם עוֹלָם; כִּי אֵינָם יְכוֹלִים לְסִבֹּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וּמַרְגִּישִׁים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל חֲשׁוּבִים יוֹתֵר, וְאִלּוּ הֵם מֻשְׁפָּלִים לְעֻמָּתָם, כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אִם יֵשׁ אֶחָד הַמְדַבֵּר נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לְיַדֵּעַ שֶׁאֵינֶנּוּ יְהוּדִי, זֶהוּ עֵרֶב־רַב, וְעָלֵינוּ לְהַבְדֵּל מֵהֶם, וְלִשְׁמֹחַ שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ גּוֹי כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְזוֹ הַבְּרָכָה שֶׁאָנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם — ״שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי״, וְעָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ שֶׁזָּכִינוּ לִהְיוֹת בְּחֶלְקֵי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, וּבְזִכּוּתָם נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

פֶּה סָח

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מִמַּעֲלַת חַג הַפֶּסַח,
שֶׁאָז עִקַּר הַמִּצְוָה לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר
בְּנִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמִמַּעֲלַת
הָאָדָם הַמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁהָאַרִיזַ״ל גִּלָּה, אֲשֶׁר תֵּבַת ׳פֶּסַח׳ הִיא שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סַח, כִּי אָז בְּפֶסַח פָּתַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּדַבְּרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן דַּיְקָא מֵחַג הַפֶּסַח מְקַבְּלִים כֹּחַ עַל כָּל הַשָּׁנָה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

(אִמְרֵי־מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעז)

קוּנְטְרֵס

פֶּה סָח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים מְאֹד, שֶׁנִּבְרֵאנוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וּבְפָרָט שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה זֵהָמָה כְּזֹהֲמַת מִצְרַיִם, כִּי הַמִּצְרִים הָיוּ מְאֹד מְזֹהָמִים בְּיוֹתֵר מִכָּל הָאֻמּוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַה מַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם שְׁטוּפִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה וּבְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּבִשְׁפִיכוּת דָּמִים וְכוּ', וְכֵן אָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז'): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִין בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; וְכֵן אוֹמְרִים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמִּמִין. שׁוֹאֵל הָאַר"י זַ"ל, לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּמִצְרַיִם בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְלַעֲבֹר אֶת כָּל הַסֵּבֶל הַזֶּה, תַּחַת

עֹל פַּרְעֹה הָרָשָׁע? אֶלָּא ׳פַּרְעֹה׳ זֶה שְׁתֵּי תֵּבוֹת: ׳פֶּה־רַע׳, כְּשֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, אָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ. וּבְפָרָט לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, מִתְלוֹצֵץ מֵהַזּוּלַת, מְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, זֶה נִקְרָא ׳פֶּה־רַע׳, וְאָז מֻכְרָחִים לִירֵד בְּגָלוּת פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם. וּ׳מִצְרַיִם׳ זֶה גַּם־כֵּן שְׁתֵּי תֵּבוֹת: ׳מֵצַר־יָם׳, הַיְנוּ הַמִּחְיָן הָיוּ בְּמֵצַר, בְּצָמְצוּם, לֹא הִכִּירוּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ, יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, כִּי הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, וְאֵיךְ יָכוֹל לְדַבֵּר בִּגְנוּת הַזּוּלַת. אֲבָל אִם אָדָם מִסְכֵּן, שׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר רַע מִזֶּה עַל זֶה וּמִזֶּה עַל זֶה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם; אֵינֶנִּי יָכוֹל לָדוּר עִם מִי שֶׁמְּדַבֵּר רַע; כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, אָדָם זֶה לֹא יְדַבֵּר רַע עַל אַף אֶחָד, תָּמִיד יְדַבֵּר רַק טוֹב, כִּי מִי שֶׁמְּדַבֵּק עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, הוּא יֹאהַב אֶת כָּל אֶחָד, וִידַבֵּר בְּטוֹבָתוֹ. אֲבָל בְּמִצְרַיִם הָיוּ הַמִּחְיָן בְּמֵצַר־יָם, הַמִּחְיָן הָיוּ מְצֻמְצָמִים, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד סָבַל גָּלוּת קָשָׁה מְאֹד מְאֹד, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי פַּרְעֹה: פֶּה־רַע. וְזֶה מַה שֶּׁעוֹבֵר

עָלֵינוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יג, ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל. הֲלֹא אָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת מְאֹד מְאֹד קָשָׁה, וְלֹא רוֹאִים אֶת סוֹף הַגָּלוּת, וְהִנֵּה בָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּשְׂלִיחוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְגַלֶּה לְעַם יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ד, לה): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוָי"ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ"; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה וּפֵרְסֵם לְכֻלָּם: תִּדְעוּ לָכֶם, שֶׁאֵין נִמְצָא בָּעוֹלָם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; עַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבְמָקוֹם פֶּה־רַע שֶׁאֶחָד דִּבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, שָׁזֶה פַּרְעֹה, נַעֲשָׂה פֶּסַח — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סָח, וְהִתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. יְצִיאַת מִצְרַיִם לֹא הָיָה סִפּוּר בְּעַלְמָא, לְפָנֵי שִׁלֹּשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, שֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, וְהוֹצִיאָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִשָּׁם, אֶלָּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מְחֻיָּב כָּל אָדָם לְהַרְגִּישׁ, שֶׁהוּא הָיָה בְּמִצְרַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיאוֹ מִשָּׁם. וְזֶה חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָנוּ חוֹגְגִים עַכְשָׁו, שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת.

וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מִצְוַת מַצָּה לֶאֱכֹל, אֲשֶׁר כָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ קפג:): מַצָּה זֶה מֵיכְלָא דִּרְפוּאָה, וּמֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא — מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה. כִּי כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה, מְיַשֵּׁב עַצְמוֹ לָמָּה אֲנִי אוֹכֵל מַצָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה; נִמְצָא, שֶׁהַמַּאֲכָל הַזֶּה מְבִיאוֹ לֶאֱמוּנָה, וּבָרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה, יֵשׁ לוֹ רְפוּאָה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁהָעִקָּר זֶה אֱמוּנָה, וְאָדָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ הֵיכָן אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר יֶשְׁנָם סוֹבְלֵי חֳלָאִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַכּוֹת מֻפְלָאוֹת, וְסוֹבְלִים הַכֹּל רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה, נְפִילַת הָאֱמוּנָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כח, נט): ״וְהִפְלָה יְהוָ״ה אֶת מַכֹּתְךָ וְגוֹ׳, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וַחֲלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״; מַה זֶּה ׳נֶאֱמָנִים׳? בְּשִׁבְיל נְפִילַת הָאֱמוּנָה; כִּי כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֲשֶׁר רוֹאִים וּמַרְגִּישִׁים זֶה הַכֹּל אֱלֹקוּת, אִם אָדָם הָיָה מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכָּכֶת בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּל חַיָּיו הָיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְהָיָה שָׂמֵחַ וּבָרִיא. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד), שֶׁחַכְמֵי הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחֳלָאִים רָעִים בָּאִים לָאָדָם מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַשִּׂמְחָה; וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְהַשִּׂמְחָה הִיא הַחִסּוּן לְכָל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחֳלָאִים רָעִים. וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם נִשְׁבָּר וְנִכְנָס בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, זֶה מַמְשִׁיךְ עָלָיו כָּל מִינֵי

מַחֲלוֹת. אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְשָׂמֵחַ מְאֹד מְאֹד, קָשֶׁה לוֹ לְקַבֵּל אֵיזוֹ מַחֲלָה, כִּי הוּא עָסוּק רַק בְּשִׂמְחָה, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם שָׁבוּר, מְיֻאָשׁ, מְדֻכָּא, מְדַכְדָּךְ, כָּל דָּבָר קָטָן מַפִּיל אוֹתוֹ וְשׁוֹבֵר אוֹתוֹ, וְרַק יוֹצֵא לְבַחוּץ וְנַעֲשֶׂה קָרִיר, הוּא כְּבָר מְצַטַּנֵּן וּמְקַבֵּל חֹם, וְנִשְׁבָּר גּוּפוֹ, וְאֵינֶנּוּ יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד. וְלָכֵן דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳), לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת יַהֲדוּתֵנוּ, כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחָה זוֹ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן עַל גֹּדֶל הַנְּפָשׁוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, אֵינוֹ מִסְגָּל לְהָבִין עָמְקָם, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל מִקָּרֶה, טֶבַע וּמַזָּל, וְלָכֵן הוּא שָׁבוּר וְרָצוּץ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (נְדָה ל׳): לְעוֹלָם אַפְלוּ בַּעַל הַגֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ; אָדָם חוֹשֵׁב, שֶׁהַכֹּל צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּךְ בְּאֹפֶן טִבְעִי, שֶׁהוּא צָרִיךְ לָלֶכֶת, לֶאֱכֹל וְכוּ׳ וְכוּ׳, אֲבָל אִם נִתְבּוֹנֵן כַּמָּה סוֹבְלֵי חֲלָאִים יֵשְׁנָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כַּמָּה אֲנָשִׁים אֵינָם יְכוֹלִים לִרְאוֹת, כַּמָּה אֵינָם יְכוֹלִים לִבְלֹעַ, כַּמָּה מְרֻתָּקִים לְמִטּוֹתֵיהֶם, מְחֻבָּרִים לְחַמְצָן, לְאִינְפּוּזְיָה, לִדְיָאלִיזָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּשְׁאָר מִינֵי חֲלָאִים רָעִים, אֲזַי מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן עַל הַנְּפָשִׁים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ. וְלָכֵן הִפְלִיגוּ רַבּוֹתֵינוּ כָּל־כָּךְ בְּשִׂמְחַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכָּל הַחַגִּים, חַגֵּי יִשְׂרָאֵל, הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי

אָז הָיָה נֵס גָּדוֹל, עַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ סֵבֶל רַב בְּמִצְרַיִם, הֵצָרְכוּ לַעֲבֹר אֶת כָּל הַזַּהֲמָה הַקָּשָׁה הַזּוֹ, לִרְאוֹת אֶת כָּל הַטִּנּוּף וְהַשִּׁקּוּץ וְהַתּוֹעֵב שֶׁל הַמִּצְרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְחַזְּקוּ וְהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וְחָזְרוּ אֲלֵיו יִתְבָּרֵךְ, וְהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. שֶׁזֶּהוּ ׳פֶּה־סָח׳.

וּמַ״שׁ שֶׁ״הָיָה הׇ׳וּא שֶׁיִּהְיֶה (קֹהֶלֶת א, ט), כְּמוֹ שֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם אֲצֶל פַּרְעֹה — ׳פֶּה־רַע׳, דִּבַּרְנוּ רַע זֶה עַל זֶה, וְסָבַלְנוּ אֶת הַסֵּבֶל, כְּמוֹ־כֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַל־יְדֵי שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם שִׁנְאַת חִנָּם שֶׁשּׁוֹנֵא אֶת הַזּוּלַת וּמְדַבֵּר עָלָיו, הוּא עוֹבֵר אֶת שְׁלַב הַגָּלוּת, וּמָרִים חַיָּיו, וּמַרְגִּישׁ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְחוֹשֵׁב שֶׁאַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מֵהַגָּלוּת שֶׁנִּמְצָא בָּהּ; יֶשְׁנָם רַבָּנִים וְרַבָּנוֹת, שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם, שֶׁזֶּהוּ סוֹף הָעוֹלָם, וְלֹא יִמְצְאוּ אֶת זִוּוּגָם, אוֹ שֶׁהִתְחַתְּנוּ, וְאֵין לָהֶם יְלָדִים, וְרָצִים וּמִתְרוֹצְצִים לִרוֹפְאִים, מֵרוֹפֵא זֶה לָזֶה, וּמְחַפְּשִׂים סְגֻלּוֹת, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁאַף פַּעַם לֹא יִוָּשְׁעוּ, אוֹ יֶשְׁנָם זוּגוֹת שֶׁאֵין לָהֶם שְׁלוֹם־בַּיִת, וְרָבִים עַל כָּל דָּבָר פָּעוּט, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהַהֶכְרֵחַ לָהֶם לְהִתְגָּרֵשׁ, אוֹ שְׁאָר צָרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם: עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְחוֹבוֹת, אוֹ יֶשְׁנָם בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ בַּעֲוֹונוֹת קָשִׁים, וּמִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם יִצְרָם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהִלָּחֵם כְּנֶגְדּוֹ, וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת שֶׁמֹּחָם תָּפוּס וּמְצֻמְצָם, מֹחָם בְּמֵצַר־יָם, בְּמִצְרַיִם, וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא? מֵהַדִּבּוּר, שֶׁאָדָם

מַפְקִיר דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְלָכֵן סוֹבֵל כָּל הַסֶּבֶל. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לח), עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קמח, ח): ״רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְּבָרוֹ״, מִי עוֹשֶׂה אֶת הָרוּחַ סְעָרָה בְּמֹחַ הָאָדָם? הַדִּבּוּר! כְּשֶׁאָדָם מַפְקִיר דִּבּוּרוֹ וּמְנַבְּלוֹ, מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, זֶה גּוֹרֵם לוֹ אֶת הַגָּלוּת, הַמַּחַ שֶׁלּוֹ נַעֲשֶׂה מְצֻמְצָם. וְלָכֵן הוּא סוֹבֵל מְרִירוּת עֲצוּמָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי תְּרוּמוֹת דַּף ו׳:), עַל הַפָּסוּק (דִּבְרִים כג, טו): ״וְלֹא יֵרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר״, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת ׳דָּבָר׳, אֶלָּא עֶרְוַת ׳דִּבּוּר׳ — זֶה נִבּוּל פֶּה; אָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד לֹא לְנַבֵּל פִּיו, כִּי צָרִיךְ לִזְכֹּר — מַה שֶּׁאָדָם מְדַבֵּר, בָּזֶה הוּא מַחֲזִיק, אִם אָדָם מְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, מְקַלֵּל, סִימָן שֶׁמֹּחוֹ נִמְצָא בְּזֶהֲמָה. וּכְשֶׁכֵּיל זֶה אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת נִבּוּל פֶּה, סִימָן א׳): מִי שֶׁמְּדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, בְּיָדוּעַ שֶׁלִּבּוֹ חוֹשֵׁב מַחְשָׁבוֹת אָוֶן; כְּשֶׁאָדָם מְנַבֵּל פִּיו, סִימָן שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהוּא חוֹשֵׁב. לֹא־כֵן הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵם תָּמִיד מְחַזְּקִים וּמְחַיִּים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַכְשָׁו זֶהוּ פֶּסַח, עַתָּה הוּא הַזְּמַן לָצֵאת מֵהַגָּלוּת, עַתָּה הוּא הַזְּמַן לָצֵאת מִפֶּה־רַע, שֶׁהוּא פַּרְעֹה, וּלְהַגִּיעַ לְפֶסַח, שֶׁהוּא פֶּה־סָח, לְהַתְחִיל לְדַבֵּר בִּנְפְלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁזֶּה כְּלַל

הַהַגָּדָה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּלֵיל פֶּסַח, מְסַפְּרִים נִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ תָּמִיד יְדַבֵּר מִגְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַזְכִּיר לְעַצְמוֹ הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַבּוֹרֵא. כִּי בְּוַדַּאי אִם נְחַפֵּשׂ וּנְבַקֵּשׁ, נִרְאֶה וְנִתְבּוֹנֵן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ תָּמִיד נִסִּים, וְעָשָׂה עִמָּנוּ תָּמִיד נִסִּים. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קלו, ד): "לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ", אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, מִזְמוֹר מו): מַה זֶּה לְבַדּוֹ? אֶלָּא יֵשׁ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹשֶׂה לִבְרִיּוֹתָיו, וּבֶן־אָדָם אֵינוֹ קוֹלֵט כְּלָל, אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁזֶּהוּ שִׁגְרָתִי, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהוֹלֵךְ וּמִתְנוֹעֵעַ, וְכָל אֵיבָרָיו וְגִידָיו צְרִיכִים לְתַפְקֵד. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כד, ב): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נִסִּים עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁאִלּוּלֵא הָיָה אוֹכֵל פַּת כְּשֶׁהִיא חַיָּה, הָיְתָה יוֹרֶדֶת תּוֹךְ מֵעָיו וּמְשָׁרֶטֶת אוֹתוֹ, אֶלָּא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעְיָן בְּתוֹךְ גָּרְגְּרוֹתָיו, וְכָךְ יוֹרֵד הָאֹכֶל. אָדָם אוֹכֵל, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵילּוּ נִסִּים עָשָׂה לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁתָּמִיד עוֹלֶה לוֹ רוֹק בְּפִיו, שֶׁזֶּה כְּמִין מַעְיָן, שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַחְלוּחִית בְּפִיו, וּשְׁאָר מִינֵי נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁנַּעֲשִׂים לָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְהוּא אֶפְלּוּ אֵינֶנּוּ קוֹלֵט כְּלָל. וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאוֹ, שֶׁזֶּהוּ פֶּה־סָח, הַפֶּה צָרִיךְ לְדַבֵּר מִנִּפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַרְגִּיל עַצְמוֹ

לְדַבֵּר תָּמִיד מֵהַטּוֹב, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ הֲמוֹן טוֹבוֹת: בָּרוּךְ הַשֵּׁם, אָנוּ בְּרִיאִים, הַיְלָדִים בְּרִיאִים וְכוּ', וּבָזֶה עָלֵינוּ לְהַחֲיוֹת עַצְמֵנוּ.

וְכֵן צְרִיכִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ יְהוּדִים אֲחֵרִים, שֶׁאֵין מְצָוָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כט): 'טוֹב' — הַכֹּל חֻפְּצִים לִשְׁמֹעַ; כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ דָּבָר עָרֵב וְנָעִים, כִּי כֻּלָּנוּ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים וּמְלֵאֵי צָרוֹת, וְרוֹצִים כְּבָר לִשְׁמֹעַ אֵיזֶה דִּבּוּר טוֹב, וְכֵן רוֹצִים לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מְכִילְתָּא פָּרָשַׁת בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי, פָּרָשָׁה ב'), שֶׁאָמְרוּ עַם יִשְׂרָאֵל קִדֵּם קַבָּלַת הַתּוֹרָה: רְצוֹנֵנוּ לִרְאוֹת אֶת מַלְכֵּנוּ; עַם יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ גָּלֻיּוֹת כָּל־כָּךְ קָשׁוֹת, וְעַתָּה רוֹצִים לְהַרְגִּישׁ גִּלּוּי שְׁכִינָה, לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהַרְגִּישׁוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן פד), שֶׁבְּנֵי־אָדָם רוֹצִים לַחֲזֹר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אֵינָם יוֹדְעִים הֵיכָן הַדֶּלֶת וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהַדֶּלֶת וְהַפֶּתַח זֶה הַפֶּה שֶׁל הָאָדָם, אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל אֲשֶׁר צָרִיךְ הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא נִכְנָס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַכְשָׁו אָנוּ חוֹגְגִים אֶת חַג הַפֶּסַח, אֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ, שֶׁאָנוּ זוֹכִים לֶאֱכֹל מַצָּה, שֶׁהוּא מַאֲכַל הָאֱמוּנָה, וּמַדּוּעַ? כִּי מִי אָמַר לָנוּ לֶאֱכֹל מַצָּה? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ עַל כָּל לְעִיסָה וּלְעִיסָה, וְזֶה יַכְנִיס בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כָּל אֲשֶׁר אָנוּ צְרִיכִים נְפָנֶה וּנְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר גֹּדֶל הַשַּׂעֲשׁוּעִים שֶׁאַתֶּם גּוֹרְמִים לְמַעְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁאַתֶּם בָּאִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקְּשִׁים כָּל צָרְכֵיכֶם מֵאִתּוֹ. כִּי אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַעֲלָתוֹ בַּשָּׁמַיִם; כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ כָּל־כָּךְ שָׁבוּר וְרָצוּץ, מְיֻאָשׁ וּמְדֻכָּא, נִמְצָא בְּדַכָּאוֹן פְּנִימִי, שֶׁגְּדֻמָּה לוֹ כְּאִלּוּ זֶה סוֹף הָעוֹלָם, וְאַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מִגְּלוּתוֹ וּמִצָּרוֹתָיו. וְכָל זֶה דְּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאֶה אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמּוֹ, הוּא שָׂר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו בּוֹרְאוֹ. וּבַעֲבוּר זֶה עַכְשָׁו בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב הֵיטֵב עַל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּנוּ. אַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁתָּמִיד הָיָה לָכֶם רַע, וְאַף פַּעַם לֹא הָיָה לָכֶם טוֹב, רַק הִתְבּוֹנְנוּ וּרְאוּ הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים קו): אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא נִסִּים וּבְלֹא פְּלָאִים, כֵּיצַד? אָדָם נָתוּן

עַל גַּבֵּי הַמִּטָּה, אָדָם שׁוֹכֵב בַּמִּטָּה, וְהַנָּחָשׁ בָּאָרֶץ לְפָנָיו, כֵּינָן שֶׁבָּא לִתֵּן רַגְלוֹ, בָּרַח הַנָּחָשׁ מִפָּנָיו, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אָדָם מַה פֻּלָּא עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ; אֲפִלּוּ לֹא שָׂם לֵב שֶׁהָיָה נָחָשׁ וּבָרַח. כִּי אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת הַפְּלָאִים שֶׁנַּעֲשִׂים לוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. רוֹאִים אֲנָשִׁים נוֹסְעִים בְּרַכְבָּם, בָּאִים וְהוֹלְכִים, וְחוֹזְרִים בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים, וְאֵינָם קוֹלְטִים, וְחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה טֶבַע, וְחַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים אֵיזוֹ תְּאֻנָּה מַחֲרִידָה, אֵיזֶה מִקְרֶה רַע, שֶׁלֹּא יִקְרֶה לָעַם יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם, אָז מִזְדַּעְזְעִים. אֲבָל אִם אָדָם הָיָה מִתְבּוֹנֵן עַל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, תָּמִיד הָיָה שָׁר שִׁירָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ פֶּסַח, שֶׁאָז נִתְקַיֵּם אֶצְלֵנוּ פֶּה־סָח, שֶׁהַפֶּה מַתְחִיל לְדַבֵּר מֵהַנִּפְלָאוֹת שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה ל, לג): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתוּמִים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבָד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תְּבַזֶּה אֶת תְּפִלָּתָם; כְּשֶׁיְּהוּדִי יָבוֹא לְפָנֶיךָ — תִּשְׁמַע אֵלָיו. כִּי אֵין לָנוּ עַתָּה לֹא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, לֹא כֹּהֵן וְלֹא נָבִיא, אֶלָּא תְּפִלָּה בִּלְבָד.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַתָּה בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, וְנַתְחִיל לְדַבֵּר רַק מִנִּפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ, וְכֵן נַתְחִיל לְדַבֵּר רַק בְּשֶׁבַח עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּהוּ הַדָּבָר הֲכִי חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁיְּהוּדִי מְשַׁבֵּחַ יְהוּדִי אַחֵר, כְּשֶׁיְּהוּדִי מְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בִּיהוּדִי שֵׁנִי. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל — שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפָאְרָם! תָּמִיד תְּשַׁבַּח אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וְגַם אָנוּ צְרִיכִים לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל יְהוּדִי, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא בֵּן שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אֲבוֹת ג): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם; וְכֵן אָמְרוּ (מְגִלָּה כט.): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ — שְׁכִינָה עִמָּהֶם; לָכֵן דַּיְקָא עַתָּה בְּפֶסַח, עָלֵינוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִינוּ שֶׁיִּהְיֶה פֶּה־סָח, לְדַבֵּר רַק מִנִּפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ כָּל צָרְכֵינוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לָנוּ. וּלְדַבֵּר תָּמִיד בְּשֶׁבַח כָּל יְהוּדִי, וְלֹא לְדַבֵּר רַע עַל שׁוּם בְּרִיָּה, וַאֲפִלּוּ עַל עַצְמוֹ אָסוּר לְדַבֵּר רַע. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מַשְׁפִּילִים עַצְמָם לוֹמַר: ״אֲנִי לֹא שָׁוֶה מְאוּמָה, אֲנִי לֹא יָצְלַח״ וְכַדּוֹמֶה, אֲשֶׁר זֶה גַּם־כֵּן אָסוּר; כִּי כְּמוֹ שֶׁאָסוּר לִשְׂנֹא אֶת זוּלָתוֹ, כֵּן אָסוּר לִשְׂנֹא

אֶת עַצְמוֹ. וּמִי אָמַר שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִגְּלוּתְךָ הַפְּרָטִית? ! רַק תִּפְתַּח פִּיךָ וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר, כִּי אֵין עוֹד אֹשֶׁר בָּעוֹלָם כְּאָדָם הַמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם הֲיִיתֶם יוֹדְעִים, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מַה זֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, אֲשֶׁר זֶה מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, לֹא הֲיִיתֶם פּוֹסְקִים מִזֶּה רֶגַע אֶחָד. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אֲחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן כח): עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַמַּזָּל; אִם נִדְמֶה לָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַזָּל רָע, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל אִם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — יְשַׁנֶּה אֶת מַזָּלוֹ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַכֶּה שֶׁנִּתְפַּלֵּל אֵלָיו, וְנָבוֹא לְפָנָיו וּנְדַבֵּר עִמּוֹ. וּכְשֶׁאָדָם בָּא וּמְשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ מְאֹד. וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן ע׳): עַל־יְדֵי תְּפִלָּה תָּבוֹא בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ. וְכֵן אוֹמֵר (שָׁם, סִימָן פא): תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה, הִיא עֲרֵבָה וּמְתֻקָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּחַג הַפֶּסַח, בֹּאוּ וּנְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ, שֶׁהַפֶּה שֶׁלָּנוּ יִהְיֶה ׳פֶּה־סָח׳, וִידַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יְדַבֵּר טוֹב עַל זוּלָתוֹ, וְנַשְׁלִים אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וּנְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַטּוֹב

אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה
הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חַג הַפֶּסַח

יְעוֹרֵר וְיחַזֵּק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹחַ מְאֹד
כָּל יְמֵי הֶחָג, וְיִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי,
שֶׁזֶּה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל
גְּאֻלַּת עוֹלָם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאֵין עוֹד שִׂמְחָה לְעַם יִשְׂרָאֵל כְּשִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח. וְלָכֵן אָמַר הָאֲרִיזַ״ל: מִי שֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר בְּמַשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח, יִהְיֶה נִצּוֹל מֵעֲבֵרוֹת כָּל הַשָּׁנָה. וְלִכְאוֹרָה אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם נִזְהָרִים מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן נִכְשָׁלִים בַּעֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לְצָלָן, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם שְׂמֵחִים בְּמִצְוַת חַג הַפֶּסַח, וּמִזֶּה בָּא שֶׁחוֹטְאִים, רַחֲמָנָא לְצָלָן, כִּי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ בְּמִצְוַת חַג הַפֶּסַח, הוּא בֶּאֱמֶת לֹא יָבוֹא לְחֵטְא.

(אִמְרֵי־מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעח)

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. וְהִנֵּה הִגִּיעַ "חַג הַפֶּסַח" שֶׁהוּא חַג הַחַגִּים, כִּי כָּל הַחַגִּים הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כְּשֶׁהָיוּ עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים אֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שֶׁשִּׁעְבְּדָם. וְאוֹמֵר הָאָר"י זַ"ל, מֶה הָיָה הַשִּׁעבּוּד בְּמִצְרַיִם? פַּרְעֹה — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־רַע, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הִפְקִירוּ אֶת הַדִּבּוּר, אֶחָד דִּבֵּר עַל הַשֵּׁנִי, וְלָכֵן סָבְלוּ אֶת הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁל שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִסְבֹּל כֹּל־כָּךְ גָּדוֹל, לִהְיוֹת בְּגָלוּת בֵּין מְזֹהָמִים כַּמִּצְרִים, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבִזְמָה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים,

אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; וְלָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִהְיוֹת בֵּינֵיהֶם וְלִסְבֹּל מֵהֶם? אַךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יָצָא בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וּמַה הוּא רוֹאֶה? (שְׁמוֹת ב, יג): "וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים, וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע, לָמָּה תַּכֶּה רֵעֶךָ, וַיֹּאמֶר: מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ וְגוֹ', וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמַר: אָכֵן נוֹדָע הַדָּבָר"; הַיְנוּ עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים אֶת הַסֵּבֶל הַזֶּה — כִּי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם דִּלְטוֹרִין, הַמְדַבְּרִים רַע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, מַכִּים זֶה אֶת זֶה, בִּשְׁבִיל זֶה עוֹבְרִים אֶת הַסֵּבֶל הַזֶּה. וּמָה אָנוּ לְמֵדִים מִכָּאן? שֶׁכָּל הַגָּלוּת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים, הַחֻלָּה מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְכֵן כָּל הַגָּלֻיּוֹת, הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שְׂאֵין אַחְדוּת וְאַהֲבָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי אֵין עוֹד דָּבָר הַהוֹרֵס אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הַשִּׂנְאַת חִנָּם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא ט:): מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן נֶחֱרַב מִפְּנֵי שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְעָבְרוּ עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, אֲבָל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי לָמְדוּ הַרְבֵּה תּוֹרָה, וְלָמָּה נֶחֱרַב? אֶלָּא מִפְּנֵי שִׂנְאַת חִנָּם, מְלַמֵּד שֶׁשִּׂנְאַת חִנָּם קָשָׁה בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר מֵעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן (שָׁם סט:). נִמְצָא, שֶׁכָּל הַגָּלוּת שֶׁהָיְתָה לָנוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁאֶחָד הִכָּה אֶת זוּלָתוֹ, דִּבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, וְכָךְ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַגָּלֻיּוֹת, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִגִּיעַ לְמִצְרַיִם, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת: "אַתָּה הָרֵאתָ לָדַעַת, כִּי

הַנָּ״ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״ (דְּבָרִים ד, לה), גְּלָה לְכֻלָּם: תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וּבָרֵגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִכְנִיסוּ בְּעַצְמָם יְדִיעָה זוֹ — הִתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִצְעֹק אֲלָיו, שֶׁזֶּה פֶּסַח — אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל, אֲלוּ שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סַח. הֵינוּ שֶׁהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי כְּשֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, אָז הוּא מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, וְשׂוֹכֵחַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרַע — מְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְכוֹפֵר בַּכֹּל. וְזֶה: פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע, אָז הוּא סוֹבֵל גָּלוּת. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְבָּרֵר לָאָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אָז נִפְתָּח הַפֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכֵן הָיָה בְּמִצְרַיִם, מֵאָז שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ גְּלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל: תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתְּכֶם, עִמָּכֶם וְאֶצְלְכֶם, מַה כָּתוּב? (שְׁמוֹת ב, כג): ״וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה, וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים״ וְגוֹ׳, הֻחֲלוּ לִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עַד שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא גְּלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא עִמָּם, דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה רַע, וְזֶה גָּרַם לָהֶם צָרַת פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, שֶׁגָּלוּ

לְמִצְרַיִם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יג, ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִין לְיִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת עַכְשָׁו, לְתַקֵּן אֶת כָּל אֲשֶׁר קִלְקַלְנוּ מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, לְחַפֵּשׂ בֵּינֵינוּ לָמָּה הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם? מֵחֲמַת שֶׁהָיוּ דִּלְטוּרִין בֵּינֵינוּ, יְהוּדִים דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה רַע. וּבַעֲבוּר זֶה סָבַלְנוּ סֵבֶל גָּדוֹל, סֵבֶל מִצְרַיִם. וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה — עַל־יְדֵי פֶּסַח — פֶּה־סַח, לְהַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

לָכֵן, הֱיוֹת שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לִזְכּוֹת לֶחָג הַחַגִּים, שֶׁזֶּהוּ חַג הַפֶּסַח, שֶׁכָּל חַגֵּי יִשְׂרָאֵל הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוֹצִיאָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשָּׁם, עָלֵינוּ לְנַקּוֹת אֶת עַצְמֵנוּ מֵהֶחָמֵץ הַמָּצוּי בָּנוּ, שֶׁזֶּה הַשִּׁנְאַת חִנָּם, שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי, אֶחָד מְדַבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, הַהֶסְתּוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי, שֶׁכָּל זֶה בִּכְלַל חָמֵץ, הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי־אָדָם, זֶה נִקְרָא חָמֵץ, שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּמֹחוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ — "הֵיאַךְ הֲנָיָ"ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אַיִן" (שְׁמוֹת יז, ז); וְכֵן יֵשׁ לָאָדָם קֻשְׁיוֹת עַל עַצְמוֹ, שֶׁכָּל זֶה בִּכְלַל חָמֵץ. וְהִנֵּה אָנוּ נִכְנָסִים אֶל יְמֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָז אָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם מִכָּל מִינֵי צְמִצּוּמִים, וְאָנוּ זוֹכִים לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָנוּ זוֹכִים לְאַחְדוּת הַשְׁלֵמָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן

עִקַּר הַתְּחָלַת הַגָּדָה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים הוּא: "כָּל דִּכְפִין
יֵיתֵי וְיֵיכוֹל", מִי שֶׁרָעֵב — יָבֹא וְיֹאכַל, "כָּל דִּצְרִיךְ —
יֵיתֵי וְיִפְסַח", מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח, יָבוֹא וְיִקָּבֵל עַל פֶּסַח.
כִּי בֶּחָג הַפֶּסַח אָז אָנוּ מְגַלִּים טֹהַר לְבָבֵנוּ שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים
זֶה אֶת זֶה, וּמוֹכָנִים לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וּמְקָרְבִים אֶת כָּל
יְהוּדִי, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכוֹת
לְחַג הַפֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ, עָלֵינוּ לְנַקּוֹת מֵעַצְמֵנוּ אֶת כָּל
הֶחָמֵץ שֶׁנִּצְטַבֵּר אֶצְלֵנוּ כָּל הַשָּׁנָה. וּמַהוּ הֶחָמֵץ? הַשִּׂנְאָה
וְהָרַע שֶׁיֵּשׁ לָנוּ כְּלַפֵּי זוּלָתֵנוּ, הַגַּזְעָנוּת שֶׁאֵינֶנּוּ יְכוֹלִים
לְסַבֵּל אֶת הַשֹּׁנִי מֵאִיזוֹ סִבָּה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, שֶׁזֹּהוּ הַסָּמ"ךְ־
מ"ם, שֶׁהוּא עָמֵל קָשׁוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה הֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת בֵּין
נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל הַהֲסָתוֹת וְהַפְּרוּדִים שֶׁיֵּשׁ בֵּין
נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל זֶה בָּא מֵהַסָּמ"ךְ־מ"ם, שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ "הַפְרֵד
וּמְשֹׁל", וְלָכֵן כָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סט), שֶׁבְּעֶרֶב פֶּסַח
שׁוֹרְפִים אֶת הַסָּמ"ךְ־מ"ם בְּעֵת שְׂרֵפַת חָמֵץ. לָזֹאת, בֹּאוּ
נְנַקֶּה אֶת עַצְמֵנוּ מֵהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, מֵהַשִּׂנְאָה
שֶׁאָנוּ שׂוֹנְאִים אֶת זוּלָתֵנוּ, מֵהָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּאָגוֹת
שֶׁשּׁוֹרְרִים בְּקִרְבֵּנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לָצֵאת מִמִּצְרַיִם,
וְלַחְגֹּג אֶת חַג הַפֶּסַח בְּשִׂלְמוּת, שֶׁזֶּה יִהְיֶה אֲכִילַת מַצָּה.
שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ קפג:), שֶׁהִיא 'מֵיכְלָא דִּמְהֵימָנוּתָא',
מַאֲכַל הָאֱמוּנָה, וּכְשֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה, הֲרֵי הוּא מְקַיֵּם

בָּזֶה אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בְּכָל לְעִיסָה וּלְעִיסָה שֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה וְלוֹעֵס אוֹתָהּ, הֲרֵי הוּא אוֹכֵל אֱמוּנָה, כִּי כָּל עִנְיַן הַמַּצָּה זֶהוּ רַק אֱמוּנָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה לְאָכְלָהּ, וּבָזֶה שֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וּבָכָל יָמוֹת חַג הַפֶּסַח אוֹכֵל רַק מַצָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן עָלֵינוּ עַם יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹחַ מְאֹד שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרְאוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְיֵשׁ לָנוּ מִצְווֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּמוֹ עֵינֵינוּ, אֵיךְ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מוֹסְרִים נַפְשָׁם לְנַקּוֹת אֶת בָּתֵּיהֶם מִכָּל מִינֵי חָמֵץ, עַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים עוֹשִׂים כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְבַטֵּל מֵאִתָּנוּ הַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחָה הָאֲמִתִּית, שִׂמְחָה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁיָּאִיר עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ מ׃), שֶׁבְּלֵיל הַסֵּדֶר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ בָּא עִם כָּל פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, רִבְבוֹת רִבְבוֹת מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת, וּמְבַקְּרִים בְּכָל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לַמַּלְאָכִים: ״תִּרְאוּ אֵיזֶה עַם יֵשׁ לִי, כֻּלָּם יוֹשְׁבִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר, כֻּלָּם מְקַלְּסִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתִי״! אֵיזוֹ שִׂמְחָה יֵשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁשַּׁבְנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל הַשְּׁנָאַת חִנָּם שֶׁהָיְתָה בֵּינֵינוּ, עַל הַגִּזְעָנוּת וְהַלָּשׁוֹן־הָרָע שֶׁהָיוּ בֵּינֵינוּ, וְרוֹאֶה שֶׁאָנוּ מַכְרִיזִים: ״כָּל דִּכְפִין — יֵיתֵי וְיֵיכוֹל״, אָנוּ מַזְמִינִים אֶת כָּל הַנִּצְרָכִים לָבוֹא אֵלֵינוּ, בָּזֶה

אָנוּ מְעִידִים עַל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲדוּרָה בָּנוּ, וְכֵן כָּל דִּצְרִיךְ יָבוֹא אֵלֵינוּ לְפֶסַח. וְלָכֵן זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְהַזְמִין עוֹד אֲנָשִׁים לְחַג הַפֶּסַח שֶׁיִּצְטָרְפוּ אֶל שֻׁלְחָנֵנוּ, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים אֶת טֹהַר לְבָבֵנוּ, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים שֶׁשָּׂרַפְנוּ אֶת הֶחָמֵץ שֶׁהָיָה לָנוּ, שֶׁזּוֹ הַשִּׂנְאַת חִנָּם, הַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁהָיוּ בֵּינֵינוּ.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּיָמִים אֵלּוּ שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לֶחָג הַפֶּסַח, מְנַקִּים אֶת הַבַּיִת הֵיטֵב שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ פֵּרוּר חָמֵץ. וּכְמוֹ־כֵן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ הֵיטֵב בְּבָתֵּי נִשְׁמָתֵנוּ וְנַפְשֵׁנוּ אִם לֹא נִשְׁאָר שָׁם אֵיזֶה חָמֵץ, אֵיזוֹ שִׂנְאָה עַל בַּר יִשְׂרָאֵל, אִם אֵין לָנוּ חֵלֶק עִם הַסָּמַ״ךְ־מֵ״ם הָרָשָׁע, שְׁמִסִּית וּמַדִּיחַ נֶגֶד הַזּוּלַת. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אָנוּ עֵדִים שֶׁיּוֹמָם וָלַיְלָה מְסִיתִים נֶגֶד עַם יִשְׂרָאֵל — אֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, עֲמָלֵקִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, פְּסֹלֶת הָאֱנוֹשׁוּת; וְאָנוּ צְרִיכִים לַעֲקֹר אֶת הַתּוֹפָעָה הָרָעָה הַזּוֹ, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁנִּגַּלֶּה לְכֻלָּם, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, מוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָנוּ מְצַוִּים לְהוֹצִיא אֶת הֶחָמֵץ מִבֵּיתֵנוּ, וּלְהַכְשִׁיר אֶת בֵּיתֵנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם שׁוּם חָמֵץ, אֶלָּא יִהְיֶה לָנוּ חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ, חַג הַפֶּסַח שֶׁבּוֹ נָחֹג חַג הָאֱמוּנָה.

וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁעִקַּר הַמְּצָוָה בְּלֵיל פֶּסַח לְחַנֵּךְ יְלָדֵינוּ, עוֹשִׂים כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיִּשְׁאָלוּנוּ שְׁאֵלוֹת: "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת", מְחַלְּקִים לָהֶם אֱגוֹזִים וּשְׁקֵדִים שֶׁיִּשְׁאֲלוּ קֻשְׁיוֹת וְכוּ', וְכָל אֲשֶׁר עוֹשִׂים זֶה רַק כְּדֵי שֶׁיִּשְׁאֲלוּ הַיְלָדִים. נִמְצָא, שֶׁכָּל עִנְיַן חַג הַפֶּסַח — לְמוּד עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ בְּחִנּוּךְ יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו לְמִסֹּר נַפְשֵׁנוּ, שֶׁמַּה שֶּׁיּוֹתֵר יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל יְקַבְּלוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה. וְלֹא רַק שֶׁעָלֵינוּ לְמִסֹּר נַפְשֵׁנוּ, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁמְּאַיְּמִים עָלֵינוּ לֹא לְהִתְפַּעֵל, וּלְהַכְנִיס אֶת יְלָדֵינוּ בְּחִנּוּךְ תּוֹרָנִי טָהוֹר, אֶלָּא לְהַשְׁפִּיעַ גַּם עַל אַחֵינוּ, עַל הַגִּיסִים, עַל בְּנֵי הַדּוֹדִים שֶׁלָּנוּ, עַל קְרוֹבֵי מִשְׁפַּחְתֵּנוּ, עַל שְׁכֵנֵינוּ, לְגַלּוֹת לְכֻלָּם, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וּמַסְפִּיק חָמֵץ! מַסְפִּיק שְׁנַאת חִנָּם! הָבָה נִתְאַחֵד יַחַד! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁבְּעֶרֶב־פֶּסַח נְשָׂרֵף אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, שֶׁאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת וְהַהֶסְתָּרוֹת וְהַהַעֲלָמוֹת שֶׁמַּסְתִּירִים וּמַעֲלִימִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בֹּאוּ נְנַקֶּה אֶת בָּתֵּינוּ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְנַשְׁמִיּוּת שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם חָמֵץ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְלֹא יִהְיֶה חִנּוּךְ כַּפָּרָנִי, אֶלָּא נַכְרִיז לִילָדֵינוּ, שֶׁאָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם עַל מְנַת לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְעַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשׂוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ עַם. מָה עוֹשֶׂה

אוֹתָנוּ עַם? רַק חֻקֵּי הַתּוֹרָה, שֶׁרַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, וְכֵן אֶל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, הַמְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֵיךְ לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִזְכֹּר בְּלֵיל חַג הַפֶּסַח, שֶׁמִּצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, עָלֵינוּ לְדַבֵּר הַרְבֵּה מֵהַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּנוּ. אֻמּוֹת הָעוֹלָם רָצוּ לְהַכְחִידֵנוּ לְגַמְרֵי מֵהָעוֹלָם, וּמִזֶּה אַלְפַּיִם שָׁנָה הוֹרְגִים, שׁוֹרְפִים, צוֹלְבִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת, וְהִנֵּה עַם יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם, וְאָנוּ עוֹמְדִים שׁוּב לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, וְזֹאת עָלֵינוּ לְסַפֵּר לִילָדֵינוּ, שֶׁ״עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה, וְלוּלֵא הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה״, אֶת זֹאת עָלֵינוּ לְפַרְסֵם וּלְסַפֵּר לְכֻלָּם, וְאַף שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים אֶת זֹאת מִכְּבָר, עָלֵינוּ לְשַׁנֵּן שׁוּב וָשׁוּב, כִּי הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָלֵינוּ לִזְכֹּר תָּמִיד בָּעֶרֶב וּבַבֹּקֶר, וְיֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ״ה אֶחָד״, וּבְתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ לָנוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי עַל־יְדֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם אָנוּ מְגַלִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ וְהַכֹּל הַשְׁגָּחָה, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה

אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז), וְאֵין מֻשָּׂג שֶׁל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְזֹאת עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בָּנוּ וּבִילָדֵינוּ, וּבְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי, לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, זוֹ כָּל הַגָּלוּת שֶׁיֵּשׁ מֵהָעֵרֶב־רַב, מִזֶּרַע עֲמָלֵק, שֶׁרוֹצִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהַשְׁכִּיחַ שֵׁם הַוָי״ה מֵאִתָּנוּ, שֶׁלֹּא נִזְכֹּר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁלֹּא נָקִים אֶת הַמִּצְוֹות, שֶׁלֹּא נַעֲנִיק לַיְלָדִים חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה. לָכֵן מִצְוַת חַג הַפֶּסַח הִיא דַּיְקָא לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים בְּגָאוֹן וּבְגַאֲוָה שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, סָבַלְנוּ סֵבֶל גָּדוֹל מֵהַסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁהֵסִיתוּ זֶה נֶגֶד זֶה, שֶׁזֶּה הָיָה פָּרִעָה — פֶּה־רַע, דִּבְּרוּ רַע עַל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, וְהִנֵּה הוֹצִיאָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמִּצְרַיִם, וְהֵבִיאָנוּ אֶל הַר סִינַי, וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ?!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תַּחְשְׁבוּ, שֶׁחַג הַפֶּסַח הוּא חַג שֶׁהָיָה רַק פַּעַם, אֶלָּא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, עָלֵינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם — מִמֵּצַר־יָם, מִקַּטְנוּת הַדַּעַת, מִצִּמְצוּם הַמֹּחִין, וּלְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלִשְׁמֹחַ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָתֵנוּ וּמִצְוֹותֵינוּ, וּלְחַנֵּךְ יְלָדֵינוּ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, חִנּוּךְ תּוֹרָנִי טָהוֹר, חִנּוּךְ שֶׁל

אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וּבְזְכוּת זֶה נִזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִגְאָלֵנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לְחַג הַפֶּסַח, אֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ, שֶׁאָנוּ זוֹכִים עַכְשָׁו לָחֹג אֶת חַג הַחַגִּים, חַג הַפֶּסַח. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַחַגִּים הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם; כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, עֲבָרוּ גָּלוּת קָשָׁה מְאֹד מְאֹד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד. וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לַעֲבֹר אֶת הַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ. וְכָתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת יז): לֵית לָךְ אֻמָּה מַכִּיכָא וּקְלִילָא וְנִבְזִית קֳמֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּוָותֵיהוּ דְּמִצְרָאֵי [אֵין לְךָ אֻמָּה כָּל־כָּךְ יְרוּדָה וּשְׁפֵלָה וְנִבְזִית לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּמוֹ הַמִּצְרִים], וְיָהִיב לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שֻׁלְטָנָא בְּגִינֵּהּ דְּיִשְׂרָאֵל [הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָהֶם מַלְכוּת, רַק כְּדֵי לְהָצִיק לְעַם יִשְׂרָאֵל]. תְּתָאֲרוּ לְעַצְמְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵיזוֹ גָּלוּת הָיְתָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם?! וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יג, ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ

מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל; הַיְנוּ לֹא רַק בְּמִצְרַיִם הֻצְרְכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר אֶת הַמְּרִירוּת שֶׁעָבְרוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת א, יד): "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים", אֶלָּא כָּל הַגָּלְיוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים נִקְרָאוֹת גָּלוּת מִצְרַיִם. וְלָכֵן הַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עַכְשָׁו בְּ"חַג הַפֶּסַח", שֶׁאָנוּ עַכְשָׁו מִתְכּוֹנְנִים לָצֵאת מֵהַגָּלוּת, וְלִזְכוֹת לַגְּאֻלָּה — אֵין לְתָאֵר. וּבַעֲבוּר זֶה אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; הַיְנוּ לֹא הָיָה זֶה סִפּוּר יָשָׁן, אֶלָּא, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אֲנַחְנוּ כְּבָר בַּגָּלוּת אַלְפַּיִם שָׁנָה. וּכְמוֹ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ יָרַד לְשָׁם, וְגִלָּה לָהֶם אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת (דְּבָרִים ד, לה): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ"ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ", גִּלָּה לְכֻלָּם, שֶׁאֵין לָנוּ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָאִיר בָּהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הֵאִיר בָּהֶם הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָךְ נִגְאֲלוּ, כָּךְ הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה תִּהְיֶה גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ב'): כַּגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן, כָּךְ יִהְיֶה הַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, ט): "מַ"ה שֶּׁ'הָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה" — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מֹשֶׁה. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן וְהַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן (עֵין זֹהַר חֵלֶק ג' רעג:).

וְעָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, מַדּוּעַ סָבְלוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַגָּלוּת בְּמִצְרַיִם, עַד שֶׁפַּרְעֹה צִעֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר (שְׁמוֹת ב, ט): "תְּכַבֵּד הָעֲבוֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים וְגוֹ' וְאַל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר". וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה), שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ הִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים גָּלוּת בְּמִצְרַיִם. אָמָּה מִזֹּהֶמֶת, אָמָּה מְלֻכְלֶכֶת, אָמָּה מְלֵאָה נְאוּף, שִׁקּוּץ, תֹּעוּב וְזִהוּם, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לִסְבֹּל תַּחְתָּהּ סֵבֶל כָּל־כָּךְ נוֹרָא. עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה (מְנָחוֹת סה.), וְהִנֵּה יוֹצֵא בַּחוּץ וְרוֹאֶה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים, וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע: לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ? וַיֹּאמֶר: מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ?! הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי וְגוֹ'?! "וַיֹּאמֶר: אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר" (שְׁמוֹת ב, יג); מֹשֶׁה רַבֵּנוּ רָאָה שֶׁיְּהוּדִים רַבִּים בֵּינֵיהֶם, יֵשׁ לְשׁוֹן־הָרָע בֵּינֵיהֶם, דִּלְטוֹרִין יֵשׁ בְּקִרְבָּם, וְאָמַר: "אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר", עַתָּה אֲנִי מֵבִין מַדּוּעַ סוֹבְלִים עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַסֵּבֶל הַזֶּה, וְהֵצְרִכוּ לְגָלוּת לְמִצְרַיִם, וְלַעֲבֹר שָׁם אֶת הַשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה, כִּי הָיְתָה שִׂנְאָה בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. וְכֵיוָן שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁנֻּדַּע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְהֵאִיר עַל עַם יִשְׂרָאֵל אוֹר גִּלּוּי אֱלֹקוּת,

עַל־יְדֵי־זֶה יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מכילתא בשלח): רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי; וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל׳): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הָרַבִּי, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְצַמְצֵם אֱלֹקוּת בְּצִמְצוּם כָּזֶה מֵעֵילָה לָעֲלוּל, מִשֶּׁכָּל עֲלִיוֹן לְשֶׁכָּל תַּחְתּוֹן, עַד שֶׁהָיָה יָכוֹל לְגַלּוֹת לְכֻלָּם אֱלֹקוּת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ שִׁפְחָה עַל הַיָּם רָאֲתָה אֱלֹקוּת, רָאֲתָה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים שָׁמְטוּ דָּדֵיהֶם מִפִּיהֶם, וְאָמְרוּ: ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לוֹ כֹּחַ כָּזֶה, כֹּחַ אֱלֹקִי לְהָאִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּלְבּוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָז תֵּכֶף־וּמִיָּד הִשְׁלִימוּ זֶה עִם זֶה. וְלָכֵן בְּמָקוֹם ׳פַּרְעֹה׳ — שֶׁזֶּה שְׁתֵּי תֵּבוֹת: ׳פֶּה־רַע׳, נַעֲשָׂה ׳פֶּסַח׳ — פֶּה־סַח, שֶׁהִתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בִּתְחִלָּה דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה רַע — ׳פֶּה־רַע׳, אֲשֶׁר מִזֶּה סָבְלוּ גָּלוּת, אֲבָל בָּרַגַע שֶׁנִּתְגַּלָּה לָהֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, מַה יֵּשׁ לְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת?! הֲלֹא הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְעָלֵינוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלָמָּה לָנוּ לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, לָמָּה לָנוּ לִשְׂנֹא זֶה אֶת זֶה?! וּבָרַגַע שֶׁאָדָם מַחְדִּיר אֶת זֹאת בְּתוֹךְ לִבּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה, עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְלָכֵן חַג הַפֶּסַח, זֶהוּ חַג הַחַגִּים, וְכָל

הַחַגִּים הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם; כִּי כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, סָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֵאִיר לָהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָךְ יָצְאוּ. וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה, כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה"; תַּכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם כְּדֵי לָבוֹא לְהַר סִינַי, וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְרַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה עַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה עַם, וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ עַם. וּמַה מְּאַחֵד אוֹתָנוּ? מַה מְקַשֵּׁר אוֹתָנוּ וְעוֹשֶׂה אוֹתָנוּ עַם? רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה! וְלָכֵן אָנוּ מְצַוִּים לִשְׁמֹעַ רַק לְחֻקֵּי הַתּוֹרָה, וְלִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לְקַיֵּם כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁצִּוָּנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְהִנֵּה חָטָאנוּ וְעָבַרְנוּ עַל מַה שֶּׁעָבַרְנוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ עַל־יְדֵי הַנְּבִיאִים, שֶׁאִם לֹא נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הוּא יְסַלֵּק אֶת הַשְׁכִינָה מֵאִתָּנוּ. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, עַם יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּקוֹל הַנְּבִיאִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־ב' לו, טז): "וַיִּהְיוּ מַלְעִיבִים בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹקִים", וְעַל־יְדֵי־זֶה נֶחְרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת קיט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁבִּזּוּ בָהּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים; חֻרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.), הָיָה מִפְּנֵי שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן; אַלְפַּיִם שָׁנָה אָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת מָרָה מְאֹד, וְאֵינֶנּוּ רוֹאִים

אֶת סוֹפָהּ וְקִצָּהּ. וְאַל נָא נִשְׁבַּח לְרֶגַע, מַה סָּבְלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מֶשֶׁךְ אַלְפַּיִם שָׁנָה. לִפְנֵי כָּל פֶּסַח, אֵילוּ פּוֹגְרוֹמִים, אֵילוּ רְצִיחוֹת, אֵילוּ שְׁפִיכוּת דָּמִים עָשׂוּ אֵמוֹת הָעוֹלָם לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֵילוּ עֲלִילוֹת דָּם וְכוּ׳. אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לְתָאֵר אֶת הָרְצִיחָה שֶׁרָצְחוּ אַלְפִּים וְרִבְבוֹת רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חַפִּים מִפֶּשַׁע, אֲנָשִׁים, נָשִׁים וָטַף. וְהִנֵּה אָנוּ עוֹמְדִים לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָנוּ רוֹצִים כְּבָר לָצֵאת מֵהַגָּלוּת. לָמָּה לֹא נַתְחִיל לַחֲשֹׁב וּלְהִתְבּוֹנֵן — סוֹף כָּל סוֹף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְהוֹצִיאֵנוּ מֵהַגָּלוּת, וּמִי הַמּוֹנֵעַ? וּמַה הַסִּבָּה שֶׁעֲדַיִן אָנוּ בַּגָּלוּת?! אִם רַק נִתְבּוֹנֵן — נִוָּכַח, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ דִּלְטוֹרִין בֵּינֵיהֶם, דִּבְּרוּ לְשׁוֹן־הָרָע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, הָיוּ הֶסָתוֹת פְּרוּעוֹת אִישׁ עַל רֵעֵהוּ, שֶׁזֶּה הֵבִיא אֶת כָּל הָרָע וְהַצָּרוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי הַשִּׂנְאָה הִיא הַדָּבָר הַכִּי גָּרוּעַ, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו׃): אָדָם אֵינוֹ אוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרָע עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר; וְכֵן אוֹמְרִים (עֲרָכִין טו׃): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם; כִּי הַדָּבָר הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר — כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר עַל חֲבֵרוֹ, כְּשֶׁאָדָם מֵסִית נֶגֶד זוּלָתוֹ, כְּשֶׁיֵּשׁ גִּזְעָנוּת וְשִׂנְאָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאָז כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בָּא לְמִצְרַיִם, חִזֵּק וְשִׁמַּח וְקֵרֵב אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֻלָּם חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְקִבְּלוּ עַל עַצְמָם לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, עַד

שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעוּ לְהַר סִינַי. אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יט, ב): "וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר" — כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד (עַיֵּן בְּרַשִׁ"י שָׁם); עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְאֻחָדִים, אֲזַי נָתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁזּוֹ הָיְתָה תַּכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּכְמוֹ־כֵן עַתָּה עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן, עָבַרְנוּ כְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנוֹת גָּלוּת, אֻמּוֹת הָעוֹלָם הָאַכְזָרִיּוֹת הוֹרְגוֹת וְרוֹצְחוֹת בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁהָעֲרֵב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, אֲשֶׁר אֵינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל כְּלָל, אֶלָּא מִזֶּרַע עֲמָלֵק, אֵינָם רוֹצִים לִשְׁמַע אֶת זֹאת, אֲבָל זוֹ עֲבֻדָּה! אִם רַק נִתְבּוֹנֵן בַּהִסְטוֹרְיָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל — נְוָכַח, שֶׁהִיא רְוּיַת דַּם יְהוּדִי עַל לֹא דָּבָר. וְהַכֹּל מֵחֲמַת שִׂנְאַת חִנָּם. וְלָכֵן עַכְשָׁו כְּשֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לָחֹג אֶת חַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ הַזֶּה מִקִּרְבֵּנוּ אַחַת וּלְתָמִיד, לְכַלּוֹת אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ. רוֹאִים בָּתִּים נֶהֱרָסִים רַק בַּעֲבוּר קַטְנוּנִיּוּת וּשְׁטֻיּוֹת, זוּגוֹת רַבִּים בֵּינֵיהֶם עַל לֹא דָּבָר, עַל קַטְנוּת הַמֹּחִין, קְטָטוֹת הֶבֶל וְרִיק. כִּי כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ פָּגוּם, וְאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, אֲזַי מֵצִיק וּמְצַעֵר אֶת אִשְׁתּוֹ, מֵצִיק וּמְצַעֵר אֶת מִשְׁפַּחְתָּהּ וְכוּ', וְכָךְ נוֹצֶרֶת מְרִיבָה. וּמוּבָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל: לָמָּה הֻצְרְכוּ לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם, וְהַמֹּחִין הָיוּ בְּצִמְצוּם וּבְקַטְנוּת? מִפְּנֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן. אָדָם הָרִאשׁוֹן חָטָא

בְּפֶגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין יח:), שְׁמֹאָה שְׁלֹשִׁים שָׁנָה פָּגַם בַּבְּרִית, וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ הַטִּפּוֹת יָרְדוּ לְמִצְרַיִם, וְאֵלּוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֶאֱרִכוּ לַעֲבֹר אֶת הַשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה. כִּי עַל־יְדֵי פֶּגַם הַבְּרִית — נִפְגַּם הַמֹּחַ, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּפֶגַם הַבְּרִית, מֹחוֹ פָּגוּם, וּבִמְקוֹם שֶׁיִּזְכֶּה לִישׁוּב הַדַּעַת, לִקְצָת שֵׂכֶל, לִידַע: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָנַן אוֹתָךְ בְּאִשָּׁה, תִּרְאֶה לְכַבְדָהּ וּלְיַקְּרָהּ. וְהִנֵּה הוּא מִתְקוֹטֵט עִמָּהּ, וּמוֹצִיא עֲצַבָּיו עָלֶיהָ, וּמְמַלֵּא אֵין לוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת וְכוּ׳. וּבְוַדַּאי אָדָם בָּא בְּטָעֲנוֹת וְאוֹמֵר: לֹא! אִשְׁתִּי אֲשֶׁמָּה וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁשְּׁאָלוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מֶה עָשִׂיתָ וְכוּ׳, וּבִמְקוֹם לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהוֹדוֹת: ״חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי״, הוּא מַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל אִשְׁתּוֹ, וְאוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית ג, יב): ״הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי״, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רַשִׁ״י שָׁם): כָּאן כָּפַר בַּטּוֹבָה; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְךָ אִשָּׁה, וּמָה אַתָּה תּוֹלֶה אֶת הַקּוֹלָר בְּצַוָּארָהּ?! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ו:): אִשָּׁה — בַּעְלָהּ מְשַׂמְּחָהּ; אָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שֵׂכֶל, לָדַעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בַּבַּיִת. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד עַל כָּךְ מְאֹד, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָנִים: רסג, רסד), שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת לִשְׁבֹּר אֶת שְׁלוֹם בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדֵי שֶׁיֶּחְטָא; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנֶּהֱרָס בֵּיתוֹ, מַגִּיעַ לַחֲטָאִים,

רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְלָכֵן אָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין עו:): הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, וְהַמַּדְרִיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ הַיְשָׁרָה, וְהַמַּשִׂיאָן סָמוּךְ לְפִרְקָן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (אִיּוֹב ה, כד): "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהָלֶךָ". חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מַזְהִירִים אוֹתָנוּ לֶאֱהֹב אֶת הָאִשָּׁה וּלְכַבְּדָהּ, לְהַדְרִיךְ אֶת הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּלְחַתְּנָם בְּגִיל צָעִיר, וְאָז תִּהְיוּ בְּטוּחִים "כִּי שָׁלוֹם אָהָלֶךָ". וּמָה אָנוּ רוֹאִים? בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ. כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּפֻגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֹחוֹ מְקֻלְקָל, וְאָז מַשְׁלִיךְ אֶת הָאִשְׁמָה עַל אִשְׁתּוֹ, רַב עִמָּהּ וּמְצִיק לָהּ, רָב עִם הוֹרֶיהָ, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם פֵּרוּדִים בַּבַּיִת, וְכָךְ מִתְפָּרֵק הַשָּׁלוֹם־בַּיִת. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם רַבִּים בַּמִּשְׁפָּחָה, מִתְחַצְּפִים נֶגֶד הַהוֹרִים, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף הַהוֹרִים מָסְרוּ נַפְשָׁם בִּשְׁבִילְכֶם, וְאֵיךְ אַתֶּם מַגִּיעִים לִידֵי וְלִזּוּל בָּהֶם? ! בְּמִקּוֹם לְכַבְּדָם, אַתֶּם מְבַזִּים אוֹתָם? ! וְכָךְ אֵין שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁזֶּהוּ עָוֹן חָמוּר מְאֹד. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (קִדּוּשִׁין ל:): בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם, כְּאִלּוּ דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם וְכִבְּדוּנִי. אִם מְכַבְּדִים אֶת הַהוֹרִים, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּאִלּוּ מְכַבְּדִים אוֹתִי. וּלְהֵפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר מְצַעֲרִים אֶת הַהוֹרִים, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם לא.): בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְצַעֵר אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יָפֶה עָשִׂיתִי שֶׁלֹּא דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם. מִצְוַת כִּבּוּד אָב

וָאֵם, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, הִיא חֲמוּרָה שֶׁבַּחֲמוּרוֹת. וְכֵן אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּשׁ מֵהָאָדָם, אֶלָּא שֶׁיְכַבֵּד אָב וָאֵם. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים, שֶׁיְשָׁנָן מְרִיבוֹת בַּבַּיִת, אֵין שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, יֵשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הָאַחִים, בֵּין הַגִּיסִים, אוֹ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַשְּׁכֵנִים, מְדַבְּרִים רַע זֶה עַל זֶה, וְאַחַר־כָּךְ אָנוּ מִתְפַּלְאִים לָמָּה אָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת?! לָמָּה אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׁוֹלְטִים בָּנוּ?! כִּי אֵין בֵּינֵינוּ אַחְדוּת! יֶשְׁנָהּ גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה, שׂוֹנְאוֹת עֵדוֹת זוֹ אֶת זוֹ, אָנוּ עֵדִים לַמְּצִיאוּת הָעֲגוּמָה, לַהֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת, שֶׁמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים הָעֵרֶב־רַב, שֶׁאֵינָם מֵעַם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הִתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ גּוֹיִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, זֶרַע עֲמָלֵק, וְרוֹצִים לַעֲקֹר מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה, רוֹצִים לְשָׁרֵשׁ אֶת הַשַּׁבָּת, רוֹצִים לַעֲקֹר אֶת הַתּוֹרָה, סוֹגְרִים תַּלְמוּדֵי תוֹרָה וּבָתֵּי סֵפֶר שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם תּוֹרָה, מְסִיתִים יוֹמָם וָלַיְלָה נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, כֻּלָּנוּ נְגוּעִים בְּנֶגַע הַצָּרַעַת הַזֹּה שֶׁל הַהֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת, גַּם אָנוּ אֵינֶנּוּ נְקִיִּים מִזֶּה, גַּם בֵּינֵינוּ יֵשׁ גִּזְעָנוּת, כִּי אֵין מָקוֹם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שָׁם מַחֲלֹקֶת, אֵין מָקוֹם שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה מְרִיבוֹת. וְלָמָּה אָנוּ מִתְפַּלְאִים שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת?! וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה בְּעֵת שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לָחֹג אֶת חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, עָלֵינוּ לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ מִקִּרְבֵּנוּ, שֶׁזּוֹ הַשִּׁנְאָה שֶׁנִּשְׁרְשָׁה בָּנוּ, עַד שֶׁיֶּשְׁנָם אֲנָשִׁים הָעוֹשִׂים

פַּרְנָסָה מִזֶּה, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁלַּסַּמָּ״ךְ־מֵ״ם יֵשׁ רַע־בָּנִים הַמְסִיתִים וּמַדִּיחִים תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם זֶה עַל זֶה, וְהַכֹּל — כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאוּ אֶת הַגְּבוֹת וְהַגְּזֵלוֹת שֶׁלָּהֶם. וְלָכֵן — אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם! וְהֵם מַכְשִׁילִים אֶת הָרַבִּים בִּטְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, כִּי הַהֶכְשֵׁרִים שֶׁלָּהֶם אֵינָם הֶכְשֵׁרִים כְּלָל, וְכֵן מַכְשִׁילִים בְּאִסּוּרֵי כְּרִיתוּת, כִּי הַמְקֻוֶּה אֵינוֹ כָּשֵׁר וְכוּ׳, אוֹי לְעֵינַיִם שֶׁכָּךְ רוֹאוֹת, מִי הֵם הָרַע־בָּנִים מְטַעֲם, חוֹטְאִים וּמַחֲטִיאִים אֶת הָרַבִּים בִּשְׁאַט נֶפֶשׁ, אוֹי לָנוּ שֶׁכָּךְ עָלְתָה בְּיָמֵינוּ!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ עַכְשָׁו קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, לְהוֹצִיא אֶת הֶחָמֵץ מֵאִתָּנוּ, שֶׁזּוֹהִי הַשִּׂנְאָה וְהַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְהַגְּזָנָוּת הָאֲרוּרָה. בֹּאוּ נַשְׁלִים זֶה עִם זֶה! וְרֹאשִׁית — עִם הַהוֹרִים, הַבַּעַל עִם הוֹרֵי אִשְׁתּוֹ, וְהָאִשָּׁה עִם הוֹרֵי בַּעְלָהּ. וְכֵן לִרְאוֹת, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, אֲשֶׁר זֶהוּ חָמֵץ שֶׁצְּרִיכִים לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ — הַשִּׂנְאָה בַּמִּשְׁפָּחָה. וְכֵן בַּבַּיִת לִרְאוֹת לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לַחְדֵּל מֵהַמְרִיבוֹת, שֶׁאֲלוּ גַּם־כֵּן הֶסָּתוֹת פְּרוּעוֹת. כַּמָּה אַלְפֵי אַלְפִים מִתְגָּרְשִׁים עַל לֹא דָּבָר, רַק עַל הֲבָלִים וּסְרָק, וּמִי סוֹבֵל? הַיְלָדִים. וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ עַתָּה אֶת הֶחָמֵץ הַזֶּה: הַשִּׂנְאָה, הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן. כִּי אֵין עוֹד עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן יוֹתֵר מִמְּרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֶחָד

לַשֵּׁנִי. וְלָכֵן, דַּיְקָא עַכְשָׁו לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, אָנוּ צְרִיכִים לְהוֹצִיא מֵאֲתָנוּ אַחַת וּלְתָמִיד אֶת הַשִּׁנְאָה, הָעַצְבוּת, הַדִּכְדּוּךְ וְהַמְּרִירוּת, שֶׁזֶּה הֶחָמֵץ, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה בְּלֵיל פֶּסַח לֶאֱכֹל מַצָּה, שֶׁזֶּה הַשָּׁלוֹם, הָאַהֲבָה, הַשִּׂמְחָה, הָאֱשֶׁר; כִּי אֵין עוֹד אֱשֶׁר יוֹתֵר גָּדוֹל מֵאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אָדָם שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הַכִּי מְאֻשָּׁר, הַכִּי שָׂמֵחַ, כִּי אֵין שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאֵינוֹ מִתְעָרֵב בֵּין הַגּוֹיִים, וְאֵין לוֹ עֵסֶק עִמָּהֶם! עָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב מֶה עָשׂוּ לָנוּ הַגּוֹיִים, וְאָסוּר לִשְׁכֹּחַ זֹאת כְּרֶגַע. הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מַזְהִירָה אוֹתָנוּ: "וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ", אָנוּ מְשֻׁנִּים מֵהָאֻמּוֹת, כֵּן, כֵּן! וְזוֹ עִקַּר גַּאֲוָתֵנוּ, שֶׁאָנוּ שׁוֹנִים מִשְּׁאָר הָעַמִּים, עַם יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם אֵינָם מִתְעָרְבִים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מוֹעֵד קָטָן טז): מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ אַף יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְכֵן אוֹמְרִים (שְׁמוֹת רַבָּה לו, א): כָּל מַשְׂכִּים מִתְעָרְבִים זֶה בָּזֶה, וְהַשָּׁמֵן אֵינוֹ מִתְעָרֵב אֶלָּא עוֹמֵד, כָּךְ יִשְׂרָאֵל [אֵינָם מִתְעָרְבִים בֵּין הָאֻמּוֹת]. וְזֹאת עָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב, וְאַף שֶׁהֶעֱרֵב־רַב אֵינָם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ דָּבָר זֶה, כִּי רוֹצִים לְבוֹלְלֵנוּ בֵּין הַגּוֹיִים, אֲבָל הָיֹה לֹא תִהְיֶה, כִּי כְּבָר הִכְרִיז בִּלְעָם הָרָשָׁע וְאָמַר (בַּמִּדְבָּר כג, ט): "הֵן עַם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִים לֹא יִתְחַשָּׁב, מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב"; עַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְאֵין

יְכוֹלִים לְעָרְבָם בֵּין גּוֹיֵי הָאָרֶץ, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּמָקוֹם לָרוּץ וּלְהִתְרוֹצֵץ וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם הַגּוֹיִים, אֲשֶׁר אַף פַּעַם לֹא יַשְׁלִימוּ עִמָּנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת פט:): מֵאָז שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵהָאֻמּוֹת לְיִשְׂרָאֵל; הַגּוֹיִים אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי מַרְגִּישִׁים שֶׁזֶּה עַם קָדוֹשׁ, עַם שֻׁיָּשׁ לָהֶם תַּכְלִית בַּחַיִּים, עַם הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרֵי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י); בְּמָקוֹם לָרוּץ וּלְהִתְרוֹצֵץ וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם הַגּוֹיִים, שֶׁבְּמֵילָא לֹא יַעֲשׂוּ עִמָּנוּ שָׁלוֹם, אֶלָּא אֲנוּ מְקָרְבִים אוֹתָם אֵלֵינוּ, שֶׁיִּהַרְגוּ אוֹתָנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, תַּחַת זֹאת עָלֵינוּ לְהִתְעַמֵּק וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנָּדוֹן זֶה אֶת זֶה לְכַף זְכוּת, שֶׁנַּחְדֵּל מֵהַשְׂנְאָה הַפְּרוּעָה. וּבְמָקוֹם שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים שִׂנְאָה וַהֲסָתָה, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁשָּׁם מְקוֹם הַטֻּמְאָה. בְּמָקוֹם שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים רַק אַהֲבָה וְשָׁלוֹם, תֵּדְעוּ לָכֶם שֶׁשָּׁם הַשְׁכִינָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רפב): שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֵשׁ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, זֶה מֵעַצְמוֹ — שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו מְרִירוּת,

שֶׁהוּא רָזָק אוֹ רָזָקָה, אִלּוּ אֵין לָהֶם יְלָדִים, אִלּוּ יֵשׁ לָהֶם יְלָדִים וְהַיְלָדִים חוֹלִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אִלּוּ שַׁכּוּלִים, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, אִלּוּ אֵין לָהֶם נַחַת מִיְּלָדִים, אוֹ מְחֻסְרֵי פַּרְנָסָה, חַס וְשָׁלוֹם. לָכֵן צְרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת. מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מָה עוֹבֵר עַל הָאָדָם?! רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם הַמְקַנְּאִים בְּזוּלָתָם, וְאֵינָם מְשַׁעֲרִים כְּלָל מָה עוֹבֵר עֲלֵיהֶם, אֵילּוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים סוֹבְלִים?! וְלָכֵן לָמָּה לְקַנֵּא בַּזּוּלַת?! אֶלָּא צְרִיכִים לָדוּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת! וְזֹאת אוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז): "וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ"; הַיְנוּ עָלֵינוּ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אֶת הָ"עוֹד מְעַט" טוֹב בְּכָל אֶחָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבּוֹנֵן שֶׁכְּבָר אֵינוֹ רָשָׁע, וּכְבָר אֵינוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה. כִּי אֵיךְ מַחֲזִירִים בִּתְשׁוּבָה בְּנֵי־אָדָם? רַק עַל־יְדֵי לִמּוּד זְכוּת, וְלֹא לְחַטֵּט בְּחוֹבָתוֹ. עִם כָּל זֹאת אֵין מְלַמְּדִים זְכוּת עַל הַמִּסְית. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן פח): אֵין מְלַמְּדִין זְכוּת עַל הַמִּסְית; כִּי אַף שֶׁעַל כָּל עֲבֵרָה בָּעוֹלָם יֵשׁ לִמּוּד זְכוּת, וְאֶפְשָׁר לְהָגֵן עָלָיו, אֲבָל אֶחָד שֶׁמֵּסִית וּמַדִּיחַ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין עָלָיו שׁוּם לִמּוּד זְכוּת. וּצְרִיכִים לָדַעַת שֶׁהוּא מֵעֵרֶב־רַב, כִּי אֵיךְ אָדָם יָכוֹל לְהָהִין לְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! אֵיךְ יָכוֹל לְהָעִיז לְדַבֵּר נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל?!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַיְקָא עַתָּה, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְהַכָּנֵס אֶל חַג הַפֶּסַח, חַג הַחַגִּים, חַג שֶׁבּוֹ תְּלוּיָה גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בְּרֹאשִׁית הַהַגָּדָה אָנוּ מַתְחִילִים: "הָא לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ אַבְהָתִינָא בְּמִצְרָיִם" — זֶה לֶחֶם הָעֹנִי שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם; עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן לָמָּה הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם? אֶלָּא כְּבָר אָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ (שְׁמוֹת ב, יד): "אָכֵן נוֹדָע הַדָּבָר"; — כִּי יֶשְׁנָן קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת בֵּינֵיהֶם, וְאָז שַׁיֶּכֶת גָּלוּת. וְאֶת זֹאת עָלֵינוּ לְתַקֵּן עַכְשָׁו. וְכֵיצַד? עַל־יְדֵי אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וּמָה אָנוּ מַכְרִיזִים: "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכֹל" — כָּל מִי שָׁרָעֵב — יָבֹא וְיֹאכַל, "כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח" — כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ יָבוֹא לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ אֶת הַפֶּסַח. וְזוֹ הַזְּכוּת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. וּבָזֶה אָנוּ רוֹאִים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים. אֵיזוֹ צְדָקָה וָחֶסֶד עוֹשִׂים לִפְנֵי פֶּסַח — "קַמְחָא דְּפִסְחָא", מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין לְךָ מַה לְּהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים יְהוּדִים עוֹזְרִים זֶה לָזֶה". וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַתָּה, שֶׁאָנוּ מִתְכּוֹנְנִים לְחַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת. וְעִקַּר הַמִּצְוָה שֶׁל לֵיל הַפֶּסַח — הַחִנּוּךְ, לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים. וּבַעֲבוּר זֶה עוֹשִׂים כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁהַיְלָדִים יִשְׁאֲלוּ: "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת" וְכוּ', וּצְרִיכִים לַעֲנוֹת לָהֶם: "עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם", הַיְנוּ

דְּבַרְנוּ רַע זֶה עַל זֶה, וְעַתָּה חָזַרְנוּ בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, "וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה". וְלָכֵן הָבָה וְנַחְדִּיר בִּילָדֵינוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, חִנּוּךְ שֶׁל אַהֲבָה, לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁבּוֹא יָבוֹא הַגּוֹאֵל צֶדֶק וְיִגְאָלֵנוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יְצִיאַת מִצְרַיִם

יְדַבֵּר מִמַּעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם
מִיצִיאַת מִצְרַיִם, וּבִפְרָטִיּוּת בֶּחָג הַפֶּסַח, וְזֶה
מַכְנִיס בּוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהֲרַ״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, שֶׁהוּא יוֹצֵא מִמִּצְרַיִם, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַמִּצְוָה שֶׁל זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּכְעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרַ״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעט)

קוּנְטְרֵס

יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי עִקַּר הַיַּהֲדוּת תָּלוּי רַק כְּפִי הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן נְשָׁמוֹת הַבָּאוֹת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, אֶל הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה. וּמַה הַתַּכְלִית שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִכְנִיס אוֹתָנוּ — נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, בְּעוֹלָם מְצֻמְצָם, עוֹלָם מָלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה נִקְרָא 'עוֹלָם' — לְשׁוֹן 'הֶעְלֵם'? אֶלָּא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ. וְאֵיךְ יָגוּר בֵּינֵינוּ? עַל־יְדֵי שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מִמֶּנּוּ, וּמְפָרְסְמִים אוֹתוֹ לְכֻלָּם, אֲשֶׁר יֵשׁ בַּעַל־הַבַּיִת בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, מֶה הָיָה כָּל הָרָצוֹן וְהַתִּקְוָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל? לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, וּלְהַגִּיעַ לְחֵרוּת. חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִין לְיִשְׂרָאֵל. נִשְׁמָה כְּשֶׁבָּאָה לְזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, גַּם פֹּה הִיא נִכְנֶסֶת בְּמִצְרַיִם, בִּמְצָרִים, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינֶנּוּ מַכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא נִמְצָא בְּמִצְרַיִם. כִּי הָעִקָּר — לַהֲפֹךְ אֶת זֶה הָעוֹלָם לְגַן־עֵדֶן. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיט), אֲשֶׁר אֵין מֵשֶׁג כָּזֶה עוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא יֵשׁ — אוֹ עוֹלָם הַבָּא אוֹ גֵּיהִנּוֹם. אִם אָדָם זוֹכֶה וּמַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּחַיִּים שֶׁלּוֹ, וְחַי עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חֲרֵי מַרְגִּישׁ חַיֵּי גַן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם. וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם אָדָם מוֹצִיא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיָּיו, אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אָז מִסְכֵּן, סוֹבֵל גֵּיהִנּוֹם. וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא מִצְרַיִם, וַאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, מֵהַמֵּצַר־יָם, מִצִּמְצוּם הַמֹּחִין.

לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּפֹעַל, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, וְשִׁעְבְּדוּ אוֹתָם בְּכָל מִינֵי שִׁעְבּוּדִים, עַד שֶׁבָּא

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ" (דְּבָרִים ד, לה); וְכָךְ זָכוּ לְגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְיָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. כֵּן הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, תַּחַת עֹל הַמַּלְכֻיּוֹת שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּבִפְרָט בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים תַּחַת עֹל הָעֵרֶב־רַב, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ג׳ רעט.), שֶׁזּוֹהִי הַגָּלוּת הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר, שֶׁיִּהְיוּ מְעֹרָבִים כָּל מִינֵי אֻמּוֹת, שֶׁיָּצִיקוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְיִרְצוּ לַעֲקֹר מֵהֶם אֶת הָאֱמוּנָה, לִסְגֹּר לָהֶם בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה וּבָתֵּי סֵפֶר שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם אֱמוּנָה, יְשִׁיבוֹת שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם תּוֹרָה. שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר. עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהַחְדִּיר בָּנוּ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת, וְאַף שֶׁמֻּרְכָּב צָרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, נִדְמֶה כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אֵין כְּבָר שׁוּם דֶּרֶךְ לָצֵאת, לָזֹאת, אָנוּ מְחֻיָּבִים לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם יְצִיאַת מִצְרַיִם, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמִּמִין. מִצְרַיִם הָיָה הַמָּקוֹם הַמְזֻהָם בְּיוֹתֵר מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בַּגָּלוּת הַזּוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לָנוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְכֵן הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחְדִּירִים בָּנוּ אֱמוּנָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁנַּרְגִּישׁ וּנְדַבֵּר אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נוּכַל כֻּלָּנוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (עַיֵּן פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא, פִּסְקָא יב, אות כא): בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ נִכְנַסְתָּ עִמּוֹ בַּבְּרִית; בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָדָם צָרִיךְ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ יָצָא מִמִּצְרַיִם, וְלָכֵן מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם בְּעֵת קְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ"ה אֶחָד", כְּדֵי לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּצְרִיכִים לְשַׁנֵּן וְלַחֲזֹר עַל זֶה יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כִּי אִם לֹא נִזְכֹּר אֶת זֹאת, אָז יְכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ הַקְּלִפּוֹת וְהַזֻּהֲמוֹת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם שְׁטוּפִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה וּבְגִלּוּי עֲרָיוֹת, וּבִשְׁפִיכוּת דָּמִים, בִּמְשָׁכָב זָכָר וּבְהַרְבָּעַת בְּהֵמָה, כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים רָעִים וְתוֹעֵבוֹת מְגֻנּוֹת. וְזֶה מַה שֶּׁיֵּשׁ הַיּוֹם מֵהָעֶרֶב־רַב, שֶׁסּוֹבְלִים מֵהֶם מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, כִּי הֵם עוֹקְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַעֲבִירִים עַל הַדַּת, וְעוֹקְרִים אֶת הַשַּׁבָּת, וּבוֹזִים לְכָל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְעָלֵינוּ לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל זֶה, וְלִזְכֹּר שֶׁאָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל,

זָכִינוּ לָצֵאת מִזֶּהֶמֶת מִצְרַיִם, וְזָכִינוּ לְ"יְצִיאַת מִצְרַיִם", וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְאָנוּ יוֹתֵר גְּבוֹהִים מִכָּל הָעַמִּים, וְאֵין לָנוּ מַה לְּלְמֹד מֵהֶם. אַדְרַבָּה, אָנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּרָכָה: "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי"; אֲנַחְנוּ שְׂמֵחִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִבְדִּילָנוּ מִגּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת. וְלֹא כְמוֹ שֶׁהֶעֱרֵב־רַב רוֹצִים לְבוֹלֵל אוֹתָנוּ בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, לְהוֹרִיד אוֹתָנוּ חֲזָרָה לְמִצְרַיִם, לַהֲבִיאֵנוּ לְקַטְנוּת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים רָעִים, מַעֲשֵׂי מִצְרַיִם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים, וַחֲשׁוּדִין בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה, עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְזֶה מַה שֶּׁהֶעֱרֵב־רַב רוֹצִים לַעֲשׂוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמֵאוֹת וַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת רָבְבוֹת מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נִלְכְּדוּ בְּמַעֲשֵׂי הַמִּצְרִים, וְנַעֲשׂוּ עַל יָדָם כַּגְּרוּעִים שֶׁבָּאֻמּוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכֻלָּנוּ צְרִיכִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְלִרְאוֹת, שֶׁיִּהְיֶה בִּימֵינוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם; מֶחֱד — לְזִכּוֹר מִי אֲנַחְנוּ; אָנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹפֵל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבַעֲצָבוּת, כִּי עוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁאֵין לוֹ תִּקְוָה וּמָנוֹס, וְלֹא יִרְאֶה אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה, וּמָר לוֹ מְאֹד, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בַּעֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה פֻּגַם הָאֱמוּנָה, אֲזַי מֹחוֹ מִתְעַקֵּם

לְגַמְרֵי, וּמִתְבַּלְבֵּל, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לַחֲשֹׁב מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בַּבְּרִית, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד), נִפְגֶּמֶת אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה, כִּי בְּרִית וֶאֱמוּנָה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, כט): ״וּבְרִיתִי נֶאֱמָנֶת לוֹ״; אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְקְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא גִּלּוּי הָאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, מָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁנּוֹפְלִים וְנִכְשָׁלִים בַּעֲוֹונוֹת חֲמוּרִים, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמְּקַלְקֵל לָנוּ אֶת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, וּפוֹגֵם לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה. וְכֵיוָן שֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְאֵין לוֹ אֱמוּנָה, אֲזַי עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים. לָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁהָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, וּצְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמָצֹא בְּעַצְמוֹ הֵיכָן אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה, כִּי יֵשׁ סוֹבְלֵי חֳלָאִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַכּוֹת מַפְלָאוֹת, וְסוֹבְלִים חֳלָאִים מָרִים, רַק בִּגְלַל נְפִילַת הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלִיא הַוָ״ה מַכּוֹתְךָ מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת׳, וַחֲלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״׳, הַיְנוּ כָּל הַדִּינִים וְהֶעָנָשִׁים קָשִׁים בָּאִים לָאָדָם מֵחֲמַת פְּגַם הָאֱמוּנָה. שֶׁזֶּהוּ כְּתִיב: מַכּוֹת ׳נֶאֱמָנוֹת׳, וַחֲלָאִים ׳נֶאֱמָנִים׳, הַיְנוּ מִפְּאַת הֶעְדֵּר הָאֱמוּנָה. עַד שֶׁאֵין מוֹעִיל לָהֶם תְּפִלָּה כְּלָל; כִּי הֱיוֹת שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ לְפָנָיו, שֶׁאֵין לְךָ צַעַר וָסֵבֶל גְּדוֹלִים מִזֶּה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳,

סִימָן ז׳), אֲשֶׁר עִקַּר הַגָּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹאִים, שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, דְּכְאוֹנוֹת וַעֲצָבוּת, הַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְיוֹצֵא מֵהַגָּלוּת, וְאֶצְלוֹ יֵשׁ "יְצִיאַת מִצְרַיִם".

לָכֵן יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים, שֶׁיַּחְדִּירוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה וְעִצּוּת, אֵיךְ לְהִתְקָרֵב לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהִתְחַזֵּק וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. כִּי רַק הַצַּדִּיקִים מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): יוֹסֵף הוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה לְמִצְרַיִם עִמּוֹ, אַף שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְסָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל מִמִּצְרַיִם, עִם כָּל זֹאת יוֹסֵף הַצַּדִּיק הֵאִיר לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹמֵל וּמְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹלֵחַ לָהֶם צַדִּיקִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת יוֹסֵף, שֶׁמְּאִירִים לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם. אַךְ זֶה לְעֻמַּת זֶה נֶגֶד הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַדְּבֵקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמְיֻחָדִים יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, שֶׁיְּכוֹלִים לְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּלְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עוֹמֵד כְּנֶגְדָּם הַסָּמ״ךְ־מ״ם, וּמְתַלּוֹצֵץ מֵהֶם, וּמְדַבֵּר עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר רַע, הָעִקָּר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל

יִתְרַחֲקוּ מֵהֶם. כִּי הַסָּ"ךְ־מ"ם יוֹדֵעַ, שֶׁאִם עַם יִשְׂרָאֵל יִתְקָרְבוּ לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֵין לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם. כִּי הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְאִירִים תִּקְוָה בְּכָל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה, שֶׁעֲדַיִן יְכוֹלָה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֲפִלּוּ אָדָם עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, וְתָמִיד יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הָאָדָם, וְזֶה עִקַּר "יְצִיאַת מִצְרַיִם", שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. אֲבָל צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קכג), שֶׁהָעִקָּר וְהַיְסוֹד שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ — לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאָדָם — אֲפִלּוּ שֶׁחָטָא כְּמוֹ שֶׁחָטָא, אִם יִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים, בִּזְכוּתָם יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַגָּלוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁתִּהְיֶה גַּם אֵצְלוֹ "יְצִיאַת מִצְרַיִם". וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): "לְעוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר" — בְּשָׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם; בְּשָׁעָה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, נִסִּים כָּאֵלּוּ, מוֹפְתִים כָּאֵלּוּ עַד אֵין חֵקֶר, שֶׁבְּנֵי־אָדָם בְּעַצְמָם לֹא יָדְעוּ אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לָהֶם. כְּמוֹ־כֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים עִם כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֲבָל אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה לא.): לְעוֹלָם

אֲפִלּוּ בַּעַל הַנֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ; אָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם בָּרִיא וְשָׁלֵם, אֲבָל הוּא מְמֻרְמָר, יֵשׁ לוֹ קְשָׁיוֹת וּטְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עֲדַיִן חָסֵר לוֹ. וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁהוּא נִמְצָא עֲדַיִן בְּטֻמְאַת זֶהֲמַת מִצְרַיִם. כִּי אִם אָדָם הָיָה מִתְבּוֹנֵן קְצָת מַה קּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, הָיְתָה אֶצְלוֹ "יְצִיאַת מִצְרַיִם", הָיָה יוֹצֵא מֵהַמְצָרִים שֶׁלּוֹ, מִזֶּהֲמַת הַמִּצְרִים, מֵהַכִּשּׁוּף וְהַטֻּמְאָה שֶׁל הַמִּצְרִים. מָה אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם? הָעֵרֶב־רַב, שֶׁהֵם מְעֹרָבִים גַּם עִם טֻמְאַת מִצְרַיִם, עִם כְּשָׁפִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין סז:): לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן כְּשָׁפִים? שֶׁמַּכְחִישִׁין פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה; הָעֵרֶב־רַב רוֹצִים רַק לְהוֹצִיא מֵאֱתָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה, בַּר מִינָן, רוֹצִים לַעֲקֹר אֶת הַשַּׁבָּת, כְּאִלּוּ אֵין שַׁבָּת, וּבֶאֱמֶת מְסַפְּרִים לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן יח), שֶׁאֲפִלּוּ בְּמִצְרַיִם קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה הָיוּ בְּיָדָם מְגִלּוֹת מְגִלּוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּעְשְׁעִים בָּהֶם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת; עַם יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ קָשֶׁה מְאֹד כָּל הַשָּׁבוּעַ, אֲבָל בְּשַׁבָּת הָיוּ לָהֶם מְגִלּוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּמֵהַשָּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים, וּבָהֶם הֶחֱיוּ אֶת עַצְמָם. וְזֶה הָיָה עוֹד קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אַחַר שֶׁכְּבָר זָכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד, וְנַתְחִיל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, וְנַתְחִיל לְהִתְעַלּוֹת בְּעִלּוּי אַחַר עִלּוּי, וְנַגִּיעַ לְגִלּוּי רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְנַתְחִיל לְהָבִין מַה זֶּה יְהוּדִי שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מְקֻיָּם מִצְוֹות,

מְחַנֵּךְ יְלָדָיו בְּחִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, אֲשֶׁר אֵיזֶה נַחַת יֵשׁ לְהוֹרִים שֶׁיַּלְדֵיהֶם מִתְחַנְּכִים בְּחִנּוּךְ טָהוֹר, וְאוֹי לָאָדָם שֶׁיְּלָדָיו אֵינָם מְקַבְּלִים חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה. רְאוּ מַה בֵּין בְּנֵי לֵבָן חָמִי? ! בֹּאוּ נִרְאֶה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אֶחָד שֶׁמְּקַבֵּל חִנּוּךְ תּוֹרָנִי עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, לְבֵין אֶחָד שֶׁמְּקַבֵּל חִנּוּךְ כַּפְרָנִי מְקֻלְקָל. אֲבָל הַמְּצִיאוּת אֵין לְהַכְחִישָׁהּ, מִי שֶׁמְּקַבֵּל חִנּוּךְ כַּפְרָנִי, אֵינוֹ יוֹדֵעַ בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַהִי "יְצִיאַת מִצְרַיִם", קַבָּלַת הַתּוֹרָה, מִי הֵם גְּדוֹלֵי הַדּוֹר? ! מִי הֵם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב? ! מִי הֵם הַשְּׁבָטִים, הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, חַכְמֵי הַדּוֹרוֹת וְכוּ'; אֲבָל סַכִּינִים, אַלִּימוּת, סַמִּים וּגְנֵבוֹת, זֶה הֵם יוֹדְעִים, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן. וְאֶת זֶה הֶחְדִּירוּ בָּהֶם הָעֶרֶב־רַב, שֶׁלָּקְחוּ לְעַצְמָם מְשִׁימָה — לְהַעֲבִיר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַל הַדָּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "יְצִיאַת מִצְרַיִם" שַׁיֶּכֶת גַּם עָלֵינוּ לְחַנֵּךְ אֶת עַצְמֵנוּ וְאֶת יְלָדֵינוּ, וּבְפָרָט בְּלֵיל פֶּסַח, אָז הַיְלָדִים שׁוֹאֲלִים אֶת הַהוֹרִים: "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת", שֶׁזֶּה עִקַּר הַמִּצְוָה, שֶׁהַיְלָדִים יִשְׁאֲלוּ: "מַה נִּשְׁתַּנָּה לַיְלָה שֶׁל פֶּסַח מִכָּל הַשָּׁנָה, מַדּוּעַ אוֹכְלִים עַכְשָׁו מַצָּה, וּבְכָל לֵילוֹת הַשָּׁנָה אוֹכְלִים חָמֵץ? !" וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לְחַנְּכָם וְלַעֲנוֹת לָהֶם: "עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ

מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה", שֶׁזֶּה עִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁעָלֵינוּ לְחַנֵּךְ יְלָדֵינוּ, שֶׁאֵינָנוּ כְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאָנוּ בְּדֵלִים מֵהֶם, עַם יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם לֹא הִתְבּוֹלְלוּ בֵּין הָאֻמּוֹת, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן א׳): כָּל הַמַּשְׁקִים מִתְעָרְבִים זֶה בָּזֶה, וְהַשֶּׁמֶן אֵינוֹ מִתְעָרֵב אֶלָּא עוֹמֵד, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵינָם מִתְעָרְבִים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם; אַף שֶׁהֶעֱרֵב־רַב רוֹצִים לְעָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, לֹא יַעֲלֶה בְּיָדָם, תָּמִיד יִשְׂאֲרוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְיַכְרִיזוּ קֶבָל עַם וְעֵדָה, שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים רַק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! יֵשׁ לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אָנוּ כְּפוּפִים רַק לְחֻקֹּתֶיהָ, אָנוּ נִשְׁמָעִים רַק לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, אָנוּ מְחֻיָּבִים לָתֵת אֶת הַכָּבוֹד לְחַכְמֵי הַתּוֹרָה, לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם נַחְקֹק דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּדַעְתֵּנוּ, נִזְכֶּה גַּם עַכְשָׁו לְ"יְצִיאַת מִצְרַיִם".

לְוֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נִתְחַזֵּק עַכְשָׁו בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֵין לְךָ יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ קְלָלָה, וְאֵין קִלְלָתוֹ מְרֻבָּה מֵחֲבֵרוֹ, שׂוֹמְעִים בְּכָל יוֹם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲסוֹנוֹת, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וּגְזֵרוֹת רָעוֹת, וְאֵינֶנּוּ שָׂמִים עַל לֵב, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת וְהַגְּזֵרוֹת, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְחִיץ אוֹתָנוּ, שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְ'יְצִיאַת מִצְרַיִם'. אָנוּ נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם בְּמִצְרַיִם —

בְּמֵצַר־יָם, הַמֹּחַ צָרִיךְ לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה נִקְרָא ״יַם סוּף״, יָם שֶׁל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה צָרִיךְ לְהַקְרַע לָנוּ, לְהַפְתִּחַ לָנוּ. לָכֵן כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, זָכוּ לַחֲצוֹת אֶת יַם סוּף, וְהַיָּם נִקְרָע לִשְׁנַיִם. שֶׁאָז גַּם בְּרוּחָנִיּוּת נִתְגַּלָּה אוֹר אֵין סוֹף. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵין מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, מִזְמוֹר ח׳): עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים שָׂמְטוּ דַּדֵּיהֶם מִפִּיהֶם וְאָמְרוּ שִׁירָה; כִּי הָיָה גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁהַתִּינוֹקוֹת שָׂרוּ שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָמְרוּ: ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״. הֶרְאוּ לְאַבָּא וּלְאִמָּא: הִנֵּה ה׳. וּלְכָל זֶה אָנוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּעֵת ״יְצִיאַת מִצְרַיִם״, אֲשֶׁר מִתְעוֹרֶרֶת שׁוּב אוֹתָהּ הֶאָרָה וְאוֹתָם הַנִּסִּים שֶׁאֵרְעוּ בְּמִצְרַיִם. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן יז): כָּל הַמּוֹפְתִים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ־כֵן יַעֲשֶׂה בָּאֱדוֹם לֶעָתִיד לָבוֹא. מַלְכוּת אֱדוֹם הִיא מַלְכוּת עֵשָׂו, הַנִּצְרוּת שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם הָאֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת וְכָל הֶבְלֵיהֶם, וּמְמַלְּאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְעָלֵינוּ עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי — לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁבָּזֶה דַּיְקָא מַכְנִיעִים אֶת הָעֲמָלֵק. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נח.): ״לְךָ הֲוָיָ״ה הַמַּמְלָכָה״ — זוֹ מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק; עֲמָלֵק זֶה אֱדוֹם, שְׁמַּכְנִיסִים סְפֵקוֹת בָּאָדָם: ״הֲיֵשׁ הֲוָיָ״ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״ (שְׁמוֹת יז); כָּל הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ, הֵן רַק

מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיֵּינוּ. כִּי אִם הָיֵינוּ יוֹדְעִים, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלִקוּת וֶאֱלִקוּת זֶה הַכֹּל, הָיֵינוּ מִזְּמַן נִגְאָלִים. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא הוֹשַׁע, רֶמֶז תקיט): אֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׁכַר הָאֱמוּנָה; לָכֵן עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכְנִיס אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹכֵנוּ. כִּי כָּל־הַצָּרוֹת הֵן רַק מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִאנוּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מֵהַחַיִּים שֶׁלָּנוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לא, יח): "וְאָמֹר בַּיּוֹם הַהוּא, הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה, וְאָנֹכִי אַסְתֵּר הַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה, כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים", בָּרֶגַע שֶׁאָדָם עוֹקֵר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, שֶׁזּוֹ גָּלוּת מִצְרַיִם.

וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלָּנוּ, וְלִרְאוֹת סוֹף וָקֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ, תְּחִלָּה וָרֹאשׁ לִפְדְּיוֹן נַפְשֵׁנוּ, עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן מֶה הָיָה בְּמִצְרַיִם, וּבִזְכוּת מַה זָּכוּ אֲבוֹתֵינוּ לְהִגָּאֵל? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ה'): בִּשְׁבִיל ד' דְּבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם — שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת שְׁמָם וְאֶת לְשׁוֹנָם, וְלֹא אָמְרוּ לָשׁוֹן־הָרָע, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶן אֶחָד מֵהֶן פָּרוּץ בְּעֶרְוָה; אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְ"יְצִיאַת מִצְרַיִם" גַּם עַכְשָׁו, עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לֹא לְשַׁנּוֹת אֶת שְׁמֵנוּ. מָה אָנוּ

רוֹאִים? הֲעֵרֶב־רַב הִכְנִיסוּ בָּנוּ טִפְּשׁוּת, נוֹתְנִים לַיְלָדִים שֵׁמוֹת ׳מְצוּצִים מֵהָאֶצְבַּע׳, שְׁמוֹת בְּדוּיִים: טַל, אִילָן, שַׁחַר, גְּדִי, סֶלַע וְכַדּוֹמֶה, וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹאֲלִים: לָמָּה הַיְלָדִים סוֹבְלִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה סֵבֶל?! אֵילּוּ שֵׁמוֹת נָתַתֶּם לָהֶם?! נַעֲשׂוּ נְאוֹרִים?! בְּמָקוֹם לָתֵת שְׁמוֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, מֹשֶׁה, אַהֲרֹן, דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, שֵׁמוֹת שֶׁל שִׁבְטֵי יָ״ה, נוֹתְנִים לָהֶם שְׁמוֹת בְּדוּיִים, שֶׁרַק בַּעֲבוּר זֶה הַיְלָדִים סוֹבְלִים סֵבֶל קָשֶׁה כָּל־כָּךְ. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד אֵיךְ לִקְרֹא לַיְלָדִים — רַק בְּשֵׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים.

וְכֵן שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת לְשׁוֹנָם, לְעַם יִשְׂרָאֵל הָיָה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יט), מַה זֶּה לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ? שֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת לְשׁוֹנוֹ, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, אֵינוֹ מְקַלֵּל, אֵינוֹ מְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, אָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת לֹא לְשַׁנּוֹת לְשׁוֹנוֹ, לֹא לְנַבְּלָה, אָז יִזְכֶּה גַּם־כֵּן לָצֵאת מִמִּצְרַיִם. וְכֵן לְהִזָּהֵר מִלְּשׁוֹן־הָרָע, שֶׁזֶּה הֶעָוֹן הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): קָשֶׁה לְשׁוֹן הָרָע יוֹתֵר מֵעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; מַה זֶּה לְשׁוֹן הָרָע? זוֹ הַגָּלוּת, שֶׁמְּדַבְּרִים עַל הַזּוּלַת, בִּמְקוֹם לְהָאִיר אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בִּמְקוֹם לְאַחֵד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, בִּמְקוֹם לְחַזֵּק וּלְשַׂמְּחָם, מְדַבְּרִים רַע עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵלּוּ

הַהֶסְתּוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ מֵהֶעֱרֶב־רַב וּשְׁלִיחָיו; כִּי לַסָּמ״ךְ־מ״ם יֵשׁ שְׁלִיחִים בְּכָל עִיר וָעִיר, בְּכָל מוֹשָׁב וּמוֹשָׁב, בְּכָל כְּפָר וּכְפָר, בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, עִקַּר כֹּחוֹ: ׳הַפְרֵד וּמְשֹׁל׳; הַסָּמ״ךְ־מ״ם הוּא הַטֶּמְאָה הֲכִי קָשָׁה, כִּי מֵסִית וּמַדִּיחַ נֶגֶד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. רוֹאִים בְּמוֹשָׁבָה קְטַנָּה, בַּעֲיָרָה נִדַּחַת, עוֹמֵד הַסָּמ״ךְ־מ״ם וּמֵסִית וּמַדִּיחַ אֶת תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, בִּמְדִינָה שְׁלֵמָה הַסָּמ״ךְ־מ״ם מֵסִית וּמַדִּיחַ אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, שְׁזוֹהִי הַגְּזֵעָנוּת הָאֲרוּרָה, הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, וּבְמִצְרַיִם זֶה לֹא הָיָה, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אַחְדוּת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהִרְגִּישׁוּ אֶלְקוּת, עַד שֶׁכֻּלָּם הִתְחִילוּ לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה. וְזֹאת עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת גַּם עַכְשָׁו, לִרְאוֹת שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּינֵינוּ. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? רַק עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְאַחֵד יַחַד תַּחַת דִּגְלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, תַּחַת חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, לְכַבְּדָם לְיַקְּרָם, לַעֲמֹד מֵאֲחוֹרֵיהֶם, שֶׁהֵם הַחֲכָמִים הַקְּדוֹשִׁים, הַמּוֹסְרִים נַפְשָׁם לְהַחֲזִיר עֲטָרָה לְיָשְׁנָהּ, לְהַכְנִיס אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לַחֲשֹׁשׁ מֵהֶעֱרֶב־רַב. אָנוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּבְלִי הַתּוֹרָה אֵינֶנּוּ עַם כְּלָל.

וְכֵן יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא הָיָה אֶחָד מֵהֶם פָּרוּץ בְּעֶרְוָה. אוֹי לָנוּ שֶׁכָּךְ עָלְתָה בְּיָמֵינוּ, שֶׁקָּשֶׁה לַחֲצוֹת אֶת הַכְּבִישׁ, וְלֹא לְהִכָּשֵׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, הֵבִיאוּ מִבַּחוּץ גּוֹיִים וְגוֹיוֹת לְבוֹלְלָם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,

וְהוֹלְכִים פְּרוּצוֹת בְּעֶרְוָה, כְּדֵי לְהַכְשִׁיל אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל, וְחוֹשְׁבִים שֶׁיּוּכְלוּ לָעָרֹב נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הַגּוֹיִים, אֲבָל כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן טז): מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים בְּמַעֲשֵׂיהֶם; אָנוּ עַם יָחִיד, עַם מְשֻׁבָּח, עַם מִפְּאָר, עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם"; וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהָכִין עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לִיצִיאַת מִצְרַיִם. הִנֵּה אָנוּ נִכְנָסִים עַכְשָׁו לִתְקוּפָה חֲדָשָׁה, שֶׁבָּהּ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבְבוֹת רִבְבוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, הַמַּחֲזִירִים נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹהֶם יִרְבּוּ בְּיִשְׂרָאֵל, כִּי עַתָּה הוּא הַזְּמַן, שֶׁכָּל מִי שֶׁפּוֹעֵל שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְהִתְגַּלּוֹת אֵלֵינוּ, וְרוֹצֶה שֶׁאֲנַחְנוּ נִרְאֶה אוֹתוֹ, שֶׁנְּדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁנְּקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְנִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה, אֲשֶׁר בּוֹא יָבוֹא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְיִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְכֻלָּנוּ נִזְכֶּה לַעֲלוֹת אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּלְהַקְרִיב שָׁם קָרְבַּן הַפֶּסַח, וְנִתְאַחֵד יַחַד כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

שְׂמְחַת חַג הַפֶּסַח

בּוֹ תְּבֹאַר מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְשִׂמְחַ בְּחָג הַפֶּסַח,
וּמַמַּעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ
בְּכָל יוֹם הֶאָרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: אִם אָדָם הָיָה שָׂמֵחַ כָּל יְמֵי חַג הַפֶּסַח, הָיָה נִצּוֹל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְהָיָה בֶּאֱמֶת נִגְאָל כָּל הַשָּׁנָה מֵהַגָּלוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁהוּא פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי הַשִּׂמְחָה שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בְּפֶסַח, הִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ מִכָּל רַע שֶׁבָּעוֹלָם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפ)

קוּנְטְרֵס

שִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח

א.

חַג הַפֶּסַח הוּא חַג הַחֵרוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁהַנְּהָ חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, נִכְנָס וּבָא אֵלֵינוּ. כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, סָבְלוּ גָּלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד. וּמֶה הָיְתָה הַגָּלוּת בְּמִצְרַיִם? אוֹמֵר הָאֲר"י זַ"ל, שֶׁהַמֹּחִין הָיוּ בְּגָלוּת. מִצְרַיִם — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: מֵצַר־יָם, הַמֹּחִין נִקְרָאִים יָם — יַם הַחָכְמָה, כִּי עִם הַמֹּחִין יְכוֹלִים לַעֲלוֹת עַד הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, וְלִזְכּוֹת לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ. וּלְהֶפֶךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּשֶׁהַמֹּחִין בְּקַטְנוּת, שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מְצָרִים — זוֹ הַגָּלוּת הֲכִי גְּדוֹלָה. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, אֲזַי הַמֹּחִין הָיוּ בְּמֵצַר־יָם. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם,

עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֻרִים לְיִשְׂרָאֵל. מַה מֵּצַר לִיהוּדִי? מַה נִּקְרֵאת צָרָה? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳) עַל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת נה.): אֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹן, מָתַי נִקְרָאִים יִסּוּרִים? כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם עֲוֹונוֹת, כִּי אִם אֵין לָאָדָם עֲוֹונוֹת, לֹא שַׁיָּךְ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ יִסּוּרִים. כִּי בְּפֵרוּשׁ מְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנ): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם דַּעַת וְשֵׂכֶל, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלִקוּת וֶאֱלִקוּת זֶה הַכֹּל, אָז שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְהַפִּיל אוֹתוֹ, הוּא חַי בְּחֵרוּת, כִּי הוּא מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבְשָׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ו, ב): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה — הוּא בֵּן חוֹרִין אֲמִתִּי, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לב, טז): חֲרוּת עַל הַלֻּחוֹת, אַל תִּקְרֵי חֲרוּת אֶלָּא חֵרוּת, שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין, אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה; בְּרֶגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂגִּיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עַל הָאָדָם יֵשׁ בָּזֶה הַשְׁגָּחָה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂגִּיחַ וּמַנְהִיג. וּבָרֶגַע שֶׁאָדָם מַדְבִּיק אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל זֶה, הוּא זוֹכֶה לָצֵאת לְחֵרוּת; וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רן), כִּי כָּל מִינֵי צַעַר וְיִסּוּרִים, אֵינָם אֶלָּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי מִי

שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה מְמֻנוּ יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ שׂוּם צַעַר וְיִסּוּרִים, כִּי ה׳ נָתַן וְה׳ לָקַח, יְהִי שֵׁם הַשֵּׁם מְבֹרָךְ (איוב א, כא); אִם אָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, שֶׁהַכֹּל מְמֻנוּ יִתְבָּרַךְ, אָז לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ שׂוּם צַעַר וּמְרִירוּת. וְאַף שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֵיזוֹ מַחֲלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לוֹ לְהַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר וְהַמַּכּוֹת: כּוֹאֵב לוֹ הָרֹאשׁ, כּוֹאֵב לוֹ הַגּוּף, הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, וּבְהֶכְרֵחַ שֶׁיָּחוּשׁ אֶת הַכְּאֵב. עִם כָּל זֹאת, אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, בְּנָקֵל לוֹ לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו. וְלָמָּה אָדָם מַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים? מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּגָלוּת, כִּי הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּגָלוּת; כִּי אֵינוֹ שָׁם לֵב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יֵשׁ פֹּה אֵיזֶה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וּבִשְׁבִיל זֶה סוֹבֵל אֶת כָּל הַסֵּבֶל וְהַיִּסּוּרִים הָאֵלֶּה. לָזֹאת, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ זוֹכִים לְהִכָּנֵס אֶל חַג הַפֶּסַח, אָזַי אֲנַחְנוּ נִכְנָסִים לֶחָג הַחֵרוּת; כִּי בְּמִצְרַיִם עַם יִשְׂרָאֵל לֹא זָכוּ לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ד, כה): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי ה״ הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ"; עַד מָתַי תִּהְיוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה?! עַד מָתַי תִּהְיוּ מְשֻׁעְבָּדִים אֶל גּוֹיִים מְטֻנָּפִים כָּאֵלּוּ?! כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא

הַמִּצְרִים בִּלְבָד; עוֹד לֹא הָיְתָה אֻמָּה נִבְזֵית וּשְׁפֵלָה כְּמוֹ מִצְרַיִם, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֶצְרִכוּ לַעֲבֹר אֶת הַגְּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ שֶׁל הַמִּצְרִים, לִרְאוֹת אֶת הַזֻּהֲמָה שֶׁלָּהֶם, אֶת הַנְּאוּף שֶׁלָּהֶם, אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם, שֶׁזּוֹ הָיְתָה הַגָּלוּת הֲכִי גְּדוֹלָה — כְּשֶׁהַמַּח מְצַמְצָם, וְנִמְשָׁךְ רַק אַחַר הַדְּעוֹת כּוֹזְבוֹת שֶׁל הַגּוֹיִים. זוֹ גָּלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְאֵין עוֹד גָּלוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — שֶׁאָדָם אֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אַךְ בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתּוֹ — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא מֵהַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כְּבָר הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָצֵאת מִגָּלוּת מִצְרַיִם, מִמֵּצַר־יָם, מִגָּלוּת הַמֹּחִין, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים חַכְמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם מוֹרִים לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֵיךְ נֵלֵךְ בָּהּ, וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה. לָזֹאת, אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דִּבְרֵי חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּקוֹל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַדְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל זֶה לְעֵמַת זֶה עוֹמְדִים נֶגְדָּם רִשְׁעֵי הָעֵרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יב, לח): "וְגַם עֵרֶב־רַב עָלָה אִתָּם"; בְּמִצְרַיִם הַגָּלוּת הָיְתָה שֶׁל נְאוּף וְזִמָּה, וְכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזֹהַם הָיָה בְּפוּמְבִי, וְהָיָה קָשֶׁה אֲפִלּוּ

לַחֲצוֹת אֶת הָרְחוֹב, כִּי הָיוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת אֶת הַזֵּבֶל וְהַזְּהֻמָה שֶׁל הַמִּצְרִים, וְהָיְתָה כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּשְׁאָר מִינֵי הֲבָלִים, שֶׁתָּלוּ הַכֹּל בְּטֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֶאֱרִכוּ לְהִזְדַּכֵּךְ בַּכּוּר הַתּוֹךְ הַזֶּה. וּכְשֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרַק יַתְחִילוּ לְהִתְבּוֹנֵן וְלִרְאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד עָזְבוּ אֶת הַכֹּל וְלֹא רָצוּ יוֹתֵר לַעֲבֹד אֶת פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וְהִתְחִילוּ לְהִתְכּוֹנֵן לָצֵאת מִמִּצְרַיִם; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַד שֶׁכָּל אֶחָד הִתְחִיל לַחְשֹׁב: עַד מָתַי אֶהְיֶה מְשֻׁעְבָּד לְתַאֲוֹתַי הָרָעוֹת?! עַד מָתַי אֶהְיֶה מָלֵא מִדּוֹת וְתַאֲוֹת רָעוֹת?! עַד מָתַי אֶהְיֶה שָׁקוּעַ בְּדִמְיוֹנוֹת וּבִכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת?! וּבָרַגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כָּתוּב: וְגַם עֵרֶב־רַב עָלָה אִתָּם, שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי גּוֹיִים, שֶׁהִתְחַזּוּ כִּיהוּדִים, וְעָלוּ עִמָּהֶם, וּמֵהֶם אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה. כִּי לְפִנֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה, מִי עָשָׂה אֶת הָעֶגֶל? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין זֹהַר חֵלֶק ב׳ מה:): הָעֵרֶב־רַב. שֶׁהֵם הִסְתַּכְּלוּ בְּעֵין רָעָה, שֶׁהִנֵּה נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם חֵלֶק הַשְׁכִינָה, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל, הִנֵּה הֵם הוֹלְכִים לַחֲזֹר וּלְהִדָּבֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן עָשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַחֲזִיר וּלְהוֹרִיד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל

הַטֻּמְאָה וְהַזְּהָמָה שֶׁל מִצְרַיִם, עַד שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ וְעָלָה עַל הַר סִינַי, וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עִם הַתַּרַי״ג מִצְווֹת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מכות כד.), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ רְמַ״ח מִצְווֹת עֲשֵׂה, כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, וְשָׁסָ״ה לֹא תַעֲשֶׂה, כְּנֶגֶד הַשָּׁסָ״ה גִּידִים שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם; הֵינוּ כָּל יְהוּדִי קָשׁוּר אֶל הַתּוֹרָה, כִּי גּוּף הָאָדָם כָּלוּל מֵרְמַ״ח אֵיבָרִים כְּנֶגֶד רְמַ״ח מִצְווֹת עֲשֵׂה, וְכָל מִצְוָה וּמִצְוַת־עֲשֵׂה שֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְקַיֵּם, הוּא מְקַשֵּׁר אֶת הָאֵיבָר הַזֶּה אֶל אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר זִיו וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא. וְכֵן יֵשׁ לוֹ שָׁסָ״ה גִּידִים כְּנֶגֶד שָׁסָ״ה לֹא תַעֲשֶׂה, וְעַל־יְדֵי כָּל שְׁמִירָה וּשְׁמִירָה שֶׁשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ לֹא לַעֲבֹר עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, מְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַגִּיד שֶׁשַּׁיָּךְ לָלָאו הַזֶּה שֶׁנִּשְׁמַר מִמֶּנּוּ. וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ הַשְׂרָאַת הַשְּׁכִינָה — הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן נָתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כֹּחוֹת לַטֻּמְאָה, לְזֻהֲמַת הָעֶרֶב־רַב, שֶׁיָּרוּצוּ אַחַר עַם יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׁבּוּ בֵּינֵיהֶם, וּבְכָל פַּעַם בְּפַעַם אִלּוּ הָעֶרֶב־רַב מִתְעוֹרְרִים, לְהוֹרִיד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁאוֹלָה, אֶל גָּלוּת מִצְרַיִם — מֻצָּרְנָם, שֶׁהַמֹּחַ יִהְיֶה מְצֻמְצָם, וְלֹא יִזְכְּרוּ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וְכָתוּב בְּזֹהַר (חֵלֶק ג׳ קצד.), שֶׁיּוֹנוּס וְיוֹמְבְּרוּס שֶׁהָיוּ בְּנֵי בִלְעָם, הֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, כִּי הֵם הָיוּ זֶה לְעֻמַּת זֶה כְּנֶגְדּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה

רַבֵּנוּ; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא מְאֹד, שֶׁכָּל אֶחָד יִסְתַּכֵּל רַק אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, כָּל אֶחָד יִפְתַּח פִּיו וִידַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּרַגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֲזַי מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל בִּלְעָם הָרָשָׁע עִם שְׁנֵי בָּנָיו, הֵם אֲשֶׁר עָמְדוּ נֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וּמַה שֶּׁהָיָה אָז, זֶה נַעֲשֶׂה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר; כִּי בְּךָ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֶא, הוּא נִמְצָא בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַמִּחְיָן שֶׁלּוֹ בְּצִמְצוּם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים צַעַר וּמַכְאוֹבִים, יִסּוּרִים וְדִמְיוֹנוֹת, אֲשֶׁר הֵם הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כה), שֶׁהַדִּמְיוֹן שֶׁל הָאָדָם הוֹרֵג אוֹתוֹ; וְכָל הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל הָאָדָם זֶה רַק הַדִּמְיוֹן. רֹב רֻבָּן שֶׁל הַצָּרוֹת שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים, הֵן רַק מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹן; שֶׁנִּדְמֶה לִי כְּאִלּוּ הָהוּא בְּרֹגֶז עָלַי, נִדְמֶה לִי כְּאִלּוּ הַהוּא עָשָׂה לִי רַע, וּמְמַיֵּלָא אֲנִי מַתְחִיל לִהְיוֹת בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה, וּבוֹנֶה בַּדִּמְיוֹן שֶׁלִּי אֵיךְ לְהִתְנַקֵּם בּוֹ, וְרוֹקֵם כָּל מִינֵי נְקָמוֹת, וּמִדִּמְיוֹן לְדִמְיוֹן נִבְנֶה דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל. וְזוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת. וְרַבִּים וּמְתֻקוֹטָטִים וּמְדַבְּרִים רַע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַמֹּחַ מִצְטַמְצֵם, שֶׁזֶּה פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם. כִּי פַּרְעֹה אִלּוּ שְׁתֵּי תִּבוֹת: פֶּה־רַע, [מֶלֶךְ] מִצְרַיִם שְׁתֵּי תִּבוֹת: מֵצַר־יָם, עַל־יְדֵי הַפֶּה־רַע שֶׁל הָאָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בְּגָלוּת

מִצְרַיִם. הַמִּחְיָן שֶׁל הָאָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מִצַּמְצָמִים לְגַמְרֵי, מְלֵאֵי דְּמְיוֹנוֹת, שׂוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, וּמִזֶּה סוֹבֵל אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים. אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, מְגַלֶּה לָעָם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עַל הָאָדָם זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְאִם אָדָם זוֹכֶה לִבְרֹחַ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי אֵינֶנּוּ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ הָיְתָה גְּאֻלַּת מִצְרַיִם. וְזֹאת אָנוּ חוֹגְגִים בֶּחָג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁנִּפְתָּח לָנוּ הַמֹּחַ וְהַדַּעַת לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח לָנוּ הַפֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי לִפְנֵי־כֵן אָדָם הָיָה אִלֵּם, בְּמִצְרַיִם הָיִינוּ כֻּלָּנוּ בִּדְמְיוֹנוֹת וּבִפְחָדִים, פָּחַדְנוּ מִכָּל מִצְרִי שֶׁהִצְלִיף בָּנוּ מַכּוֹת, וְהִתְבַּלְבַּלְנוּ מִכָּל מִינֵי זְמָה וְנִאוּף וּתְמוּנוֹת תּוֹעֵבָה שֶׁמִּלְאוּ בָּרְחוֹבוֹת, הִתְבַּלְבַּלְנוּ מֵהַדֵּעוֹת רָעוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאָמַרְנוּ: הֲרֵי בְּפַרְוֹשׁ הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים כּוֹתְבִים כָּךְ וְכָךְ, וְזֶה מֵכְרָח לִהְיוֹת אֱמֶת, כִּי כָּךְ כָּתוּב בְּעִתּוֹנֵיהֶם וְכוּ'; וּבָרֵגַע שְׁמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בָּא וְגִלָּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֻחְילוּנוּ לִרְאוֹת, שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹנוֹת, וְנוֹכַחְנוּ בַּעֲלִיל, אֲשֶׁר אֶת מִי אָנוּ מַחֲלִיפִים בְּמִי?! עֵגֶל — עָלָיו אָנוּ אוֹמְרִים: "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל?!" הֵיכָן הָרֹאשׁ שֶׁלָּנוּ?! אַיֵּה הַמֹּחַ שֶׁלָּנוּ?! וְזֶה קוֹרֶה מֵאָז שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם,

וּמֵאָז שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; עַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים מִכָּל הָעֲרֶב־רַב הָאֵלּוּ, שֶׁבְּכָל דּוֹר יֵשׁ לָהֶם שֵׁם אַחֵר, אֲבָל הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶם, שֶׁכֻּלָּם מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, כּוֹפְרִים בָּעִקָּר, וּבוֹזִים לְכָל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. אַךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, הַמְגַלִּים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, חַכְמֵי הַתּוֹרָה הַמְלַמְּדִים תּוֹרָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. אֲבָל נֶגְדָּם קָמִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, וּמְרַבְּרִים פְּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְזוֹ הַבְּחִירָה שֶׁמָּסְרוּ לָאָדָם; מִצַּד אֶחָד — יָכוֹל לִהְיוֹת בְּמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, לְדַמְיֵן כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ זֶה רוֹצֶה לְהַפִּיל אוֹתוֹ, וְזֶה חוֹתֵר תַּחְתָּיו, אֲשֶׁר זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְנִכְנָסוֹת בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמִצַּד שֵׁנִי — יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת מֹשֶׁה, אֲשֶׁר יְגַלֶּה לוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַד שֶׁיִּתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּכָּנֵס בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וַיַּשְׂכִּיל בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם דָּבָר — רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי גָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּדּוֹר הַזֶּה; כִּי עֲלֵיכֶם לִזְכּוֹר, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁחַג הַפֶּסַח הוּא חַג הַחֵרוּת, וְזֶה מַה שֶּׁמְּחַכֶּה לָנוּ — אוֹ שֶׁנִּמָּשֵׁךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶל הָעֲרֶב־רַב הַמִּתְפַּשְׁטִים הַיּוֹם בְּכָל אַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וּמְמַלְּאִים אֶת הָאָרֶץ עִם זִמָּה וְנִאוּף מֵהַסּוּג הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, וּכְפִירוֹת

וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁמְּדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמִתְלוֹצְצִים מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מִתְלוֹצְצִים מֵהַמְּצִוּוֹת, וְזֶהוּ נְסָיוֹן קָשֶׁה בִּמְאֹד מְאֹד; כִּי אָדָם חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ, וּמָסַר אֶת עוֹלָמוֹ לִרְשָׁעִים אֲרוּרִים, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם יְהוּדִי שׁוּמֵר תּוֹרָה וּמִצְוּוֹת כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם. לֹא־כֵן אִם אָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּגַלֶּה לוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תֵּכֶף־וּמִיָּד רוֹאֶה, שֶׁהַכֹּל דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, וּמֵבִין, אֲשֶׁר עַד מָתַי אֲנַחְנוּ נִהְיֶה בְּמִחִין דְּקַטְנוּת, וְנִתְפַּעֵל מִכָּל פִּרְחָח, וּמִכָּל זַב וּמְצֹרָע, וּמִכָּל טָמֵא לְנֶפֶשׁ, וְנִצְטָרֵךְ לְצֵיתוֹ?! אֵין לְעַם יִשְׂרָאֵל — רַק הַתּוֹרָה! עַם יִשְׂרָאֵל הוּא עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ עַם! לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה נִכְנַס חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, עָלֵיכֶם לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם מֵעַכְשָׁו לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁמְּגַלֶּה וּמְפָרֵסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהִתְקָרֵב אֶל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר רַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לָכֶם הַמֹּחַ וְהַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְתִזְכּוּ לִרְאוֹת וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל וּלְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל.

ב.

חַיָּב כָּל אָדָם לְהַזְכִּיר בְּכָל יוֹם יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם אֲנַחְנוּ מְצֻוִּים לִזְכֹּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, לֹא פַּעַם אַחַת יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם יְהוּדִי צָרִיךְ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם שֶׁלּוֹ, מֵהַמֵּצַר־יָם שֶׁלּוֹ, מִקְּטָנוּת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, וְלִבְוֹא אֶל גַּדְלוּת הַמֹּחִין. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳): חָמֵץ זֶה חִמּוּץ הַמֹּחַ; בָּזֶה שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְהַרְהֵר אַחֲרֵי דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, זֶה נִקְרָא חָמֵץ; אִם נִכְנָס בָּאָדָם אֵיזֶה סָפֵק סְפֵקָא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ — זֶה חָמֵץ. לְהַפֵּךְ — כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו שׁוּם נִמְצָא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׳): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; מַכָּה קְטַנָּה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּטַנָּה, לֹא הָיְתָה אֵיזֶה מִקְרֶה אוֹ אֵיזֶה טֶבַע, שֶׁלֹּא שָׂם לֵב וְקִבֵּל מַכָּה מִכֹּחַ אוֹ מֵאָרוֹן וְכַדּוֹמֶה, אֶלָּא הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. כָּל דָּבָר פָּעוּט שֶׁנֶּאֱרָע עִם הָאָדָם, יֵשׁ בָּזֶה חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק. אִם אָדָם הָיָה שָׂם לֵב לָזֶה, תֵּכֶף־וּמִיָּד כָּל חַיָּיו הָיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. וְדָבָר זֶה מְחֻיָּב כָּל בַּר

יִשְׂרָאֵל, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי יְהוּדִי צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם עָלָיו לִזְכֹּר יְצִיאַת מִצְרַיִם. מָתַי אֲנַחְנוּ בְּמִצְרַיִם? מָתַי אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת? כְּשֶׁאֵין לָנוּ אֱמוּנָה, בַּר מִינָן, וְזֶה נִקְרָא חָמֵץ — חִמּוּץ הַמֹּחַ, הַמֹּחַ שֶׁלָּנוּ מְעֻקָּם וּמְבֻלְבָּל, מְפֻחָדִים מִכָּל פִּרְחָח שֶׁהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים שׁוֹנִים. אַךְ לָנוּ עִם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְעַל זֶה אֲנַחְנוּ מְחֻיָּבִים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ. אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲבִיר אוֹתָנוּ עַל הַדַּת בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. עַם יִשְׂרָאֵל מוּכָנִים לָלֶכֶת עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, לֹא לְחַלֵּל שַׁבָּת; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְעַם יִשְׂרָאֵל מַתָּנָה שַׁבָּת, יוֹם מְנוּחָה, וּמִי שְׁמְחַלֵּל שַׁבָּת, אוֹמֵר הָרַמְבַּ״ם (פֶּרֶק ל׳, מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת, הֲלָכָה טו) — דֵּינוֹ כְּגוֹי; כִּי שַׁבָּת הִיא הָאוֹת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, ״אוֹת הִיא לְעוֹלָם בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. וְכֵן בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁצִּוָּה אוֹתָנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ: צִיצִית, תְּפִלִּין, מְזוּזָה, כַּשְׁרוּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה; עַם יִשְׂרָאֵל מוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשָׁם עַל כָּךְ. אֲנַחְנוּ לֹא נִפָּרֵד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! לֹא נִפָּרֵד מֵהַתּוֹרָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן! זֶה נִקְרָא ׳מַצָּה׳ — שֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה — מֵיכְלָא שֶׁל אֱמוּנָה, מֵיכְלָא דִּרְפוּאָה. לָכֵן בֶּחָג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, נֶאֱסַר עָלֵינוּ לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְנִצְטַוֵּינוּ לֶאֱכֹל מַצָּה; כִּי כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, לֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, כִּי אִם הָיֵינוּ נִשְׁאָרִים שָׁם עוֹד דַּקָּה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מָה הָיָה נַעֲשָׂה

אֹתָנוּ?! וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָמַל עָלֵינוּ, וּבְתוֹךְ תֹּקֶף הַגָּלוּת — גָּלוּת מִצְרַיִם, שָׁלַח לָנוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהוּא הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁלֹּא הָיָה לָנוּ זְמַן לְהִתְמַהְמֵהַּ שָׁם רֶגַע אֶחָד, וְיָצָאנוּ בִּזְרִיזוּת עֲצוּמָה, בְּשִׁבְיל זֶה אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים מַצָּה, עַל שֵׁם הַנֵּס שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה אִתָּנוּ, כְּדֵי שֶׁנִּזְדָּרֵז לָצֵאת מֵהַמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וְנִכָּנֵס בְּשַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁנַּגִּיעַ לַיּוֹם הַחֲמִשִּׁים, שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה שַׁעַר הַנו״ן, שֶׁזּוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁכָּל יְהוּדִי יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטֵי פְּרָטִית, וְאֵין לוֹ לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם קְלִפָּה וְסִטְרָא אַחֲרָא, מִשּׁוּם מַעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הַכֹּל אַחִיזַת עֵינַיִם; יְהוּדִי צָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד כְּדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ, יְהוּדִי צָרִיךְ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכֻלָּם, שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא לח:): ״בִּמְקוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ״ — אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּטָּל לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא; מָה אָנוּ רוֹאִים? בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל מִמִּתְחָרִים, יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַפּוֹתְחִים חֲנוּת, בְּדִיּוּק מוּל חֲנוּתוֹ, וְלוֹקְחִים לוֹ אֶת כָּל הַקּוֹנִים, וְהוּא נִשְׁבָּר, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין וְחוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה אֵיזֶה טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, וְנִכְנָס בְּדַכָּאוֹן וּבְמָרִירוּת, אוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁמַּלְכֻיּוֹת מִתְגָּרוֹת בְּמַלְכֻיּוֹת אֲחֵרוֹת, יֶשְׁנָן

מִלְחָמוֹת בֵּין מְדִינוֹת לִמְדִינוֹת, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, זֶה יוֹתֵר חָזָק — לָכֵן מִתְגַּבֵּר, זֶה יוֹתֵר חָלָשׁ — לָכֵן נִכְשָׁל, בָּאִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּמְגַלִּים לָנוּ, שֶׁאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ, וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ; אֵין יְכוֹלִים לָקַחַת מִמְּךָ כְּלוּם, וְאִם לוֹקְחִים מִמְּךָ, סִימָן שֶׁאֵין זֶה שֶׁלְּךָ; אֲשֶׁר כָּל זֶה בִּכְלַל אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ כָּל יוֹם וָיוֹם, וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ בֶּחָג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, וּשְׁמִחִים בְּשִׂמְחַת הֶחָג. כִּי אָז הִיא הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כִּי אָנוּ אוֹכְלִים רַק מַצָּה, וְאֵין חָמֵץ בְּבֵיתֵנוּ, אֵיזֶה נֵעֶם וְשִׂמְחָה הִיא זוֹ?! וּמַה זֶּה מְסַמֵּל? שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָנוּ דָּבָר בְּלִי הַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וּכְשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה כָּזוֹ, אֲזַי עוֹבֵר עַל הַכֹּל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּכָל יוֹם וָיוֹם עָלֵינוּ לִזְכֹּר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָנוּ עוֹבְרִים אֶת הַשָּׁלָב הַזֶּה שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם; עוֹבְרִים אֶת הַכִּבּוּשׁ וַעֲלוּלִים לְהִכָּשֵׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, וְלִרְאוֹת אֶת הַנְּאוּף וְהַזְּהָמָה וְהַתּוֹעֵבָה שֶׁמְּצוּיִים בָּרְחוֹב, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֵינוּ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר יֵצֶר הָרָע שֶׁל נְאוּף, אֶלָּא לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְלֵידַע שֶׁהַכֹּל רַק לְנַסּוֹתֵנוּ וְלִרְאוֹת — אֶל מִי נִסְתַּכֵּל וְאֶל מִי נִפְנֶה?! וְכֵן יֵשׁ לָנוּ נִסָּיוֹן בְּכָל יוֹם לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי

אֶפִּיקוֹרְסִים הַמְדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד הַתּוֹרָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינֵנוּ מַטִּים אֹזֶן קַשֶּׁבֶת אֲלֵיהֶם, אֶלָּא שׁוֹמְעִים רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה, מְצַיְתִים רַק לְקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, וּמַה שֶּׁהַכְּלָבִים נוֹבְחִים נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד חַכְמֵי הַתּוֹרָה, נֶגֶד צַדִּיקֵי הַדּוֹר, אֵינוֹ מְעַנְיֵן אוֹתָנוּ, וּכְמוֹ שֶׁכֶּלֶב נוֹבֵחַ וְאֵינֶנּוּ מְבִינִים אֶת הַשָּׂפָה שֶׁלּוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: תַּמְשִׁיךְ לִנְבֹּחַ, כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים לְכָל הָאֶפִּיקוֹרְסִים, הַלֵּיצָנִים, הָרֵיקִים וּפוֹחֲזִים: הַמְשִׁיכוּ לִנְבֹּחַ, בְּמִילָא אֵינֶנּוּ מְבִינִים שְׂפַתְכֶם; זוֹהִי יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁל כָּל יוֹם וָיוֹם, שֶׁאָנוּ מְחֻיָּבִים לָצֵאת בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִמֻּצַר־יַם, וְלָבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְדַבֵּר אֵלָיו, וְכָל צָרְכֵינוּ לְבַקֵּשׁ רַק מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה נִכְנָס חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד בֶּחָג הַנִּפְלָא הַזֶּה, שֶׁאֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה, בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ עִם הַמִּצְוֹת, בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, זֶה מַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ, וּמְמַלֵּא הוּא יוֹצֵא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּבָר. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַתְחִיל מֵהַיּוֹם לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִתְעַנֵּג בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

תֹּקֶף הַשִּׂמְחָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם הָיְתָה שִׂמְחָה עֲצוּמָה, כֻּלָּם רָקְדוּ וְשָׂרוּ, וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לְיַם סוּף, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָנוּ, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְעָבַרְנוּ דֶּרֶךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה, "אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת", שָׂרוּ שִׁירָה לַהַלְוָי"ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ. וְכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ לָנוּ קְרִיעַת יַם סוּף, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבֵר צָרוֹת וְיִסּוּרִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל שְׁנֵי דְּבָרִים, שֶׁהֵם קָשִׁים לָאָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף: א. קָשֶׁה פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁאָז הָיוּ קְטֹרוּגִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ הַמַּלְאָכִים: הַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיָה אָז קָשֶׁה מְאֹד מְחֲמַת הַקְּטֹרוּגִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִקְרַע אֶת הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל כָּל אָדָם וְאָדָם יֵשׁ קְטֹרוּגִים, אִם מַגִּיעָה לוֹ פַּרְנָסָה אִם לָאו, שֶׁזֶּה כְּלַל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל בְּנֵי־אָדָם נְטוּלֵי פַּרְנָסָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (עֵין שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יד): אִם הָיוּ שָׁמַיִם אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים בְּכַף מֹאזְנַיִם אַחַת, וְהָעֲנִיּוּת בְּכַף שְׁנִיָּה — הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים. עַד כְּדֵי כָּךְ קָשֶׁה לָאָדָם לִסְבֹּל עֲנִיּוּת. וְאָנוּ עֵדִים שֶׁיֶּשְׁנָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים הַסּוֹבְלִים מֵעֲנִיּוּת

וְדַחֲקוּת, אֵין לָהֶם צָרְכֵי הֶחָג, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, הֵם טוֹבְעִים בְּחוֹבוֹתֵיהֶם, שְׁקוּעִים בְּבוֹץ שֶׁל חוֹבוֹת, וְהַנּוֹשִׁים רָצִים אַחֲרֵיהֶם, אֵיזֶה צַעַר וּמַכְאוֹב זֶה, שֶׁאֵין לָאָדָם כֶּסֶף לִקְנוֹת לִילָדָיו צְרָכִים לֶחָג — אֹכֶל וּבְגָדִים?! אֵיזֶה צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ זֶה, אֵילוּ בְּכִיּוֹת וְשִׁבְרוֹן יֵשׁ לָאָדָם, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְעִנְיַן כָּזֶה?! בִּשְׁבִיל זֶה, קָשָׁה פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ עָלָיו קִטְרוּגִים — אִם לִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָה אִם לָאו. וְאָדָם נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי; כִּי הָעֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת אוֹתוֹ עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ (עֵין עֲרוּכִין מא:), וְנוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין. עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהָעֹנִי מֵבִיא אוֹתָם לִכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, חַס וְשָׁלוֹם, לַעֲזֹב הַכֹּל וְלִבְרֹחַ אֶל פּוֹרְקֵי עֹל, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ יְשׁוּעָתוֹ תִּהְיֶה אֶצְלָם. כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ דָּבָר נוֹסָף הַשּׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם: ב. קָשֶׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף; מִסְתּוֹבְבִים אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת רַוָּקִים וְרַוָּקוֹת, וְאֵינָם מוֹצְאִים זֶה אֶת זוֹ, אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים הוּא זֶה?! אֲשֶׁר אֵין עוֹד צַעַר כְּצַעֲרוֹ שֶׁל רַוָּק! אֵין צַעַר כְּצַעֲרָהּ שֶׁל רַוָּקָה! אֲשֶׁר אֵינָם מוֹצְאִים אֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, וְנִכְשָׁלִים בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, שֶׁזֶּה הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים הֲכִי קָשִׁים, כִּי יֵשׁ עַל הָאָדָם קִטְרוּגִים בְּכָל יוֹם — אִם יִמְצָא זִוּוּגוֹ אִם לָאו, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁהָיָה קִטְרוּג גָּדוֹל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְקָרַע לְיִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, וְגִלָּה וּפָרַסּ לְכֻלָּם,

כִּי יֵשׁ פֹּה יַד הֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, יֵשׁ פֹּה עִנְיָן שֶׁל הַשְׁגָּחָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁבְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם זָכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לְגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁזָּכוּ לָשִׁיר שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה תִּקֶּף הַשִּׁמְחָה שֶׁהָיְתָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹ ״שִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח״, שֶׁעָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד בְּפֶסַח, שֶׁזָּכִינוּ לָצֵאת מֵהַגָּלוּת. כִּי בָּרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם פַּרְנָסָה, בָּרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אִשָּׁה, עָלָיו לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁר. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִסְתּוֹבְבִים מִלְיוֹנֵי אֲנָשִׁים רְצוּצִים וּשְׁבוּרִים, מְדֻכְּאִים בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, אֵין לָהֶם פַּרְנָסָה, אֵין לָהֶם שְׁלוֹם־בַּיִת, וּלְמַעֲשֶׂה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא.): אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת, עֲנִיּוּת הָאָדָם הִיא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, כִּי ׳דַּעַת קָנִיתָ — מֶה חָסַרְתָּ׳, אִם יֵשׁ לְךָ דַּעַת — לֹא חָסַר לְךָ כְּלוּם, ׳דַּעַת חָסַרְתָּ מַה קָּנִיתָ׳; אֵין לְךָ כְּלוּם בְּלִי דַּעַת! לֹא הָעֲשִׁירוּת קוֹבַעַת, רַק הַדַּעַת קוֹבַעַת; אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל צָרָכָיו מְבֻקָּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם בָּעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אָדָם זֶה הֶעָשִׁיר הֲכִי גָּדוֹל, וְיִתְרֹם לְכֻלָּם, כִּי מָתַי אָדָם עוֹזֵר לַזּוּלַת? כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת וְשֶׂכֶל, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ הֶאָרַת הַמֹּחִין, לֵידַע שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אָז עוֹזֵר לַזּוּלַת. לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין וּבְצִמְצוּם הַדַּעַת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יִקְחוּ מִמֶּנּוּ מַשֶּׁהוּ,

כְּאִלּוּ הוּא אָבוּד, אָז תָּמִיד מְפַחֵד מֵהַזּוּלַת, חוֹשֵׁשׁ מֵאֲחֵרִים — מַה יַּגִּידוּ וּמַה יֹּאמְרוּ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לַבְּרִיּוֹת, אֲשֶׁר זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין וְהַדַּעַת. כְּמוֹ־כֵן מַדּוּעַ יֵשׁ מְרִיבוֹת בַּבַּיִת? הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְךָ מַתָּנָה, אִשָּׁה הִקְנוּ לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם?! כְּמוֹ־כֵן לָמָּה הָאִשָּׁה תְּהֵא בְּצַעַר, הֲלֹא נָתְנוּ לָךְ מַתָּנָה — בַּעַל?! וְיכוֹלִים לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם חַיֵּי גַּן־עֵדֶן מַמָּשׁ, אִם אָדָם מַכְנִיס אֶת הַשְּׂכִינָה בַּבַּיִת, מַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיָּיו, אֲזַי כָּל הַבַּיִת מִשְׁתַּנֶּה. וּמַדּוּעַ אִם־כֵּן יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִיבוֹת בַּבַּיִת? מִגְּלוּת מִצְרַיִם, מֵצַר־יַם, יַם־הַחָכְמָה, הַיְנוּ שֶׁהַדַּעַת בְּגָלוּת. אֲבָל אִם נְקַבֵּל עָלֵינוּ אֶת דַּעַת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין בְּעָיָה שֶׁל שְׁלוֹם־בַּיִת, אַדְרַבָּה אָדָם נוֹתֵן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזִּכָּהוּ עִם אִשָּׁה צַדֶּקֶת, וְהָאִשָּׁה מוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנָּתְנָה בַּעַל צַדִּיק. לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סח, סִימָן ד׳) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים סח, ז): ״מוֹצִיא אֲסִירִים בְּכוֹשָׁרוֹת״; מָאן דְּבָעֵי — אוֹמֵר שִׁירָה, וּמָאן דְּלָא בָּעֵי — בָּכִי; לְכָל אֶחָד נוֹתְנִים זִוּוּגוֹ, אִם רוֹצֶה — שָׁר שִׁירוֹת, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נַעַם חֶלְקוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לוֹ מַתָּנָה — אִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה שְׂמֵחָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָהּ מַתָּנָה — בַּעַל, וּשְׂמֵחִים זֶה עִם זֶה, וְיֶשְׁנָהּ הַבָּנָה הֲדָדִית. אֲשֶׁר זוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיְתָה בְּעֵת

יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּתְגַּלָּה לָנוּ, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ. אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת זֹאת — לֹא בָּעִי, אֶלָּא בּוֹכֶה, וְרָב כָּל הַיּוֹם עִם אִשְׁתּוֹ וּלְהֶפֶךְ — הָאִשָּׁה רָבָה עִם בַּעְלָהּ, וְצוֹרְחִים וְצוֹוְחִים וּמְנַבְּלִים פִּיהֶם זֶה עַל זֶה וּבוֹכִים, אֲשֶׁר זוֹ גָּלוּת מִצְרַיִם — צִמְצוּם הַדַּעַת. וְכֵן לְגַבֵּי פַּרְנָסָה, בְּנֵי־אָדָם בּוֹכִים שֶׁאֵין לָהֶם פַּרְנָסָה וְכוּ׳, אֲשֶׁר זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַדַּעַת, וְזֶה בְּכְלַל ׳קָשָׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף׳, ׳קָשָׁה פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף׳, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁפּוֹתֵחַ לָנוּ אֶת הַדַּעַת, אָזַי כָּל הַחַיִּים מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי. וּמַתְחִילִים לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִשְׁמֹעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַתְחִילִים לָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נו): לְפִי הַרְחָבַת הַדַּעַת, כֵּן הַפַּרְנָסָה בְּנֶקֶל; אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אֵינוֹ דּוֹאֵג מִפַּרְנָסָה, וְאֵינוֹ נִמְצָא בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, אַדְרַבָּה עוֹזֵר לַשֵּׁנִי. וְזֶה סִימָן שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, כִּי כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת סִימָן שֶׁהוּא בֶּן הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים (עֵין בֵּיצָה לב:). וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פט): הַצַּדִּיק מְשַׁדֵּךְ כָּל הַשִּׁדּוּכִים; כִּי שׁ׳׳ד׳׳וּ׳׳ךְ׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת (מַלְאָכִי ב, ז): ״כִּי׳ שְׂ׳פְתֵי כֹ׳הֵן יִ׳שְׁמְרוּ דַּ׳עַת וְ׳תוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ״; כָּל אֵלּוּ הָרְוָקִים וְהָרְוָקוֹת יְכוֹלִים לִמְצֹא זִוּוּגָם תֵּכֶף־וּמִיָּד, אִם לֹא יִהְיוּ

בָּרָנִים; הַצַּדִּיק יָכוֹל לְשַׁדְּכָם, וְעוֹסֵק בִּלְשַׁדְּךְ בְּנֵי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ. הַצַּדִּיק מַשְׁפִּיעַ פַּרְנָסָה בְּשֶׂפַע, אֲבָל צְרִיכִים כְּלִי לְקַבֵּל שֶׂפַע הַצַּדִּיק. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיְתָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, אוֹתָהּ שִׂמְחָה יֵשׁ לָנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אוֹתָהּ שִׁירָה שֶׁשָּׁרְנוּ בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, אָנוּ שָׁרִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם. לָזֹאת כָּתוּב בַּזֹּהַר (זֹהַר חָדָשׁ בְּשַׁלַּח), שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁיְּהוּדִי שָׂר שִׁירַת הַיָּם, נִפְתָּחִים הַשָּׁמַיִם מִמַּעַל, וְכָל הַמַּלְאָכִים מְקַנְּאִים בּוֹ, אֵיזֶה בָּשָׂר וָדָם, טִפָּה סְרוּחָה, מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזוֹכֶה לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לָעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְזוֹכֶה לָשִׁיר שִׁירָה, שֶׁהֵם אֵינָם זוֹכִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ עַכְשָׁו מִפֶּסַח הַזֶּה לְהִכָּנֵס בְּשִׂמְחַת הֶחָג וְלִשְׂמֹחַ בְּמִצְוֹוֹת הֶחָג, נֹאכַל רַק מַצָּה, וְנִשְׁמֹר מֵחָמֵץ — חָמוּץ הַמֹּחַ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָנוּ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעַל הַצַּדִּיק, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב), שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן יֵשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, וְאַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת לֹא עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא עַל הַצַּדִּיק, וּמִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּבֶאֱמוּנַת חֲכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַתּוֹרָה, חֲכְמֵי הַדּוֹר, הַמַּגְלִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִגְאֻלָּה. יַעְזְרֵנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לְשִׂמְחַת חַג

הַפֶּסַח, וְנִשְׂמַח מְאֹד בְּחָג הַזֶּה, וְנַמְשִׁיךְ שִׂמְחָה זוֹ לְכָל הַשָּׁנָה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם נַרְגִּישׁ שֶׁאָנוּ יוֹצְאִים עַתָּה מִמִּצְרַיִם, וּמְקַבְּלִים אֶת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהֵם חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁרַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אוֹר וָחֹשֶׁךְ

יְגַלֶּה אֶת סוֹד חַג הַחֵרוּת יְצִיאַת מִצְרַיִם,
וְאֵיךְ שֶׁכָּךְ עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּכָל יוֹם, וְעַל
הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁעוֹבְרִים
עָלָיו.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁלְּכָל אֶחָד בַּחַיִּים יֵשׁ אוֹר וְיֵשׁ חֹשֶׁךְ, הִנֵּה מָר לוֹ הַחַיִּים, וְהִנֵּה נִמְתָּק מִמֶּנּוּ, וּלְכָל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא בְּחַג הַפֶּסַח, זְמַן חֵרוּתֵנוּ. כָּל הַשָּׁנָה עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מְרִירוּת, שֶׁהוּא חֹשֶׁךְ — חָמֵץ, אֲבָל בְּפֶסַח נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם אוֹר, שֶׁהוּא מַצָּה, וְאָז נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפא)

קוּנְטְרֵס

אוֹר וָחֹשֶׁךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ עוֹמְדִים לִפְנֵי חַג הַחֵרוּת, חַג יְצִיאַת מִצְרַיִם, רַבְּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים נִקְרָאִים מִצְרַיִם עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִים לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְכֵן מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ד׳), שֶׁכָּל הַגָּלֻיּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מְצָרִים. אִם נִתְבּוֹנֵן מֶה הָיְתָה הַתַּכְלִית לִהְיוֹת בְּמִצְרַיִם, וְלִסְבֹּל אֶת הַסֵּבֶל, וְאַחַר־כָּךְ שֶׁיּוֹצִיאֵנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אֶלָּא כָּתוּב מֵהָאַר״י זַ״ל (שַׁעַר הַפְּנִימִיּוֹת, דְּרוּשׁ פֶּסַח), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן חָטָא, הֵצְרִכוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ לַעֲבֹר אֶת הַסֵּבֶל בְּמִצְרַיִם, וְשָׁם נִזְדַּכְּכוּ, וְכָךְ בָּאוּ לִידֵי תִּקּוּנָם. הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם שׁוֹאֵל לְעַצְמוֹ — לָמָּה הֵצָרָךְ לַעֲבֹר סֵבֶל כָּל־כָּךְ קָשֶׁה, וְלִסְבֹּל כָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, חֲשָׁכוּת וְהַסְתָּרוֹת, וְאַחַר־כָּךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ הָאוֹר

הַגָּדוֹל? אֶלָּא כָּתוּב (קֹהֶלֶת ב, יג): "יִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ". אִם הָיָה רַק אוֹר — אַף פַּעַם לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִים לְהַעֲרִיךְ אֶת מַעֲלָתוֹ, בְּרַגַּע שֶׁיֵּשׁ חֹשֶׁךְ, אָז יְכוֹלִים לְהַעֲרִיךְ אֶת הָאוֹר, וּכְכָל שֶׁהַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר גָּדוֹל וְיוֹתֵר עָבֶה, כָּךְ מַעֲרִיכִים יוֹתֵר אֶת הָאוֹר. וְלָכֵן בְּעֵת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, בַּהַתְחָלָה הָיָה תֹּהוּ וָבֹהוּ, שֶׁזֶּה הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁמִּשָּׁם אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סד), לֹא יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֶת הָאֱלִקוּת, אֶלָּא אַדְרַבָּה, מִשָּׁם נוֹבַעַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי צְרִיכִים לוֹמַר "יֵשׁ" וּצְרִיכִים לוֹמַר "אַיִן", כִּי כְּבָיְכוֹל, סִלֵּק אֶת שְׁכִינָתוֹ מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִבְרֹא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶה אוֹתוֹ דָּבָר, קֹדֶם יֵשׁ חֹשֶׁךְ גָּדוֹל מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ מַעֲרִיכִים אֶת הָאוֹר, וּכְכָל שֶׁהַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר חָזָק מַעֲרִיכִים אֶת הָאוֹר יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כְּמוֹ־כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּתְחִלָּה עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְעִקַּר הַיִּסּוּרִים אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ז) זֶה מֵעֲוֹנוֹת, בַּר מִינָּן, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת נה.): אֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹן; מָתַי זֶה נִקְרָא יִסּוּרִים? כְּשֶׁאָדָם מִסְכֵּן חוֹטֵא, אֲבָל בְּלֹא זֶה, אֵין נִקְרָא יִסּוּרִים, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא שַׁיָּךְ כְּלָל שֶׁיִּהְיוּ לוֹ יִסּוּרִים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רנ): מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא

וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֲאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אָדָם זֶה לֹא יַרְגִּישׁ שׁוּם צַעַר וּכְאֵב, לֹא מִבְּעְיָא צַעַר וּכְאֵב מִבַּחוּץ, שֶׁהַזּוֹלַת מְבַזֶּה אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶת הַכָּבוֹד, זֶה אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶצְלוֹ רֹשֶׁם, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל זֶה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁהַהוּא מְבַזֶּה וּמַשְׁפִּיל אוֹתִי, הֲלֹא הוּא גַּם־כֵּן שָׁלִיחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲפִלּוּ הַיִּסּוּרִים שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ מֵחֲמַת הַהַרְכָּבָה; הַיְנוּ אָדָם מֻרְכָּב מִד׳ יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, מַיִם, רוּחַ, עָפָר, וְאִם הֵם בְּמֶזֶג הַשָּׁוֶה, אָז אָדָם בָּרִיא, אֲבָל אִם כֹּחַ אֶחָד מִתְגַּבֵּר עַל כֹּחַ שֵׁנִי, אָדָם נַעֲשֶׂה חוֹלֶה, בַּר מִינָן. כִּי יֵשׁ אֵצֶל הָאָדָם מָרָה אַדֻּמָּה, מָרָה יְרַקָּה, מָרָה לְבָנָה, וּמָרָה שְׁחוֹרָה. וְאִם אַחַת מֵהַמָּרוֹת מִתְגַּבֶּרֶת עַל זוּלָתָהּ, מִזֶּה אָדָם סוֹבֵל, שֶׁזֶּה נֶגֶד הַד׳ יְסוֹדוֹת; אִם אֵצֶל הָאָדָם מִתְגַּבֵּר כֹּחַ הֶעָפָר, שֶׁזּוֹ מָרָה שְׁחוֹרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא נוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּת, בִּמְרִירוּת וּבִבְדִידוּת, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּר אֶל אַף אֶחָד, אֲשֶׁר זוֹ מַחֲלַת עֲצַבִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן. אִם אֶחָד בְּכַעַס וּרְצִיחָה, כֹּחַ הָאֵשׁ בּוֹעֵר בּוֹ, שֶׁזּוֹ מָרָה אַדֻּמָּה, הוּא נִשְׂרָף מֵרֹב אֵשׁ הַכַּעַס, וְכָל דָּבָר פָּעוּט מַרְגִּיזוֹ, אֲשֶׁר זוֹ גַּם־כֵּן מַחֲלַת עֲצַבִּים. אוֹ שֶׁאָדָם מִתְאַוֶּה לְכָל מִינֵי תַּאֲוֹוֹת, שֶׁזּוֹ מָרָה לְבָנָה, שֶׁכֹּחַ הַמַּיִם מִתְגַּבֵּר בּוֹ, וּמַמָּשׁ יוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ, מֵחֲמַת תַּאֲוֹת מָמוֹן, תַּאֲוֹת נְאוּף, תַּאֲוֹת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, תַּאֲוֹת הַכָּבוֹד, שֶׁרוֹצֶה רַק לְהִתְפָּרְסֵם, וּמַמָּשׁ מִשְׁתַּגֵּעַ וְכוּ׳ וְכֵן הָלְאָה.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): אִם אָדָם אֵינוֹ מְבָרֵר אֶת הַד׳ יְסוֹדוֹת — מִסְכֵּן, הוּא סוֹבֵל מְאֹד מְאֹד, שֶׁזֶּה כְּלַל הַסֵּבֶל שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּעֲצַבִּיהֶם. אֲבָל אִם אָדָם זוֹכֶה וּבָא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּמְסַפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, בָּזֶה שֶׁמְּדַבֵּר עִם הַצַּדִּיק, בָּזֶה יוֹצְאוֹת כָּל הַשִּׁטִיּוֹת מֵעַצְמוֹתָיו, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ גִּלּוּי שְׁכִינָה. וְלָכֵן כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, בַּהִתְחָלָה זֶה עִנְיָן שֶׁל הֶחָלָל הַפָּנוּי, עִנְיָן שֶׁל תֹּהוּ וָבֹהוּ, עִנְיָן שֶׁל גָּלוּת מִצְרַיִם, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁמִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, זוֹכֶה לִיצִיאַת מִצְרַיִם, גִּלּוּי אֱלֹקוּת. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁהָעִקָּר הוּא אֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי אִם יֵשׁ לָאָדָם אֱמוּנַת חֲכָמִים, הוּא יוֹדֵעַ לִתֵּן לְעַצְמוֹ עֵצָה, וְיוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַמֵּמֻצָּע, וְאֵינוֹ פּוֹנֶה — לֹא לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל, אֶלָּא בְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, הוֹלֵךְ יָשָׁר, אֲבָל לָזֶה צְרִיכִים, כָּאָמוּר, אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁזֶּה הָיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּעֵת שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״, שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ בַּה׳ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אִי אִפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלָּא עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדּוֹ, שֶׁזֶּה אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְלָכֵן עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם וְעָבְרוּ שָׁם נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין

לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל; הַמִּצְרִים הָיוּ הַכִי מְזֻהָמִים, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לַעֲבֹר מְרִירוּת זוֹ, עַד שֶׁזָּכוּ לֶחָג הַחֵרוּת עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְדָבָר זֶה סוֹבֵב אֵצֶל כָּל אָדָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּבְכָל יוֹם וְיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, עֲבָדָה עָלָיו מְרִירוּת, נִכְשַׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרִים, שֶׁזֶּה הַיְסוּרִים הֲכִי קָשִׁים לַנֶּפֶשׁ, וְהִנֵּה זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְהַצַּדִּיק מֵאִיר בּוֹ אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמוֹצִיאוֹ מִכָּל הַשִּׁגְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סוֹטָה ג׳): אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת; וְלָכֵן יְצִיאַת מִצְרַיִם נִקְרֵאת חַג הַחֵרוּת, שֶׁיּוֹצְאִים לְחֵרוּת מֻחְלֶטֶת. וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה״, שֶׁהוּא הַר סִינַי. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת ו, ב): אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה; הַתּוֹרָה מְזַכָּכֶת אֶת הָאָדָם, הַתּוֹרָה מְגַלָּה לָאָדָם מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם מִמֶּנּוּ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (מִצְרַע נג): אַמַּאי אִקְרֵי תּוֹרָה? דְּאוֹרֵי וְגָלֵי

מַאי דַּהֲוָה סָתוּם וְלָא אִתְיְדַע; מֶה הָיָה נִסְתָּר וְנֶעֱלָם מֵהָאָדָם בְּמִצְרַיִם? הָאֱלִקוּת. כִּי מִצְרַיִם הָיְתָה מְלֵאָה אֱלִילִים וְלָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר (שְׁמוֹת ט, כט): "בְּצֵאתִי אֶת הָעִיר, אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי"; כִּי הָיְתָה מְלֵאָה עֲבוֹדָה זָרָה, וְזֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֵינוּ כְּבָר מַה שֶּׁעָבַר, כְּפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ בְּדִיּוּק מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בַּחַיִּים, וְאָסוּר לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, וּצְרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת הֶעָבָר שֶׁלָּנוּ, וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (שִׁיחוֹת־הָר"ן, סִימָן נא): אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מִמֶּנִּי, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶתְכֶם הָעוֹלָם, כִּי הָעוֹלָם מַטְעֶה מְאֹד. אָדָם צָרִיךְ לִזְכֹּר הֵיטֵב מִיהוּ וּמַהוּ וּמָה עָשָׂה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו; וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב), שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְאֵין דַּי בְּכָךְ שֶׁחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ו'), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וְלֹא מַסְפִּיק שֶׁאֲנִי בַּעַל תְּשׁוּבָה וְחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא עָלַי לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל הַתְּשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהִגִּיעַ הוּא כְּבָר עָף בַּשָּׁמַיִם וְהִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה, לֹא־כֵן גְּדוֹלֵי מֻכְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֵטְא, הֵם מַחֲזִיקִים עַצְמָם לַהֲכִי גְּרוּעִים, וּמַרְגִּישִׁים שֶׁעֲדַיִן לֹא עָשׂוּ כְּלוּם, וַעֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה; כִּי אֶפְלוּ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת

שֶׁזָּכוּ לְהַשִּׂיג, הֵם חוֹשְׁבִים וּמְדַמִּים לְעַצְמָם שֶׁעַדַיִן גִּשְׁמוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן חוֹזְרִים תָּמִיד בְּתִשׁוּבָה. וְזוֹ הַדֶּרֶךְ לִמְדָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל — לַעֲשׂוֹת תָּמִיד תְּשׁוּבָה.

וְזֶה הָעִנְיָן שֶׁאָנוּ צְרִיכִים תָּמִיד לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בָּעֶרֶב וּבַבֹּקֶר, בְּעֵת שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע. כִּי מַהִי קְרִיאַת שְׁמַע? גִּלּוּי אֱמוּנָה: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״; אָנוּ מְגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, בַּבֹּקֶר אָנוּ מַזְכִּירִים ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הַיּוֹם. וּבָעֶרֶב אָנוּ קוֹרְאִים שׁוּב ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הַלַּיְלָה. וּמָה אָנוּ מַזְכִּירִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע? יְצִיאַת מִצְרַיִם; כִּי אָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לִזְכֹּר הֵיכָן הוּא הָיָה עַד כֹּה? בִּבְחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁעָשָׂה כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת בַּחַיִים, כָּל מִינֵי עֲוונוֹת וַחֲטָאִים, וְאָז אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי גַּאֲוָה וְיֵשׁוּת וְגַדְלוּת, שֶׁעַל יָדָן יֵלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פב): לָמָּה הוֹלֵךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר? כִּי הוּא אוֹמֵר: ׳אֲנָא אֶמְלֹךְ׳, אֲנִי רוֹצֶה לִמְלֹךְ, אֲנִי — הָאֱנוֹכִיּוּת שֶׁלּוֹ, הַגַּאֲוָה וְהַגַּדְלוּת, זֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ, זֶה מַה שֶּׁמַּשְׁפִּיל אוֹתוֹ וְשׁוֹבְרוֹ. אֲבָל אִם אָדָם מַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, זוֹכֶר הֵיטֵב מָה עָשָׂה עַד עַכְשָׁו, הוּא אַף פַּעַם

לֹא יִתְגָּאֶה עַל זוּלָתוֹ, וְתָמִיד יַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לַהֲכִי נָמֵךְ, וְאָז יִזְכֶּה לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, לְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת הַתּוֹרָה. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יד), שֶׁלִּזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לַתּוֹרָה צְרִיכִים אַרְבַּע בְּחִינוֹת בַּעֲנָוָה, לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל לְגַבֵּי גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל לְגַבֵּי בֵּינוֹנִים מִמֶּנּוּ, לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל לִפְנֵי קְטַנִּים מִמֶּנּוּ, וְאִם לֹא דַּי בָּזֶה, צְרִיכִים לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל גַּם לְגַבֵּי עַצְמוֹ, לֵידַע שֶׁאֲנִי כְּלוּם, וְאָז זוֹכִים לַתּוֹרָה, כִּי אֵין הַתּוֹרָה נִקְנֵית אֶלָּא בְּדֶרֶךְ עֲנָוָה. וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם מְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת — שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו שִׁפְלוּת, בְּטוּל הַיֵּשׁוּת, בְּטוּל הַחָמְרִיּוּת שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עב): מֵאַיִן אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי מְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת? אוּלַי אֲנִי מַטְעֶה עַצְמִי? אֶלָּא אִם נוֹפֶלֶת עָלַי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, וַאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי כְּלוּם, זֶה סִימָן שֶׁאֲנִי מְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת; כִּי מַה שֶּׁמַּצְדִּיק מַכְנִיס בָּאָדָם זֶה עֲנָוָה גְּדוֹלָה. אֲבָל אִם אָדָם מַחֲזִיק עַצְמוֹ לְיֵשׁוּת וְגַאוּת, לַחֲשֹׁב: ״אֲנִי כְּבָר מַשֶּׁהוּ״, סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְגַמְרֵי.

וְזֶה תְּלוּי כְּפִי הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, כְּפִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁזֶּה הַבִּטּוּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב): הַהִתְבּוֹדְדוּת זֶה הַבִּטּוּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; הַיְנוּ אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ

לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, לִהְיוֹת נִכְלָל בְּמְחֻיָּב הַמְצִיאוּת, הוּא וְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְזֶה אֵין יְכוֹלִים רַק כְּשֶׁמְּבַטֵּל אֶת הַיֵּשׁוּת אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי. וְלָכֵן הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הַיְסוֹד תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה) שֶׁאָדָם יֵלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־הָאָדָם, בְּאֵיזֶה שָׂדֶה אוֹ יַעַר, וְיִשְׁטַח כַּפָּיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִידַבֵּר אֵלָיו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲזַי מַעֲלָה שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַדַיִן לֹא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם; וּכְכָל שֶׁאָדָם יוֹתֵר שָׁפֵל, הוּא יוֹתֵר מַרְגִּישׁ אֶת הָרָע שֶׁעָשָׂה, וְיוֹתֵר חֲשׁוּבָה תְּפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מג:): מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא, יט): ״לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה״; וְלָכֵן גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁזָּכוּ כְּבָר לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, הֵם עָשׂוּ עַצְמָם כַּעֲנִיִּים, כְּדָוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁחִבֵּר תְּפִלּוֹתָיו: ״וַאֲנִי עָנִי״ וְגוֹ׳, אֵין לִי כְּלוּם וְכוּ׳. כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב שֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת וְהַחֲמְרִיּוּת שֶׁלּוֹ, וּבָא לִידֵי הַכָּרָה, שֶׁיִּוָּדֵעַ בְּדִיּוּק מֶה עָשָׂה. וְלָכֵן אָנוּ מַזְכִּירִים בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר בְּעֵת שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, גִּלּוּי אֱמוּנָה — יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְכֵן בָּעֶרֶב כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁזֶּה גִּלּוּי אֱמוּנָה, אָנוּ מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּזְכֹּר אֶת עֲבָרֵנוּ, וְכָךְ אַף פַּעַם לֹא נִתְגָּאֶה.

כִּי מָה אֲנוּ רוֹאִים? אָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אַשְׁרֵי זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְאֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה (עֵין יִרְוֹשַׁלְמִי פֵּאָה א׳), וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד; אֱצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַכֶּה עַל כָּל יְהוּדִי שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים קיט): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. וּמֵאַיִן אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבֶּאֱמֶת חָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה, וּבֶאֱמֶת אֲנִי יָכוֹל לְהִקָּרֵא כְּבָר בַּעַל תְּשׁוּבָה? אִם אֲנִי חָשׁ הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת כְּאֵב עֲוֹנוֹתַי, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קמא), אֲשֶׁר לִזְכוּת לְהַרְגִּישׁ כְּאֵב עֲוֹנוֹתָיו — צְרִיכִים זְכוּת; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל אָדָם הָאוֹמֵר שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הוּא מִסְתַּכֵּל עַל כֻּלָּם בְּבוּז, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא טָפֵּה סְרוּחָה, וַעֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל (אָבוֹת פֶּרֶק ג׳): הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְאֵין אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה: דַּע מֵאַיִן בָּאתָ, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ? מִטִּפָּה סְרוּחָה, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ? אֶל מְקוֹם עָפָר, רִמָּה וְתוֹלֵעָה, הַגּוּף שֶׁלְּךָ יִבָּלַע בַּקֶּבֶר, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְאִם אָדָם יַחְדִּיר דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי עֲבֵרָה, וְיִהְיֶה

בָּטֵל וּמְבֻטָּל לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יִרְצֶה כְּלוּם, רַק יַרְגִּיל עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳): כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. מָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁצָּרוֹת וְיִסּוּרִים עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, וְנִדְמֶה לָנוּ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְסֻבָּב בְּיִסּוּרִים, הוּא מִתְפּוֹצֵץ לְגַמְרֵי, וּמָרִים חַיָּיו כְּלַעֲנָה. עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּבַקְּשִׁים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וּמָרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַהַרְחָבוֹת שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז נוֹתֵן שֶׁבַח וּתְהִלָּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד, ב): ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״; דָּוִד הַמֶּלֶךְ סָבַל יִסּוּרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, סָבְבוּהוּ לֵיצָנִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵין מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, מִזְמוֹר קכד): אֵין לְךָ דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִים כְּדוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ; וְכֵן סָבַל עוֹד הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצה) מַה הֶחֱזִיקוֹ? ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״, כְּשֶׁעָבְרָה עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה, לֹא אִבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, אֶלָּא מָצָא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ הַצָּרָה, שֶׁהָלְאָה הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת גָּרוּעַ בְּהַרְבֵּה. וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל הָיָה לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית ב, ט): אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל צָרָה שֶׁהָיִיתִי נִכְנָס בָּהּ, אַתָּה הָיִיתָ מַרְחִיבָהּ לִי, נִכְנַסְתִּי בְּצָרָתָהּ שֶׁל בַּת־שֶׁבַע, נָתַתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נָתַתָּ לִי אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוֹרָה לָנוּ דֶּרֶךְ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁסֵּפֶר הַתְּהִלִּים, זֶה כָּל הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁמִּכָּל צָרָה עָשָׂה מִזְמוֹר תְּהִלִּים.

וְזֹאת רָצָה רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁנַּרְגִּיל עַצְמֵנוּ — לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נֵצֵא מִכָּל גְּלוּתֵנוּ, גָּלוּת מִצְרַיִם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ט, א): אִם בָּאָה עַל הָאָדָם צָרָה, לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָכוֹל לְעָזְרוֹ, וַחֲבָל עַל הַזְּמַן, חֲבָל לִטְרֹחַ וְלָרוּץ אַחַר בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר לֹא יָבִינוּ אוֹתְךָ, רוּץ וּבְרַח יוֹתֵר טוֹב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ צָרוֹתֶיךָ. וְכֵן בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ תִּמְצָא הַרְחָבוֹת, וְאָז תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן ג׳): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְלֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבָד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תְּבַזֶּה תְּפִלָּתָם;

דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּקֵשׁ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — הֲלֹא יַגִּיעַ זְמַן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ — לֹא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, שׁוּם דָּבָר, וּמַה נַּעֲשֶׂה? נִבְרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אֲזַי רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, קַבֵּל אֶת תְּפִלּוֹתֵינוּ; וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), שֶׁכָּל גְּדוֹלֵי מְבַחֲרֵי הַצַּדִּיקִים לֹא זָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁהִתְבּוֹדְדוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לָזֶה צְרִיכִים לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, הַמַּחַ שֶׁלָּהֶם יָשֵׁן, אֵינָם מַרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרַעַ שֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיק וְשׁוֹמְעִים בְּקוֹלוֹ, אָז נִפְתָּח הַפֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה. וְלָכֵן קֹדֶם שֶׁאָדָם מִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, הוּא בְּגָלוּת עֲמֻקָּה מְאֹד, גָּלוּת מִצְרַיִם, וְחֹשֶׁךְ וּמָר לוֹ מְאֹד, שֶׁזֶּה כְּלַל הַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אֲשֶׁר אֵין בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ צָרָה. וּמַה הַפִּתְרוֹן לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת? לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֵיךְ מַגִּיעִים לָזֶה? עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמַּחְדִּיר בָּנוּ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאָז זוֹכִים לְחָג הַחֵרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁצְּרִיכִים לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וָרֶגַע, כִּי בְּכָל מַעֲמָד וּמַצָּב שֶׁאָדָם נִמְצָא, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא

בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר צְרִיכִים לָבוֹא וְלִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין מֻשָּׂג שֶׁל יֵאוּשׁ, אַף שֶׁעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, הָיִיתָ בִּגְלוּת מִצְרַיִם, וְעָשִׂיתָ כָּל הַתּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְיִהְיֶה לְךָ חַג הַחֵרוּת, וְתוּכַל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּאָדָם הַמִּתְבּוֹדֵד אֵלָיו וּמְדַבֵּר לְפָנָיו, אֵיזֶה נֹעַם וַעֲרֵבוּת וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הִיא זוֹ, שֶׁאָדָם מְטַיֵּל בְּחַדְרוֹ, וְהוֹלֵךְ אָנָה וָאָנָה, וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וְיוֹצֵא לַשָּׂדֶה וּפוֹרֵשׂ כַּפָּיו לַשָּׁמַיִם, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ, אוֹ נִכְנָס בְּתוֹךְ עֲבִי הַיַּעַר וְצוֹעֵק קוֹלֵי קוֹלוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): כְּשֶׁהַמַּחְיִן הֵם בְּעִבּוּר, שֶׁעֲדַיִן לֹא הוֹלִידוּ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ בְּמֹחוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָחוּשׁ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְכָל הָעוֹלָם זֶה רַק אֱלֹקוּת, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֵין מֻשָּׂג שֶׁל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. אֲבָל לְהַגִּיעַ לָזֶה, צָרִיךְ לִצְעֹק הַרְבֵּה קוֹלוֹת, וּבְתוֹךְ הַיַּעַר, שֶׁאֵין אִישׁ שׁוֹמֵעַ. כִּי אִם צוֹעֵק בִּמְקוֹם יִשּׁוּב, כְּבָר חָסֵר לוֹ מִן הָאֱמֶת, כִּי רוֹצֶה שֶׁבְּנֵי־אָדָם יִשְׁמְעוּ אֵיךְ הוּא צוֹעֵק, וְיֹאמְרוּ: אֵיזֶה

אַבְרֵךְ עוֹבֵד ה׳ זֶה, אֵיזֶה בָּחוּר יְרֵא שָׁמַיִם זֶה, אֲשֶׁר זֶה כְּבָר שֶׁקֶר. וְלָכֵן שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם יְחִידִי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב): הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי, וְהַמְפַנֶּה לִבּוֹ לְבַטָּלָה, הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ; הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בְּנֵי־אָדָם הוֹלְכִים שָׁם בַּיּוֹם, וְצוֹעֵק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּקוֹלוֹת, אַזַי נִפְתָּח לוֹ הַמַּח, וְנִכְלָל בִּמְחַיֵּב הַמְצִיאוּת. כִּי חֲשִׁיבוּת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת — אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמַּרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל חַג הַחֲרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת מַחְדִּיר בָּנוּ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר מְעוֹרֵר אוֹתוֹ מֵהַשָּׁנָה, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ לִישֵׁן, וּמַחְדִּיר בּוֹ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל מַה שֶׁהַצַּדִּיק עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וּמַשִּׂיג אֵין סוֹף, כְּמוֹ־כֵן יָכוֹל לָרֶדֶת מַטָּה מַטָּה, וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), שֶׁהַצַּדִּיק מַרְאֶה לַגְּדוֹלִים שֶׁעֲדַיִן אֵינָם יוֹדְעִים כְּלוּם, וְלַקְּטַנִּים מַרְאֶה לְבַל יִתְיָאֲשׁוּ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

נִמְצָא עִמָּכֶם, אִתְּכֶם וְאֶצְלְכֶם. וְלָכֵן כָּל הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֻרָב לְרַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא זוֹכֶה לֶחָג הַחֵרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע. אַשְׁרֵי הָאָדָם הַמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לֶחָג הַחֵרוּת וְלִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְיִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ (מִיכָה ז, טו): ״כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת״ בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מֵחְשָׁךְ לְאוֹר

יְגֵלֶּה אֵיךְ אָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל יוֹם, וְחַיָּב לִזְכֹּר
כָּל יְמֵי חַיָּיו אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֵיךְ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל
יָצְאוּ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, מֵחְשָׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל. וְדָבָר זֶה
סוֹבֵב גַּם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַצָּבוֹ הַפְּרָטִי.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁבְּחַג הַפֶּסַח אָדָם יוֹצֵא מֵחשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, כִּי אָז מֵאִיר אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא, מֵהָאֲרַת הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפב)

קוּנְטְרֵס

מֵחשֶׁךְ לְאוֹר

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כָּל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל. אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י): אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב, וְלֹא יוֹעִיל מְאוּמָה, וּמֵאָז שֶׁקִּבְּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם (שַׁבָּת פט); אֻמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּאֵל אֶחָד, הֵם מַרְגִּישִׁים עַצְמָם נְחוּתִים, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם תּוֹרָה, וְהֵם דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יֵשׁ לָהֶם מִצְוֹות, שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ מַכְרִיחָם לְקַיֵּם מִצְוֹות, אֶלָּא חֲפֵצִים לְמַלֵּא רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, שֶׁעוֹשִׂים אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה

עֲצוּמָה. וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו כְּשֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לָצֵאת מֵ״חשֶׁךְ לְאוֹר״ גָּדוֹל, עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן שֶׁכֻּלָּנוּ נִתְעוֹרֵר בְּיַחַד לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעָבַר, וַעֲדַיִן עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, הֵן מִבְּנֵי עֵשָׂו וְהֵן מִבְּנֵי יִשְׁמָעֵאל, עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ גּוֹי כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳), שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לִשְׂמֹחַ בָּהּ — שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי. וּבֶאֱמֶת מָה אָנוּ רוֹאִים? עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹקֵיכֶם״. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו׳.): הַתְּפִלִּין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה כָּתוּב בָּהֶם? מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ; אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם. עַם יִשְׂרָאֵל מְיַחֲדִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל אַף כָּל הַתְּלָאוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, הֶחֱזִיקוּ בֶּאֱמוּנָה, וּבֶאֱמוּנַת חֲכָמִים. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, לא): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״, שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, בַּה׳ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁכָּל־כָּךְ חָשׁוּב אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁעַל יָדָהּ הָאָדָם יוֹדֵעַ

אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְאֵינוֹ נוֹטֶה — לֹא לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל, אֶלָּא הוֹלֵךְ עַל הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה. כִּי הַיְסוֹד בְּעֵם יִשְׂרָאֵל זֶה אֱמוּנַת חֲכָמִים, אָנוּ צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְלֹא לְהַמְרוֹת פִּיהֶם, כִּי הֵם הַמּוֹלִיכִים אוֹתָנוּ בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה. כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ תְּלוּיָה רַק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי בְּלִי זֶה לֹא יוֹדְעִים מַה זֶּה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וּבְלִי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, אֵין יוֹדְעִים מַה כָּתוּב בְּתוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

וְלָכֵן כָּל הַגְּאֻלָּה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל זָכוּ לָהּ מֻשָּׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, אַחַר שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, שְׁמָדוֹת וַהֲרִיגוֹת וּרְצִיחוֹת, וּבְכָל פַּעַם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֵאִיר לָהֶם, שֶׁיֵּצְאוּ מֵ״חֹשֶׁךְ לְאוֹר״ עַל־יְדֵי חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל וְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְכֵן עַתָּה, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לָצֵאת מֵ״חֹשֶׁךְ לְאוֹר״ לִזְכּוֹת לְקַבֵּל אֶת חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, וְלָצֵאת כְּבָר מִגָּלוּת מִצְרַיִם, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה), שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם יוֹתֵר מִשְּׁבָעִים אֻמּוֹת, וּמִכֻּלָּם לֹא הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל; רַק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ הוֹרְגִים וְרוֹצְחִים, חוֹנְקִים וְשׁוֹרְפִים. וְזֹאת אָנוּ רוֹאִים מֻשָּׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מְאֻחָדִים נֶגֶד עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִים

לְיִשְׂרָאֵל. וְעָלֵינוּ לִזְכֹּר אֶת זֹאת בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֻחָדָשׁ, לָצֵאת מִ"חשֶׁף לְאוֹר". וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבְרִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, לוּלֵא שֶׁשָּׁלַח לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַדִּיקֵי אֱמֶת הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהֵם מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל; אֵין דָּבָר כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם, שֶׁנִּמְצָאִים בְּחשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, צְרִיכִים לְהַאֲמִין, שֶׁיְּכוֹלִים לָצֵאת מִ"חשֶׁךְ לְאוֹר", שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן. אֵין מֻשָּׂג שֶׁאָדָם רַק מְקַלְקֵל, וְנִמְצָא בַּאֲפֵלָה וּבְחשֶׁךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְתַקֵּן וְלָצֵאת לְאוֹר גָּדוֹל, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה! גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, וּצְרִיכִים לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלָבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל

צָרָכָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי מְבַקֵּשׁ רַק מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים, יֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה מְרִירוּת בַּבַּיִת, צָרוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, אֵין לוֹ שׁוּם נַחַת וְכוּ', אֲשֶׁר לֹא חָסַר יִסּוּרִים, בַּר מִינָּן, וְאָדָם בָּא בְּלֵב נִשְׁבָּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת כָּל לִבּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לַכֹּל, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצֵא "מֵחֶשֶׁךְ לְאוֹר", וּמִי שֶׁזָּעְתּוֹ שָׁפְלָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב יְהוּדִי שָׁבוּר, בַּעַל לֵב נִשְׁבָּר, וּבָא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, אַזַּי זוֹכֶה לָצֵאת מֵ"חֶשֶׁךְ לְאוֹר"; וְזֶה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָנוּ מְצֻוִּים לְזָכְרָהּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם; כִּי יֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, וְעִקַּר קְרִיאַת שְׁמַע זֶה גִּלּוּי אֱמוּנָה — "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד", שֶׁנִּזְכֹּר אֲשֶׁר מִי מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה? רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בָּעֶרֶב נִזְכֹּר כָּל הַלַּיְלָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה אֶת הַבְּרִיאָה, וְהַמִּצְוָה בַּבֹּקֶר לִזְכֹּר אֶת זֹאת כָּל הַיּוֹם, וְלֹא לְהַסִּיחַ דַּעַת כְּרֶגַע, שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וּכְפִי שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כָּךְ חַיָּיו נְעִימִים וְקַלִּים. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן

רנ), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאִים לָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֲשֶׁר זוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד׳): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ״ה אֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״; וְזֶה מַה שֶּׁאָדָם צָרִיךְ לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ, שֶׁאֵין טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן כח): אֵין לְךָ כְּשָׁפִים כִּכְשָׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם, אֲשֶׁר הָיוּ עוֹבְדֵי אֱלִילִים, מְלֵאֵי זִמָּה. וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לַעֲבֹר אֶת כּוּר הַבַּרְזֶל הַזֶּה, לִהְיוֹת בֵּין אֻמָּה שְׁפֵלָה כַּמִּצְרִים, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם הָיוּ מְאֹד מְגֻנִּים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמִּים; וְעַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לַעֲבֹר אֶת הַסִּבָּל הַזֶּה וְהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיהֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לָצֵאת מִ״חשֶׁךְ לְאוֹר״. וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה. כִּי כָּל הַגָּלוּת זֶהוּ חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, וְהַגְּאֻלָּה הִיא אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז יִתְקַיֵּם (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ לְכָל הָעַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה׳״; וְלָכֵן אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל, שֶׁבְּמִצְרַיִם הַמֹּחִין הָיוּ בְּצִמְצוּם, מִצַּר־יָם — אוֹתִיּוֹת מִצְרַיִם, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁהֵם יָם הַחָכְמָה הָיוּ בְּמֵצָר, הַיְנוּ שֶׁהַמֹּחַ יָשֵׁן, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת

יְמֵיהֶם, וְיכוֹלִים לַעֲבֹר לָאָדָם שִׁבְעִים שָׁנָה וְהוּא יָשֵׁן, מִחוֹ יָשֵׁן. וּמַה נִּקְרֵאת שְׁנָה? שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֵין לְךָ שֵׁנָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ. וְעַל זֶה אָמַר חֲנִי הַמְעֻגָּל (תַּעֲנִית כג.): מִי אִיכָּא דְּנַיְים שִׁבְעִים שְׁנִין?! וּבַמֶּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁאָדָם יָשֵׁן? שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ, זֶה סִימָן שֶׁמֹּחוֹ יָשֵׁן. וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא מְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה, וּמְגַלֶּה לוֹ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְלָכֵן הַצַּדִּיק פּוֹתֵחַ אֶת פֶּה הָאָדָם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיק הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל חַכְמֵי הַתּוֹרָה הַמַּרְבִּיצִים תּוֹרָה בָּרַבִּים, הֵם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם "מֵחשֶׁךְ לְאוֹר". אֲבָל עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי כְּנֶגֶד זֶה יֵשׁ עֵרֶב־רַב הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים, וְהֵם חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם הַפִּקְחִים, אֲבָל כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, אָז רוֹאִים מִי הִצְלִיחַ בַּחַיִּים וּמִי הִפְסִיד?! מִי שֶׁזָּכָה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְדִבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְסִפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, לָמַד תּוֹרָה, קִיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אָדָם זֶה יָצָא בְּכָל יוֹם וְיוֹם "מֵחשֶׁךְ לְאוֹר", וּמִי שֶׁמִּתְלוֹצֵץ מִכָּל זֶה, מִסְכֵּן, מְבֻלָּה זְמַנּוֹ בִּלְשׁוֹן־הָרַע,

רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת וּדְבָרִים בְּטֵלִים, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, הוּא נִמְצָא בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְרָעִים וּמָרִים חַיָּיו, שֶׁהוֹלֵךְ נָע וָנָד, וְאֵינוֹ מוֹצֵא מְקוֹמוֹ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! דַּיְקָא עַכְשָׁו שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְחַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, אֲנַחְנוּ מוּכָנִים לָצֵאת מֵ"חשֶׁךְ לְאוֹר", וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בָּעֲרֶב וּבַבֹּקֶר בְּעֵת שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, כִּי כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִים "שְׁמַע", שֶׁזֶּה גִּלּוּי הֶאֱמוּנָה, עָלֵינוּ לִזְכֹּר בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב הָיִינוּ עַד עַכְשָׁו, הָיִינוּ בַּאֲפֵלָה גְּדוֹלָה, בְּחשֶׁךְ כָּפוּל וּמְכֻפָּל, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבִזְמָה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְזֶה אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, נַעֲשֶׂה גַּם עַכְשָׁו, הָעֵרֶב רַב מִתְגַּבְּרִים וּמִתְפַּשְׁטִים עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַעֲבִירִים אוֹתָם עַל הַדָּת, וְשׁוֹלְחִים אֶת שְׁלִיחֵיהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה כְּלַל הַגָּלוּת וְהַחשֶׁךְ, עַרְבִית, שֶׁמָּרִים מְאֹד חַיֵּי הָאָדָם; כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ חשֶׁךְ, אָז רָבִים זֶה עִם זֶה, אֶחָד נִכְנָס בְּתוֹךְ הַשֵּׁנִי,

כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה אוֹתוֹ מֵרֹב עֲבִיוּת הַחֹשֶׁךְ, וְנִתְקָל בּוֹ וּמַפִּילוֹ, וּמִתְקוֹטְטִים וְכוּ׳. אַךְ עִקַּר סוֹד חַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, שַׁחֲרִית, שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּכֶת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל׳):

שַׁחֲרִי״ת רָאשֵׁי תֵּבוֹת: חָ׳כָם, רָ׳שָׁע, תָּ׳ם, שֶׁ׳אֵינוֹ יוֹ׳דֵעַ. מַהי הַשִּׁלְמוּת בְּעַם יִשְׂרָאֵל? כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד, אֶפִלּוּ אֶחָד חָכָם, אֶחָד רָשָׁע, אֶחָד תָּם, אֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, כֵּינָן שֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד, זֶה חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה כְּבָר הַשַּׁחֲרִי״ת, אוֹר הַשַּׁחַר עוֹלֶה. וְזֶה יָבִיא לָנוּ אֶת הַגְּאֻלָּה, אִם אָנוּ נִתְאַחֵד יַחַד, וְנֹאהַב זֶה אֶת זֶה, נִשְׂרֹף אֶת הַחָמֵץ, שֶׁהִיא הַגְּזֵלָנוּת הָאֲרוּרָה שֶׁנִּמְצֵאת בְּתוֹךְ תּוֹכֵנוּ, שֶׁאֶחָד שׁוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי, וּלְבַל נַעֲבֹד זֶה עַל זֶה, הָבָה נַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ אֶת הָאֱמֶת, שֶׁעַדַיִן אֶחָד שׁוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, עֲדַיִן אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת זוּלָתוֹ, וּמְדַבֵּר עָלָיו מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ, וְאֵיךְ אָנוּ רוֹצִים שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ הַגְּאֻלָּה?! וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁהַגָּלוּת הַמָּרָה וְהָאֲרֻכָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֵינוּ נִקְרֵאת עֲרַבִי״ת, חֹשֶׁךְ, שֶׁאָז הַסָּמ״ךְ־מ״ם, יִמַּח שְׁמוֹ וְגוּנְדָא דִּלֵיהּ, עוֹשִׂים פְּרוּדִים בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמִּפְלָגוֹת, פֶּלֶג, כְּדוֹר הַהַפְלָגָה, לְפַלֵּג אֶת הָעָם, לְהַחְדִּיר שִׂנְאָה בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי, לְהַפְרִיד אֶת הָעֵדוֹת — זוֹ הַגָּלוּת, זֶה הַחֹשֶׁךְ. אֲבָל הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ מְצַפִּים וּמְיַחֲלִים לָהּ הִיא — לָצֵאת

מֵ״חשֶׁךְ לְאוֹר״, לִזְכוֹת לְאוֹר הַשַּׁחַר, שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם שֶׁהוּא עֲדַיִן רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר, כִּי בָּזֶה שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, יְכוֹלִים לְהַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר (תְּהִלִּים לז, ז): ״דְּעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; אִם תְּחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ וְתִמְצָא אֵצֶל כָּל יְהוּדִי הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, אָזַי תִּרְאֶה שֶׁכְּבָר אֵינוֹ רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ, כְּבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם, כִּי כֵּיוָן שֶׁדָּנִים כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, מַחֲזִירִים אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּבֶאֱמֶת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; עַם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַהֲוָיָ״ה אֱלֹקֵיכֶם״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְחָפֵץ שֶׁנִּגְלֶה זְכוּת עַל כָּל יְהוּדִי, שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִרְאוֹת רַק אֶת הַטּוֹב אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לָצֵאת מֵ״חשֶׁךְ לְאוֹר״. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפָאֳרָם; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן, וְהוּא יִהְיֶה הַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (ח״ג רעג.): ״מַ״ה שֶׁ״הָיָה ה׳וּא שֶׁיִּהְיֶה״ (קֹהֶלֶת ט), רָאשֵׁי תֵּבוֹת מֹשֶׁ״ה; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן,

וְאֵיךְ גָּאַל אֶת יִשְׂרָאֵל? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים ((מְנָחוֹת סה:): מֹשֶׁה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה; וְכָתוּב בַּזֹּהַר: מֹשֶׁה רַבֵּנוּ תָּמִיד הִשְׁתּוֹקֵק לְהַגְבִּיהַּ וּלְהַעֲלוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתוֹ, וּבְשָׁעָה שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ קִטְרֵג, מֶה עָנָה לוֹ מֹשֶׁה? (בְּמִדְבַּר יא, כט): "הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי? ! מִי יִתֵּן וְיִהְיוּ כָּל הָעָם נְבִיאִים"; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָהַב אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא מַנְהִיג אֲמִתִּי, שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר עַמּוֹ, וְרוֹצֶה לְהוֹצִיאָם מֵ"חשֵׁף לְאוֹר", לֹא־כֵן הַסַּמֵ"ךְ־מֵ"ם וְגַנָּא דִּלְיָה, כָּל כֹּחָם זֶה 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', לַעֲשׂוֹת מְרִיבוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לְפַגֵּם וּלְהַרְבּוֹת אֶת הַחשֵׁף. וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבִפְרָט עַכְשָׁו, שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְחַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אֶת הַמִּצְוָה הַיְקָרָה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְלִזְכּוֹר אֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עֲדַיִן מַחֲזִיק בְּאֶחָד — אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן פ'), שֶׁמָּצִינוּ מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁאֻפְלוּ הָרְשָׁעִים שֶׁהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם יִצְרָם, כֵּיוָן שֶׁדָּרְשׁוּ מֵהֶם שֶׁיָּמִירוּ אֶת דָּתָם, קָפְצוּ לְתוֹךְ הָאֵשׁ וּמָסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁאֻפְלוּ הָרְשָׁע הַכִי גָּדוֹל, בַּר מִינָן, עֲדַיִן נִשְׁמָתוֹ מְאֻחֶדֶת בְּאֶחָד. וְכֵן זֶה אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְלָכֵן שַׁחֲרִי"ת רָאשֵׁי תֵּבוֹת: חָ׳כָם, רָ׳שָׁע, תָּ׳ם, שֶׁ׳אֵינוֹ יוֹדֵעַ, כִּי כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְּרָה תּוֹרָה; אֶחָד חָכָם,

אֶחָד רָשָׁע, אֶחָד תָּם, וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, כֻּלָּם מַחֲזִיקִים בְּאֶחָד, בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁאֶחָ״ד בְּגִימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, עָלֵינוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֶחָד צָרִיךְ לַעֲזֹר לַזּוּלַת, וְזוֹ הַשְׁלֵמוּת, וְזֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנַּעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, חִבִּיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָחִים שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב אֶלֶף קָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְכָל קָרְבָּן הָיוּ בָּזֶה יְחוּדִים גְּדוֹלִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר חָשׁוּב הַחֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, שֶׁזּוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁיְּהוּדִים יַעֲזְרוּ זֶה לָזֶה, וְלֹא יִבְדְּקוּ בַּצִּיצִיּוֹת, אֶלָּא מְאֻחָדִים כֻּלָּם בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבָזֶה כָּל יְהוּדִי אוֹחֵז — אֶחָד חָכָם, הֶחָכָם מַחֲזִיק בְּאֶחָד, בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶחָד רָשָׁע, אֲפִלּוּ הָרָשָׁע לֹא יָמִיר דָּתוֹ, וְיִמְסֹר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶחָד תָּם, מִסְכֵּן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, אֲבָל בִּפְנִימִיּוּת — נִשְׁמָתוֹ מְאֻחֶדֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל — מִסְכֵּן, אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ מְאֻחֶדֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָלֵינוּ לִמְצֹא אֶת הָאֶחָד הַזֶּה אֵצֶל כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה, וְלַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד לַעֲזֹר לַזּוּלַת, וּבָזֶה שֶׁמַּתְחִילִים אֶת לֵיל הַסֵּדֶר: ״כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל, כָּל

דְּצָרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח״ — מִי שֶׁאֵין לוֹ לֶאֱכֹל, מִי שֶׁאֵין לוֹ עַל צָרְכֵי הֶחָג — שֶׁיָּבוֹא וְנִתֵּן לוֹ, כִּי זֶה סֵמֶל חַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח — שֶׁיְּהוּדִים עוֹזְרִים זֶה לָזֶה. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (זֹהַר חֵלֶק א׳ קד): בְּשַׁעֲתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָחִים לֵיהּ לְבַר נָשׁ, שׁוֹלֵחַ לוֹ עָנִי לִזְכוּת בּוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נִמְצָא הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא, בַּחֹשֶׁךְ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי גַּם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְאֵיךְ אָנוּ רוֹאִים וְיוֹדְעִים אֶת זֹאת? כִּי שׁוֹלֵחַ לָנוּ מַתָּנָה, וּמַהִי? עָנִי. כְּשֶׁבָּא לְפְתֹּחַ בֵּיתֵנוּ יְהוּדִי, וּמְבַקֵּשׁ צְדָקָה, עָלֵינוּ לְתָפְסוֹ בִּשְׁתֵּי יָדַיִם וּבְפָנִים שְׂמֵחוֹת, לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי עֲנִיִּים בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְזֶה חָשׁוּב מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן חַג הַפֶּסַח נִקְרָא חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָנוּ עוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וְאוֹמְרִים חֲכֶמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לְהִיוֹת מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת אַל תִּגַּע בּוֹ. אָנוּ נִמְצָאִים בְּצָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל, שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְעִידָה שֶׁהֵם פִּרְאֵי אָדָם — מִשְׁתּוֹלְלִים, אָדָם יוֹצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ, וְצָרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים, שֶׁיַּחֲזֹר בָּרִיא וְשָׁלֵם חֲזָרָה. וּמָה עוֹזֵר לָאָדָם? הַצְּדָקָה. כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי י׳, ב): צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת; אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק

א׳, סִימָן רא), שֶׁזֶּהוּ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַצַּ״ת, אִם אָדָם נוֹתֵן לֶעָנִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַל מַצּוֹת לְפֶסַח, אֲזַי נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ: ״צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת״. וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה, כְּשֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְחַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, וּמְשַׁתַּדְּלִים לָצֵאת מֵחשֶׁךְ לְאוֹר, עָלֵינוּ לְקַבֵּל כָּל יְהוּדִי בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְלַעֲזוֹר לְכָל הַנִּצְרָכִים, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא י׳): גְּדוֹלָה צְדָקָה, שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה, אָמֵן וְאָמֵן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חַג הַחֵרוּת

בּוֹ תִּבאַר מַעֲלַת חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָז הָאָדָם יוֹצֵא
לְחֵרוּת מֵהַיֵּצֶר הָרָע, וְעַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה
וְלִהְיוֹת זָהִיר מֵחָמֵץ, נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשֶׂה
בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִקְרָא חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, כִּי אָז נִמְשָׁכִים עַל הָאָדָם מֹחִין גְּבוֹהִים בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָדָם נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפג)

קוּנְטְרֵס

חַג הַחֵרוּת

א.

שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וּמֵאָז שֶׁעָלְתָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִמְצֵם עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּבָרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הָיָה אוֹר אֵין סוֹף, וְצִמְצֵם עַצְמוֹ, כִּבְיָכוֹל, וְנַעֲשָׂה חָלָל הַפָּנוּי, וּמִשָּׁם בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. וּמֵחֲמַת הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים עַל גַּבֵּי לְבוּשִׁים, עַד שֶׁיֵּשׁ מְצִיאוּת, שֶׁאָדָם

חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ דָּבָר כָּזֶה נִפְרָד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אֶלָּא זוֹ הַבְּחִירָה שֶׁמָּסְרוּ לָאָדָם — אִם יִרְצֶה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יִרְצֶה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הָאוֹר, הַזִּיו, הַחִיּוּת, הַדְּבֵקוּת בִּשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, יִרְצֶה לְהַמָּשֵׁךְ אֶל הַשֶּׁקֶר וְהַחֹשֶׁךְ, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְלַעֲקֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאָדָם, בְּרָאוֹ שֶׁהוּא יַכִּירוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בֹּא מב:), שֶׁעִקַּר הַבְּרִיאָה הָיְתָה ׳בִּגִין דִּיִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ׳, שֶׁאָדָם יְזַכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְנִכְשַׁל בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין יח:): כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּנִדּוּי, הוֹלִיד רוּחִין וְשֵׁדִין וְלִילִין; הֵינוּ שֶׁבָּאוּ קְלִפּוֹת וְחִמְּמוּ אוֹתוֹ, וּפָגַם בִּבְרִיתוֹ. וְאוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל (שַׁעַר הַפְּנִימִיּוֹת, פֶּסַח), שֶׁמֵּאָז שֶׁחָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, כָּל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הֻצְרְכוּ לָרֶדֶת אַחַר־כָּךְ לְמִצְרַיִם, וְלִסְבֹּל שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם. הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיָּצְאוּ לְבַטָּלָה מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, הֵן הֻצְרְכוּ לַעֲבֹר אֶת הַסֶּבֶל הַנּוֹרָא בְּשִׁעְבּוּד מִצְרַיִם, וְשָׁם מֵרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם, כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת א, יד): ״וַיְעַבְּידוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ, וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה

בַּשָּׂדֶה, וְכָל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ״. וְלָמָּה הֻצְרְכוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד בַּשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה בְּמִצְרַיִם? כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיָּצְאוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן. הַנְּשָׁמוֹת הָאֵלּוּ הָיוּ כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר, כָּל מִינֵי זְכוּכִים שֶׁזְּכוּ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד שֶׁיִּהְיֶה גַּם־כֵּן כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת אַמְתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה. שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם הָיָה שִׁעְבּוּד קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶשָׁה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; הַמִּצְרִים הָיוּ מְזֻהָמִים מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מט.): עֲשָׂרָה קַבִּין כְּשָׁפִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מִצְרַיִם; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כח): אֵין לְךָ כְּשָׁפִים כִּכְשָׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם. וּמַה הֵם כְּשָׁפִים? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין סז.): לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן כְּשָׁפִים? שֶׁמַּכְחִישִׁין פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה; הֵינוּ כִּי כְּשָׁפִים מַכְחִישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּשׁוּף זֶה עִנְיָן שֶׁל דְּמְיוֹנוֹת, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת אַמְתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מַכְחִישִׁין בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה. וּבְרַגַּע שֶׁאָדָם נִכְנָס בִּדְמְיוֹן שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ־וְאֶצְלֵנוּ, זֶה כְּבָר שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם. וְזֶה מַה שֶּׁכָּל

אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד; כִּי שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם הָיָה אָז, וְשִׁעְבּוּד מִצְרַיִם נִמְצָא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְלָכֵן עַכְשָׁו כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּאוֹתוֹ חֵטְא שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, בַּר מִינָן, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מֵכְרָח לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם — לְמֵצַר־יָם, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּמֵצַר וּבְצָמְצוּם, וְצָרִיךְ לִסְבֹּל אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לה), שֶׁכְּלַל הַתַּאֲוּוֹת רָעוֹת הֵן אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לוֹקְחִים מֵהֶם אֶת הַתַּאֲוּוֹת, אֲזַי צְרִיכִים לֵילֵךְ בְּגָלוּת שֶׁלָּהֶם. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכִיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל (וְעַיֵּן בְּרֵאשִׁית רַבָּה טז, ד). וּכְשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הֲרֵי זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁחָטָאנוּ בִּפְגַם הַבְּרִית, בָּעֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם שֶׁהָיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם שֶׁיֵּשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל עַכְשָׁו; שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וּמְרִירוּת, יִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מְשֻׁעְבָּדִים בְּצָרוֹת, שֶׁאֵינָם רוֹאִים דֶּרֶךְ אֵיךְ יֵצְאוּ מִזֶּה פַּעַם. עִם כָּל זֹאת חָמַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל

עַם יִשְׂרָאֵל, וְשָׁלַח אֵלֵינוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, אֲשֶׁר הוּא גִּלָּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הִכְרִיז לְכֻלָּם (דְּבָרִים ד׳): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ״ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ״; מַה אִתְּכֶם?! לָמָּה אַתֶּם מְשֻׁעְבָּדִים לְמִצְרַיִם?! בֹּאוּ וְהַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! בֹּאוּ וּפִתְחוּ אֶת פִּיכֶם, וְתִדַּבְּרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵצְאוּ מֵהַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם וְשֶׁעָבְרָה עֲלֵיכֶם! וְכֵן עָשׂוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וּמֵאָז שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְגִלָּה לָהֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל מַה שֶּׁצְּרִיכִים יֵשׁ לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּתוּב (שְׁמוֹת ב, כג־כה): ״וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה, וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹ׳, וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר לָהֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֵּדַע אֱלֹהִים״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יוֹצֵא מִמְּצָרִים. וְזֹאת הִכְנִיס מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיַּתְחִילוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא הֶחְדִּיר בָּהֶם — תֵּדְעוּ לָכֶם, אִם עוֹבֵר עֲלֵיכֶם שִׁעְבּוּד, וּרְצוֹנְכֶם לָצֵאת מִמְּצָרִים, הַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא!

ב.

יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר שֶׁעִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה רַק עַל יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי פָּתַח לָהֶם הַמַּחַ וְהַדַּעַת, שֶׁיִּרְצוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת! וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳) עַל־פִּי הַמִּשְׁנָה (תְּרוּמוֹת פֶּרֶק ב׳): סְתָם חֵרֵשׁ — אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַצַּדִּיק, אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא אִלֵּם, מֵחוֹ יָשָׁן. אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה וְשׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַצַּדִּיק, אֲזַי מִתְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה. וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ. וְזֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם, כָּךְ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם; אִם עוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַכְאוֹבִים, בִּלְבּוּלִים, חֲטָאִים, עֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְרוֹצֶה לָצֵאת מִגְּלוּת מִצְרַיִם שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו. הָעֵצָה הִיא רַק לִבְרֹחַ לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, לְאֵיזֶה שָׂדֶה וּלְאֵיזֶה יַעַר, אוֹ לְאֵיזֶה קֶבֶר שֶׁל צַדִּיק, וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וּתְלָאוֹת, מַכְאוֹבִים וּבִלְבּוּלִים, בָּא וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם חָזָק בָּזֶה, אֲזַי סוֹף כָּל

סוֹף רוֹאֶה יְשׁוּעָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה א׳): ״וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל״ — מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה — נַעֲנָה. עוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ גָּלוּת מִצָּרִים, אֲבָל עָלֵינוּ לָצֵאת מִמִּצָּרִים — מִמְּצַר־יָם, מֵהַצְּמָצוּמִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁגָּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם דִּבְּרוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְסִפְּרוּ לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לָהֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יָצְאוּ מֵחָמְרִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, מִשֶּׁבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, עַד שֶׁזָּכוּ לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, וְכָל זֶה נַעֲשָׂה רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת מִמִּצָּרִים, מֵהַמֵּצַר שֶׁלָּכֶם, וְלִזְכּוֹת לִיצִיאַת מִצְרַיִם, לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלָּכֶם, הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם מֵהַיּוֹם הַזֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לָכֶם, כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם, וְאֵין צָרִיךְ אֶתְכֶם, וְאֵינְכֶם שָׁוִים כְּלוּם, הַכֹּל זֶה דְּמְיוֹנוֹת, כְּשָׁפִי מִצְרַיִם; כִּי בֶּאֱמֶת כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁמְּדַבֵּר וּמְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — נִשְׁמָע בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאִם הָיָה יוֹדֵעַ מַה זֶּה פּוֹעֵל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, הָיָה מִתְחַזֵּק לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁבְּנֵי־אָדָם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים אֶל כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים הַמִּתְחַזִּים כְּרַבָּנִים, כִּמְקֻבָּלִים, וּמְחַפְּשִׂים תִּקּוּנִים, בְּעֵת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, רַק תִּפְתְּחוּ אֶת פִּיכֶם, וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְבָר אַתֶּם יוֹצְאִים מִמְּצָרִים. וְאַף שֶׁאַתֶּם מַרְגִּישִׁים עַצְמְכֶם הֲכִי גְּרוּעִים, וַעֲשִׂיתֶם כָּל הָעֲוונוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל', סִימָן ג'): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא כֹהֵן וְלֹא אוּרִים וְתוּמִים, אֶלָּא תְּפִלָּה בִּלְבַד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אַל תְּבַזֶּה אֶת תְּפִלָּתָם; דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְכוּ', מַה יַּעֲשׂוּ? הֲלֹא יְבַקְשׁוּ אוֹתְךָ, עַל־כֵּן תִּשְׁמַע תְּפִלָּתָם. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, וְכָל צָרְכְּכֶם תְּבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ תִּהְיֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁלָּכֶם, שֶׁתֵּצְאוּ מֵהַצָּרוֹת וְהַגָּלוּת שֶׁלָּכֶם.

ג.

בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּמִי לֹא סוֹבֵל?! אֵין אָדָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה צַעַר, אֵילּוּ יִסּוּרִים, אֵיזוֹ מְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עַד שֶׁאָדָם מִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב תְּלָאוֹת וְצָרוֹת, עִם כָּל זֹאת מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, לְהַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּחֵרוּת, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר טוֹב, יוֹתֵר בָּטוּחַ, לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כְּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא יוֹצֵא לְחֵרוּת מִשִּׁעְבּוּד מִצְרַיִם. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְאַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תַּמְשִׁיכוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים. כִּי מַהִי גָּלוּת? חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳): עִקַּר הַגָּלוּת רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; כִּי בֶּאֱמֶת אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא הָיָה הוֹלֵךְ בְּגָלוּת, וַעֲלֵיכֶם לִזְכּוֹר הֵיטֵב הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁהַגּוּף הָלַךְ בְּגָלוּת, אֲבָל הַנְּשָׁמָה — נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם לֹא הָלְכוּ בַּגּוֹלָה, הֵיכָן שֶׁרַק הָיוּ נִשְׁמוֹת

יִשְׂרָאֵל, וּמַה שֶּׁרַק סָבְלוּ מֵהַגּוֹיִים הָרוֹצְחִים — לֹא הִתְיָאֲשׁוּ, אֶלָּא חָזְרוּ וּבָנוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מְקֻוָּאוֹת, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה וִישִׁיבוֹת, שֶׁלָּמְדוּ בָּהֶם אֱמוּנָה. וְאַף שֶׁרָצְחוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן חָזְרוּ וְשִׁקְמוּ אֶת הַהֲרִיסוֹת, וּמָסְרוּ נַפְשָׁם לִשְׁמֹר שַׁבָּת, לֶאֱכֹל כָּשֵׁר, לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית וּלְהִתְעַטֵּר בִּתְפִלִּין, וּבַעֲבוּר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה מָסְרוּ נַפְשָׁם עַד מְאֹד; כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל דְּבוּקוֹת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הֵן חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְהַנְּשָׁמוֹת אַף פַּעַם לֹא הָלְכוּ בַּגָּלוּת רַק הַגּוּפִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִהְיוֹת עַכְשָׁו בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּכְנִיסוּ אֶת הָקָדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים שֶׁלָּכֶם, בְּתוֹךְ הַבַּיִת שֶׁלָּכֶם, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ יֻמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג.): כָּל הַמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ — כּוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ; כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עַד שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם, וְאוֹמֵר: "לִי לֹא יִהְיֶה טוֹב בַּחַיִּים, לִי כָּל־כָּךְ מָר, שֶׁאֵין לִי תִּקְוָה", אֲבָל אִם רַק מְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ, וּמַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים הַמְרוֹרִים שֶׁלּוֹ, וְתָמִיד מַזְכִּיר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מִתְגַּלֶּה אֲלֵיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְכוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, וְנוֹתְנִים לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּחְדִּירוּ

אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים שֶׁלָּכֶם. לָמָּה לָכֶם לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים?! לָמָּה לֹא תִּבְרְחוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! לָמָּה לֹא תַּכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם?! הֲרֵי חֵלֶק מֵהַגְּלוּת, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁמִּתְעָרְבִים בֵּין הַגּוֹיִים! כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קו, לה): "וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם", אֲשֶׁר זוֹ הַגָּלוּת הַכִּי גְּדוֹלָה — שֶׁאָנוּ רוֹצִים לְחַקּוֹת אֶת הַגּוֹיִים, לָלֶכֶת כְּפִי דַּרְכֵי הַגּוֹיִים, לְהִתְנַהֵג כְּגוֹי לְכָל דָּבָר, וַאֲנַחְנוּ שׂוֹכְחִים, כִּי אָנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות. וְאִם אֲנַחְנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, עָלֵינוּ לְהִבָּדֵל מִדַּרְכֵי הַגּוֹיִים, וְלִשְׁמֹר שַׁבָּת, אֲזַי נִהְיֶה בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים; כִּי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, הוּא נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין. שַׁבָּת הִיא הָאוֹת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת, בַּר מִינָן, פּוֹסֵק הָרַמְבַּ"ם (הִלְכוֹת שַׁבָּת, פֶּרֶק ל', הֲלָכָה טו), דִּינוֹ כְּגוֹי, וְלֹא יוֹעִיל שׁוּם דָּבָר, וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם, שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי נִתַּקְנוּ אֶת עַצְמֵנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל בָּזֶה שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנַתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לָנוּ. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת קיח:): כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִים לוֹ. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲזַי תִּרְאוּ מַה

זֶה לְחִיּוּת כִּיהוּדִי; הֲרֵי יְהוּדִי הַמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים, כִּי אֵין עוֹד מְאֻשָּׁר כְּהַמַּאֲמִין וְהַדָּבֵק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁאָז הוּא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי; כִּי אָדָם שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף פַּעַם אֵינֶנּוּ בַּגָּלוּת, כִּי הֵיכָן שֶׁהוּלֵךְ, הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא — מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד, הוּא יוֹדֵעַ מַהִי הַכְּתֹבֶת בְּעַצְמָהּ — שֶׁזֶּהוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי נִמְצָא בְּמַדְרֵגָה כָּזוֹ? מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. בְּוַדַּאי הַסָּמ״ךְ־מ״ם עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ וְלוֹחֵם נֶגְדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָמְדוּ קֹרַח וַעֲדָתוֹ נֶגֶד מֹשֶׁה, דָּתָן וַאֲבִירָם עָמְדוּ נֶגֶד מֹשֶׁה, מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים רַבָּנִים, רָאשֵׁי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, עָמְדוּ נֶגֶד מֹשֶׁה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה וּפִרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא הִתְפַּעֵל מֵהֶם, וְכָל מִי שֶׁהָיָה לוֹ שֵׂכֶל וְדַעַת, וְדָבַק בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ — נִשְׂאָר בַּחַיִּים; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל. וְזֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמְּגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְגַלִּים אֶת מְצִוּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ, אֲבָל כְּנֶגֶד אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עוֹמֵד הַסָּמ״ךְ־מ״ם וְגַנְדָּא דִּלֵּיהּ, וְכָל מִינֵי רְשָׁעִים אֲרוּרִים, לְכַסּוֹתָם, לְהַעֲלִימָם וּלְהַסְתִּירָם, אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ

לוֹ שֵׂכֶל, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיקִים, הוּא הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר, וְהוּא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

ד.

הַמִּצְרִים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, כְּשֶׁאָדָם חָטָא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי נֶעֱלְמוּ וְנִסְתְּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת, וְסוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם הַמִּתְפּוֹצְצִים מֵרֹב צָרוֹת, וּמָר וְרָע לָהֶם מְאֹד בַּבַּיִת: לְזֶה אֵין בַּת זוּג, לְזוֹ אֵין בֶּן זוּג, לְאֵלּוּ אֵין יְלָדִים, לְאֵלּוּ אֵין פַּרְנָסָה, לְאֵלּוּ אֵין בְּרִיאוּת, לְאֵלּוּ יֵשׁ, רַחֲמָנָא לִישְׁזָבָן, מַחֲלוֹת וְחֳלָאִים רָעִים, לְאֵלּוּ יֵשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בָּנִים סוֹרְרִים, אֲשֶׁר אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים אֵלּוּ? וּבֶאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא טז:): אֵין אָדָם נִתְפָּס בְּשַׁעַת צַעֲרוֹ; וְלָכֵן צְרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל יְהוּדִי לְכַף זְכוּת. וְכָךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא מְחַפֵּשׂ אֶת הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יְהוּדִי; כִּי כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ מִצְוֹת, וַאֲפִלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרְמוֹן (בְּרָכוֹת נז.), לָכֵן צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת כָּל יְהוּדִי, וְלָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת. מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל

הַבְּרִיּוֹת?! יֶשְׁנָם הוֹרִים שֶׁכּוֹלִים, שֶׁחַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים, אֵיזֶה צַעַר הוּא זֶה לְאַבֵּד יְלָדִים, בַּר מִינָן! אֵילוּ צַעַר וְיִסּוּרִים הֵם לֵישֵׁב בְּבֵית עֲרִירִים בִּלְא יְלָדִים?! אֵילוּ צַעַר וּמְרִירוּת לֵישֵׁב עָנִי בְּדַחַק וְכוּ'?! וְהִנֵּה בָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁבְּכָל דּוֹר, וּמְגַלֶּה לְעַם יִשְׂרָאֵל: אַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, פֶּרֶק יח): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּכָל צַעַר וְצַעַר אֲנִי כְּבָיְכוֹל עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סג, ט): "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר". הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ. לָזֹאת, אִם רְצוֹנְכֶם לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלָּכֶם, אִם רְצוֹנְכֶם לָצֵאת מִשִּׁעְבּוּד מִצְרַיִם, לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבֵּל אֶתְכֶם. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָּא דְּרַב כַּהֲנָא): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הִיא עוֹלָה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִלִּין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִילִין, וְלֹא עַד מֵאָה מִילִין, אֶלָּא מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְלֹא עַד רָקִיעַ שֵׁנִי, אֶלָּא עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. יְהוּדִי הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מַנִּיחַ תְּפִלִּין, שׁוֹמֵר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה מַאֲמִין בְּאֵל עוֹלָם, רַק הַהַרְהוּר תְּשׁוּבָה לְבַד, כְּבָר מַגְבִּיהוֹ עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם מַה שֶּׁעָבַר — מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה

שְׁלֵמָה, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ כָּל חַיֵּיכֶם מִשְׁתַּנִּים לְטוֹבָה. תַּעַזְבוּ אֶת כָּל הַשְׁטֻיּוֹת וְהַמְּדוֹת רָעוֹת שֶׁל הַגּוֹיִים, בֹּאוּ וְנַעֲזֹב אֶת כָּל דַּרְכֵי הָאֱמוֹת! בֹּאוּ נִתְרַחֵק מֵהֶם, וְלֹא נִתְעָרֵב בֵּינֵיהֶם, וְנֵדַע שֶׁאָנוּ הָעָם הַנִּבְחָר. אַף שֶׁהֶעֱרֵב־רַב אֵינָם רוֹצִים לְקַבֵּל אֶת זֹאת, כִּי הֵם רוֹצִים לְעָרֵב וּלְבוֹלֵל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹיִים — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב — מַה יֵּשׁ לָנוּ אִתָּם?! עַם יִשְׂרָאֵל הָעָם הַנִּבְחָר, קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי; לָזֹאת חִזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְאַף שֶׁאַתֶּם חֲשִׁים שֶׁאַתֶּם הֲכִי רְחוֹקִים, וַעֲשִׂיתֶם עֲוֹונוֹת הֲכִי גְּרוּעִים, עִם כָּל זֹאת, דְּעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה רַק בִּתְשׁוּבַתְכֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, עִמּוֹ אֲנִי בְּרַחֲמִים, וּמְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵינִי זוֹכֵר לוֹ, אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹונוֹתָיו; רְאוּ רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּרַחֵם עַל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם. וְכֵן אוֹמְרִים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא): שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעִקָּר, אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בִּינִי לְבֵינְךָ, וַאֲנִי מְקַבְּלְךָ. וְזוֹ מַעֲלַת הַבַּעַל תְּשׁוּבָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז תַּתְחִילוּ לְהַרְגִּישׁ חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים טוֹבִים. וַעֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁכְּשֶׁחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, בַּהַתְחָלָה מְנַסִּים אֶת הָאָדָם, אִם כַּוָּנָתוֹ

הִיא בֶּאֱמֶת, וְלָכֵן עוֹבְרִים עָלָיו הַרְבֵּה נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים — הֵן מֵהַהוֹרִים, הֵן מֵהַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁכֻּלָּם מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, הַחֶבְרָה הַסּוֹבֶבֶת אוֹתוֹ לוֹעֶגֶת לוֹ, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁהַמִּצְרִים רָדְפוּ אַחַר עַם יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת יד, ב): "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיָשֻׁבוּ וְיַחֲנוּ לִפְנֵי פִּי הַחִירֹת, בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן נִכְחוֹ תַּחֲנוּ עַל הַיָּם, וְאָמַר פַּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְבֻכִים הֵם בָּאָרֶץ סָגַר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר". הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר שֶׁתַּחְזְרוּ, כְּדֵי שֶׁפַּרְעֹה יַחְשֹׁב שֶׁהִצְלִיחַ לְתָפְסָם. וְזֶה מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה, שֶׁדַּיְקָא אָז כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵהַטֻּמְאָה שֶׁלּוֹ, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים, וְהַתַּאֲוֹת מִתְגַּבְּרוֹת עָלָיו דַּיְקָא, עַד שֶׁחוֹשֵׁב לְעַצְמוֹ: מַה קּוֹרֶה, הֲלֹא אֲנִי חָפֵץ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, מַדּוּעַ עוֹבְרִים עָלַי צָרוֹת, וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת מִתְגַּבְּרוֹת עָלַי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר קֹדֶם שֶׁחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה? ! אֲבָל כֵּן הָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהַמִּצְרִים רָדְפוּ אַחַר עַם יִשְׂרָאֵל, "וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם, וַיַּשִּׂיגוּ אוֹתָם חֹנִים עַל הַיָּם" וְגוֹ' (שָׁם, פָּסוּק ט), עָבְרוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, אֲבָל יָדְעוּ, שֶׁאֲסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, וְאַדְרַבָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (פָּסוּק י): "וּפַרְעֹה הִקְרִיב" — שֶׁהִקְרִיב לָבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כא), וְהִתְחִילוּ לְצַעֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָ"ה

וְגוֹ', וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, כַּאֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תוֹסִיפוּ לִרְאוֹתָם עַד עוֹלָם, ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן" (פסוקים יג, יד); מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְקַבֵּץ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לָהֶם: אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, זֶה הַנִּסָּיוֹן שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הַשָּׁב בִּתְשׁוּבָה, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת אִם כַּוָּנָתְכֶם בֶּאֱמֶת. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁאַתֶּם שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה, וְדַיְקָא אָז עוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ! אֶלָּא תִּתְחַזְּקוּ וְתִרְאוּ לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאַף שֶׁהֵם עֲדַיִן רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַמִּצְוֹות וּמֵהָאֱמוּנָה, וְיֵשׁ לָהֶם בַּבַּיִת טֶלֶוִיזְיָה וּוִידֵאוֹ, אֲשֶׁר הֵם כְּלֵי מַשְׁחִית, אַל תְּזַלְזְלוּ בָּהֶם, עִקַּר חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה — מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה אוֹתָנוּ, וְאַחַת מִמִּצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ זוֹהִי כִּבּוּד אָב וָאֵם, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים, וּלְקַבֵּל אוֹתָם כְּמוֹת שֶׁהֵם, וְרַק לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה. וְעַל־כֵּן, אַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר — מֵהַחֶבְרָה וְכוּ', אַל תָּשִׁיתוּ לִבְּכֶם, שֶׁכֵּן הָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהַמִּצְרִים רָדְפוּ אַחַר יִשְׂרָאֵל, וְהִגִּיעוּ עַד יַם סוּף, וְהָיָה קְטָרוּג גָּדוֹל מְאֹד עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁקִּטְרֵג הַסָּמ"ךְ־מ"ם וְאָמַר: הַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל עַם יִשְׂרָאֵל לֹא נִשְׁבְּרוּ, אֶלָּא הִתְחַזְּקוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּמוֹ־כֵן אַתֶּם, אַף שֶׁלּוֹעֲגִים לָכֶם שֶׁחֲזַרְתֶּם בִּתְשׁוּבָה, אַל תִּתְפַּעֲלוּ, אֶלָּא

תִּתְחַזְּקוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִתְקָרְבוּ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, הַמְגַלֶּה לָכֶם אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאוּ לְאֵילוּ נִסִּים תִּזָּכוּ.

ה.

קְרִיעַת יַם סוּף

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכּוֹר, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ לְיַם סוּף, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזָרָם עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקָּרַע לָהֶם אֶת הַיָּם, עַד שֶׁעָבְרוּ בֶּחָרָבָה; הַיְנוּ דַּיְקָא כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אָז דַּיְקָא נִפְתָּחִים לוֹ הַמֹּחִין, וְזוֹכֶה לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחַר טוֹב, תְּהִלִּים א׳): מֹשֶׁה קָרַע לָהֶם אֶת הַיָּם, הַיְנוּ הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים, מְגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְעוֹשִׂים קְרִיעַת יַם סוּף, וּמַהִי? גִּלּוּי שְׁכִינָה שֶׁמְּגַלִּים, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁהָיוּ עַד כֹּה מְצֻמְצָמִים, עַכְשָׁו הֵם פְּתוּחִים, וְאָנוּ זוֹכִים לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ וּלְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאָנוּ רוֹאִים שָׁם הֲוָיָ״ה לְפָנֵי עֵינֵינוּ, וּמְיַחֲדִים יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, אֲשֶׁר זֶה קְרִיעַת יַם סוּף. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): ״לְךָ הֲוָיָ״ה הַגְּדֻלָּה״ — זֶה קְרִיעַת יַם סוּף; בָּזֶה שֶׁמִּתְגַּלֶּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ

וְאֶצְלֵנוּ, זוֹ קְרִיעַת יַם סוּף; בָּזֶה שֶׁמַּרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּמַּח שֶׁלָּנוּ, שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו מָלֵא זֵהֲמָה, מָלֵא טֻמְאָה, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ פָּתַח לָנוּ אֶת הַמֹּחִין, עַד שֶׁאָנוּ זוֹכִים לִרְאוֹת אֶת הָאֱלֹקוּת מִכָּל דָּבָר, וְיוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, זוֹ קְרִיעַת יַם סוּף. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי סוֹטָה, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה ו׳): בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ בַּיָּם, הָיָה מֻטָּל עוֹלָל עַל בִּרְכּוֹ שֶׁל אִמּוֹ, וְתִינוֹק יוֹנֵק מִשְׁדֵי אִמּוֹ, כֵּיָן שֶׁרָאוּ אֶת הַשְּׁכִינָה, הִגְבִּיהַּ עוֹלָל אֶת רֹאשׁוֹ, וְאָמַר (שְׁמוֹת טו, ב): ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״, עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים שָׂמְטוּ דָּדֵיהֶם מִפִּיהֶם וְאָמְרוּ: הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! זֶה הָיָה בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, וְזֶה אָנוּ זוֹכִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִזְכּוֹת לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תִּתְקָרְבוּ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, דָּוִד, יוֹסֵף, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַצַּדִּיקִים חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מַנְהִיגֵי הָאֱמֶת, הֵם נִקְרָאִים שְׁלִיחֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּגַלִּים אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם קוֹרְעִים לָנוּ אֶת הַיָּם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פד, סִימָן ז׳): ״הַיָּם רָאָה וַיָּנָס״ — מָה רָאָה? אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף; בִּזְכוּת עַצְמוֹת יוֹסֵף נִבְקַע הַיָּם. וְכֵן אוֹמְרִים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ז׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּדַאי הוּא הָאֲמָנָה שֶׁהֶאֱמִינוּ בִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֶקְרַע לָהֶם הַיָּם. וְלָזֹאת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בִּזְכוּת

אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲנִי בוֹקֵעַ לָהֶם אֶת הַיָּם; אֲבָל זֶה לְעֻמַּת זֶה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמַּסְתִּירִים אֶת הַצַּדִּיקִים. וּבִפְרָט כְּנֶגֶד רֹאשׁ כָּל הַצַּדִּיקִים, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, נֶגְדּוֹ עוֹמֵד הַסָּמ״ךְ־מ״ם בְּעַצְמוֹ, וְעוֹשֶׂה רַעַשׁ בְּכָל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה נֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁעָמְדוּ מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים רַבָּנִים נֶגְדּוֹ — קֹרַח וַעֲדָתוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לְהִתְקָרֵב אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, זָכוּ לִקְרִיעַת יַם סוּף, וְנִפְתְּחוּ לָהֶם הַמַּחִין, וְזָכוּ לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה, וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ — הֵם נֶאֶבְדוּ לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלָכֵן רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹחֵז עַצְמוֹ עִם מֹשֶׁה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת!

ו.

אֲמִירַת שִׁירָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכִים לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִקְרִיעַת יַם סוּף, כְּשֶׁהַמַּחִין נִפְתָּחִין לָאָדָם, אֲזַי שָׁר שִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו, א): ״אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַהֲוָי״ה, אָשִׁירָה לַה׳ כִּי גָּאֹה גָּאָה״, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁיְּהוּדִי צָרִיךְ לָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עָלֵינוּ לָתֵת תּוֹדָה

וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזִּכִּינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנוּ גּוֹי. אֵיזוֹ שִׂמְחָה לְבַר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיָּצָא מִמְּצָרַיִם, וְאוֹכֵל מַצָּה וְלֹא אוֹכֵל חָמֵץ. אֵיזוֹ שִׂמְחָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁמַּקְיִמִים אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ לָנוּ תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזִּכִּינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י״), שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁאָדָם יָכוֹל לִשְׂמֹחַ — שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, אֵינֶנּוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, עַם יִשְׂרָאֵל מֻבְדָּל מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹעִיל לָעֲרֵב־רַב שֶׁאוֹמְרִים ״נִהְיֶה כְּכָל הַגּוֹיִים״, יְהוּדִים לֹא נַגְעוּ בְּצִפֹּרֶן שֶׁל שׁוּם בְּרִיָּה, יְהוּדִים לֹא עָשׂוּ רַע לְאַף אֶחָד. יְהוּדִים אַף פַּעַם לֹא הָיוּ רוֹצְחִים, לֹא הָיָה לָהֶם נֶשֶׁק כְּלָל, רַק חָיוּ עִם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אַלְפַּיִם שָׁנָה יְהוּדִים נֶחֱנָקִים, נִשְׂרָפִים, בְּכָל מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיוֹת, וְזֶה הַשֶּׁבַח שֶׁעָלֵינוּ לְשַׁבְּחוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ גּוֹי, אֵינֶנּוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אָנוּ הָעָם הַנִּבְחָר, שֶׁבְּחָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּעֵת שֶׁנִּתְגַּלְתָה אֲלֵינוּ הַשְּׁכִינָה, בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, עַם יִשְׂרָאֵל שָׂרוּ שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), שֶׁזֶּה הָעִנְיָן שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, שֶׁיְּהוּדִי מְחַיֵּב לָתֵת תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ (נדה ל.); אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֵילּוּ נִסִּים עוֹשֶׂה אִתָּנוּ

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכִּבְשָׁה אַחַת מִתְקַיֶּמֶת בֵּין שִׁבְעִים זְאֵבִים, עַל־כֵּן עָלֵינוּ לָתֵת תּוֹדָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵינָן שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר, עָלֵינוּ לִזְכֹּר מַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ס): לְעוֹלָם יַרְגִּיל אָדָם עַצְמוֹ לוֹמַר: כָּל מָאן דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד; אַף שֶׁאֵינֵנוּ רוֹאִים בְּכָל פַּעַם אֶת הַטּוֹבָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): שֶׁכְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא; יְכוֹלִים לְהַכְנִיס גַּן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי נְתִינַת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה. וְאוֹמֵר הַזֹּהַר (תְּרוּמָה קלא), כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירַת הַיָּם, נִפְתָּחִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהַמַּלְאָכִים מְקַנְּאִים בָּנוּ, שֶׁאָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, זוֹכִים לוֹמַר שִׁירָה, וְאֵלּוּ הֵם אֵינָם זוֹכִים לָזֶה. לָזֹאת, בָּנֵי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לָתֵת תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהַיּוֹם וְהָלְאָה, וְנַחְדֵּל מֵהַטְעָנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִרְאֶה אֶת הַנִּסִּים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע; בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לָנוּ רַגְלַיִם לָלֶכֶת, עֵינַיִם לִרְאוֹת, פֶּה לְדַבֵּר, אָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ, בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לָנוּ רְמַ״ח אֵיבָרִים וְשָׂסָ״ה גִּידִים, אַזַי לָמָּה שֶׁתִּהְיֶינָה לָנוּ טְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ?! כַּמָּה סוֹבְלֵי חֳלָאִים שׁוֹכְבִים בְּבֵית־חוֹלִים, וְאֵינָם יְכוֹלִים לָלֶכֶת?! כַּמָּה אֲנָשִׁים מְחֻבָּרִים לְמַכְשִׁירִים?! וְאַתֶּם, בָּרוּךְ הַשֵּׁם וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, בְּרִיאִים. עַל־כֵּן תֹּאמְרוּ שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִתְפַּלְּלוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל אֵלּוּ

שֶׁצָּרִיכִים רְפוּאָה, יִשְׁלַח לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רְפוּאָה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה, וּבְזְכוּת זֶה שֶׁתָּשִׁירוּ שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם — יִוָּשְׁעוּ בִּישׁוּעָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן עֲלֵיכֶם לְהַרְגִּיל עַצְמְכֶם לוֹמַר שִׁירָה, שֶׁכֵּן הָיָה בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף; וּלְכָל זֶה זוֹכֶה כָּל אֶחָד אֲשֶׁר חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְיוֹצֵא מִמִּצְרַיִם, וְנִקְרָע לוֹ יַם הַחָכְמָה, שֶׁזּוֹ קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁזּוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לוֹמַר שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אַשְׁרֵי לוֹ!

ז.

סְפִירַת הַיָּמִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁתֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, הֵחֵלּוּ לִסְפֹּר אֶת הַיָּמִים, כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁזּוֹ הָיְתָה כָּל תַּכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי בְּלִי תּוֹרָה עַם יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ עַם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם עֹל תּוֹרָה, וְתַתְחִילוּ לְלָמְדָהּ עַל מְנַת לְקַיְּמָהּ, וְכֵן רְאוּ לִסְפֹּר כָּל יוֹם וָיוֹם, וְלִזְכֹּר שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם חָשׁוּב. הִנֵּה עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְחוֹשְׁבִים שֶׁיִּחְיוּ פֹּה לָנֶצַח, וְהִנֵּה אָנוּ פֹּה, וּלְמָחָר אֵיֶנּוּ פֹּה. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם שֶׁלָּנוּ חָשׁוּב מְאֹד בַּשָּׁמַיִם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן פד), אֲשֶׁר בְּכָל

יוֹם וָיוֹם מִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַגָּנוּז, הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָמָּה אֵין אָדָם זוֹכֶה לִרְאוֹתוֹ? כִּי בָּאִים נֶחְשָׁים וְעַקְרַבִּים, שֶׁהֵם כְּלַל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וּמְבַלְבְּלִים אֶת הַמַּחֲשָׁבָה, אַזַי אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר, אַף שֶׁזָּכָה לְחֵרוּת הַמֹּחִין וְלִקְרִיעַת יַם סוּף, עִם כָּל זֹאת שׁוֹכֵחַ, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם הוּא יוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, ד): "דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא"; וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה א', ה): בְּכָל יוֹם וָיוֹם נוֹלָדִים שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֵתִים שִׁשִּׁים רִבּוֹא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, יוֹצֵא מִמְּצָרִים, וְנִפְתָּחִים לוֹ הַמֹּחִין, וְצָרִיךְ לְסַפֵּר אֶת הַיָּמִים, שֶׁזּוֹ סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁמַּתְחִיל לָדַעַת, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בּוֹ הַרְבֵּה מִצְווֹת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק וְלָדַעַת שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לָכֶם, וּמַה שֶּׁיְכוֹלִים לַחֲטֹף וְלִזְכּוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה, זֶה חֶלְקְכֶם לָנֶצַח, וְעַל־כֵּן תַּתְחִילוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתִשְׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד לִבְרֹחַ מִמַּחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, כִּי חֲבָל עַל הַיָּמִים הַיְקָרִים שֶׁלָּנוּ, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם מָנוּי וְסָפוּר, וַחֲבָל עַל כָּל יוֹם שֶׁהוֹלֵךְ לָרִיק. וְזֶה כָּל עִנְיַן סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁסּוֹפְרִים אֶת הַיָּמִים, לֵידַע שֶׁכָּל יוֹם הוּא חָשׁוּב מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עַל יָמָיו, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח נְצָחִים!

ח.

קַבָּלַת הַתּוֹרָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַתַּכְלִית שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה — קַבָּלַת הַתּוֹרָה, לָזֹאת בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל תּוֹרָה וּמִצְווֹת, וְנִשְׁמַע רַק אֶל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, אֲלֵיהֶם אָנוּ מְשֻׁעְבָּדִים, כִּי אָנוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; אַף שֶׁעֲשִׂיתֶם מַה שֶּׁעֲשִׂיתֶם, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה וּמִצְווֹת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל עַל כָּל מַעֲשֵׂיכֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַתָּה בְּחַג הַחֵרוּת, בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל תּוֹרָה וּמִצְווֹת, וּנְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ מִבָּתֵּינוּ, שֶׁזּוֹ הַשְּׂנָאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, וְזוֹ הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת שֶׁשּׁוֹרוֹת בְּתוֹכֵנוּ, וְזֶה כְּלַל הַגִּזְעָנוּת שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, וְנֹאכַל מַצָּה, שֶׁזֶּה אַהֲבָה, שִׂמְחָה וְשָׁלוֹם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁנְּקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל תּוֹרָה, נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה; כִּי כָל הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק כְּפִי שֶׁנְּבַטֵּל אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּנְקַבֵּל עָלֵינוּ עֹל תּוֹרָה, שֶׁהוּא שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, אוֹר הַבִּינָה, שֶׁשָּׁם מֵאִיר אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַמֹּחִין מְאִירִין עַד מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל תּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה

כֵּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): ״אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין, אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה״, וְזֶה ״חַג הַחֵרוּת״, שֶׁאָז עַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהַתַּכְלִית הָיְתָה רַק בַּעֲבוּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁרַק עַל יָדָהּ אֲנַחְנוּ עַם, וְיֵשׁ לָנוּ זְכוּת קִיּוּם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ אֶל דְּבָרִים אֵלּוּ, וְאָז יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי בַּגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה שֶׁמְּאִירָה בְּ״חַג הַחֵרוּת״; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

זְמַן חֵרוּתֵנוּ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹחַ בִּימֵי הַפֶּסַח
הַקְּדוֹשִׁים, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מֹחִין
קְדוֹשִׁים, הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא
הַמְאִירָה אָז.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדֶפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: חַג הַפֶּסַח נִקְרָא זְמַן חֵרוּתֵנוּ, כִּי אָז אָדָם יוֹצֵא מִגְּלוּתוֹ הַפְּרָטִית, וְאִם יִהְיֶה לוֹ שֵׂכֶל וְדַעַת לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁמִּכָּאן לְהַבָּא לֹא יַחֲזֹר אֶל הַשְׁטָיוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁעָשָׂה כָּל הַשָּׁנָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפד)

קוּנְטְרֵס

זְמַן חֵרוּתֵנוּ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ נִמְצָאִים בִּימֵי קְדוֹשִׁים, "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! וְאֵין זֶה סִפּוּר יָשָׁן שֶׁאֵרַע פַּעַם, שֶׁהָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם, אֶלָּא חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'), אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, זֶה נִקְרָא מִצְרֵי"ם — כָּל מִינֵי מְצָרִים, עַל שֵׁם שֶׁמְּצָרִים וּמְצִיקִים לָאָדָם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד'): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִין לְיִשְׂרָאֵל; עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, וְעָבְדוּ קָשֶׁה בַּעֲבוֹדַת פָּרֶךְ. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת א, יא): "וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם" וְגוֹ', הוֹצִיאוּ לָהֶם אֶת דַּם

הַתַּמְצִית, הֶעֱבִידוּ אוֹתָם בַּעֲבוֹדוֹת כְּפִיָּה, עִנּוּ אוֹתָם, "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים, וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה, אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ". עַם יִשְׂרָאֵל הֶצְרִכוּ לַעֲבֹר אֶת הַזֶּבֶל וְהַהֲמָה שֶׁל הַמִּצְרִים, אֲשֶׁר רַק לִרְאוֹת אֶת זֹאת עוֹרֵר שְׁאַט נֶפֶשׁ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרִים הָיוּ מְקֻלְקָלִין מִכָּל הָעַמָּמִין, מְחֻמַּת הַכִּשּׁוּף וְהַנְּאוּף, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַפְּסִילִים וְהָאֱלִילִים שֶׁהָיוּ שָׁם. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָּה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לָנוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהוּא הֶחְדִּיר בָּנוּ אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת (דְּבָרִים ד): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ"ה אֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ", מָה אִתְּכֶם?! אַתֶּם עֲבָדִים לְמִי? לַעֲבָדִים מְזֹהָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ט, כה): "אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה"; בָּרֵנַע שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת הָאֲמִתִּית, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, עַם יִשְׂרָאֵל הֻחְלוּ לְהִתְבּוֹדֵד אֲלֵיהֶן יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר וְלִצְעֹק לְפָנָיו, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, כג): "וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן

הָעֲבֹדָה, וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב", הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, הֵם גִּלּוּ וּפִרְסְמוּ לְכֻלָּם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מֵהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְהֻצְרְכוּ לַעֲבֹר אֶת כּוּר הַבַּרְזֶל בְּמִצְרַיִם, אֶת הַגָּלוּת הַקָּשָׁה הַזּוֹ.

אוֹמֵר הָאֲרִ״י זַ״ל: מַה זּוֹ גָּלוּת? הֵינוּ שֶׁהַמֹּחִין אֵינָם בְּחֵרוּת. וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): עִקַּר הַגָּלוּת זֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; אִם אָדָם מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זֶה אֱלֹקוּת, לֹא שַׁיָּךְ בִּכְלָל גָּלוּת, כִּי הֵיכָן שֶׁאֵלֶךְ וְאָבוֹא, אֲנִי מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נו), שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלֹקוּת בַּלֵּב — מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֶצְלוֹ לֹא שַׁיָּךְ מָקוֹם, לֹא אִכְפַּת לִי בְּאֵיזֶה מָקוֹם אֲנִי נִמְצָא, שָׁם אֲנִי מוֹצֵא אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי אַדְרַבָּה, הוּא יִתְבָּרַךְ מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ. וּמַה שַּׁיָּךְ גָּלוּת?! אֶלָּא גָּלוּת הֵינוּ כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, וְאָז יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּלֵּט עָלָיו. וּמֵהֵיכָן זֶה נוֹבֵעַ? כְּשֶׁאָדָם שׂוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, וְחוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְהַדַּעַת בְּגָלוּת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד), זֶה בָּא מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה, הַדִּמְיוֹן תּוֹפֵס אֶת

הָאָדָם, וּמֵהֵיכָן נִתְפַּס כֹּחַ הַמְּדַמֶּה? מִלְּשׁוֹן הָרָע, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, זֶהוּ הֶעָוֹן הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, מַגְדִּיל עָוונוֹת כְּנֶגֶד עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; אֵלּוּ הֵם הֶעָוונוֹת הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר: לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, לַעֲזֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, גִּלּוּי עֲרָיוֹת, נְאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שְׁפִיכוּת דָּמִים, לַהֲרֹג אֶת מִישֶׁהוּ, הֵם הֶעָוונוֹת הַחֲמוּרִים בְּיוֹתֵר, שֶׁעֲלֵיהֶם אָנוּ מְצוּוִּים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ, וְלֹא לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם. עִם כָּל זֹאת בָּאִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְאוֹמְרִים, שֶׁלְּשׁוֹן־הָרָע חָמוּר יוֹתֵר מִזֶּה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן לה): הָיָה מֹשֶׁה מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאוֹמֵר: מֶה חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת, כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע דְּבָרָיו שֶׁל הָעִבְרִי, שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת ב, יד): "הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר, כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי?! וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר: אָכֵן נוֹדָע הַדָּבָר", אָמַר: לְשׁוֹן הָרָע יֵשׁ בֵּינֵיהֶם, אֵיךְ יִהְיוּ רְאוּיִים לִגְאֻלָּה?! לְמִדִּים מִכָּאן, שֶׁכָּל גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל־יְדֵי פְּגַם הַדִּבּוּר וְהַמֹּחַ, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁאֶחָד דִּבֵּר עַל זוּלָתוֹ. וּבֶאֱמֶת לָמָּה שֶׁיְּדַבֵּר אָדָם עַל חֲבֵרוֹ, וְכִי בָּזֶה יִהְיֶה גָּדוֹל יוֹתֵר?! וְכִי עַל־יְדֵי שֶׁמַּשְׁפִּיל אֶת זוּלָתוֹ — יִגְבַּהּ הוּא?! אַדְרַבָּה, עַל־יְדֵי שֶׁמַּשְׁפִּיל אַחֵר, לֹא יֶאֱרַךְ זְמַן רַב, וְיָנְחוּ שֶׁהוּא שׁוֹטֶה וֶאֱוִיל וְכוּ'. אַךְ מַה מַּגְבִּיהַּ אֶת הָאָדָם? כְּשֶׁמּוֹצֵא טוֹב אֵצֶל כָּל אֶחָד.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כט): טוֹב — הַכֹּל חֲפֵצִים לִשְׁמֹעַ; דְּבָרִים טוֹבִים כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ, תְּחַזֵּק אוֹתִי, תְּעוֹדֵד אוֹתִי, תְּשַׂמַּח אוֹתִי, תַּגְבִּיהַּ אוֹתִי, תִּתֵּן לִי מַחְמָאוֹת, אֲנִי מְמֻילָּא שָׂבוּר, וּמִי לֹא? ! עַל מִי לֹא עוֹבְרִים מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, אָז בְּנֵי־אָדָם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ מַחְמָאָה, דִּבּוּר טוֹב. אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה אוֹמֵר רַע — אֵינִי יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתְךָ, אֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹחַ מִד׳ אַמּוֹתֶיךָ, אֵינִי רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ, וְכִי אַתָּה רוֹצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתִי? ! הֲלֹא אֲנִי כְּבָר שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר.

רַבֵּנוּ זַ״ל סִפֵּר סִפּוּר מַדְהִים (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן צא), שֶׁבָּא אֵלָיו אָדָם מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, עִם סֵפֶר תַּחַת הַשֶּׁחִי, וְהֵחֵל לוֹמַר לוֹ מוּסָר: אֵיךְ אֵינְךָ מִתְבַּיֵּשׁ, הִנְּךָ נֶכֶד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע. עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: חָשַׁבְתִּי שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לְחַזֵּק אוֹתִי, עַתָּה אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לְשַׁבֵּר אוֹתִי — תִּלְכוּ, תֵּלְכוּ תֵּלְכוּ, וְסוֹבֵב פָּנָיו אֲחוֹרָנִית, וְהֵחֵל לִבְכּוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה. מָה אָנוּ לְמֵדִים מִסִּפּוּר זֶה? שֶׁאִם אֶחָד בָּא וְרוֹצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ — תְּגָרֵשׁ אוֹתוֹ. וְאַף שֶׁבָּא מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אִם רוֹצֶה לְשָׁבְרְךָ — תְּסַלְּקוֹ מִמְּךָ. וְזֶה מַה שֶּׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, הָיוּ דִּלְטוֹרִין, לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת, דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה, שִׁנְאָה הֶחְדִּירוּ זֶה בָּזֶה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה שָׁלַט עֲלֵיהֶם פַּרְעֹ״ה. אוֹמֵר הָאֲרִ״י זַ״ל,

שֶׁאֵלּוּ הֵן שְׁתֵּי תִּבְּוֹת: פֶּה־רַע, וְהָיָה מֻלָּךְ מִצְרַי״ם — שְׁתֵּי תִּבְּוֹת: מְצַר־יָם, הַמִּחְיָן הָיוּ בְּמֵצַר וּבְצִמְצוּם. הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת בֶּן־חוֹרִין, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): בְּמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב — שָׁם כָּל הָאָדָם; כִּי עִקַּר הָאָדָם זֶה הַמֹּחַ, שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה הַמַּחֲשָׁבָה, אִם אָדָם חוֹשֵׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז נִמְצָא אֻצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, אָדָם חוֹשֵׁב בִּשְׁטְיוּת — נִמְצָא בִּשְׁטְיוּת. לָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נ׳): הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁרוֹצֶה. אָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּעֵת וּבְעוֹנָה אַחַת, אֶלָּא אוֹ לְכָאן אוֹ לְכָאן, אֲבָל יֵשׁ לוֹ הַבְחִירָה לִבְחֹר בַּטּוֹב, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, לִבְחֹר בָּרָע, הוּא יָכוֹל לִתְפֹּס אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מט): הַיֵּצֶר הָרָע אֵלּוּ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, הִרְהוּרִים רָעִים, הַיֵּצֶר טוֹב אֵלּוּ מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, רְצוֹנוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נג), שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה מְאֹד מְאֹד יְקָרָה, וּצְרִיכִים לְשָׁמְרָהּ. וְאֵיךְ בָּא בֶּאֱמֶת, שֶׁמִּסְכֵּן אָדָם, חַי בְּדִמְיוֹן, כְּאִלּוּ כֻּלָּם רוֹדְפִים אוֹתוֹ וְרוֹצִים לְשָׁבְרוֹ, כְּאִלּוּ כֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, עַד שֶׁהוּא נִרְדָּף מֵעַצְמוֹ, שֶׁזּוֹהִי גָּלוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי שַׁבָּת): ״וְהַסִּיר מִמְּךָ כָּל חֹלִי״ — זֶה הָרַעְיוֹן, מַחֲלַת עֲצַבִּים; כִּי בְּכָל מַחֲלָה וּמַחֲלָה

שֶׁעוֹבֶרֶת עַל בְּנֵי־אָדָם, יֵשׁ מִמַּחֲלַת עֲצַבִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְרַפֵּא מִזֶּה רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת רָעוֹת וְהֶחָלְאִים רָעִים בָּאִים רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כח, נט): ״וְהִפְלִיא הַוָי״ה אֶת מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחֳלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אֶלָּא שֶׁבָּאִים עַל פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי בְּכָל מַחֲלָה וּמַחֲלָה יֵשׁ גַּם מַחֲלַת עֲצַבִּים, שֶׁהוּא הַדְּמְיוֹן, כְּשֶׁאָדָם נַעֲשֶׂה חוֹלֶה, הוּא חוֹשֵׁב: זֶהוּ זֶה, כְּבָר אַף פַּעַם לֹא אֵצֵא מִמַּצָּבִי, אֲבָל אִם יֵשׁ לָאָדָם עֲצַבִּים חֲזָקִים, אֵינֶנּוּ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, וּבָטוּחַ שֶׁבְּוַדַּאי יֵצֵא מֵחָלְיוֹ. זֶה הַכֹּחַ שֶׁל אֱמוּנָה. וְלָכֵן בְּמִצְרַיִם שָׁלַט עַל עַם יִשְׂרָאֵל פֶּה־רַע, פַּרְע״ה, שֶׁאָחַד דִּבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִי מָלַךְ עֲלֵיהֶם? מִצְרַי״ם, מֵצַר־יָם, הַמּחִין הָיוּ בְּגָלוּת, בִּמְקוֹם לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בִּמְקוֹם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶחָד דִּבֵּר עַל הַשֵּׁנִי, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הוּא הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן, וְהֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, גְּלָה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נַעֲשָׂה פֶּס״ח. אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל (שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת, דְּרוּשֵׁי פֶּסַח) אֵלּוּ שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סַח, הֶחֱלוּ לְדַבֵּר בְּפִיהֶם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזּוֹהִי הִתְבּוֹדְדוּת. וְזֶה הֵבִיא לָנוּ אֶת הַגְּאֻלָּה, ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״. וּכְמוֹ שֶׁהָיָה אָז בִּימֵי צֵאתֵנוּ מִמִּצְרַיִם, כָּךְ הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עוֹבֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים,

מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, שֶׁזֶּה בִּכְלַל מִצַּר־יָם, הַדַּעַת בְּגָלוּת, אֵין מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, נִכְשָׁלִים בַּעֲוונוֹת חֲמוּרִים, מִתְרַחֲקִים מֵהַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁנּוֹפְלִים לְעֻמְקָא דִתְהוֹמָא רַבָּא, לַעֲשָׂרָה כִּתְרִין דִּמְסַאֲבוּתָא. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹמֵל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹלֵחַ לָהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת הָאֱמוּנָה, הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לָנוּ אֶת הַנְּבִיאִים, אֶת הַתַּנָּאִים, הָאָמוֹרָאִים, הַגְּאוֹנִים, רַבָּנָן סָבוֹרָאֵי, הַמְקֻבָּלִים, הָאֲרִ״י זַ״ל וְתַלְמִידָיו, וְתַלְמִידֵי תַּלְמִידָיו, שֶׁגִּלּוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת מְיֻחָדִים וּמְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה, וְהַכֹּל תָּלוּי בָּאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָמַל עַל עַם יִשְׂרָאֵל וְשָׁלַח לָנוּ אֶת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע עִם תַּלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי תַּלְמִידָיו, שֶׁהֵאִירוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, עַד שֶׁחָמַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָלֵינוּ בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ, וְשָׁלַח לָנוּ אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא גִּלָּה לָנוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל! כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב', סִימָן עח): אֵין מֵשִׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁעָבַרְתָּ כְּבָר מַה שֶּׁעָבַרְתָּ, עָשִׂיתָ כָּל הַלְּכְלוּךְ שֶׁבָּעוֹלָם, עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֵין מֵשִׂג לְהִתְיָאֵשׁ. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיב):

אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן. אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה שֶׁאֲנִי לֹא שָׁוֶה מְאוּמָה! וְלָכֵן גְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת כָּל עִנְיַן הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, יוֹדֵעַ שֶׁהַכְּתֹבֶת לְבַקֵּשׁ הִיא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְכָךְ אָנוּ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׁכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, אַף אַבְרָהָם לֹא יָרַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. וּמַהי אֱמוּנָה? כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אָז הוּא מְדַבֵּר אֵלָיו. וּמֵאַיִן יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם זֶה אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? אִם הוּא מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, סִימָן שֶׁאֱמוּנָתוֹ חֲזָקָה, כִּי מַרְגִּישׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא פֶּה אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, וְלָכֵן אֲנִי יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְלִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל שִׂיחִי לְפָנָיו. וְאָז זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַזְּמַן הַיָּקָר ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְזֶהוּ חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָנוּ חוֹגְגִים, אֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ אָז, שֶׁאָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

הָאַר״י זַ״ל אוֹמֵר (שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת, דְּרוּשֵׁי פּוּרִים), שֶׁכָּל קְדֻשָּׁה שֶׁהָיְתָה פַּעַם, הַכֹּל חוֹזֵר וְנִשְׁנֶה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, לֹא כְּמוֹ אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, קָרָה מַשֶּׁהוּ וְזֶהוּ זֶה! בְּהִסְטוֹרְיָה הָיָה אֵרוּעַ כָּלְשֶׁהוּ, וְנוֹתָר בְּגֶדֶר סִפּוּר הִסְטוֹרִי. לֹא־כֵן אֵצֶל עַם יִשְׂרָאֵל אֵין דָּבָר כָּזֶה הִסְטוֹרְיָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא הָיָה, הֹוֶה וְיִהְיֶה, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת, אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל! וּמֵאַחַר שֶׁבָּרָא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בִּשְׁבִילָם קַיֶּמֶת כָּל הַבְּרִיאָה, גַּם הֵם מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ג׳): כְּשֵׁם שְׁאִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן כָּל מַה שֶּׁאֵרַע לְעַם יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, בִּקְרִיעַת יַם סוּף, וְקִבַּלְנוּ מַתָּנָה אֶת הַמָּן, הַבְּאֵר וְהֶעָנָנִים, הָיָה לָנוּ אֹכֶל לֶאֱכֹל וּמַיִם לִשְׁתּוֹת, וְהֶעָנָנִים שֶׁסִּבְּבוּ אוֹתָנוּ הֵם בִּבְחִינַת בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ, וְזָכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁעַל זֶה אָנוּ חוֹגְגִים אֶת חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָז הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְזָכִינוּ לִ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּחָג הַשָּׁבוּעוֹת, וְכֵן חַג הַסֻּכּוֹת הוּא זֵכֶר לְעַנְנֵי כָּבוֹד, שֶׁהוֹלִיכָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּמִּדְבָּר, מְסֻבָּבִים עִם עֲנָנִים וְשָׁמַר עָלֵינוּ, כָּל זֶה חוֹזֵר עַל עַצְמוֹ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְזֶה לֹא סִפּוּר הִסְטוֹרִי שֶׁהָיָה בֶּעָבָר, אֶלָּא סִפּוּר נִצְחִי, כִּי גַּם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן נִצְחִיּוֹת, הֵן דְּבוּקוֹת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד בְּיָמִים אֵלּוּ

שֶׁהֵם "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", שֶׁגַּם עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים הֵיכָן שֶׁנִּמְצָאִים, אָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהַחֲזִיר אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָנוּ מַכְרִיזִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר: "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל", מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, "כָּל דִּצְרִיךְ — יֵיתֵי וְיִפְסַח", מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח — יָבוֹא וְיִקַּבֵּל. וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁל אָדָם הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה אֶצְלוֹ בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, יוֹצֵא עַכְשָׁו מִזֶּהָמַת מִצְרַיִם, וְנִכְנָס בִּקְדֻשָּׁה, בֶּאֱמוּנָה, עִקַּר הַמַּצָּה וְהַשְּׁלֵמוּת לֹא רַק שֶׁאֲנִי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְנִכְנָס בִּקְדֻשָּׁה, וּמְקַבֵּל עָלַי קַבָּלוֹת טוֹבוֹת — לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְלִלְמֹד תּוֹרָה, וּלְהִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא אֲנִי מַכְרִיז לְכֻלָּם: "כָּל דִּכְפִין — יֵיתֵי וְיֵכוֹל", מִי שֶׁרָעֵב — לֹא לַלֶּחֶם, וְצָמֵא — לֹא לַמַּיִם, אֶלָּא לִדְבַר ה' — בֹּא וְאֶעֱזֹר לְךָ. וְזֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקָרֵב גַּם אֲחֵרִים, וְאֵין עוֹד תִּקּוּן יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, כְּמוֹ לְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן יד) עַל הַפָּסוּק (אִיּוֹב כ'): "אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל", אִתְּנָן דְּדֵין כְּאִתְּנָן דְּדֵין, אִם אָדָם נִכְשָׁל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בַּחֲטָא שֶׁל קֶר"י, יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת זֹאת, עַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצִיא יָקָ"ר מִזּוֹלֵל, מִזְּילוּתָא דְּגָלוּתָא, שֶׁיִּקַּח וְיִגְנֹב זְמַן מִזְּמַנּוֹ, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ גַּם בִּשְׁבִיל הַזּוּלַת. וְזֶה הָיָה רְצוֹנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁנִּזְכֶּה לְקָרֵב רְחוֹקִים אֶל מְקוֹר מַחֲצַבְתָּם, כִּי כֻּלָּנוּ

בְּנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד): "בָּנִים אַתֶּם לַהֲוָיָ"ה אֱלֹקֵיכֶם". וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד אוֹהֵב מִי שֶׁמְּלַמֵּד זְכוּת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה אַחְדוּת בֵּין בָּנָיו, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת חַג הַפֶּסַח, "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", שֶׁזָּכִינוּ אַחַר־כָּךְ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה רַק כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה"; וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רַשִּׁ"י תְּבֹא כו, ט): בְּכָל יוֹם וָיוֹם צָרִיךְ אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה נִכְנָס עִמּוֹ בַּבְּרִית; הַיּוֹם הַזֶּה קִבַּלְתָּ אֶת הַתּוֹרָה; וְכֵן (פְּסִיקְתָּא זוּטָא וָאֶתְחַנַּן ו, ו): בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים. וְכָךְ בְּכָל יוֹם עָלֵינוּ לִזְכֹּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְלָכֵן יֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, בַּבֹּקֶר אָנוּ מַכְרִיזִים: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ"ה אֶחָד", כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא. וְלֹא נַסִּיחַ דַּעַת כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן בָּעֶרֶב יֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל אֲמִירַת קְרִיאַת שְׁמַע: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ"ה אֶחָד", כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַלַּיְלָה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא נַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְתִקְּנוּ בְּתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע — זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְלָמָּה? כְּדֵי שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁאָנוּ זוֹכִים לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא לְהַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁהֱיִינוּ פַּעַם בְּמִצְרַיִם, וְזָכִינוּ

לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳), שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת תָּמִיד תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר חָזַר בִּתְשׁוּבָה, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ גְּדוֹלֵי מֻכְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם דָּבָר רַק רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, אֵינָם מַסִּיחִים דַּעַת מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּהוּא זֶה, גַּם הֵם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, פֵּן וְאוּלַי גִּשְׁמוּ אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶתְמוֹל חָשְׁבוּ שֶׁכְּבָר הִשִּׂיגוּ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְהַיּוֹם רוֹאִים אֵיךְ הָיוּ בְּדִמְיוֹן, וְשָׁבִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְכָךְ אָדָם מַתְחִיל תָּמִיד מֵהַתְחָלָה, כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא הִתְחִיל, וְאָז לְעוֹלָם לֹא יִבְרַח. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, וְהִתְלַהֵב מְאֹד מְאֹד, וּלְבַסּוֹף, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, הוּא אוֹמֵר: אֵין זֶה בִּשְׁבִילִי, וְחוֹזֵר בִּשְׁאֵלָה. הִנֵּה אָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וּמַרְגִּישׁ אוֹר גָּדוֹל, תְּשׁוּקָה עַזָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יוֹצֵא לְהִתְבּוֹדֵד, אֵיזֶה נֹעַם וַעֲרֵבוּת הִיא זוֹ, שֶׁאָדָם יוֹצֵא לַשָּׂדֶה, מִסְתַּכֵּל לַשָּׁמַיִם, רוֹאֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַכֹּל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין אֶצְלוֹ טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, שׁוֹפֵךְ שִׂיחוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים ק): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל, יְהֵא לִבּוֹ שָׂמֵחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ק): ״עִבְדוּ אֶת יְהוָ״ה בְּשִׂמְחָה״.

וְהִנֵּה לְפֶתַע פִּתְאֹם אָדָם מִתְרַחֵק מֵרַבֵּנוּ זַ״ל וְאוֹמֵר: ״לֹא, זֶה לֹא בִּשְׁבִילִי״, וּבִפְרָט כְּשֶׁמָּצָא אֵיזֶה שָׁלִיחַ שֶׁל הַסָּמ״ךְ־מ״ם, שֶׁמְּדַבֵּר רַע עַל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא יֵרֵא שָׁמַיִם, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנב), שֶׁלִּפְעָמִים שָׂמִים עַל הַפֶּתַח שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל אֵיזֶה יֵרֵא שָׁמַיִם, וְאוֹמֵר: ״לֹא, לֹא, לֹא הֶחֱזִיקוּ מִדֶּרֶךְ זוֹ, לֹא הֶחֱזִיקוּ מֵאָדָם זֶה, אַל תִּתְקָרֵב לְשָׁם״ וְכוּ׳ כָּל מִינֵי דִּבּוּרִים; וְאָדָם מִסְכֵּן — בּוֹרֵחַ, נָסוֹג לְאָחוֹר. מֵהֵיכָן זֶה בָּא?! הֲלֹא הִרְגַּשְׁתָּ כָּל מִינֵי נְעִימוּת, עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּת, אֵילּוּ שָׁעוֹת טוֹבוֹת הָיוּ לְךָ! אֵילּוּ יָמִים טוֹבִים עָבְרוּ עָלֶיךָ מֵאָז שֶׁחָזַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה! וּמָה אֵרַע לְךָ?! אֵין זֹאת אֶלָּא הַגֵּאוּת שֶׁהָיְתָה בְּךָ, שֶׁלֹּא שֵׁרַשְׁתָּ אוֹתָהּ, זֶה הֶבְיְאֲךָ לַחֲזֹר בִּשְׁאֵלָה וְלִבְרֹחַ מֵהַצַּדִּיק, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ שׂוֹנֵא וּמוֹנֵעַ גַּם אֲחֵרִים מִלְּהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִטֻּמְאַת הַבְּרִית שֶׁנִּפְגַּם מְאֹד מְאֹד. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְּרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן קנג): מִי שֶׁמִּקָּרֵב עַצְמוֹ לַצַּדִּיק, וְקִרְבָתוֹ אֵינָהּ בִּתְמִימוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְהַפֵּךְ אַחַר־כָּךְ לִרְוֹדֵף. כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עב), נוֹפֶלֶת עָלָיו בּוּשָׁה, וּמַתְחִיל לְהִתְבַּיֵּשׁ, נוֹפֶלֶת עָלָיו שִׁפְלוּת: ״אוֹי רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מֶה עָשִׂיתִי, שַׁבְתִּי לְסוּרִי, הֵיכָן הָיִיתִי עַד כֹּה?! עָשִׂיתִי הֶבְלֵי הֲבָלִים, חָשַׁבְתִּי שְׁטֻיּוֹת, הִרְהַרְתִּי הִרְהוּרִים רָעִים, טִמֵּאתִי עֵינַי, אָזְנַי, חָטְמִי וּפִי, הָיִיתִי בְּכַעַס

וּרְצִיחָה, שָׁמַעְתִּי כָּל מִינֵי נִגּוּנִים שֶׁל רְשָׁעִים, לְכִלָּכְתִּי פִּי בְּנִבּוּל פֶּה, יָדַי וְרַגְלַי וְכָל גּוּפִי טִמֵּאתִי״. וּכְכָל שֶׁאָדָם מִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, אֲזַי נִכְנָס בּוֹ הָרַהוּר תְּשׁוּבָה וּמְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ: ״תִּמְחֹל לִי, תִּסְלַח לִי״, וְתָמִיד עוֹסֵק בִּתְשׁוּבָה, כִּי מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ שֶׁעֲדַיִן רָחוֹק רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָדָם זֶה אַף פַּעַם לֹא יִתְרַחֵק — לֹא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא מֵהַצַּדִּיק. אֵימָתַי אָדָם מִתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיק, אֵימָתַי אָדָם מִתְרַחֵק מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּאוּת וְיִשּׁוּת לַחֲשֹׁב: ״אַתָּה יוֹדֵעַ מִי אֲנִי?! אֲנָא אֶמְלֹךְ!״ וְאָז, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נוֹקְמִים בּוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צד): ״אֵל נְקָמוֹת יְיָ״ה, אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ״, רָאשֵׁי תֵבוֹת: אֲנִ״י אָנ״ה. בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַחֲזִיק עַצְמוֹ לַאֲנִ״י, אֲזַי נוֹקְמִים בּוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פב): אָדָם צָרִיךְ לַעֲקֹר מֵעַצְמוֹ אֶת הַיִּשּׁוּת וְהַגַּאוּת. לָמָּה הוֹלֵךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, וְתָמִיד הוּא מְמֻרְמָר וְשָׁבוּר? כִּי רוֹצֶה לִהְיוֹת מַשֶּׂהוּ, וְשׂוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁתִּרְצֶה רָצוֹן נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ?! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ב, ד): בַּטֵּל רְצוֹנְךָ לִרְצוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים לִרְצוֹנְךָ; אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְבִטּוּל אֱמֶת כָּזֶה, לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה מְאוּמָה, אֶלָּא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה נִקְרָא ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין, אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין.

כַּמָּה עָלֵינוּ לְשַׁמֵּחַ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגֻלֶּה לָנוּ לְמוּדִים כָּאֵלּוּ, אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֵינוּ. הַצַּדִּיק מַכְנִיס בָּנוּ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית, לָדוּן אֶת כָּל יְהוּדִי לְכַף זְכוּת, לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הָרָע שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הַזּוּלַת, לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבּוֹ. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצָּרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא אֶת הַטּוֹב אֵצֶל כָּל יְהוּדִי, וְלָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מַזְהִיר אוֹתָנוּ לְמְצֹא עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ וּבַאֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה ״וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, כְּבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם; כִּי בָּרֵגַע שֶׁמּוֹצְאִים אֵצֶל אָדָם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כְּבָר נַעֲשֶׂה אָדָם אַחֵר, חָשַׁבְתִּי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלַיַּעַל, וּלְפֶתַע אֲנִי רוֹאֶה שֶׁטָּעִיתִי, כִּי הִנֵּה הוּא מוּכָן לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְכֻלָּם. וְאוֹמֵר מוֹהֲרַנ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א׳), שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, כִּי מָשִׁיחַ יִמְצָא אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא), אֲשֶׁר הַמְעִיל וְהַבֶּגֶד שֶׁל מָשִׁיחַ יִהְיֶה עָשׂוּי מִכָּל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן כָּל יְהוּדִי יִמְצָא בְּמָשִׁיחַ אֶת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה שֶׁלּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ. כִּי כֵּן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד) אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ נְקֻדָּה אֲשֶׁר אֵין בַּשֵּׁנִי, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

(תַּעֲנִית כא:): לָא מָצִית לְמֶעְבַּד כְּעֶבְדָּא דְּאַבָּא אוֹמָנָא; כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה אֲשֶׁר אֵין בַּחֲבֵרוֹ. הָיָה אַבַּיֵי, הָיָה רָבָא, הָיָה אַבָּא אוֹמָנָא. אַבַּיֵי וְרָבָא מְלַאִים בְּכָל הַשַּׁ״ס, עִם כָּל זֹאת מְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהָיָה רוֹפֵא נָשִׁים, בְּשֵׁם אַבָּא אוֹמָנָא, וְהוּא קִבֵּל כְּרוּז מִן הַשָּׁמַיִם בְּכָל יוֹם וְיוֹם: ״שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבָּא אוֹמָנָא״. אַבַּיֵי שָׁמַע כְּרוּז מִן הַשָּׁמַיִם רַק בְּעֶרֶב שַׁבָּת: ״שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבַּיֵי״. וְרָבָא שָׁמַע רַק פַּעַם בַּשָּׁנָה בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים: ״שָׁלוֹם עָלֶיךָ רָבָא״. נֶחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל רָבָא, לָמָּה הוּא שׁוֹמֵעַ רַק פַּעַם בַּשָּׁנָה?! אָמְרוּ לוֹ: ״דַּיֶּךָּ שֶׁאַתָּה מַצִּיל אֶת כָּל הָעִיר שֶׁלֹּא יֵאֵרַע לָהֶם שׁוּם רַע״. נֶחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל אַבַּיֵי, לָמָּה אֲנִי שׁוֹמֵעַ רַק בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְאַבָּא אוֹמָנָא הָרוֹפֵא נָשִׁים זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ בְּכָל יוֹם? אָמְרוּ לוֹ: ״לֹא מָצִית לְמֶעְבַּד כְּעוֹבְדָא דְּאַבָּא אוֹמָנָא״. הָיָה רוֹפֵא נָשִׁים וְהָיָה נוֹהֵג מְאֹד בִּצְנִיעוּת, הָיָה וּמַקִּיז דָּם, וְאַחַר־כָּךְ הֵכִין סְעֻדָּה לַחוֹלִים, וְלַעֲנִיִּים לֹא נָטַל כֶּסֶף. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי יֵשׁ בּוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁאֵין בְּזוּלָתוֹ, וְאִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, סִימָן שֶׁצְּרִיכִים אֶת כֻּלָּם, מִי אַתָּה שֶׁתּוֹכַל לוֹמַר שֶׁהַהוּא אֵינוֹ שָׁוֶה מְאוֹמָה, אוֹ שֶׁאֵין צְרִיכִים אֶת פְּלוֹנִי, לָמָּה לְקַטְרֵג עַל בַּר יִשְׂרָאֵל?! אֵין זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל —

שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפָאֳרָם. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְיל עַם יִשְׂרָאֵל, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת סה) אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה; בְּשָׁעָה שֶׁהָעֲרַב־רַב הִכְשִׁילוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּחֵטְא הָעֵגֶל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רָצָה לְמְחוֹת אֶת כְּלַל יִשְׂרָאֵל, מָסַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרָם, וְאָמַר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ, אֲבָל אַל תִּמְחֹק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. הַיְכוֹלִים אָנוּ לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מֶה הָיְתָה גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְיל כָּל יְהוּדִי? ! אַף־עַל־פִּי־כֵן אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: כָּל מַה שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אֶת יִשְׂרָאֵל — שַׁבַּח; זְהוּ "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", זוֹ הַגְּאֻלָּה, אִם אָנוּ נִמְצָא רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל יְהוּדִי, אֵין יוֹתֵר גְּזָעָנוּת אֲרוּרָה, אֵין יוֹתֵר שִׂנְאָה, זֶהוּ חַג הַפֶּסַח, זֶהוּ סֵמֶל שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה, מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, אֲכִילָה שֶׁל אֱמוּנָה, וְלָמָּה אָנוּ אוֹכְלִים מַצָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה אוֹתָנוּ. נִמְצָא, שֶׁאֲכִילַת מַצָּה זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה. נִמְצָא, שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים אֶלְקוּת, כִּי זוֹ מִצְוָה כְּכָל הַמִּצְוֹות. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד. מַצָּה מְסַמֶּלֶת עַל אַהֲבָה, עַל אַחְדוּת, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, הֻצְרְכוּ לָרוּץ וְלָצֵאת בְּחִפָּזוֹן, לֹא הָיָה זְמַן לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת, כָּל אֶחָד הָיָה עָסוּק עִם עַצְמוֹ, זֶהוּ "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", הַמַּח שֶׁלִּי אֵינוֹ חוֹשֵׁב מֵאַף אֶחָד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלַי לָצֵאת מֵהַגְּלוּת שֶׁלִּי, מֵהַתַּאֲוֹת רָעוֹת שֶׁלִּי, מֵהַלְכְלוּךְ וְהַבּוֹץ שֶׁאֲנִי נִמְצָא, מִשָּׁם עָלַי לָרוּץ

וְלִבְרֹחַ, וְלֹא לַחֲשֹׁב מֵאֲחֹר — זוֹ אֲכִילַת מַצָּה. וּלְהֵפֶךְ — מַהוּ חָמֵץ? חִמּוּץ הַמַּחַ, יֵשׁ זְמַן שֶׁהָרוּחַ תַּחְדֹּר לַבָּצֵק וְיִתְפַּח, וּכְכָל שֶׁמַּנִּיחִים אֶת הַבָּצֵק, יוֹתֵר רוּחַ נִכְנֶסֶת בּוֹ, זֶהוּ חִמּוּץ הַמֹּחַ, "כִּי יִתְחַמֵּץ לִבָּבִי", אֲנִי מַתְחִיל לַחֲשֹׁב עַל הַזּוּלַת, הוּא אֵינוֹ כָּשׁוּרָה, הוּא נוֹהֵג כָּזֹאת וְכָזֹאת, וּמִי אַתָּה בִּכְלָל שֶׁתַּחֲשֹׁב מֵהַשֵּׁנִי?! זֶה נִקְרָא חָמֵץ, שֶׁרַק חוֹשֵׁב מֵאַחֵר, הַהוּא אֵינוֹ בְּסֵדֶר, הַהוּא אֵינוֹ נוֹהֵג כְּדַבָּעִי. אֵיךְ יֵשׁ לְךָ זְמַן לַחֲשֹׁב מֵאֲחֵרִים?! סִיַּמְתָּ עִם עַצְמְךָ?! מֵאַיִן בָּאָה הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי וּמְקַנֵּא בּוֹ? זֶהוּ חִמּוּץ הַמֹּחִין, שֶׁנֶּחֱמָץ הַמֹּחַ וְהַלֵּב, וְיֵשׁ לְךָ קֻשְׁיוֹת עַל זוּלָתֶךָ.

וְלָכֵן עַכְשָׁו חַג הַפֶּסַח "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", אִם אָנוּ רוֹצִים לְהִגָּאֵל וְלִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל הַמְּצִיאוּת, עָלֵינוּ לְהַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלָּנוּ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ק'), שֶׁכָּל גְּדוֹלֵי מְבֻחָרֵי הַצַּדִּיקִים לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהִתְבּוֹדְדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאַף שֶׁבְּהַתְחָלָה זֶה נִרְאֶה מוּזָר, שֶׁנִּכְנָסִים לְחֶדֶר שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמַתְחִילִים לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ מְטַיְּלִים בְּאֵיזֶה שָׂדֶה וּמְדַבְּרִים אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אוֹ הוֹלְכִים בְּאֵיזֶה יַעַר וּמִתְבּוֹדְדִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, בַּהַתְחָלָה זֶה קָשֶׁה מְאֹד, כִּי נִדְמֶה לָאָדָם שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ

אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, אַךְ בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד דִּמְיוֹן גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, כָּל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים וּמַרְגִּישִׁים — הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר. וְאֶת הַהַשָּׂגָה הַזּוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד), שֶׁבְּעֵת שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבְּרִיאָה הָיָה מֻכְרָח בִּשְׂכִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן לַעֲשׂוֹת אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה כָּל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, כָּל הַקֻּשְׁיוֹת, וּבֶאֱמֶת זֶה רַק דְּמְיוֹנוֹת, אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא עוֹבֵר עַל הַכֹּל, שֶׁזּוֹ קְרִיאַת שְׁמַע. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִים לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וְקוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַוָּנָה הַדַּעַת, בְּקוֹל אֶחָד, בְּדַעַת וּבְטַעַם אֶחָד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לָהֶם: הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים, אֲנִי וּפָמַלְיָה שֶׁלִּי מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ. אֲבָל כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּטֵרוּף הַדַּעַת, זֶה מַקְדִּים וְזֶה מְאַחֵר, וְאֵינָם מְכַוְּנִים דַּעְתָּם בִּקְרִיאַת שְׁמַע, רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ צוֹוַחַת: בְּרַח דּוֹדִי. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁשְּׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה תִּלּוּיָה רַק כְּפִי שֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד עִם יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָנוּ מְצַפִּים אֵלֶיהָ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְרֶגַע. וְעַכְשָׁו בִּימִים אֵלּוּ, ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לְהַאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ

מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (חֻלִּין ז.): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; אִם פָּתַחְתִּי עֵסֶק, וְהִנֵּה לְפָתַע בָּא מִתְחָרֶה וּפוֹתֵחַ עֵסֶק מְמוּלִי, וַאֲנִי נִשְׁבָּר, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אַל תִּשָּׁבֵר, כִּי הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּשִׁמְךָ יְקָרָאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא (יוֹמָא לח); אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתְךָ דָּבָר מִבִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. רָצִיתִי מִשְׂרָה פְּלוֹנִית, וּבָא אַחֵר וּנְטָלָהּ מִמֶּנִּי, אֵין מַשָּׂג כָּזֶה! הַכֹּל נִקְבַּע בַּשָּׁמַיִם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): אֲפִלּוּ רֵישׁ גְּרִגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ; אֲפִלּוּ מִי שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּבִים, שֶׁזּוֹ מִשְׂרָה נְחוּתָה מְאֹד, הוּא קָצִין עַל הָאַשָּׁפָה, שָׂר עַל אֵיכוּת הַסְּבִיבָה, זֶה גַּם־כֵּן מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם מַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּמֹחוֹ, אָז הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, וְאֵינוֹ נִכְנָס בִּדְכָאוֹן, וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְלַמְּדֵנוּ, וְזֶהוּ חַג הַפֶּסַח ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְזֹאת עָלֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ כָּל הַשָּׁנָה. וְנָתְנוּ לָנוּ אֶת הַיָּמִים הַלָּלוּ לָאֲכֹל בָּהֶם מַצָּה, אַל תַּחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ, אֵין זְמַן לַחֲשֹׁב מֵאֲחֵרִים, עַכְשָׁו עָלֶיךָ לַחֲשֹׁב רַק מֵעַצְמְךָ, אֵיךְ אַתָּה יוֹצֵא מֵהַבּוֹץ וְהַלְּכְלוּךְ שֶׁלְּךָ, אֵיךְ אַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

אֵיךְ אַתָּה מַצִּיל אֶת עַצְמְךָ, אָז תְּזַכֶּה לִ"זְמַן חֵרוּתֵנוּ", תִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי. כִּי מָתַי אָדָם בְּגָלוּת? כְּשֶׁתָּמִיד חוֹשֵׁב מֵאֲחֵרִים, הִנֵּה הַהוּא מְדַבֵּר עָלַי, הַהוּא שׂוֹנֵא אוֹתִי, מִתְחָרֶה לִי וְכוּ', הַהוּא מֵצִיק וּמַצֵּר צָעָדַי, מִי זֶה הַהוּא?! אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְלָכֵן גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל עַל הַפָּסוּק (יְחֶזְקֵאל כד): "אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם", אַבְרָהָם אָבִינוּ עָבַד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחִינַת אֶחָד, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׂוּם בְּרִיָּה, לֹא עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, לֹא עַל אִשְׁתּוֹ וְהַיְלָדִים, הוּא יָדַע שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם הוּא יִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז כֻּלָּם יִלְכּוּ אַחֲרָיו. וְלָכֵן עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלֹא נִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג, ט): "הָאוֹמֵר לְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְאֶת אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֶת בָּנָיו לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ"; אִם אָדָם רוֹצֶה לִשְׁמֹר אֶת הַתּוֹרָה, לִנְטֹר אֶת הַבְּרִית, אָסוּר לוֹ לְהִסְתַּכֵּל סָבִיב סָבִיב — לָמָּה הַהוֹרִים עֲדַיִן לֹא שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה, לָמָּה אֲחַי עֲדַיִן רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָמָּה אֲפִלּוּ הַבָּנִים שֶׁלִּי אֵינָם מַחֲזִיקִים כָּמוֹנִי?! לֹא אִכְפַּת לִי שׂוּם דָּבָר, עָלַי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלַי לְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהִשְׁתּוֹקֵק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין לִי כְּלוּם בִּזֶּה הָעוֹלָם רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרַק אֵלָיו אֲנִי בָּא וּמִתְפַּלֵּל, וּבְכֹחַ הָעַקְשָׁנוּת הַזּוֹ אֲנִי אַחֲזִיר אֶת כָּל הַמִּשְׁפָּחָה וְאֶת כָּל הָעוֹלָם בִּתְשׁוּבָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח): צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא לִהְיוֹת חָזָק מְאֹד, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּרְצוּ לִשְׁבֹּר אוֹתָךְ — אַל תִּשָּׁבֵר, תָּמִיד תִּזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה הַלִּמּוּד שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים מֵרַבֵּנוּ זַ״ל. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד בְּחַג הַפֶּסַח ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, פֶּסַ״ח בְּגִימַטְרִיָּה נַחְמָ״ן בִּמְדֻיָּק. פֶּסַח: מֵאָה אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, נַחְמָ״ן: מֵאָה אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה — קמ״ח. אִם אֵין קֶמַ״ח אֵין תּוֹרָה, אִם לֹא מְקָרְבִים אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה קֶמַ״ח — אֵין תּוֹרָה. רַבֵּנוּ זַ״ל מַחְדִּיר בָּנוּ חֵשֶׁק לִלְמֹד תּוֹרָה, רַבֵּנוּ זַ״ל נָתַן לָנוּ סֵדֶר־הֶדֶרֶךְ־הַלִּמּוּד קַל מְאֹד אֵיךְ שֶׁכָּל יְהוּדִי יָכוֹל לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתַּנַ״ךְ, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, רַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, סִפְרֵי הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, סִפְרֵי הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם, מִדְרָשׁ רַבָּה וְתַנְחוּמָא, פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מְכִילְתָּא, סִפְרָא, סִפְרֵי, תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ וּשְׁאָר מִדְרָשִׁים, וְגִלָּה לָנוּ נִפְלָאוֹת, אֵיךְ אֲפִלּוּ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ כִּשְׁרוֹנוֹת מְיֻחָדִים, אִם יִלְמַד בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה שֶׁסָּלַל לָנוּ, אֲפִלּוּ יִהְיֶה כְּבוּל עֵץ, רֹאשׁוֹ יִהְיֶה כְּבַד תְּפִיסָה, קְשֵׁה הֲבָנָה, גַּם הוּא יִזְכֶּה לִלְמֹד. כַּמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת־הָרַ״ן (סִימָן עו), דֶּרֶךְ נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אֵיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ מְסֻגָּל לִלְמֹד תּוֹרָה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דַּיְקָא עַכְשָׁו ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, שֶׁנִּזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה רַק לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה

וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּזְכֶּה לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְלֹא יִהְיוּ לָנוּ שׂוּם קֻשְׁיוֹת עַל שׂוּם יְהוּדִי, נָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, נִשְׂרֹף אֶת הֶחָמֵץ לְגַמְרֵי, שֶׁזֶּה כְּלַל הַשְּׁנָאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, שֶׁזֶּהוּ סְתָם דִּמְיוֹן, כִּי הַגָּה תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי אַחְדוּת וְשָׁלוֹם, וְרַק בָּזֶה הִיא תְּלוּיָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (דִּבְרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׁר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים, אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

שִׂמְחַת הַפֶּסַח

יְגַלֶּה אֶת גֹּדֶל מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׂמֵחַ בֶּחָג הַפֶּסַח עִם הַמִּצְוֹוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה: אֲכִילַת מַצָּה וְד׳ כּוֹסוֹת וַעֲרִיכַת הַסֵּדֶר.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר גְּפָלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַפֶּסַח, שֶׁאָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחָה זוֹ, כְּמִי שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפה)

קוּנְטְרֵס

שְׁמְחַת הַפֶּסַח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּיָמִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד בְּ"שִׂמְחַת הַפֶּסַח", שֶׁזָּכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, מֵהַגָּלוּת, וּלְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. בְּוַדַּאי הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים בְּשִׁעְבּוּד קָשֶׁה אֵצֶל הַמִּצְרִים, "וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנּוֹתוֹ בְּסִבְלוֹתָם" וְגוֹ', עָבְדוּ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבוֹדָה בַּשָּׂדֶה, אֶת כָּל עֲבוֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ", וְהַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁהִבְּרוּ רַע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הָאָר"י זַ"ל (שַׁעַר הַפְּנִימִיּוֹת, דְּרוּשׁ פֶּסַח): פַּרְעֹ"ה — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־רַע, בָּרַע שֶׁהָיוּ דִּלְטוֹרִין בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה

הַמֹּחַ שֶׁלָּהֶם נִצְטַמְצֵם לְגַמְרֵי, וְהִתְרַחֲקוּ מֵהֶאֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְזוֹ הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): הָיָה מֹשֶׁה מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאוֹמֵר: מֶה חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת? כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע דְּבָרָיו שֶׁל הָעִבְרִי שֶׁאָמַר לוֹ: הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר, לְשׁוֹן הָרָע יֵשׁ בֵּינֵיהֶם, וְאֵיךְ יִהְיוּ רְאוּיִים לְהִגָּאֵל? ! מֵהֵיכָן בָּא לְשׁוֹן הָרָע, שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עַל הַשֵּׁנִי? מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, הוּא יֹאהַב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְיִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, סִימָן שֶׁאָצְלוֹ נִפְגְּמָה הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): אֵין אוֹמֵר לְשׁוֹן הָרָע, אֶלָּא עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר; כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה, וְכָל יְהוּדִי חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֶחָד בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳׳ אֱלֹקֵיכֶם״, הוּא אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר עַל שׁוּם אָדָם, אַדְרַבָּה יֹאהַב אֶת כָּל יְהוּדִי כְּנַפְשׁוֹ, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא אָחִיו, וּמִי מְדַבֵּר עַל אָחִיו? ! וְלָכֵן כָּל גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה תַּחַת פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, מֶלֶךְ מִצְרַי״ם, אוֹמֵר הָאָר״י זַ״ל שֶׁאֵלּוּ שְׁתֵּי חֲבוֹת: מֵצַר־יָם, הַמֹּחַ הָיָה בְּמֵצַר, הַיְנוּ שֶׁאָדָם מִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, שֶׁזֶּה עִקַּר הַגָּלוּת. כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶצְלוֹ לֹא שַׁיָּךְ בִּכְלָל גָּלוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־

מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁעִקַּר הַגְּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, תָּמִיד יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, וְאֵין דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְהַכְנִיעוֹ. אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וּמְפַחֵד מִכָּל אֶחָד. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תשי״ט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׁכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, אֶלָּא בִּשְׁכַר אֱמוּנָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲכִנִיס בָּהֶם דַּעַת, ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוָי״ה אֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״ (דְּבָרִים ד), וּמִזֶּה נַעֲשָׂה פֶּה־סַח, שֶׁהֶחֱלוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָךְ הוֹרִידוּ מֵעֲצָמָם אֶת קַטְנוּת הַמֹּחִין, קַטְנוּת הַדַּעַת, וְזָכוּ לְגַדְלוּת הַמֹּחִין, וּמִמֵּילָא הָיְתָה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְכָךְ יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם. וְזוֹ הַשִּׁמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה. וְזֶה הָיָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. אֲלָא עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁהָאָר״י זַ״ל אוֹמֵר (שַׁעַר הַפְּסוּקִים), שֶׁכָּל מַה שֶּׁקָּרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל מֵעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, חוֹזֵר וְנִשְׁנֶה עַל עַצְמוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. אֲצֶל עַם יִשְׂרָאֵל אֵין מֶשֶׁג שֶׁל הִסְטוֹרְיָה, אֶלָּא אָנוּ חַיִּים עִם זֶה, הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות הֵן גִּלּוּי אֱלֹקוּת, הֵן חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁהָיָה אָז בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וּבָא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהוֹצִיאָם מִשָּׁם, עַל־יְדֵי־זֶה

שֶׁהֶחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, כִּי כֻּלָּנוּ מְלֻכְלָכִים בְּזֻהֲמַת מִצְרַיִם, אֲשֶׁר שָׁם הָיְתָה הַזֻּהֲמָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִין מִכָּל הָעַמִּמִין, הַמִּצְרִים הָיוּ יוֹתֵר מְזֻהָמִים מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֶצְרִכוּ לַעֲבֹר תַּחְתָּם, וְהִתְגַּבְּרוּ עַל כָּךְ, וְכֵן עַד הַיּוֹם; בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִיר לָנוּ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁאָז אָנוּ מְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה. הַשָּׁלֹשׁ מַצּוֹת שֶׁאָנוּ שָׂמִים עַל שֻׁלְחַן הַסֵּדֶר זֶה כְּנֶגֶד הַשְּׁלֹשָׁה מֹחִין: חָ׳כְמָה, בִּ׳נָה, דַּ׳עַת. שֶׁזֶּה הַשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִפָּסוּק (אִיּוֹב כ): ״חַ׳יִל בָּ׳לַע וַ׳יְקִיאֶנּוּ״ חב״ד, שֶׁזֶּהוּ שֵׁם קָדוֹשׁ אֲשֶׁר מוֹצִיא אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת מֵהָאָדָם. אִם אָדָם חָטָא, בַּר מִינָן, הוּא בָּרָא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, וְעַל־יְדֵי הַשָּׁלֹשׁ מַצּוֹת שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר כְּנֶגֶד כֹּהֵן, לֵוִי, יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה כְּלִי שָׁלֵם: חָכְמָה, בִּינָה, דַּעַת, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ מוֹצִיאִים אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת מֵאִתָּנוּ, וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹתִים אֶת הַד׳ כּוֹסוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ד׳ לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה: ״וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי״, וְאַחַר־כָּךְ אָנוּ שׁוֹתִים כּוֹס

חֲמִישִׁית, כְּנֶגֶד "וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ", אֵיזוֹ שִׁמְחָה זוֹ "שִׂמְחַת הַפֶּסַח" עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ כָּל הֶחָג הַזֶּה, שֶׁזָּכִינוּ גַּם־כֵּן שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ חֵלֶק בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. אֲבָל עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר בִּמְאֹד מְאֹד מִשְּׁטִיּוֹת וְחָכְמוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן יט), שֶׁיֵּשׁ מְחַקְרִים שֶׁהֵם מִזֶּרַע עֲמָלֵק, וְאֶצְלָם הָעִקָּר הַשֵּׂכֶל וְהַמֹּחַ, אֵין לָהֶם אֱמוּנָה. וּמִזֶּה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁבָּאִים כָּל מִינֵי צְבוּעִים, רַמָּאִים וְשַׁקְרָנִים, הָעוֹבְדִים עַל הַבְּרִיּוֹת. וְטֶבַע שֶׁל אָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר דָּבָר שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא לְמַעְלָה מִשִּׂכְלוֹ, אָדָם אוֹהֵב לִרְאוֹת דְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ מֵבִין, הוּא חוֹשֵׁב וּמְדַמְיֵן לְעַצְמוֹ דִּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ הוּא פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר, וּמַשִּׂיג אֵילּוּ הַשָּׂגוֹת, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת שֶׁבָּאִים מֵהֶחָלָל הַפָּנוּי, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן סד): בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה כָּל הָעוֹלָם אֱלֹקוּת, וְלָכֵן צִמְצֵם עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּתְחִלַּת הָ"עֵץ חַיִּים" (פֶּרֶק א', עַנַף א'), וּבְתוֹךְ הָאוֹר עָשָׂה חָלָל, וּבְתוֹךְ הֶחָלָל נִבְרְאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן יֵשׁ שָׁם כָּל מִינֵי קְלִפּוֹת שֶׁנֶּאֱחָזוֹת בָּאָדָם. וְעַם יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים עִבְרִיִּים, עַל שֵׁם שֶׁעוֹבְרִים מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר, כִּי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה, אוֹתוֹ אֵין יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת, אֲבָל מִסְכֵּן אָדָם שֶׁנִּלְקָה בֶּאֱמוּנָה, אֵין אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה, יְכוֹלִים לַעֲבֹד עָלָיו הַרְבֵּה, וּבִכְפָרָט בְּחָכְמַת קַבָּלָה, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (חַיֵּי־מוֹהֲרַ"ן, סִימָן תקכו):

קַבָּל״ה גִּימַטְרִיָּה נוֹאַף. רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבַן. יֶשְׁנָם הַיּוֹם כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, רַמָּאִים וּצְבוּעִים, שֶׁזֶּהוּ רָאשֵׁי תֵּבוֹת (בְּרֵאשִׁית ז, כא): ״שֶׁרֶץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ״, שְׁמַשְׁטִים בִּבְנֵי־אָדָם, מַטְעִים אוֹתָם בְּדִמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ הֵם עָפִים בָּעוֹלָמוֹת, שֶׁזּוֹ קְלִפַּת עֲמָלֵק, שֶׁמַּטְעֶה אֶת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יִקְיֵם אֶת הַמִּצְוֹוֹת, אֶלָּא שֶׁרַק יַחֲשֹׁב בְּמַשְׁכָּלוֹת, וְאַחַר־כָּךְ רוֹאִים מַהֵן הַתּוֹצָאוֹת מִזֶּה, שֶׁבָּאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לִידֵי נְאוּף מַמָּשׁ, וּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. אֲבָל בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים אֵיךְ לִשְׁמֹר עַצְמָם לֹא לְהִלָּכֵד בַּמַּלְכֹּדֶת הַזּוֹ שֶׁשָּׁם הַסָּמָ״ךְ־מֵ״ם לְתָפֹס אֶת בְּנֵי־אָדָם. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב): עִקַּר הַיַּהֲדוּת זֶה תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, לִזְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה לְגַמְרֵי. לָנוּ יֵשׁ שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְאָנוּ מְצֻוִּים לְקַיֵּם רַק מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ, הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא תַּמְצִית תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְלָכֵן הַזְּהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן כט), שֶׁכָּל יְהוּדִי מֻכְרָח לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ, הֲלָכָה, וְזֶה הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת — לֹא לָצֵאת מֵהֲלָכָה, בָּרֶגַע שֶׁאֶחָד נוֹגֵעַ בַּהֲלָכָה, תֵּדְעוּ לָכֶם שֶׁהוּא מִצַּד הַסִּטְרָא אַחֲרָא. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יא), שֶׁיֵּשׁ יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, יְחוּדָא עִלָּאָה זֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, לְגַלּוֹת לָאָדָם, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, שֶׁזֶּה סוֹד הַקַּבָּל״ה, רָאשֵׁי תֵּבוֹת (תְּהִלִּים כט, ב): ״הִשְׁתַּחֲווּ לַ׳יְהוָ״ה בְּ׳הַדְרַת קֹ׳דֶשׁ״, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם שֶׁאָנוּ בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא, מִשְׁתַּחֲוִים רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ יְחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁזֶּה "בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", שֶׁזֶּה הַלָּ"ה, שֶׁהוּא רֵאשִׁי תֵּבוֹת (תְּהִלִּים ק, א): "הָ'רִיעוּ לַ'ה' כָּ'ל הָ'אָרֶץ", אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁצְּרִיכִים אֶת שְׁנֵיהֶם: יְחוּדָא עִלָּאָה — "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד", שֶׁאָדָם יִהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה "ה'שְׁתַּחֲוּוּ לַ'הַוָ"ה בְּ'הַדְרַת ק'דֶ'ש", שֶׁזֶּה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לִלְמֹד קַבָּלָ"ה, אֲבָל צְרִיכִים גַּם יְחוּדָא תַּתָּאָה, "בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", שֶׁזֶּה "הָ'רִיעוּ לַ'הַוָ"ה כָּ'ל הָ'אָרֶץ" רֵאשֵׁי תֵּבוֹת: הַלָּ"ה, לְגַלּוֹת שֶׁפֹּה בָּאָרֶץ גַּם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לִגְעַ בַּהַלָּכָה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִלְמֹד קַבָּלָה, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְמֹחִין עֶלְיוֹנִים, וּכְפָרָט עַכְשָׁו בְּחַג הַפֶּסַח, גְּאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ מְגֻלּוּיָה, שֶׁזֶּה עִקַּר "שְׁמִחַת הַפֶּסַח", שֶׁמִּתְגַּלִּים לָנוּ אוֹרוֹת כָּאֵלּוּ, עַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁבִּלְשׁוֹן הַזֹּהַר (חֵלֶק ב' קפג.) נִקְרֵאת מֵיכְלָא דְּאַסְוּתָא, מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה וֶאֱמוּנָה, כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה') שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים הַבָּאִים לָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): "וְהִפְלִיא הַוָ"ה אֶת מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחֳלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים", מַה זֶּה וְנֶאֱמָנִי"ם? אֶלָּא שֶׁבָּאִים מֵחֲמַת פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה בָּאוֹת מַכּוֹת מֻפְלָאוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכֵן אָדָם נִכְנָס בַּעֲצָבִים, אֲשֶׁר מַחֲלַת

הָעֲצַבִּים הִיא מַחֲלָה מַמָּשׁ, וּכְלוּלָה מִכָּל הַמַּחֲלוֹת, וְהַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיָה שַׂיָּךְ אֵצְלוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהָיָה רַק מְשִׁתּוֹקֵק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד הַקַּבָּלָה: "הִ'שְׁתַּחֲוּוּ לַ'הֲוָי"ה בְּ'הַדְרַת ק'דֶ"שׁ", לְהִשְׁתַּחֲוָוֹת רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְחֻבָּר לַהֲלָכָ"ה: "הָ'רִיעוּ לַ'הֲוָי"ה כָּ'ל הָ'אָרֶץ", וְזוֹ "שִׂמְחַת הַפֶּסַח", שֶׁמְּצַד אֶחָד אָנוּ מִתְלַהֲבִים מְאֹד מְאֹד בְּ"שִׂמְחַת הַפֶּסַח", וּשְׂמֵחִים שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁתּוֹת הַד' כּוֹסוֹת כְּנֶגֶד ד' לְשׁוֹנוֹת גְּאֻלָּה, וְאָכַלְנוּ מַצָּה, הַמְשַׂכֶּכְנוּ עַל עַצְמֵנוּ הַמּוֹחִין: חָכְמָה, בִּינָה וְדַעַת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת, וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמֵנוּ אֱמוּנָה חֲזָקָה עַל כָּל הַשָּׁנָה. אֲבָל מִצַּד שְׁנֵי עָלֵינוּ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל הַהֲלָכָה, וְאֵין עוֹד הֲלָכוֹת חֲמוּרוֹת כָּל־כָּךְ כְּהִלְכוֹת פֶּסַח, שֶׁצְּרִיכִים לְלָמְדָן הַרְבֵּה, וְכֵן שְׁאָר הֲלָכוֹת: הִלְכוֹת שַׁבָּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה וְכַדּוֹמֶה, הִלְכוֹת כַּשְׁרוּת אֲכִילָה, בָּשָׂר וְחָלָב, וְכָל הַהֲלָכוֹת שֶׁבְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, זֶה נִצְרָךְ מְאֹד. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד אֵצֶל מִי לוֹמְדִים קַבָּלָה, כִּי הַיּוֹם יֵשׁ כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, רַמָּאִים וּצְבוּעִים, וּמְסַכְּנִים הֲמוֹן־עַם נִתְפָּסִים אַחֲרֵיהֶם, וּמוֹלִיכִים אוֹתָם שׁוֹלָל, עַד שֶׁרוֹאִים בְּמוֹ עֵינֵינוּ אֵיךְ שֶׁעוֹבְרִים בִּשְׂאַט נֶפֶשׁ עַל הֲלָכוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁיֵּשׁ גַּם חִלּוּל שַׁבָּת וַאֲכִילַת טְרֵפוֹת, וְגַם נְאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן

צְרִיכִים לְהַקְפִּיד בִּדְבָרִים אֵלּוּ מְאֹד, שֶׁהֵם חָמֵץ גָּמוּר. כִּי מַהוּ חָמֵץ? חִמּוּץ הַמֹּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עג, כא): "כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי", אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַהוֹלְכִים אֶל קַלִּים וְרֵיקִים וּפוֹחֲזִים, נִכְנָסָה בִּלְבָּם טֻמְאַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְיֵשׁ לָהֶם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעַל בְּנֵי־אָדָם, וּמַחֲזִיקִים עַצְמָם לְאֵיזוֹ יֹשֶׁר, וּבֶאֱמֶת שׁוֹטִים הֵם. כִּי מַהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם? עֲנָוָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַצָּה, שֶׁאֵין בָּזֶה מְאוּמָה רַק מַיִם וָקֶמַח, וְאָפוּ אֶת זֹאת בְּזְרִיזוּת, שֶׁלֹּא יְכֻנַּס בָּזֶה שׁוּם רוּחַ מֵאֲוִיר הָעוֹלָם, זֶה מְסֻמָּל עַל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁחוֹשְׁבִים רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לָהֶם שׁוּם מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁלּוֹמְדִים קַבָּלָה לוֹמְדִים אֶת זֹאת בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְכָל כַּוָּנוֹת הַמִּצְווֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מְחֻבָּרוֹת אֶל הֲלָכָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּין קַבָּלָה לַהֲלָכָה וַהֲלָכָה מַקַּבָּלָה, כִּי שְׁתֵּיהֶן עוֹלוֹת בְּקֶנֶה אֶחָד. וּבֶאֱמֶת, הָאַר"י הַקָּדוֹשׁ, שֶׁגִּלָּה אֶת חָכְמַת הַקַּבָּלָה, רָזֶיהָ וּמִכְמָנֶיהָ, חַי בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל ה'בֵּית יוֹסֵף', שֶׁאָז זָכִינוּ לַתְּקוּפָה הַזּוֹ, שֶׁנִּתְגַּלָּה לָנוּ מִצַּד אֶחָד הַהֲלָכָה, שֶׁחִבֵּר ה'בֵּית־יוֹסֵף', שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַמַּגִּיד מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁיִּזְכֶּה לְחַבֵּר סֵפֶר שֶׁיְּקֻבַּל בֵּין כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, וְכֵן הָיָה, שֶׁמֵּאָז הַגָּלוּת הַמָּרָה עַד רַבֵּנוּ ה'בֵּית יוֹסֵף', לֹא הָיָה סֵפֶר שֶׁנִּתְקַבֵּל כָּל־כָּךְ בְּעַם יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְאַדְרַבָּה, אִם יְהוּדִי נוֹגֵעַ בְּזִיז קָטָן מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ,

כְּבָר צְרִיכִים לַחֲקֹר עָלָיו, אִם לֹא נִתְפַּס בְּאֵיזוֹ מִינוּת וּכְפִירוּת רַחֲמָנָא לִישְׁזְבַן. וּבְאוֹתוֹ זְמַן גְּלָה הָאַרִ״י זַ״ל אֶת כָּל סוֹדוֹת וְחָכְמַת הַקַּבָּלָה, כָּל רָזֵי וְסִתְרֵי וְיִחוּדֵי הָעוֹלָמוֹת, אֵיךְ שֶׁכָּל אָדָם, כְּשֶׁמְּקַיְּם אֶת הַמִּצְווֹת בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת כְּפִי הַהֲלָכָה, כֵּן הוּא עוֹשֶׂה יְחוּדִים לְמַעְלָה, וְזֶה נִקְרָא מַצָּה, גְּלוּי אֱלֹקוּת, לֹא־כֵן חָמֵץ, שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ, נִכְנָס בַּחֲקִירוֹת, זֶה עֲמָלֵק, שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן מַפִּיל אֶת הָאָדָם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יט): ״כִּי שֶׁבַע יִפֹּל צַדִּיק וְקָם״ — סוֹפֵי תֵּבוֹת עֲמָלֵ״ק, עֲמָלֵק רוֹצֶה רַק לְהַפִּיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, כא): ״וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים״.

וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ בְּ״שִׂמְחַת הַפֶּסַח״, שֶׁזָּכִינוּ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְווֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְאָנוּ שׁוֹמְעִים רַק בְּקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַמִּתְנַהֲגִים כְּפִי הַמָּסֹרֶת שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדּוֹר דּוֹר, עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר וּלְהַזְהִיר אֲחֵרִים מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים וְנוֹכְלִים, הָעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם. כָּל אֵלּוּ הַנּוֹתְנִים תִּקּוּנִים לְמִינֵיהֶם וּמַחֲלִיפִים שִׁמּוֹת, כָּל אֵלּוּ הַמְשַׁטִּים בַּבְּרִיּוֹת, צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם מְאֹד, כִּי זֶה בִּכְלַל חָמֵץ, וּבִפְרָט כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נוֹאֲפִים, מְחַלְּלֵי שַׁבָּתוֹת, אוֹכְלֵי טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, הֵם אֲשֶׁר לוֹמְדִים קַבָּלָה עִם חֲמוֹן־עַם, צְרִיכִים לְהַזְהִיר

אֶת הֲמוֹן־הָעָם לְהִתְרַחֵק מֵרְשָׁעִים אֵלּוּ, כִּי הֵם הַקְלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְתִשְׁמְרוּ עַצְמְכֶם מֵהֶם, כִּי יְבִיאוּכֶם, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, לַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמַתַּחְתָּיו. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ בִּימֵי פֶּסַח הַקָּדוֹשִׁים — "שְׁמִחַת הַפֶּסַח", וְנִשְׁמַח עִם הַמִּצְווֹת שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים, נִשְׂמַח עִם חֲכֵמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׂתַל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר הֵם מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ הֲלָכוֹת, וְאָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, שֶׁזּוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְזֶה הָיָה הַיְסוֹד בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ"; אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בַּה' הֶאֱמִינוּ, בְּמֹשֶׁה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁהֵם כְּלַל חַכְמֵי הַתּוֹרָה. וְלָכֵן אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, רָאשֵׁי כּוֹלְלִים, וְכָל אֶחָד מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם הֲלָכָה, וְלִשְׁמֹעַ שִׁעוּרֵי הֲלָכָה, וּבִפְרָט אֵלּוּ שֶׁחוֹזְרִים בְּתִשּׁוּבָה, שֶׁהָיוּ עַד כֹּה בִּבְחִינַת מִצְרַיִם, הֱיוּ בִּלְכְלוּךְ וּבְזֻהֲמָה, בְּזֻמָּה וּבְשָׁאָר מִינֵי טֻמְאָה, וַעֲתָה שָׂבִים בְּתִשּׁוּבָה וּמְאֹד מִתְלַהֲבִים, וְרוֹצִים לִרְאוֹת אוֹרוֹת וְזִקּוּקִים, אֲזַי רָצִים לִמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם קַבָּלָה שֶׁלֹּא עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁלֹּא עַל יְסוֹד הֲלָכָה. עֲלֵיהֶם לֵידַע, שֶׁהַיְסוֹד בַּיְהֲדוּת זֶה הֲלָכָה. הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה לִלְמֹד — זֶהוּ הֲלָכָה, לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

וְאָז כַּאֲשֶׁר תִּהְיוּ חֲזָקִים בָּזֶה, לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וְיוֹם הֲלָכָה בְּרוּרָה, וְתַקְפִּידוּ עָלֶיהָ, אֲזַי יִפְתַּח לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַמַּחְתֶּרֶת, וְתִזְכּוּ לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְתִהְיֶה לָכֶם שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות. יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה עַכְשָׁו אֶל "שִׂמְחַת הַפֶּסַח", וְנִזְכֶּה יַחַד כֻּלָּנוּ, כָּל עַם יִשְׂרָאֵל לְהִתְאַחֵד יַחַד, וְלַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַגְּזֵעָנוּת הָאֲרוּרָה, שֶׁזֶּהוּ סוֹד הֶחָמֵץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עג, כא): "כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי", שֶׁנִּכְנְסוּ בָּאָדָם קְשָׁיוֹת עַל הַזּוּלַת, וְכָל אֶחָד חוֹשֵׁב מִזּוּלָתוֹ; מַה לְּךָ לַחֲשֹׁב מֵאַחֵר?! סַיֵּמְתָּ עִם עַצְמְךָ?! תִּדְאַג בַּעֲבוּרְךָ, וְאַל תַּעֲרֹךְ בְּקֶרֶת עַל זוּלָתֶךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל; כִּי עִקַּר הַחוֹב הַמֻּנָּח עַל כָּל אֶחָד — לִרְאוֹת לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עֲוֹונוֹת בַּאֲחֵרִים, שֶׁזֶּה בִּכְלַל חָמֵץ. וְאִלּוּ מַצָּה זֶה אַחְדוּת וְאַהֲבָה בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מָצִינוּ, שֶׁקֹּדֶם חַג הַפֶּסַח, יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לָעַד שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיזֶה עַם יֵשׁ לוֹ, עַם יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים, אֵיזוֹ צְדָקָה וָחֶסֶד עוֹשִׂים, אֵין לְךָ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מוֹסְרִים נַפְשָׁם וְעוֹזְרִים לַעֲנִיִּים, מְסַיְּעִים זֶה לָזֶה, וּבִזְכוּת זֶה נִגָּאֵל בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה, וְנִזְכֶּה כְּבָר לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ בְּגִלּוּי שְׁכִינָה, אָמֵן וְאָמֵן.

קוּנְטְרֵס

פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ

יְגַלֶּה מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי חָמֵץ, שֶׁהוּא חִמּוּץ הַמַּחַ וּמְרִירוּת וְעַצְבוּת, וּמַעֲלַת אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא מַאֲכַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁאֵין מִבִּלְעָדָיו כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְרַגִּישׁ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת בְּחַיָּיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עַלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרַ״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁלָּכֵן מְאַחֲלִים לָאָדָם, שֶׁיִּהְיֶה לְךָ פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ, כִּי בְּפֶסַח, אָז זוֹכֶה לְמֹחַ נָקִי, עַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה, וּכְשֶׁהַמֹּחִין נְקִיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרַ״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפו)

קוּנְטְרֵס

פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, אֲשֶׁר חַג הַפֶּסַח נִקְרָא חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָז הוֹצִיאָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִמִּצְרַיִם, מִשִּׁעְבּוּד וְגָלוּת וַעֲבְדוּת, מִצָּרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעָבְרוּ בְּמִצְרַיִם, וְדָבָר זֶה חוֹזֵר וְנִשְׁנֶה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה — כְּשֶׁמַּגִּיעִים יְמֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, אִם אָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ בַּהֲכָנָה נְכוֹנָה — לְקַבֵּל אֶת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּמוֹ־כֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיא אוֹתָנוּ וְאֶת בָּנֵינוּ וְאֶת בְּנוֹתֵינוּ לְחֵרוּת מִכָּל מִינֵי שִׁעְבּוּד וּמִצָּרִים, וּמִכָּל מִינֵי לְכְלוּךְ וְזֹהַמָּה שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּנוּ, הָעִקָּר מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים הוּא רַק לְהָכִין אֶת עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב הַזֶּה הַנִּשְׁפָּע בְּחַג הַפֶּסַח, כִּי בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, חוֹזֵר חָלִילָה, אוֹתָם הַנְּסִים וְהַנִּפְלָאוֹת

שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם,
כְּמוֹ־כֵן הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת
לְהוֹצִיאֵנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי
הַיְקָרִים, הֱיוּ נְכוֹנִים לִימֵי הַפֶּסַח הַקָּדוֹשִׁים, וּתְקַיְּמוּ
אֶת כָּל הַמִּצְוֹוֹת הַתְּלוּיוֹת בֶּחָג הַזֶּה, וְהֵן: לְהַזְהֵר
וּלְהִשָּׁמֵר מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ, וּלְהַקְפִּיד לֶאֱכֹל רַק מַצָּה,
וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּמְשָׁךְ עֲלֵיכֶם הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה
מְסוֹד הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, שֶׁיִּגְאַל אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא כִּימֵי צֵאתֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וְיַעֲשֶׂה עִמָּנוּ
נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְהַפֹּל תְּלוּי כְּפִי הַהֲכָנָה שֶׁהָאָדָם
מֵכִין אֶת עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא
הַזֶּה, שֶׁנִּקְרָא "חַג הַחֵרוּת", כִּי בּוֹ יוֹצְאִים מִכָּל
מִינֵי שִׁעְבּוּדִים וּמִכָּל מִינֵי גָּלֻיּוֹת וּמִכָּל מִינֵי צָרוֹת;
וְעַל־כֵּן מִי שֶׁנִּזְהָר לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְאוֹכֵל רַק
מַצָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה
וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת אֲכִילַת
מַצָּה "אֲכִילַת הָאֱמוּנָה", כִּי בָּזֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים אֶת
הַמַּצָּה, נִתְגַּלֶּה, שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁצִּוָּה
אוֹתָנוּ לֶאֱכֹל מַצָּה, וְעַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה, אָנוּ זוֹכִים
לִרְפוּאָה, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמַּצָּה
הִיא מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה, מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה; אַשְׁרֵי

מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ כָּרָאוּי לְקַבֵּל אֶת יְמֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וּלְאָכְלוֹ רַק מַצָּה כָּל יְמֵי הַפֶּסַח, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּרַמַּ״ח אֵיבָרָיו וּבְשָׂסָ״ה גִּידָיו, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַגָּלוּת וּמֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַלִּכְלוּכִים וְהַזֻּהֲמָה שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְיִזְכֶּה בֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי־זֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה בֶּן חוֹרִין הַיְנוּ שֶׁיֵּצֵא לְחֵרוּת; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר בְּדִיקַת הֶחָמֵץ וּבְעוּרוֹ וּבִטּוּלוֹ הוּא, שֶׁצְּרִיכִים לְבַעֵר וּלְסַלֵּק מֵעַצְמוֹ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְכָל הַסְּפֵקוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים הַנִּמְשָׁכִים מֵחָכְמַת הַטֶּבַע, וְלֵידַע בְּיִדִיעָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁזּוֹהִי אֲכִילַת מַצָּה, כִּי ״חָמֵץ״ פֵּרוּשׁוֹ חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת מֹחוֹ וּמְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ,

הַיִתָּכֵן שֶׁיִתְנַהֵג עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמִתְנַהֵג ? הַיִתָּכֵן שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ ? מַה שֶּׁאֵין כֵּן, אֲכִילַת מַצָּה הִיא אֲכִילַת הַהַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית, שֶׁיֵּדַע הָאָדָם שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה, כִּי כָּל הַגָּלֻיּוֹת — שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם כָּל מִינֵי גָּלוּת וְכָל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁתּוֹלֶה אֶת הַכֹּל בְּמַזָּל וּבְמִקְרֶה וּבְטֶבַע, שֶׁכָּל זֶה הוּא חָמֵץ, וְעַל־כֵּן אָנוּ מַזְהָרִים לְדֶם חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, לְבַטֵּל אֶת הֶחָמֵץ וּלְבַעֲרוֹ, הַיְנוּ לְבַעֵר אֶת כָּל הַסְּבָרוֹת הַהֲפוּכוֹת מִן הָאֱמֶת, לְבַעֲרָן וּלְבַטְּלָן מֵאִתָּנוּ לְגַמְרֵי, וְנִזְכֶּה לֶאֱכֹל מַצָּה שֶׁהִיא אֲכִילָה דְּקְדֻשָּׁה, אֲכִילָה שֶׁל הֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הַיְנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִזְכֶּה לְהַאֲמִין, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְבַּטֵּלְנָה כָּל הַגָּלֻיּוֹת וְכָל הַחֲשָׁכוּת, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְגַּלִּית הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית בָּעוֹלָם, אֲזַי אֵין שׁוּם חֹשֶׁךְ כְּלָל, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בָּזֶה שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל עוֹסֵק קֹדֶם חַג הַפֶּסַח לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ וּלְבַטְּלוֹ מִבֵּיתוֹ וּמֵרְשׁוּתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִכָּנֵס אֶל חַג הַפֶּסַח,

שֶׁהוּא חַג הַחֵרוּת, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֵאָרָה נוֹרָאָה
וְנִפְלָאָה שֶׁיִּגָּלֶה לָנוּ מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא
יְאַחֵר, אֲשֶׁר הוּא יְגַלֶּה אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּגִלּוּי
נִפְלָא מְאֹד, שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת בְּעֵינֵי הַבָּשָׂר אֶת אֲמִתַּת
מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ
וִיקַבֵּץ אֶת כָּל נִדְחֵנוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ לְאַרְצֵנוּ;
וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו כְּשֶׁבָּא חַג הַפֶּסַח חַג הַחֵרוּת, רְאוּ,
בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְבַטֵּל מִכֹּל וָכֹל אֶת כָּל מִינֵי
סְבָרוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁהַכֹּל
בִּכְלַל חָמֵץ — חִמּוּץ הַמֹּחַ, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם
אֶת אוֹר הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא אֲכִילַת מַצָּה,
וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ גַּם־כֵּן לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם הֵאָרָה
מֵהַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, וְתִזְכּוּ לְהִגָּאֵל אַתֶּם וּבְנֵיכֶם
וּבְנוֹתֵיכֶם, וְתֵצְאוּ מֵהַשִּׁעְבּוּד וְהַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת
שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וְתִהְיוּ מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיכֶם, כִּי עִקַּר
הָאֹשֶׁר הַנִּצְחִי הוּא הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
לְהַאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת
כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם
עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין
שׁוּם טֶבַע כְּלָל, כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה, כִּי אֵין אָדָם נוֹגֵעַ
בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה

אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וִידִיעוֹת אֵלּוּ הֵן עִקַּר חַג הַחֵרוּת, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים מִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתּוֹ!

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וָחֳלָאִים רָעִים, וְהַכֹּל בִּבְחִינַת מְצָרִים, וְעִקַּר מַכֵּלֶת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּשָׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֵאִיר עָלֵינוּ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מִלְמַעְלָה, וְקָרַע אֶת כָּל הַמְצָרִים, וְנִתְגַּלָּה לָנוּ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי גֹּדֶל הַהִתְגַּלּוּת הַזּוֹ נִתְבַּטֵּל כָּל הַטֶּבַע, וְנִתְגַּלָּה, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָפְלוּ וְנִתְבַּטְּלוּ כָּל הַמִּצְרִים, וְטָבְעוּ בְּיַם סוּף, וְעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ בְּנֵי חוֹרִין, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת הֱיוֹתָם בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ־כֵן חוֹזֵר הַדָּבָר בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנִּזְהָר הָאָדָם מֵאֲכִילַת חָמֵץ, וּמְבַעֵר וּמְבַטֵּל אֶת

הֶחָמֵץ לְגַמְרֵי מֵרְשׁוּתוֹ, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לֶאֱכֹל רַק מַצָּה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הַהֶאָרָה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזֹּאת, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְנִפְתָּחִים לוֹ מֵימֵי הַדַּעַת, שֶׁזֶּה סוֹד קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנִּתְגַּלִּית לוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה טוֹבְעִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְנִיעוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְיוֹצֵא בֶּן חוֹרִין; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִזָּהֵר כָּל יְמֵי חַג הַפֶּסַח מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ, וְאַל תִּקְחוּ אֶת זֶה בְּנָקֵל, כִּי רוֹאִים שֶׁכָּל הַשָּׁנָה עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת דִּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכָל מִינֵי מַחֲלוֹת רָעוֹת, וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר מֵחָמֵץ בְּפֶסַח, אֲשֶׁר הָעֵגֶשׁ הוּא כְּרֵת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁנִּכְרַת לְגַמְרֵי מֵהָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֹא־כֵן מִי שֶׁנִּזְהָר וְאוֹכֵל רַק מַצָּה כָּל יְמֵי הַפֶּסַח, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאוֹר הַנִּצְחִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו כָּל הַשָּׁנָה שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, וְזוֹכֶה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה וִישׁוּעָה שְׁלֵמָה וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיכֶם, וּבִפְרָט בְּשָׁנָה זוֹ, רְאוּ

לִזְוֹק אֶת כָּל הֶחָמֵץ מִבֵּיתְכֶם, וּלְבַטְּלוֹ וּלְבַעֲרוֹ לְגַמְרֵי מֵרְשׁוּתְכֶם, וְתֹאכְלוּ רַק מַצָּה וְכָל דָּבָר הַכָּשֵׁר לְפֶסַח, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְשָׂנָה זוֹ לְאֹשֶׁר הַמְצַפֶּה לָנוּ עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר חַג הַפֶּסַח שֶׁהוּא חַג הַחֵרוּת, וְיִזְכֶּה לִגְאֻלָּה אֲמִתִּית וְנִצְחִית.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי חַג הַפֶּסַח הוּא חַג שֶׁל חִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְעַל־כֵּן כָּל עֲבוֹדַת לֵיל הַסֵּדֶר הִיא, שֶׁהַיְלָדִים שׁוֹאֲלִים קֻשְׁיוֹת וּשְׁאֵלוֹת "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת", וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לְהָשִׁיב לָהֶם תֵּרוּץ מַסְפִּיק עַל כָּל קֻשְׁיוֹתֵיהֶם, הֵינוּ כִּי עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת מְבַיֵּת וּמְבַחוּץ, כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם, וְהַחוֹב מֻטָּל עָלֵינוּ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְבָנֵינוּ וְלִבְנוֹתֵינוּ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַכְשָׁו בְּלֵיל הַפֶּסַח, אָז הוּא

הַזְּמַן שֶׁמְּאִירָה הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מֵהַשָּׁמַיִם, כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת פְּתוּחִים, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא אָז שׁוֹאֲלִים הַיְלָדִים כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל לִבָּם וְעַל דַּעְתָּם, וְעָלֵינוּ לְפָרֵשׁ וּלְתָרֵץ לָהֶם אֶת כָּל קֻשְׁיוֹתֵיהֶם — שֶׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ ה׳ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לָהֶם, שֶׁכְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּתַכְלִית הַמְּצָרִים, וְהוּא מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת לָצֵאת לְגַמְרֵי מִצָּרוֹתָיו, וְדָבָר זֶה עָלֵינוּ לַחֲלֹק בְּבָנֵינוּ וּבְבִנּוֹתֵינוּ, שֶׁיֵּדְעוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁעָבַר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת מַה שֶּׁעָבַר — שֶׁסָּבָלְנוּ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כָּל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן אֲנַחְנוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן אֲנַחְנוּ מוּכָנִים לְהִשָּׁחֵט וּלְהֵהָרֵג וּלְהִסָּקֵל וּלְהִשָּׂרֵף עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵרֹב אַהֲבָתֵנוּ שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁבָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ

שׁוֹאֲלִים אוֹתָנוּ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, עָלֵינוּ לְתָרֵץ לָהֶם, אֲשֶׁר בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְדָבָר זֶה צְרִיכִים לַחֲלֹק בְּעַצְמֵנוּ, שֶׁלָּנוּ בְּעַצְמֵנוּ לֹא יִהְיוּ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת "חָמֵץ" — חִמּוּץ הַמַּח וּשְׂאֹר שֶׁבָּעִסָּה, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרַע, וְהָרַע וְהַטֻּמְאָה שֶׁנִּכְנְסוּ בָּנוּ עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים, וְנִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא סוֹד גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן לְהַחְדִּיר אֶת הַיְדִיעוֹת הָאֵלּוּ בְּקִרְבֵּנוּ וּבְבָנוֹתֵינוּ, שֶׁגַּם הֵם יִמְסְרוּ אֶת נַפְשָׁם בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נַעֲשִׂים בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, וְזוֹכֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהִגָּאֵל בְּתַכְלִית הַגְּאֻלָּה וְלָצֵאת מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת, וּמְיָגוֹן וַאֲנָחָה לְשִׂמְחָה, וּמַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הַמְאֻשָּׁר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי טֶבַע הָאָדָם לִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת, וְהוּא תָּמִיד מְעַצְבֵּן בְּעַצְבָּנוּת, וְהוּא תָּמִיד נִמְשָׁךְ אֶל הַדְּכָאוֹן מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּכָל יוֹם, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת חָמֵץ, שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת לִבּוֹ, וְהוּא תָּמִיד מְמֹרָמָר, וְהוּא תָּמִיד מָלֵא כַּעַס וּקְפֵדוּת, וְתָמִיד מָלֵא קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְקוֹטֵט וְחוֹלֵק עַל זֻלָּתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אֲכִילַת מַצָּה הִיא סוֹד הַשִּׂמְחָה וְהָאֱשֶׁר וְהַתִּקְוָה וְהַשָּׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אָנוּ מַזְהָרִים בְּעֵת גְּאֻלָּתֵנוּ בִּימֵי הַפֶּסַח הַקָּדוֹשִׁים, בְּחַג הַחֵרוּת, לְבַטֵּל וּלְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ לְגַמְרֵי מֵרְשׁוּתֵנוּ, וּלְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אֲכִילַת מַצָּה — שֶׁנֹּאכַל רַק מַצָּה, לְרַמֵּז לָנוּ, שֶׁאִם אָנוּ רוֹצִים לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לְהַשְׁלִיךְ מֵאִתָּנוּ וּלְבַעֵר וּלְבַטֵּל מֵעָצְמֵנוּ אֶת כָּל מִינֵי עַצְבוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וְכָל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עַל זֻלָּתֵנוּ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת "חָמֵץ", וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ רַק שִׂמְחָה, שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְנַרְקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, וּנְבַטֵּל מֵאִתָּנוּ כָּל מִינֵי רִשְׁעוּת וְרֹעַ לֵב, וְנִהְיֶה בְּשָׁלוֹם,

בְּאַהֲבָה וּבְאַחְדוּת עִם זַלָּתֵנוּ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת חַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, וְנִזְכֶּה לְדַלֵּג עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם כְּשֶׁמְּבַטְּלִים מֵעַצְמֵנוּ אֶת הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכְאוֹנוֹת וְהַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְרִיבוֹת, וּמַמְשִׁיכִים עָלֵינוּ רַק אֶת הַשִּׂמְחָה וְהַשָּׁלוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ זוֹכִים לְהִגָּאֵל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְסַלֵּק מִמֶּנּוּ אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁהוּא כְּלַל הַמְרִירוּת וְהַדְּכְאוֹנוֹת וְהָעַצְבוּת, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי וְהַשִּׂמְחָה וְהַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי חָמֵץ מְרַמֵּז עַל גַּאוּת וְיִשּׁוּת, כִּי הֶחָמֵץ נֶאֱפֶה דַּיְקָא עַל־יְדֵי הָרוּחַ שֶׁעוֹלָה בִּנְפִיחָה, לֹא־כֵן הַמַּצָּה נֶאֱפֵית תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְלֹא נוֹתְנִים לַבָּצֵק אֶפְשָׁרוּת כְּרֶגַע, שֶׁתִּכָּנֵס בּוֹ רוּחַ, שֶׁזֶּה סוֹד עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, הַיְנוּ כִּי "חָמֵץ" מְרַמֵּז עַל גַּאוּת, שֶׁהָאָדָם מַגְבִּיהַּ אֶת רוּחוֹ עַל זַלָּתוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא כְּבָר מַשֶּׂהוּ, וְיָכוֹל

לְהִתְגָּאוֹת עַל זֻלָּתוֹ, וַאֲכִילַת מַצָּה מְרַמֶּזֶת עַל עֲנָוָה, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּפָנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא אֵינוֹ כְלוּם, אֲשֶׁר זוֹ שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה, וְעַל־כֵּן בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁזֶּהוּ חַג חֵרוּתֵנוּ, אָז מְבַטְּלִים מַעֲצַמְנוּ אֶת הַגַּאוּת וְהָרוּחַ גְּבוֹהָה לְגַמְרֵי, וּמְבַטְּלִים אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ עֲנָוָה אֲמִתִּית; וְעַל־כֵּן אָנוּ מְזַהָרִים לְבַעֵר וּלְבַטֵּל אֶת הֶחָמֵץ מִכָּתֵּינוּ וּמֵרְשׁוּתֵנוּ, שֶׁזּוֹ הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל גַּאוּת וְהִתְנַשְּׂאוּת עַל זֻלָּתוֹ, וְלֶאֱכֹל רַק מַצָּה, שֶׁהִיא מְרַמֶּזֶת עַל מִדַּת הָעֲנָוָה וְהַשְׁפָלוּת, שֶׁרַק עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבַטֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַגַּאוּת וְהַיְשׁוּת, שֶׁזֶּה הֶחָמֵץ — חִמּוּץ הַמַּחַ, חִמּוּץ הַלֵּב וְרוּחַ גְּבוֹהָה, וְזוֹכֶה לַאֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא כְּלַל הָעֲנָוָה וְהַשְׁפָלוּת, רוּחַ נְמוּכָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת מִדַּת הַגַּאֲוָה, שֶׁמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְמַשֶּׁהוּ, וְעַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לִפְנֵי כֹּל, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהָאִיר עַל עַצְמוֹ הָאָרָה מֵהָאָרַת הָאֵין סוֹף, אֶלָּא עַל־יְדֵי

שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהוּא אֵינוֹ נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל בְּטוּל כָּזֶה, אָז דַּיְקָא מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַשְּׁכִינָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז בֶּאֱמֶת יֵצֵא לְחוֹרִין, וְיִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר טֻמְאַת וְזֹהֲמַת מִצְרַיִם הִיא הָאֱמוּנוֹת הַכּוֹזְבוֹת וְהַכְּפִירוּת הַנִּמְשָׁכוֹת מִזֹּהֲמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁמִּתְפַּשֵּׁטֶת בָּעוֹלָם, כִּי שָׁם בְּמִצְרַיִם הִתְפַּשְּׁטוּ כָּל הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַלַּעַג שֶׁלָּעָגוּ כְּבָיְכוֹל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר גְּאֻלָּתֵנוּ הָיְתָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא רַבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִמְשִׁיךְ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים הַמְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדַיְקָא עַל יָדוֹ זָכִינוּ לִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַמִּצְרַיִם, וְלָצֵאת מֵהַגָּלוּת וְהַשִּׁעְבּוּד שֶׁעָבַר עָלֵינוּ בְּמִצְרַיִם, וְזָכִינוּ לָצֵאת מֵהַגָּלוּת הַזּוֹ, וְנִמְשָׁכָה עָלֵינוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא סוֹד הַמֹּחִין הַקְּדוֹשִׁים

— דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְבַטֵּל מֵעָצְמֵנוּ אֶת כָּל הַזְּהֻמּוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהֵם כְּלַל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהָאֱמוּנוֹת הַכּוֹזְבוֹת שֶׁמִּתְפַּשְׁטוֹת בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ זוֹכִין לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְתִהְיוּ מְקֻרָבִים תָּמִיד אֶל חֲכָמִים וְרַבָּנִים אֲמִתִּיִּים הַמְגַלִּים לָנוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְגַלִּים וְלוֹמְדִים עִמָּנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִנָּצֵל מִשֶּׁטֶף מַיִם רַבִּים הַזֵּדוֹנִים, שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם כְּלַל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְתִזְכּוּ לָצֵאת מֵהַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, וּתְבַטְּלוּ אֶת הַשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לִגְאֻלָּה אֲמִתִּית, גְּאֻלָּה נִצְחִית, לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיכֶם הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לִידֵי הַכָּרָה וְלִידֵי הַגְלוּי זֶה, שֶׁאָז יָאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת הֵיטֵב, אֲשֶׁר עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל פְּגַם הַבְּרִית, כִּי בְּמִצְרַיִם, שָׁם הָיָה תֹּקֶף הַזְּהָמָה שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ, וְעַל־כֵּן כָּל הַגְּלֻיּוֹת נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם מִצְרַיִם, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כִּי גַּם כָּל הַגְּלֻיּוֹת הֵן עַל יְדֵי בְּחִינָה זֹאת, וְיִשְׂרָאֵל בְּגָדֶל כֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, זָכוּ לָצֵאת אָז מִגָּלוּת שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ, עַד שֶׁזָּכוּ לִשְׁבָעִים פָּנִים לַתּוֹרָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁזָּכוּ אַחַר יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן חָטְאוּ עֲלֵיהֶם הַבַּעַל־דָּבָר אַחַר־כָּךְ לְהַכְשִׁילָם בְּחֵטְא הָעֵגֶל, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא הָיָה אֶלָּא כְּדֵי לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשְׁכוּ כָּל הַגְּלֻיּוֹת וְכָל הַצָּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּיָּדוּעַ, וְעִקַּר הַתִּקּוּן בְּכָל דּוֹר הוּא עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁזָּכוּ לִשְׁמִירַת הַבְּרִית בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְהֵם מַמְשִׁיכִין עָלֵינוּ אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁעִקַּר הַתִּקּוּן לְהַמְשִׁיךְ קִיּוּם הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הוּא עַל יָדוֹ, וּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיכִין לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשַּׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם גַּם עַתָּה, לָצֵאת מִבְּחִינַת גָּלוּת

מִצְרַיִם, שֶׁהִיא בְּחִינַת גָּלוּת כָּל הַתַּאֲוֹוֹת, וּבְפָרָט מֵהַתַּאֲוָה שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֲרָם וְכוּ׳, וְלִזְכּוֹת לִבְחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, דְּהַיְנוּ לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, וְעִקַּר זְמַן הַזְּכָרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא בַּיּוֹם, שֶׁאָז עִקַּר קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה בְּשְׁלֵמוּת וְטַלִּית וּתְפִלִּין וְרֹב הַמִּצְוֹוֹת, כִּי עִקַּר צִיּוּר הָאוֹר לְטוֹב שֶׁזֶּה בְּחִינַת כְּלַל הַמִּצְוֹוֹת וִיצִיאַת מִצְרַיִם הוּא רַק בַּיּוֹם, בִּבְחִינַת ״יוֹצֵר אוֹר״ וְכוּ׳, אֲבָל בֶּאֱמֶת צְרִיכִים גַּם בַּלַּיְלָה לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי גַּם בְּתֹקֶף הַחֹשֶׁךְ בִּבְחִינַת לַיְלָה, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ קְדֻשַּׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת הַכֵּלִים שֶׁיִּהְיוּ מוּכָנִים לְצַיֵּר הָאוֹר כְּשֶׁיֵּרֵד לְתוֹכוֹ, שֶׁיִּצְטַיֵּר תֵּכֶף לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה, כִּי אַדְרַבָּה, אָז עִקַּר הַנִּסָּיוֹן בִּבְחִינַת ״בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה״, כִּי בַּלַּיְלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶשְׁכַת הַגָּלוּת, אָז עִקַּר הַנִּסָּיוֹן, וְאָז צְרִיכִים בְּיוֹתֵר לִזְכּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכְּמוֹ שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסִּים בְּגָלוּת מִצְרַיִם וְהוֹצִיאָנוּ לְחֵרוּת מִטֻּמְאַת הַתַּאֲוָה שֶׁל נְאוּף לְקַדֵּשׁת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, כֵּן יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ נִפְלָאוֹת גַּם עַתָּה בִּבְחִינַת ״כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת״, אֲבָל הַגָּלוּת מִתְאָרֶכֶת מְאֹד, וְהַבַּעַל־דָּבָר מִתְפַּשֵּׁט מְאֹד

עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד עִנְיָן זֶה לְהַכְנִיסוֹ בָּעוֹלָם — לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, וּלְהָאִיר בְּלֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּזְכֹּר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּתֹקֶף חֶשְׁכַת הַגָּלוּת הַזּוֹ, שֶׁיַּזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת גְּדֶל כֹּחַ הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה שֶׁזָּכָה לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם, וְאֵין דּוֹר יָתוֹם, וּבְוַדַּאי יֵשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים בְּכָל דּוֹר, שֶׁהֵם בְּבְחִינַת מֹשֶׁה, כִּי אִתְפַּשְׁטוּתָא דְּמֹשֶׁה בְּכָל דָּרָא וְדָרָא, וּבְוַדַּאי יֵשׁ כֹּחַ לְצַדִּיקִים כָּאֵלּוּ גַּם עַתָּה לְהוֹצִיא אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִגָּלוּת נַפְשׁוֹ, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲבָל קָשֶׁה מְאֹד לְהַכְנִיס בְּלֵב כָּל אֶחָד אֶת כָּל זֹאת, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת הַזְכָּרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: "הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה", שֶׁכְּבָר זָכִיתִי לְכָל הַשִּׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת וְכוּ', עַד וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: "יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ", כִּי כָּל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ, שֶׁמַּמְשִׁיכִין גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים בְּחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם, שֶׁעַל יָדוֹ יִהְיֶה גְּמַר הַתִּקּוּן; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים

שֶׁבַּהוֹר הַזֶּה הַמְגַלִּים חִדּוּשֵׁי תוֹרָה בְּגִלּוּי אֱלָקוּת, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי עַל יָדָם יְכוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ גַּם עַל עַצְמֵנוּ אוֹר אֱלָקִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֲלֵיהֶם וּמִתְחַמֵּם לְאוֹרָם הַגָּדוֹל וְהַנִּפְלָא.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכּר וְלָדַעַת אֲשֶׁר כָּל עִנְיַן פֶּסַח וִיצִיאַת מִצְרַיִם יֶשְׁנוֹ בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּל זְמַן שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲווֹת וּבְהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, זֶה בְּחִינַת גָּלוּת מִצְרַיִם כַּיָּדוּעַ, וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מְשֻׁקָּעִים מְאֹד בְּטֻמְאַת מִצְרַיִם בְּגִלּוּלֵי הַחֲטָאִים וְהָעֲווֹנוֹת, רַחֲמָנָא לְצְלָן, וּמֵחֲמַת שֶׁהָאָדָם מְשֻׁקָּע בְּתַאֲווֹתָיו מְאֹד מְאֹד, עַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם בְּשׁוּם תּוֹכֵחָה וּמוּסָר, כִּי כְּבָר נִתְקַשֵּׁר בְּשִׁטִּיוֹת וַחֲטָאִים שֶׁלּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם בְּשׁוּם פָּנִים, אֲפִלּוּ אִם יִרְצוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ תּוֹרָה וּמוּסָר לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, קָשֶׁה לוֹ לְקַבֵּל, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְעַל־כֵּן הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו שׁוֹלֵחַ לוֹ לִפְעָמִים הִתְנוֹצְצוּת גְּדוֹלָה וְהִתְעוֹרְרוּת

גְּדוֹלָה בְּלִבּוֹ שֶׁיָּשׁוּב לְהַשִּׁם יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת
כָּרוֹזָא דִּלְעֵילָא כַּיָּדוּעַ, וְצָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיָּחוּס עַל
נַפְשׁוֹ, וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה
תֵּכֶף־וּמִיָּד יְמַהֵר לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ, וְאַל יִסְתַּכֵּל
לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, בִּבְחִינַת — "מַהֵר הִמָּלֵט עַל נַפְשְׁךָ
אַל תַּבִּיט אַחוֹרֶיךָ", כִּי מַחֲמַת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בִּשְׁטְיוֹת
וּבְתַאֲווֹת וּבְבִלְבּוּלִים כָּל־כָּךְ, עַל־כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁמַּתְחִיל
לַחֲשֹׁב אֵיךְ וּמָה וּבְאֵיזֶה אֹפֶן יִבְרַח מִתַּאֲווֹתָיו,
וּבְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה וְכוּ', אֲזַי בְּוַדַּאי יַחֲזֹר
וְיָשׁוּב לְאִוַּלְתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע
בָּזֶה בְּיוֹתֵר, וּמְבֻלְבָּל מְאֹד מְאֹד, עַל־כֵּן בִּתְחִלַּת
הִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִיָּד כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר,
וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה יָחוּס
עַל נַפְשׁוֹ וְיִבְרַח בְּחִפָּזוֹן מִמַּה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לִבְרֹחַ,
וְזֶה בְּחִינַת פֶּסַח, שֶׁאָז הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז
נִתְגַּלָּה אוֹר רַב מִלְמַעְלָה, וְאָז תֵּכֶף יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל
בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, כִּי הָיוּ נִשְׁאָרִים
שְׁקוּעִים שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם כַּמּוּבָא, וְגַם אָסוּר לוֹ
אָז לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב עַל פַּרְנָסָה, אִם־כֵּן מֵהֵיכָן
יִתְפַּרְנֵס, רַק יִבְטַח בְּהַשֵּׁם וְיַשְׁלִיךְ עָלָיו יִתְבָּרֵךְ
יְהָבוֹ וְהוּא יְכַלְכְּלֵהוּ, וְזֶה בְּחִינַת "וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ

לָהֶם״, שֶׁכְּשֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ מִפַּח יוֹקְשִׁים, אָז אָסוּר לַחֲשֹׁב כְּלָל עַל פַּרְנָסָה וְצֵדָה, כִּי בְּוַדַּאי כְּשֶׁנּוֹפְלִים עַל הָאָדָם רוֹצְחִים וְגַזְלָנִים אוֹ חַיּוֹת רָעוֹת, וְהוּא מְמַהֵר לָנוּס וְלִבְרֹחַ מֵהֶם בְּוַדַּאי אֵינוֹ חוֹשֵׁב אָז מֵהֵיכָן יִתְפַּרְנֵס וְכֵיוֹצֵא, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִן הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו וּמִיסוֹרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, הוּא צָרִיךְ לִבְרֹחַ לְמַהֵר לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ וְלֹא לְהַבִּיט לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְגַם צֵדָה וּפַרְנָסָה לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ וְיִבְטַח בַּה׳ וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹקָיו, כִּי לֹא יַעַזְבֵהוּ, גַּם אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְעוֹרֵר וְלָבוֹא לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי אִם כְּשֶׁיַּשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת מִמֶּנּוּ, כִּי אִם יִרְצֶה אָז לַחֲשֹׁב אֵיזוֹ חָכְמָה וְעֵצָה וְתַחְבּוּלָה — הֵן חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אוֹ כֵּיוֹצֵא בָּזֶה חָכְמוֹת הָעוֹלָם וְטִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה, בְּוַדַּאי לֹא תּוֹעִיל לוֹ שׁוּם הִתְעוֹרְרוּת בָּעוֹלָם, כִּי עִקַּר הַהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת וְהַהִתְעוֹרְרוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁבָּאָה אֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה לֹא הָיְתָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה מֵרָחוֹק אוֹר גָּדוֹל, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁתּוֹקֵק נַפְשׁוֹ לִבְרֹחַ מִתַּאֲוֹתָיו וְהַבָלָיו, וְיִתְחַזֵּק יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה עַל־יְדֵי רִבּוּי וְעֹצֶם הָאוֹר שֶׁהוּא רוֹאֶה מֵרָחוֹק, אֲבָל עֹצֶם הָאוֹר אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַבְּלוֹ, וְעַל־כֵּן

צָרִיךְ אָז לְהִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְמַהֵר וְלָרוּץ בְּכֹחַ גָּדוֹל לְבִרְחַ מִמַּה שֶּׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וְזֶה בְּחִינַת מַצָּה, שֶׁנֶּאֱפֵית בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמַּצָּה — לֶחֶם עֹנִי, אַף־עַל־פִּי שֶׁמַּצָּה הִיא בְּחִינַת מִחִין גְּדוֹלִים כַּיָּדוּעַ בַּכַּוָּנוֹת, אַךְ בֶּאֱמֶת שְׁנֵיהֶם אֶחָד, כִּי תַּרְוַיְיהוּ אִיתְנְהוּ בָּהּ, כִּי מֵחֲמַת עֹצֶם גְּדֻלַּת הָאוֹר הַמְלֻבָּשׁ וּמְרֻמָּז בַּאֲכִילַת מַצָּה שֶׁל פֶּסַח שֶׁהוּא אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁאֵין לָנוּ בּוֹ שׁוּם תְּפִיסָה כְּלָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כְּלָל, וְהָאוֹר לֹא בָּא מִלְּמַעְלָה אֶלָּא כְּדֵי לְחַזֵּק וּלְהַחֲיוֹת אֶת הָאֱמוּנָה, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁרוֹאִין אוֹר גָּדוֹל מִלְּמַעְלָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן נַעֲשִׂים חֲזָקִים יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה; וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמַּצָּה — לֶחֶם עֹנִי, בְּחִינַת "אֵין עָנִי אֶלָּא מִן הַדַּעַת", כִּי דַּיְקָא עַכְשָׁו מֵחֲמַת עֹצֶם הָאוֹר הַגָּדוֹל מְאֹד, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְסַלֵּק דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְלֵידַע שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַצִּמְצוּם שֶׁל חָכְמָה תַּתָּאָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זוֹכִים לְהַשִּׂיג הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, לֶחֶם עֹנִי שֶׁמַּזְכִּיר אֶת הָעֹנִי שֶׁנִּתְעַנּוּ בְּמִצְרַיִם, וְגַם שֶׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה, כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת וְהַהֶאָרָה שֶׁל

פֶּסַח שֶׁבָּא עָלֵינוּ מִלְמַעְלָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתְחָלַת הַתְּשׁוּבָה, הוּא רַק בִּשְׁבִיל זֶה, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֹּר כָּל אֶחָד אֶת הָעִנְוּי שֶׁנִּתְעַנְּתָה נַפְשׁוֹ בְּגָלוּת הַתַּאֲוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהִיא הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲנֶה דְּבָרִים הָרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיְּרַחֲמֵהוּ וְיָקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

י.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר עִקַּר הַחִלּוּק בֵּין חָמֵץ לְמַצָּה הוּא הַחִלּוּק וְהַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין ח' לְה', שֶׁזֶּה בְּחִינַת עִקַּר הַחִלּוּק שֶׁבֵּין הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה, הַיְנוּ כִּי עִקַּר אֲחִיזַת הַיֵּצֶר הָרַע וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא הוּא מִכְּפִירוּת וּמִפְּגַם הָאֱמוּנָה, וְכָל הַכְּפִירוּת הֵם מֵחֲמַת הַחָכְמוֹת, מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לָאָדָם שֶׁהוּא כְּבָר חָכָם, וְרָאוּי לוֹ לְהָבִין כָּל הַדְּבָרִים, וְשֶׁיִּתְרַצּוּ לוֹ כָּל הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ עַל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, וּמֵחֲמַת חָכְמָתוֹ הוּא נוֹפֵל מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הַחָכְמוֹת שֶׁאֵינָן דְּקְדֻשָּׁה מַפִּילוֹת מְאֹד אֶת הָאָדָם, וְעַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא

לְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וְלִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה לְבַד, אֲבָל בְּאֱמֶת גַּם הָאֱמוּנָה צְרִיכִים לְהַחֲיוֹת עַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל, וּמִי שֶׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲזַי כָּל מַה שֶּׁנִּתְוַסְּפִים לוֹ דַּעַת וְשֵׂכֶל, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁרָחוֹק עֲדַיִן מֵהַיְדִיעָה הַשְׁלֵמָה הָאֲמִתִּית, וְנִתְחַזֵּק אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה בְּיוֹתֵר, בִּבְחִינַת תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, וְזֶה בְּחִינַת מָצָה בְּהּ׳, שֶׁיֵּשׁ חָלָל בֵּין הַד׳ וּבֵין הַי׳ שֶׁבְּתוֹכָהּ, כִּי הַד׳ הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְהַי׳ הִיא בְּחִינַת הַדַּעַת וְהַחָכְמָה שֶׁמַּמְשִׁיכִין לְתוֹכָהּ לְהַחֲיוֹת אֶת הָאֱמוּנָה, אֲבָל צָרִיךְ לִהְיוֹת חָלָל וּפֶתַח בֵּין הַד׳ — שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וּבֵין הַי׳ — שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחָכְמָה, לְהוֹרוֹת שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר זָכָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֵיזוֹ חָכְמָה וְדַעַת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַי׳ שֶׁבְּתוֹכָהּ הַהּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן עוֹדֶנּוּ מַחֲזִיק בְּחֻמּוֹ כְּבַתְּחִלָּה, כִּי הוּא יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וּמִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה, אַדְרַבָּה עַתָּה הוּא יוֹדֵעַ וּמַשִּׂיג בְּיוֹתֵר אֵיךְ אִי אֶפְשָׁר לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁצָּרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה מְאֹד, אֲבָל אֵינוֹ סוֹתֵם, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הַחָכְמָה שֶׁהִשִּׂיג אֶת פֶּתַח הָאֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת חָמֵץ בְּחּ׳, שֶׁהַפֶּתַח וְהֶחָלָל סָתוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת חִמּוּץ

הַמַּצָּה, בְּחִינַת "כִּי יִתְחַמֵּץ לִבָּבִי", דְּהַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי הַחָכְמָה וְהַדַּעַת שֶׁהִשִּׂיג, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהוּא כְּבָר חָכָם בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁרוֹצֶה לִסְמךְ עַל חָכְמָתוֹ לְבַד, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עוֹד בֶּאֱמוּנָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ח', שֶׁכְּבָר נִסְתַּם פֶּתַח הַד', דְּהַיְנוּ פֶּתַח הָאֱמוּנָה, כִּי סוֹבֵר שֶׁכְּבָר נִתְחַכֵּם לְגַמְרֵי, וְאָז נִתְחַמֵּץ לִבּוֹ בִּכְפִירוּת, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהַכְּלָל — שֶׁעִקַּר הַהֶבְדֵּל בֵּין הַקְּדֻשָּׁה וּבֵין הַסִּטְרָא אַחֲרָא, הוּא רַק בְּמַשֶּׁהוּ הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין בֵּינֵיהֶם רַק כְּחֻטְדָּק, בְּחִינַת כְּפֶשַׁע בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי כְּשֶׁסּוֹבֵר שֶׁכְּבָר נִתְחַכֵּם עַל־יְדֵי שֶׁהִשִּׂיג אֵיזוֹ חָכְמָה וָדַעַת, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עוֹד בֶּאֱמוּנָה, זֶה הוּא בְּחִינַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, בְּחִינַת חָמֵץ בְּח', שֶׁנִּסְתַּם פֶּתַח הָאֱמוּנָה, וְאָז נוֹפֵל מִדַּעְתּוֹ וְנַעֲשָׂה אֱוִיל וּכְסִיל גָּמוּר, כִּי עִקַּר הַחָכְמָה הִיא לָדַעַת, שֶׁרְחוֹקָה מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, וּלְהִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם, בְּבְחִינַת "אָמַרְתִּי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי", שֶׁעִקַּר הַחָכְמָה, שֶׁיַּשְׂכִּיל שֶׁרְחוֹקָה מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָצָה, שֶׁהַד' שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה רְחוֹקָה מִן הַי' שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחָכְמָה,

בִּבְחִינַת "אָמַרְתִּי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי", כִּי הַי' רְחוֹקָה מִן הַד' לְעוֹלָם, רַק הָאֱמוּנָה מְקַבֶּלֶת חִיּוּת מִן הַחָכְמָה מֵרָחוֹק, בִּבְחִינַת "מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי", הַיְנוּ כִּי עַל־יְדֵי הַחָכְמָה שֶׁהִשִּׂיג, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַזְּקָה הָאֱמוּנָה יוֹתֵר, כִּי עִקַּר הַשָּׂגַת הַחָכְמָה הוּא לְחַזֵּק אֶת הָאֱמוּנָה, וְזֶה בְּחִינַת מַצָּה שֶׁהִיא לֶחֶם עֹנִי, כִּי זֶה עִקַּר הַשָּׂגַת הַחָכְמָה וְהַמֹּחִין שֶׁהֵם בְּחִינַת מַצָּה, לָדַעַת שֶׁעַדַיִן הוּא עָנִי מִן הַדַּעַת, רַק שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וְזֶה בְּחִינַת פְּרִיסַת הַמַּצָּה שֶׁפּוֹרְסִין אוֹתָהּ לִשְׁנַיִם, וְהַחֵלֶק אֶחָד עוֹנִין עָלָיו הַהַגָּדָה וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ לַאֲכִילַת מַצָּה, וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הוּא צָפוּן וְטָמוּן לַאֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ה' שֶׁהִיא ד' וִי', בְּחִינַת אֱמוּנָה וְחָכְמָה, הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְרַמְּזִין, שֶׁעַדַיִן אָנוּ רְחוֹקִים מֵהַדַּעַת הָאֲמִתִּית, וְאֵין אָנוּ רוֹצִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עַכְשָׁו רַק עִם הַחֵלֶק הַקָּטָן שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַד' שֶׁל הַה' שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה, וּמְשִׁתּוֹקְקִין לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה גְּדוֹלָה, אֲבָל הַחֵלֶק הַגָּדוֹל שֶׁל הַמַּצָּה שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַי' שֶׁבְּתוֹךְ הַה', שֶׁהִיא בְּחִינַת חָכְמָה, הַחֵלֶק הַזֶּה אָנוּ מַטְמִינִים עַד הַסּוֹף, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדַעַת עַד לְבַסּוֹף, הַמְרַמֵּז

עַל הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן, שֶׁאָז תִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִזְכֶּה לְדַעַת שְׁלֵמָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֲפִיקוֹמָן; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְקַבֵּל אֶת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, חַג הַפֶּסַח, שֶׁנִּקְרָא "חַג הַחֵרוּת" בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה, וְתִשְׁמְרוּ עַצְמְכֶם מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ, שֶׁהוּא כְּלַל הַכְּפִירוּת וְהַחָכְמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וְתַכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִמְסְרוּ אֶת עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לִגְאֻלָּה אֶת עַצְמְכֶם בִּגְאֻלַּת עוֹלָם, וְתַמְשִׁיכוּ עֲלֵיכֶם הָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

הרבנית הצדקת
מרת מלכה ע"ה

בת הגאון הצדיק

רבי חיים שלמה זי"ל

נפטרה ח' חשון תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

קוּנְטְרֵס

חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ

בּוֹ תִּבאַר מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׂמֹחַ בֶּחָג הַפֶּסַח,
וְגוֹדֶל הַהֶאָרָה שֶׁמְּאִירָה בֶּחָג הַזֶּה, וְאַשְׁרֵי מִי
שֶׁמֵּכִין עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת הֶאָרַת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ,
וְאָז יַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין עוֹד חַג כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ כְּמוֹ חַג הַפֶּסַח, כִּי אָז בִּעֵר אָדָם אֶת כָּל הֶחָמֵץ, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, חִמּוּץ הַמֹּחַ, וְזָכָה לְמֹחִין נְקִיִּים, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם שִׂמְחָה אֲמִתִּית.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפז)

קוּנְטְרֵס

חַג פָּשֵׂר וְשָׂמֵחַ

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בְּעַצְמֵנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתָּנוּ, זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּבוֹרֵא עוֹלָם, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל חַג הַפֶּסַח. עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם הָיָה מְצֻמְצָם, שֶׁעַל זֶה מְרַמֶּזֶת תֵּבַת ׳מִצְרַיִם׳ — מֵצַר־יָם, הַמֹּחִין נִקְרָאִים יַם הַחָכְמָה; הַיְנוּ אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת — אִם רַק חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, שֶׁיִּפָּתְחוּ

לְפָנָיו כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְיַרְגִּישׁ נֹעַם זִיו עֲרֵבוּת אֱלֹקוּת, וְיִצְטַיֵּר לְפָנָיו כָּל הַשְּׁמוֹת וְהַיִּחוּדִים עוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים. אֲבָל אִם אָדָם נִמְצָא בַּגָּלוּת, הַיְנוּ שֶׁהַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּמֵצַר־יָם, בְּקַטְנוּת, אָז הַכֹּל חָשׁוּךְ לְפָנָיו, וְאֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם, וְהוּא נִמְצָא בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְזוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת מִצְרַיִם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁנִּתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעַם יִשְׂרָאֵל, זוֹ הָיְתָה גְּאֻלַּת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, מִמֵּצַר־יָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח אֵלֵינוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר הוּא הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ד): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ״ה הוּא הָאֱלֹהִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״. וְתַכְלִית כְּשֶׁגִּלָּה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיַּתְחִילוּ לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, תֵּכֶף־וּמִיָּד הוֹרִידוּ מֵעַצְמָם אֶת הָעֹל שֶׁל פַּרְעֹה. וְאוֹמֵר הָאָרִ״י זַ״ל: ׳פַּרְעֹה׳ — שְׁתֵּי תֵבוֹת ׳פֶּה־רַע׳. ׳פֶּסַח׳ שְׁתֵּי תֵבוֹת: ׳פֶּה־סַח׳; הַיְנוּ כָּל זְמַן שֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה — פֶּה־רַע, שֶׁדִּבְּרוּ כָּל דָּבָר רַע. כִּי עִקַּר הַכֹּחַ שֶׁל הָאָדָם זֶה הַדִּבּוּר, בַּמֶּה נִכָּר הָאָדָם? בְּדִבּוּרוֹ. וּמַה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אָדָם לְחַיָּה? בַּדִּבּוּר. בַּמֶּה מִתְבַּטֵּא הַדִּבּוּר? בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ו): ״מִפִּיו דַּעַת תְּבוּנָה״; וּכְשֶׁאָדָם מְנַבֵּל פִּיו, מְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זֶה מַרְאֶה שֶׁהַדַּעַת שֶׁלּוֹ

בְּגָלוּת, שֶׁהַמֹּחַ שֶׁלּוֹ מְלֻכְלָךְ, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם חוֹשֵׁב — זֶה הוּא מְדַבֵּר. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם — בְּמֵצַר־יָם, בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, הָיוּ תַּחַת שִׁלְטוֹן פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, וְדִבְּרוּ כָּל דָּבָר אָסוּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן. עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְגִלָּה לָעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְכֻלָּם חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ פֶּה־סַח, שֶׁהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בִּשְׂפַת הָאֱם שֶׁלָּהֶם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד הֵחֵל לִשְׁפֹּךְ אֶת לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַגְּאֻלָּה. כִּי מַהִי הַגָּלוּת? כְּשֶׁאֵין לָאָדָם לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָתוֹ, אֲשֶׁר זוֹ הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כְּשֶׁמֵּעִיד לָאָדָם אֵיזֶה דָּבָר, כְּשֶׁכּוֹאֵב לוֹ מַשֶּׁהוּ, כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר אוֹ צָרָה, וְאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְחַלֵּק עִם הַזּוּלַת, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ מְעֻנְיָן בַּצָּרוֹת וּבַתְּלָאוֹת שֶׁלּוֹ, כִּי כָּל אֶחָד סוֹבֵל אוֹתוֹ סֵבֶל, וְזוֹ הַצָּרָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁאֵין לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה, וְאֵין לוֹ אֶל מִי לְדַבֵּר וּלְחַלֵּק עִמּוֹ מַה שֶּׁכּוֹאֵב לוֹ. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה לָאָדָם, שֶׁהִנֵּה הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, אֲזַי חָשׁ שֶׁיּוֹתֵר טוֹב לְהַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּבָזֶה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), לָמָּה אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָמָּה אָדָם אֵינוֹ שׁוֹפֵךְ לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? כִּי יֵשׁ לוֹ

קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ אֲצִלּוֹ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּאִלּוּ אוֹתוֹ שָׂכְחוּ, אוֹתוֹ עָזְבוּ. אֲבָל אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְשׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר, הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא, שֶׁזֶּה עִקַּר גְּלוּת מִצְרַיִם — מֵצַר־יָם, תַּחַת פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, רַק עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹכְחִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה נַעֲשָׂה מֵחֲמַת הַחֲטָאִים, הָעֲוונוֹת וְהַפְּשָׁעִים, שֶׁאָדָם נִכְשָׁל בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסָה בּוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אות אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם, מַכְנִיס כְּפִירָה בָּאָדָם; כְּמַאֲמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה נט): ״כִּי עֲוונֹתֵיכֶם מַבְדִּילִים הָיוּ בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם״; אֲבָל אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְסַלַּח לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְסַלַּח לְךָ.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ נִכְנָסִים לֶחָג הַפֶּסַח, חַג שֶׁנִּפְתָּח לָנוּ הַפֶּה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָכֵן מְאַחֲלִים זֶה לָזֶה: ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה לָאָדָם כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה; בָּזֶה שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, זוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, מִכָּל שֶׁכֵּן

כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְשִׁיר אֶת מֹחוֹ, לְהַכְשִׁיר אֶת לִבּוֹ, הַיְנוּ שֶׁעַד עַכְשָׁו חָשַׁב כָּל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים, הַלֵּב שֶׁלּוֹ הָיָה מָלֵא עַקְמוּמִיּוּת, קְשָׁיוּת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַכְשָׁו בְּעֵת גְּאֻלַּת מִצְרַיִם זָכָה לְהַכְשִׁיר אֶת הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ, לִרְאוֹת שֶׁהַמֹּחַ שֶׁלּוֹ רַק יַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַלֵּב שֶׁלּוֹ יִבְעַר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים: "חַג בָּשֵׂר וְשָׂמֵחַ", הֶחָג הַזֶּה בָּשֵׂר, הִכְשַׁרְתִּי אֶת הַמֹּחַ שֶׁלִּי, הַיְנוּ עַד עַתָּה הָיִיתִי בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, לֹא זָכִיתִי לָדַעַת מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא קִבַּלְתִּי חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, אֶלָּא מִלְּאוּ לִי אֶת הַמֹּחַ בְּכָל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, בְּכָל מִינֵי זֶבֶל שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, וְהָרְסוּ אֶת יְמֵי נְעֳרוּתִי, אֲשֶׁר בִּלִּיתִי אוֹתָם בִּשְׁטֻיּוֹת. לִבִּי הָיָה עַד כֹּה מָלֵא עַקְמוּמִיּוּת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁזָּכִיתִי לְהִתְקָרֵב אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הוּא הֶחְדִּיר בִּי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁהִכְשַׁרְתִּי אֶת מֹחִי, וּמֵהַיּוֹם אֲנִי רוֹצֶה לַחְשֹׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲנִי אוֹהֵב רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַלֵּב שֶׁלִּי כָּשֵׁר לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבוֹעֵר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיְּהוּדִי מַתְחִיל לַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַלֵּב שֶׁלּוֹ בּוֹעֵר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה, אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַדְּבֵקוּת, שֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בָּאֵין סוֹף. כִּי סוֹף

כָּל סוֹף, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אִם רַק נִזְכֶּה לְהִתְבּוֹנֵן לְהַשְׂכִּיל וּלְהָבִין, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וּבִשְׂכִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסָיוֹן הָקָדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁמִּצַּד הַחוּץ רוֹאִים קְלִפָּה, רוֹאִים דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְאִם אָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה, רוֹאֶה רַק אֶת הַקְּלִפָּה, וּמִסְתַּבֵּךְ בְּכָל מִינֵי סִבּוּכִים, אֲבָל אִם אָדָם זוֹכֶה וּמוֹרִיד אֶת הַקְּלִפָּה, וְנִכְנָס פְּנִימָה, אֲזַי רוֹאֶה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁלְּמַרְאֵה עֵינָיו, זֶהוּ רַק לְבוּשׁ לְגַבֵּי גִּלּוּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַדּוֹמֵם, וְהַצּוֹמֵחַ, הַחַי, וְהַמְדַבֵּר, זֶהוּ לְבוּשׁ לְגַבֵּי עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאָז כָּל חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, כִּי אֵין עוֹד חַיִּים כְּחַיֵּי הָאֱמוּנָה, אֵין עוֹד חַיִּים כְּחַיֵּי הַדְּבֵקוּת בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁמַּכְנִיס בָּאָדָם שִׂמְחָה עֲצוּמָה. וּבִשְׂכִיל זֶה מְאַחֲלִים זֶה לָזֶה "חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ", חַג כָּזֶה שֶׁהוּא חַג הַפֶּסַח, שֶׁמַּכְשִׁיר לָנוּ אֶת הַמַּח, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁהִכְנִיסָנוּ עַד כֹּה זֶבֶל וְזֶהָמָה, הִרְהוּרִים רָעִים, בַּר מִינָן, אֲנַחְנוּ מַכְשִׁירִים אֶת זֹאת, וּמֵהַיּוֹם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה דְּבוּקִים רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַלֵּב בָּעֵר עַד עַתָּה בְּכָל מִינֵי תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת, תַּאֲוַת נאוּף, תַּאֲוַת מָמוֹן, תַּאֲוַת כָּבוֹד, וְעַתָּה אָנוּ מַכְשִׁירִים אוֹתוֹ, שֶׁיִּבְעַר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִהְיֶה כִּסֵּא לְשָׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. זוֹהִי הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ. וְזוֹ כָּל הַגְּאֻלָּה — גְּאֻלַּת מִצְרַיִם, שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת. לָזֹאת,

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל אֶת ה״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״, חַג הַפֶּסַח, וְנִזְכֹּר מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ה׳): בְּשָׁבִיל אַרְבָּעָה דְּבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: שֶׁלֹּא שִׁנּוּ שְׁמָם וְאֶת לְשׁוֹנָם, וְלֹא אָמְרוּ לְשׁוֹן־הָרָע, וְלֹא נִמְצָא בֵּין אֶחָד מֵהֶם פָּרוּץ בַּעֲרָיוֹת; וְלָכֵן, אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת, שֶׁגַּם עַכְשָׁו נֵצֵא מִמִּצְרַיִם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמִּלְכֻיּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁמְּצָרִים לְיִשְׂרָאֵל; מַה וּמִי שֶׁרַק מֵצַר לְיִשְׂרָאֵל, הֲרֵי זֶה נִקְרָא גָּלוּת מִצְרַיִם; אִם יֵשׁ לָאָדָם אֵיזוֹ מְרִירוּת, דְּכָאוֹן, עַצְבוּת, יֵאוּשׁ, זֶה נִקְרָא גָּלוּת מִצְרַיִם, וְהוּא צָרִיךְ לָצֵאת מִמֶּנָּה. בַּעֲבוּר זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; וְכֵן אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): בְּכָל יוֹם וָיוֹם צְרִיכִים לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ כְּאִלּוּ יָצָא מִמִּצְרַיִם; וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אַרְבָּעָה דְּבָרִים, שֶׁבִּזְכוּתָם נִגְאֲלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: שֶׁלֹּא שִׁנּוּ שְׁמָם — יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ שֵׁם קָדוֹשׁ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יב:): לָמָּה אֲנַחְנוּ נִקְרָאִים יְהוּדִים? עַל שֵׁם יְהוּדָה. יְהוּדָה הָלַךְ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּךְ כָּל ״יְהוּדִי״ מוּכָן לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן עָלֵינוּ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְשַׁנּוֹת אֶת הַשֵּׁם שֶׁלָּנוּ, עָלֵינוּ לִהְיוֹת גֵּאִים בָּזֶה שֶׁאָנוּ

מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֶת לְשׁוֹנָם — עָלֵינוּ לִשְׁמֹר אֶת לְשׁוֹנֵנוּ מְאֹד; לֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמַּפְרִיד בֵּין יְהוּדִי לִיהוּדִי, שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת הַכִּי גְּדוֹלָה — שֶׁיֵּשׁ גִּזְעָנוּת, וְאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ. וְזֹאת עָלֵינוּ לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה הַסִּימָן אִם אָדָם חָזַר בִּתְשׁוּבָה אִם לָאו — אִם אֵין לוֹ קֻשְׁיָה עַל יְהוּדִי שֵׁנִי, אִם אֵינוֹ מְזַלְזֵל בִּיהוּדִי שֵׁנִי, סִימָן שֶׁהִנּוֹ בַּעַל תְּשׁוּבָה, וּתְשׁוּבָתוֹ נִתְקַבְּלָה בַּשָּׁמַיִם. אֲבָל אִם אָדָם מְדַבֵּר עַל הַזּוּלַת, סִימָן שֶׁהוּא עֲדַיִן בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וְלֹא חָזַר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִרְאֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד מֵאִתָּנוּ פָּרוּץ בַּעֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; וְאָנוּ עָבַרְנוּ אֶת הַשָּׁלָב הַזֶּה, וּבִזְכוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, זָכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם. לְזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! בֹּאוּ וְנָכִין אֶת עַצְמֵנוּ לְחָג הַפֶּסַח, שֶׁנִּקְרָא "חַג פֶּשַׁר וְשָׂמֵחַ", מַדּוּעַ? כִּי אָנוּ מַכְשִׁירִים אֶת הַמֹּחַ שֶׁלָּנוּ, וְנַתְחִיל לַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ; לֹא נְשַׁנֶּה אֶת שְׁמֵנוּ, לֹא נְתַבֵּיֵּשׁ בְּיַהֲדוּתֵנוּ, אֶלָּא גֵּלֶךְ בְּעֹז וּבְגָאוֹן עִם דָּתֵנוּ, נִתְפָּאֵר בָּזֶה שֶׁאָנוּ

שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת, וּמַאֲמִינִים בְּאֵל עוֹלָם, לֹא נִשְׁנֶה דִּבּוּרֵינוּ הַטְּהוֹרִים; נַפְסִיק לְדַבֵּר שְׂטֵיוֹת, נַחְדֵּל לְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, נֹאהַב זֶה אֶת זֶה, נִתְרַחֵק מִכָּל מִינֵי עֲרָיוֹת, בַּר מִינָן, שֶׁמְּמַלְּאִים אֶת כָּל הָאָרֶץ, כִּי הָעֵרֶב־רַב רוֹצִים לְבוֹלֵל אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹיִים — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה יַכְנִיס בָּנוּ שִׂמְחָה אֲמִתִּית; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַתְּשׁוּבָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לה): תְּשׁוּבָה הֵם אוֹתִיּוֹת: תָּשׁוּב ה׳; הַיְנוּ אָנוּ מַחֲזִירִים אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ חֲזָרָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בָּאוֹת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְנִשְׁלַחְנוּ לָזֶה הָעוֹלָם, לְמַלֵּא שְׁלִיחוּת מְיֻחֶדֶת לְהוֹצִיאָהּ מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וּמַהִי? לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְזֶה נַעֲשָׂה דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁאָנוּ נִגְאָלִים מִמִּצְרַיִם. וְזוֹ הָיְתָה הַתְחָלָה בְּעֵת שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁאָז אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח ב): רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי; הַנָּבִיא הַכִּי גָּדוֹל בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁגִּלָּה אֶת כָּל הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּפִרְסֵם אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַגִּלּוּי, הוּא לֹא זָכָה לַאֲשֶׁר זָכְתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם; כִּי אָז הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהִכְנִיס בָּנוּ אוֹר כָּזֶה, שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה הָאוֹר אֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת,

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַצַּדִּיקִים וְחַכְמֵי הַדּוֹר נִקְרָאִים מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁהִתְבַּטְּאוּ (שַׁבָּת קא.): ׳מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאַמַרְתְּ׳, שֶׁהַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים קָרְאוּ זֶה לָזֶה מֹשֶׁה; וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלֵינוּ, וְשׁוֹלֵחַ לָנוּ חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁמְּלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֶת דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל אֶת חַג הַפֶּסַח, וְנִשְׁתַּדֵּל שֶׁגַּם לָנוּ יִהְיֶה ״חַג בָּשָׂר וְשָׂמֵחַ״, וּבְזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ קוֹל שׂוֹפְרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְנִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר חַג הַפֶּסַח הוּא חַג, שֶׁבּוֹ נִגְאֲלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְלָכֵן מְאֻחָלִים אֶחָד לַשֵּׁנִי: ״חַג בָּשָׂר וְשָׂמֵחַ״; כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיְתָה עַל־יְדֵי שֶׁכָּל אֶחָד הִכְשִׁיר אֶת מֹחוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל בַּר יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּגָלוּת מִצְרַיִם סָבַלְנוּ מְאֹד מֵהַמִּצְרִים, שֶׁהָיוּ הֲכִי מְזֹהָמִים בְּכִשּׁוּף וּבְנִאוּף, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אֱלִיָּהוּ רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְמַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; כִּי הָיוּ הֲכִי מְזֹהָמִים, וְגָרְמוּ לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁגָּרְמוּ, וּבִפְרָט כְּפִירוּת

וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. כִּי כָל הַכְּשׁוּף הָיָה בְּמִצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (קִדּוּשִׁין מט:): עַשָּׂרָה קַבִּין כְּשָׁפִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מִצְרַיִם. וְכֵן אָמְרוּ (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כח): אֵין לְךָ כְּשָׁפִים כִּכְשָׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם; כִּי אֶצְלָם הָיָה הַכֹּל טָבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֶצְרִכוּ לַעֲבֹר אֶת הַזִּכּוּךְ הַזֶּה, עַד שֶׁסָּבְלוּ מַה שֶּׁסָּבְלוּ. וְזֶה הָיָה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי קָשֶׁה שֶׁלָּהֶם. וּמַהוּ כְּשׁוּף? שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, מַכְחִישׁ אֶת הַהַשְׁגָּחָה. וְלָכֵן זֶה הָיָה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי קָשֶׁה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. וּכְשֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, וְהֶחְדִּיר בְּיִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לָצֵאת מִכָּל מִינֵי כְּשָׁפִים וְזֻהֲמוֹת וְטִנּוּף שֶׁל מִצְרַיִם, וְהִכְשִׁירוּ אֶת מֹחָם וְאֶת לִבָּם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), שֶׁעִקַּר הַשִּׂמְחָה הִיא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ, ח): ״נָתַתָּ שִׂמְחָה בְּלִבִּי״. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאַחֲלִים אֶחָד לַשֵּׁנִי בֶּחָג הַפֶּסַח: ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״; כִּי הֶחָג הַזֶּה מַכְשִׁיר אֶת מֹחַ הָאָדָם, שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, וְאֶת לֵב הָאָדָם, שֶׁלֹּא יַחְפֹּץ תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ עֲקִימַת הַלֵּב, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַגְּאֻלָּה. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לָקַחַת אֶת עַצְמְכֶם בְּיָדְכֶם, וּבִפְרָט עַכְשָׁו בֶּחָג הַפֶּסַח, שֶׁמְּאַחֲלִים לְעַצְמָם ״חַג כָּשֵׁר

וְשָׂמֵחַ״, רְאוּ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, שֶׁהוּא חִמּוּץ הַמַּחְיָן, שֶׁמַּכְנִיס בָּאָדָם סְפֵקוֹת (שְׁמוֹת יז): ״הֲיֵשׁ יְיָ״ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״, וְתִבְרְחוּ מֵהַשִּׁקּוּץ, זֹהוּם, תִּעוּב וְנִאוּף, שֶׁמְּפִיצִים הָעֲרֶב־רַב בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵם מַעֲבִירִים עַל הַדַּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצִים לְבוֹלְלָם בֵּין הַגּוֹיִים — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. וּבָזֶה שֶׁנִּתְחַזֵּק לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ מִגְּבוּלֵנוּ וּמִדַּעְתֵּנוּ, מִמֹּחֵנוּ וּמִלְּבָבֵנוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִהְיֶה כְּשֵׁרִים לְקַבֵּל אֶת הַפֶּסַח, וְנִהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה, וְנֹאכַל מַצָּה, שֶׁזֹּהוּ מַאֲכַל הָאֱמוּנָה, מַאֲכַל רְפוּאָה. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱכֹל מַצָּה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵהֶחָג הַזֶּה — חַג הַפֶּסַח, שֶׁמְּאַחֲלִים אֶחָד לַשֵּׁנִי ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״, רְאוּ גַּם אַתֶּם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ אֲחוֹרָנִית מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם, שֶׁנִּכְשַׁלְתֶּם כְּבָר בַּאֲכִילַת חָמֵץ בְּפֶסַח, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲכַלְתֶּם נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְנִטְמֵאתֶם בְּכָל מִינֵי עֲרָיוֹת, בַּר מִינָן, וְחִלַּלְתֶּם שַׁבָּת, כִּי הָעֲרֶב־רַב רָמוּ אֶתְכֶם יָמִים וְשָׁנִים, וְלֹא קִבַּלְתֶּם חִנּוּךְ כָּשֵׁר. לָזֹאת עַכְשָׁו בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָז אָנוּ מְבַעֲרִים אֶת הֶחָמֵץ מִבָּתֵּינוּ, רְאוּ גַּם אַתֶּם לְבַעֵר אֶת הַזֻּהֲמָה וְהַטֻּמְאָה שֶׁהִכְנִיסוּ בָּכֶם הָעֲרֶב־רַב — הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ

וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְאַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְאַף שֶׁמֹּרֶב עֲוונוֹת שֶׁחָטָאתֶם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, נִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּכְאִלּוּ אֵין לָכֶם שׁוּם תַּקָּנָה, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, מְגַלֶּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְלָכֵן רְאוּ לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁדַּיְקָא עַל יָדוֹ תִּזְכּוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה; כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְגַלֶּה אֶת הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא חַנָּן, וְהוּא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל עִם כָּל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וּלְהַגְבִּיהָם, כִּי מוֹצֵא בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד אֶת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁלּוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמּוֹצֵא נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה מַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמַחְדִּיר בּוֹ שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְכָךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיט.): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד רוֹצֶה שֶׁכֻּלָּם יַחְזְרוּ אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה. וְכֵן אָמְרוּ (בְּרָכוֹת לד.): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד; וְלָכֵן אַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תְּאַחֲלוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״, כִּי בָּזֶה שֶׁתְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם בְּחַג הַפֶּסַח לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְלֹא יִמָּצֵא וְלֹא יֵרָאֶה

חָמֵץ בִּגְבוּלְכֶם, שֶׁזֶּה כְּלַל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְתֹאכְלוּ רַק מַצָּה, שֶׁזֶּה אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִמְחֹל לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם. הָעָקָר תִּהְיוּ חֲזָקִים מְאֹד, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם, שֶׁאֵין לָכֶם תִּקָּוָה, דְּעוּ שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, שֶׁרוֹצִים הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְלִפּוֹת לְהַחֲלִישׁ אֶתְכֶם. כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִלִּין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִלִּין וְלֹא עַד מֵאָה מִלִּין, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְלֹא עַד רָקִיעַ שֵׁנִי וְלֹא עַד רָקִיעַ שְׁלִישִׁי וְכוּ', אֶלָּא שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד; הֵיכָן מִיָּד כְּשֶׁמְּהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כְּבָר נִמְצָא אֵצֶל כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְלָכֵן אַל תִּתְפַּעֲלוּ מֵאֵלּוּ הָרוֹצִים לְשַׁבֵּר אֶתְכֶם, כְּאִלּוּ אֲבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה, תְּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתְּכֶם, עִמָּכֶם וְאֶצְלְכֶם, וְרַק תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִבְרֹחַ מֵאֵלּוּ הָעֲרֶב־רַב הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַמְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּבְרְחוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן. וְתִדְעוּ שֶׁתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה תָּמִיד, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא): שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל — אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעִקָּר, עוֹמֵד אָדָם וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וַאֲנִי מְקַבְּלְךָ; כִּי

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבֵּל אֶת כָּל אֵלּוּ הַחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן אַל יַטְעֶה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם, כְּאֵלּוּ אָפְסָה תִּקְוָתְכֶם, כִּי תָּמִיד יְכוֹלִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וּבִפְרָט עַתָּה בֶּחָג הַפֶּסַח, שֶׁאָז מְאַחֲלִים זֶה לָזֶה "חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ", כִּי הֶחָג הַזֶּה מַכְשִׁיר אֶת הָאָדָם מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, מֵעַצְבוּת וּמְרִירוּת, מִדְּכָאוֹן וּמְיֵאוּשׁ, וְזוֹכִים לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! חִזְקוּ וְאִמְצוּ מְאֹד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיוּ מוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא תִּרְצוּ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זוֹהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בִּזֶּה הָעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם, רַק לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזּוֹ אַכִילַת מַצָּה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, חֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וְאֵינִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹנוֹתָיו. וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַכְשִׁירוּ אֶת מֹחֲכֶם וְאֶת לְבַבְכֶם מִכָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וְזֻהֲמוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּכֶם, וּמִכָּל מִינֵי לִכְלוּךְ שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מְזֻהָמִים מְאֹד

בְּנאוּף וּבְתוֹעֲבוֹת רָעוֹת, וּתְטַהֲרוּ עַצְמְכֶם בְּתַכְלִית הַטָּהֳרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם — מִמְּצַר־יָם, מִצְּמְצוּם הַדַּעַת, וְתִזְכּוּ לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, שֶׁעוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתְכֶם, תִּזְכּוּ לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה בְּמוֹ עֵינֵיכֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד
לְכָלְלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָה לִצְלָן

וּמוּסְגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

תִּיקּוּן הַכְּלָלִי

יִסְּדוֹ, תִּקְנוֹ, גִּלּוֹ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ

רֶבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

הוּבָא לְדְפוּס עַל-יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבְב"א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגֶא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהֹוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהֹוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:**
ב **אָמַרְתְּ לַיהֹוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:**
ג **לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־**
בָם: ד **יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ**
נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:
ה **יְהֹוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:**
ו **חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי:**
ז **אֲבָרֵךְ אֶת־יְהֹוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי**
כִלְיוֹתָי: ח **שִׁוִּיתִי יְהֹוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי**
בַּל־אֶמּוֹט: ט **לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־**
בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י **כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל**
לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא **תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח**
חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ
נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר׃ ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ
כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי׃ ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל
יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם׃ י גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב׃ יא וְאַתָּה יְהֹוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם׃
יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי
עָלָי׃ יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ
לְעוֹלָם׃ יד בָּרוּךְ יְהֹוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם
וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן׃

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח׃ ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג
עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים׃
ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא
וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים׃ ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם
וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃ ה אֵלֶּה
אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ
אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן
חוֹגֵג׃ ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו׃ ז אֱלֹהַי עָלַי
נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר׃ ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ׃
ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהֹוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי׃ י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָה

שִׁכַּחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרַי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יֵרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וְיסֹובְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמְיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהֹמוֹת: יח זָרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֶל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָּנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיהוּ: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וְזַקְנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מַיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בּוֹ: